

ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์  
ในพระบรมราชูปถัมภ์  
๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๖

# สยามบริการประกันภัย

( รับประกันชีวิต )

๑๒๕ ถนนราชวงศ์ พระนคร

โทร. ๒๔๒๓๘

ช่อตรง แน่วแน่ ไม่เอารัตเดาเปรียบผู้เอาประกัน

หลักฐานมั่นคง

แถมมีวิธีสงเคราะห์ครอบครัว ผู้เอาประกันแล้ว

ส่งเงินเพิ่มอีก ๘๐ บาท เวลาหมดชีวิตลง

บริษัทจ่ายเฉพาะเรื่องนี้ให้อีก ๑๐,๐๐๐ บาท

และ

คุ้มครองอุปการะเหตุถึงบุตร-ภรรยา-บิดา-มารดาด้วย

พระยาสุนทรพิพิธ

กรรมการอำนวยการ

พ.ท. หลวงบุษยสารประสิทธิ์

กรรมการอำนวยการ

พ.ต. วิลาศ โอสถานนท์

กรรมการอำนวยการ



# ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ในวันงานที่ระลึกทหารอาสาสงครามโลก ครั้งที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒



เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

# เครื่องหมายแห่งไตรรงค์

- ๑๖๓๓ ขอรำรำพรรณบรรยาย  
แห่งสี่ทั้งสามงามถนัด
- ๑๖๓๔ ขาว คือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์  
และธรรมะคุ้มจิตไทย
- ๑๖๓๕ แดง คือโลหิตเราชาวไทย  
เพื่อรักษาชาติศาสนา
- ๑๖๓๖ น้ำเงิน คือ สีโสภณ  
ธโปรดเป็นของส่วนองค์
- ๑๖๓๗ จิตรัวเข้าเป็นไตรรงค์  
ที่รักแห่งเราชาวไทย
- ๑๖๓๘ ทหารอวตารนำไป  
วิชิตกัษุเกียรติสยาม ฯ
- ความคิดเครื่องหมาย  
หมายพระไตรรัตน์  
ซึ่งยอมสละได้  
อันจอมประชา  
จึงเป็นสี่ธง  
ขงยุทธวิชัย

ธงชัยเฉลิมพล  
 ประจำกองทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในรัชกาลที่ ๖



(ด้านหน้า)



(ด้านหลัง)



สมเด็จพระปิยมหาราชเจ้า รัชกาลที่ ๕  
กษัตริย์ผู้ทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาชนผู้ยิ่งใหญ่ผู้ปกครองลูก และเป็นผู้ทรงประกาศเลิกทาส



ธงจุฑาธุชธิปไตย  
ธงไชยเฉลิมพลประจำกองทัพ สมัยรัชกาลที่ ๕

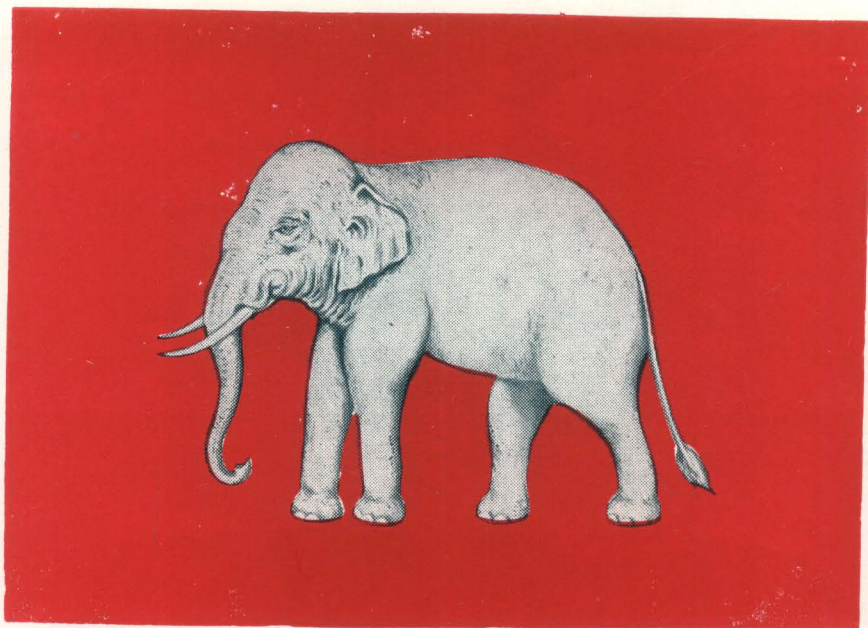


ธงมหาไพชยนต์อวัช  
ธงไชยเฉลิมพลประจำกองทัพ สมัยรัชกาลที่ ๖  
(ให้คู่กับธงจุฑาธุชธิปไตย)



พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖  
ผู้ทรงนำชาติไทยให้ได้ประสพชัยชนะในมหาสงคราม ณ ทวีปยุโรป





ธงช้าง  
ธงชาติไทยใช้มาตั้งแต่รัชกาลที่ ๒  
จนถึงต้นรัชกาลที่ ๖



พระบรมฉายาลักษณ์พระมหากษัตริย์ทั้ง ๗ พระองค์ แห่งราชวงศ์จักรีของชาติไทย



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องพระภษาและฉลองพระองค์เครื่องประดับประดาอภิเษก ประดับพระตำราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้ง ๕ ทรงสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้งพระองค์ และ  
แด่ทรงพระสังวาลพระตำราภิเษก และพระสังวาลพระสนม ในฉลองพระองค์พระบรมราชูปถัมภ์ ทรงพระสังวาล จุลจอมเกล้า ภายนอกฉลองพระองค์พระบรมราชูปถัมภ์  
พระทวารเทวราชมเหศวร์ ทรงรับพระแสงขรรค์ชัยศรีมาทรงถือ เสด็จขึ้นสถิตพระบรมราชอาสน์เหนือพระที่นั่งพุดตาน บนพระที่นั่งมหาเศวตฉัตรแล้วทรงพระมหาพิชัยมงกุฏ ฉลองพระบาท



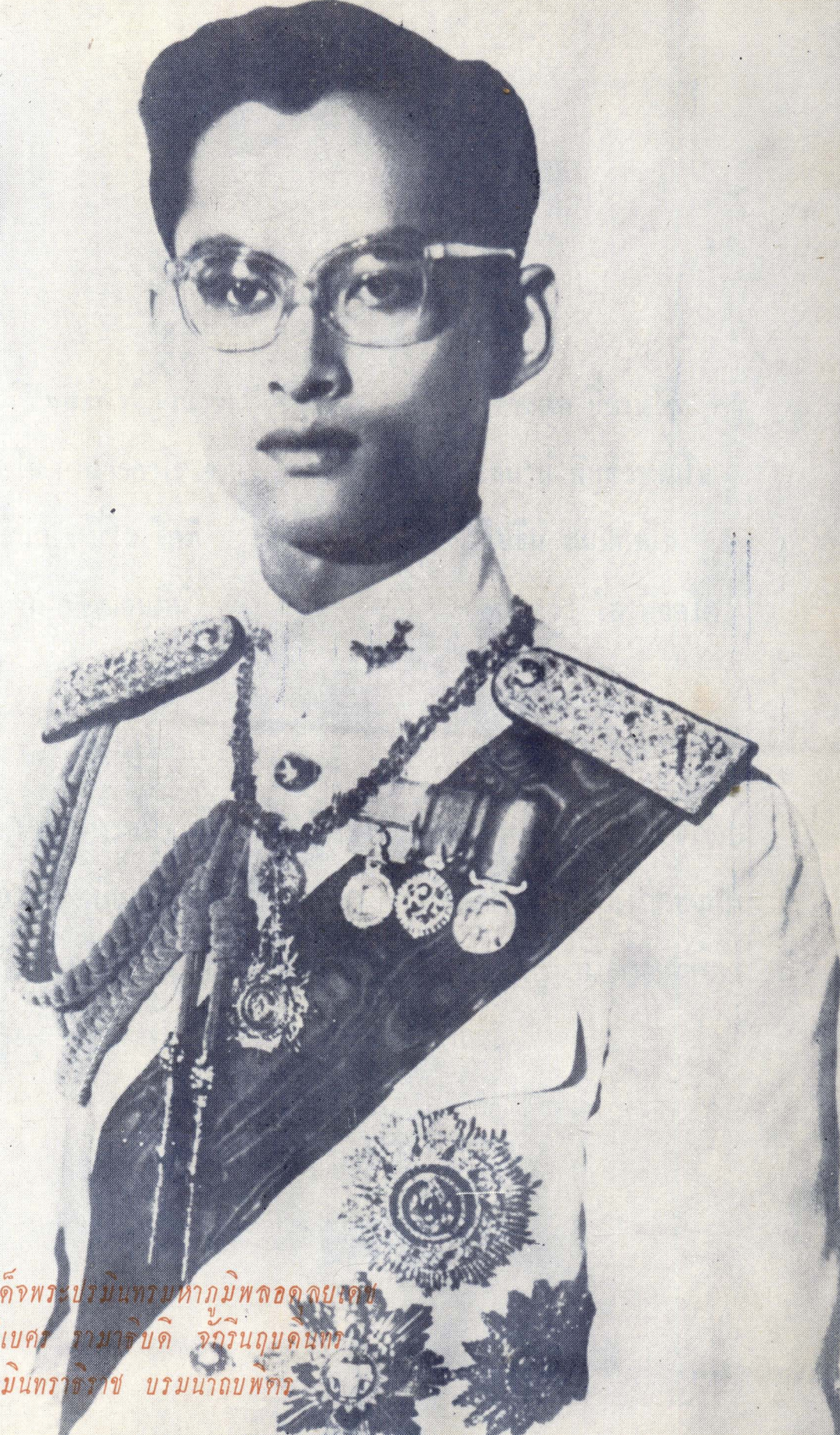
ธงชัยเฉลิมพล

ประจำกองทหารสมทบพลารักษากาลที่ ๒  
ถึงรักษากาลที่ ๗



ธงชัยเฉลิมพล

ประจำกองทหารสมทบรักษากาลที่ ๘  
จนถึงสมัยปัจจุบัน



พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช  
มหิตลธิเชศวร วรมาธิบดินทร์ จักรินฤบดี  
สยามินทร์ราช บรมนาถพิตร

“จักรพรรพษุภวนารด” ราชธา—

โย โส เสนาธกาโร จ

โยธินนบจ ปโย โทติ

เสนานัน วชฒยนตินัน

ธิราชสุต ปยานุโช

เสนานัน สิทธิวชฒโน

โยธินัน สมบหังโก

อนิจจา! โส ทิวคโต

สมเด็จพรอนุชาธิบตี ผู้ทรงพระนามว่า เจ้าฟ้าจักรพรรพษุ  
ภวนารดซึ่งเป็นเสนาธิการทหารบก ยังสิทธิให้เจริญแก่กองทัพ  
เป็นพรรคแก่โยธี เป็นผู้ทำใหม่มาใจแห่งทวยหาญ เมื่อกองทัพยัง  
เจริญอยู่ โอ! พระองค์เสด็จทิวงคตเสียแล้ว.



จอมพล สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงพิชณุโลกประชานารถ  
ทรงอำนาจการและบังคับบัญชากองทหาร ซึ่งไปในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป



พณ ข ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม  
นายกรัฐมนตรี  
(สมาชิกกิตติมศักดิ์ของสมาคมสหประชาชาติ)



๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรียน นายกลสมาคมสหายสงคราม ในพระบรมราชูปถัมภ์

หนังสือที่ ส.ส.ส. ๖๕/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ศกนี้ ว่าคณะกรรมการของ  
สมาคมสหายสงคราม จะออกหนังสือชื่อ “ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์” เนื่องในงาน  
ที่ระลึกของทหารอาสาในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เพื่อหารายได้บำรุงทหารอาสาซึ่ง  
ตกทุกข์ได้ยาก และเพื่อรักษาไว้ซึ่งประวัติของทหารอาสาในสงครามโลกครั้งที่ ๑ จึงใคร่  
ขอคำขวัญจากข้าพเจ้าเพื่อลงตีพิมพ์ด้วยน

ข้าพเจ้าได้ทราบแล้วด้วยความขอบคุณที่ได้รับเกียรตินี้ การที่ทหารอาสาได้ไปร่วม  
กับฝ่ายสัมพันธมิตรทำการรบในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เพื่อสันติสุขของโลกนั้น นับว่าได้เสีย  
สละอย่างสูงสุด และได้นำเกียรติประวัติของชาติไปเผยแพร่ในนานาประเทศ นำชื่อเสียงมา  
สู่ประเทศชาติเป็นอันมาก นอกจากนี้, จากการที่ทหารอาสาได้เสียสละนี้ได้บังเกิดผลดีแก่  
ชาติประการอื่นอีกหลายประการ ซึ่งคุณความดีนี้ชาติไทยย่อมระลึกถึงและเทิดทูนไว้ตลอด  
กาลนาน

ในโอกาสงานที่ระลึกของทหารอาสาเวียนมาครบรอบอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ ๑๑  
พฤศจิกายน ศกนี้ ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์  
ทั้งหลายในสากลโลก จงปกป้องคุ้มครองรักษาให้บรรดาสมาชิกสมาคมสหายสงคราม ซึ่ง  
ยังมีชีวิตอยู่ ณ บัดนี้ ประสบแต่สรรพศรีสวัสดิ์พัฒนามงคล มีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ  
และส่วนตัวทวียิ่งขึ้น และขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของทหารอาสาผู้วายชนม์ไปแล้ว จง  
ประสบสุคติในสัมปรายภพนี้ทุกประการ.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

(ป. พิบูลสงคราม)



จอมพล ฉิน ชุณหานัน  
รองนายกรัฐมนตรี และ ผู้บัญชาการทหารบก

# คำขวัญ

ของ จอมพล ผิน ชุณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรี

เนื่องในโอกาสที่สมาคมสหประชาชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งปณิธานจัดทำหนังสือ  
อาหารอาสาสมัครโลกอนุสรณ์ขึ้น เนื่องในวันงานที่ระลึกของอาหารอาสาในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน  
ทุกปี เพื่อหารายได้บำรุงอาหารอาสาที่ตกทุกข์ได้ยาก และเพื่อรักษาไว้ซึ่งประวัติของอาหาร  
อาสาในสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น นับเป็นกุศลเจตนาที่ควรสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

อันวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน นี้ นับเป็นวันอภิสิทธิ์กาลอันสำคัญยิ่งวันหนึ่งในประวัติ  
ศาสตร์ของมนุษยชาติ ซึ่งสืบเนื่องมาแต่วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑ อันเป็นวันยุติ  
สงครามโลกครั้งที่ ๑ ทำให้พลโลกหลุดพ้นจากห้วงมหันตภัยพิบัติแห่งการสงคราม และกลับ  
มาพบกับสันติภาพอันเป็นความหวังอันอภิวาระหนึ่ง โดยเฉพาะวันนั้นจึงเป็นวันสำคัญในทางประ-  
วัติศาสตร์ของชาติไทยด้วย เพราะประเทศไทยได้จัดส่งทหารอาสาไปร่วมสงครามโลกกับ  
ฝ่ายสัมพันธมิตรในสมรภูมิ ณ ทวีปยุโรป อันเป็นฝ่ายมีชัยต่อศัตรูผู้รุกราน

งานของทหารอาสาเหล่านั้น เป็นการช่วยเผยแพร่เกียรติคุณของประเทศไทยให้กว้างขวาง  
ออกไปในหมู่ต่างชาติ ต่อมาประเทศไทยได้รับสิทธิเสมอภาคในทางกิจการระหว่างประเทศ  
มากขึ้น แม้เวลาจะล่วงเลยมานานถึง ๓๕ ปีแล้วก็ตาม แต่คุณประโยชน์ที่ทหารอาสาได้ประ-  
กอบคุณงามความดีไว้ให้แก่ประเทศชาติ ย่อมเป็นสิ่งที่คุณชนจะลืมเสียมิได้ ตัวอย่างแห่งความ  
เสียสละในการต่อสู้เพื่อเทิดทูนไว้ซึ่งธรรมะ แม้ในสนามรบอันห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองมารดร  
ก็ตาม ทหารอาสาเหล่านั้นได้ฝากรอยพิมพ์ใจไว้ในจิตใจของอนุชนสืบมาจนถึงรุ่นปัจจุบันนี้

มิตรภาพในสนามรบนั้นยากที่จะลืมได้ ดังนั้น การที่ทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑  
ได้รวบรวมกันจนกระทั่งเป็นสมาคมขึ้น โดยมีการพบปะวิสาสะกัน และคอยช่วยเหลือเกื้อกูล  
ในบรรดาเพื่อนที่ตกทุกข์ได้ยากกัน ย่อมเป็นสิ่งที่น่าสนใจเชิดชู และควรได้รับความ  
สนับสนุนด้วยความเห็นอกเห็นใจกันเป็นเอกฉันท์

ในวาระนี้ อันเป็นมงคลชัยที่วันระลึก ทหารอาสา สงครามโลก ครั้งที่ ๑ ได้เวียนมา  
บรรจบครบรอบอภิวาระหนึ่ง ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐานอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่ง  
ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงประสิทธิ์ประสาทให้บรรดาทหารอาสาประสบความร่มเย็น  
เป็นมาลุลูกทุกทีพาราตรีกาล และขอให้ความปรารถนาดีของคณะกรรมการสมาคมสห  
ประชาชาติจงบรรลุถึงความสำเร็จตามความประสงค์จงทุกประการ.

จอมพล ผิน ชุณหะวัณ

(ผิน ชุณหะวัณ)

รองนายกรัฐมนตรี

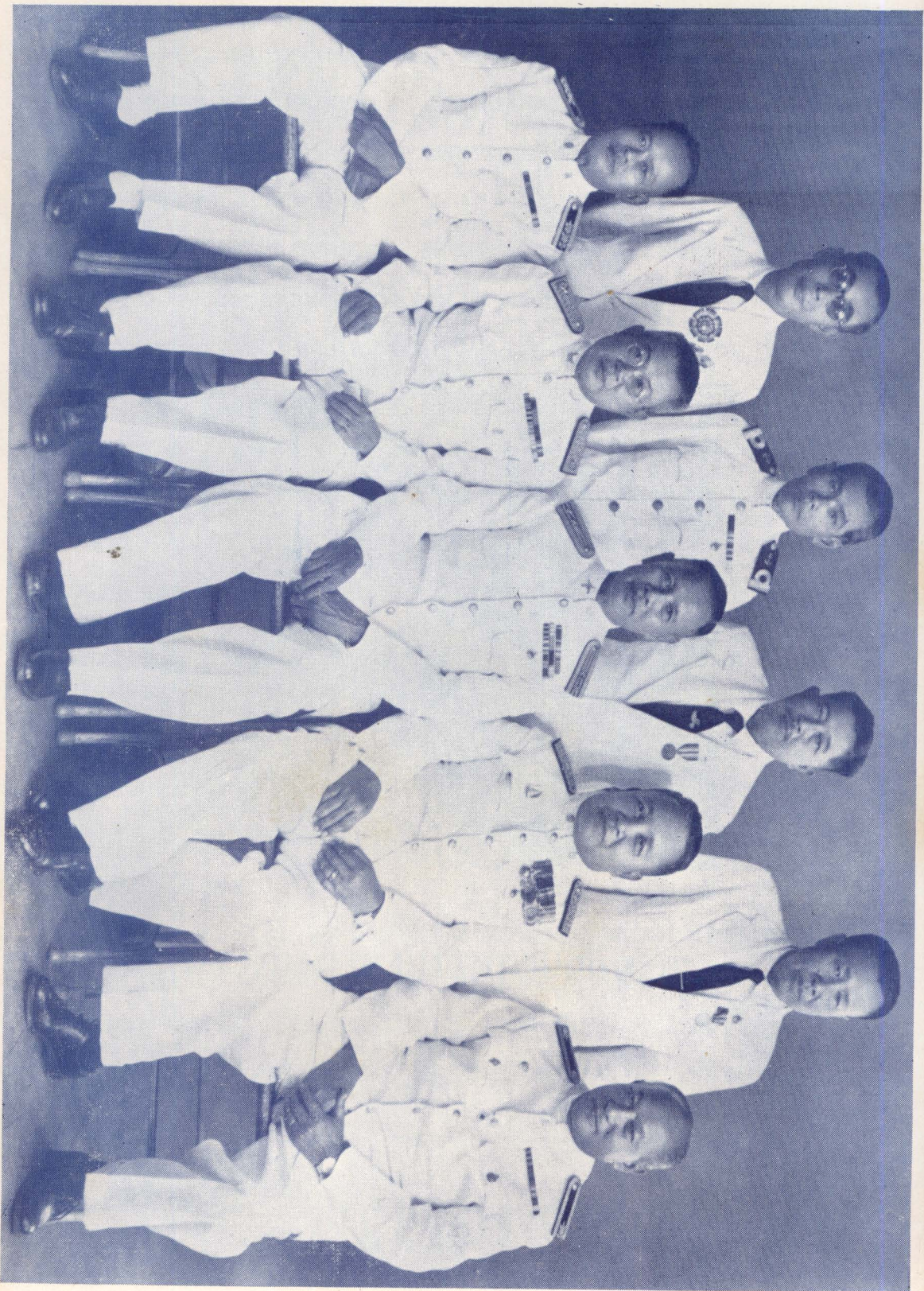


พลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ์

หัวหน้าคณะทูตทหารไทย ในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป

เป็นเสมือนพระหัตถ์ขวาของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เนื่องในงานมหายุทธสงครามโลกครั้งนั้น

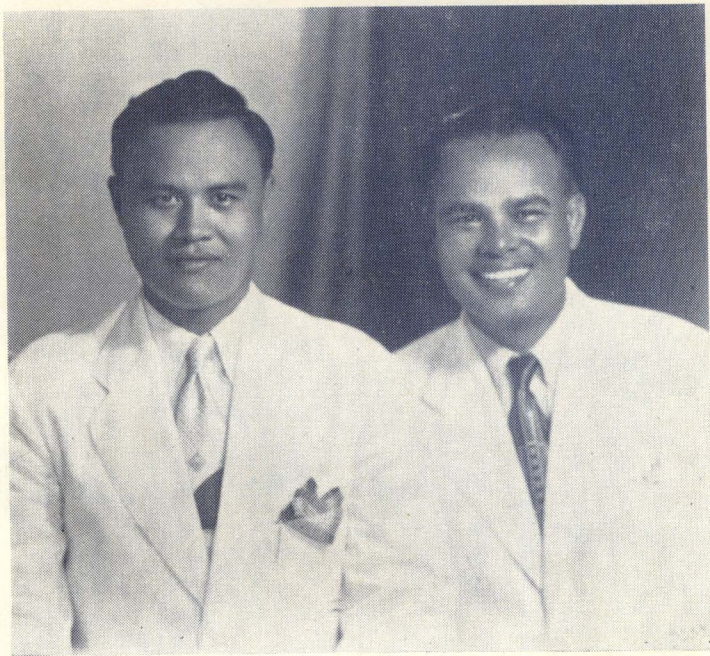
(พลเอก พระยาเทพหัสดินทร์)



แถวหน้ามาจากซ้าย : นายบุญถึง จุฬงศตวรรษ, พลจ. หลวงเจริญภูมิธารณย์, พ.ท. หลวงพิทยาสารประสิทธิ์ พ.ศ. หลวงราชมณฑพิศาล, นายเหรียญ มีเดช  
แถวหน้ามาจากขวา : นายชมน บุษย์พักตร์, ร.ศ. น้อม นพประพัทธ์ ร.น. จ.ศ.ท. ม้วน ทองโต, นายถ้วน โพธิชาติ

ผู้ริเริ่มร่วมจัดทำหนังสือ

“ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์”



ร.ท. สมบัติ ชิตตะสังคะ

ผัน วิสูตร

# ตาปรารถ

เนื่องจากทหราชอาณาจักรโลกครั้งที่ ๑ ขณะนี้ตกอยู่ในขั้นเบี่ยงปลายแห่งชีวิต คือ ถ้าจะเปรียบเทียบกับละครโรงใหญ่สักโรงหนึ่ง ก็ควรจะเรียกได้ว่าละครโรงนี้ได้กำลังแสดงบทบาทอยู่ในระยะฉากอันเป็นฉากสุดท้าย และเป็นฉากสุดท้ายที่กำลังร่อแร่จนจะรุดม่านปิดการแสดงอยู่แล้วด้วย คือ เป็นฉากตอนปลาย หาใช่ฉากตอนต้นหรือตอนกลางไม่ ที่ยกมาเปรียบเทียบกับนิทัศน์อุทาหรณ์อย่างนี้ ก็เพราะเหตุว่าตัวละครผู้แสดงซึ่งเคยมีบทบาทดี จนผู้ดูติดอกติดใจมาช้านาน และเป็นผู้ที่ทำประโยชน์หารายได้มาให้แก่ได้ไฟของตนเป็นอย่างดีนั้น บัดนี้ตัวละครได้พากันเปลี่ยนแปลงสภาพจากคนหนุ่มแน่นมาเป็นคนแก่ชรา หัวหงอกฟันหัก หนัขนหลังงอ บางคนต้องถือไม้เท้าแล้วก็มี และส่วนมากมีวัยย่างเข้าเขตอายุ ๖๐-๗๐ ปีแล้วแทบทั้งสิ้น หากจะเหลือตัวละครที่ยังพอจะแสดงให้จบฉากได้ถึงมีโอกาสดอกมายืนเข้าแถวร้องเพลงชาติหรือเพลงสรรเสริญพระบารมีก่อนเวลารุดม่านปิดฉากอวสานได้อยู่บ้าง แต่ก็คงจะมีอยู่สักไม่กี่คน ซึ่งเป็นกฎธรรมดาของปุถุชนผู้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏไม้อาจจะหลีกเลี่ยงไปเสียได้ เมื่อ ๓๕ ปีที่แล้วมาแล้วพวกทหราชอาณาจักร กำลังหนุ่มแน่น ออกผายไหล่ผึ่ง องอาจสมเป็นชายชาติทหาร เป็นเบ้าแห่งสายตาของเพศตรงข้ามหรือแม่แต่เพศเดียวกัน แต่อนิจจาขณะนี้พวกเขาเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงสภาพกลายเป็นตาแก่ เป็นคนพิการ ซึ่งหากจะถูกทักทาย ผู้ทักก็ขื่นต้นด้วยสรรพนามว่า คุณอา คุณลุง หรือถึงคุณปู่ คุณทวดก็มี ซึ่งความจริงก็เป็นสรรพนามที่สมควรแก่อายุและวัยของผู้ถูกเรียกแล้ว และหากถ้าวินโหนได้ยินเสียงร้องทักหรือเรียกจากผู้เยาว์วัยว่า คุณอา วันนั้นเราก็รู้สึกสดชื่น ซึ่งทำให้ลืมตัวไปได้ว่ายังไม่แก่นักช่วขณะ แต่ถ้าหากวันไหนถูกขื่นต้นด้วยสรรพนามว่าคุณปู่แล้ว ก็ซ้กสะตู่โหยง ระลึกถึงสังขารแห่งอาตมาขึ้นมาได้ทันทีว่า เรานี้แก่แล้วหนอ ถ้าหากเราไม่มีเครื่องเตือนใจให้สำนึกตนอย่างนี้อยู่บ้างแล้ว ก็จำต้องขอยอมรับสารภาพว่าได้เคยลืมตัว คิดว่ายังไม่แก่อยู่บ่อย ๆ บ้างเหมือนกัน

การที่พวกทหารอาสาตกอยู่ในสภาพเป็นคนชรา อันเป็นอนิจจังซึ่งรู้แล้วว่า  
ไม่มีใครในโลกนี้จะฝ่าฝืนกฎธรรมชาติไปได้เลยสักคนเดียวก็ดี แต่ท่านเอ๋ย ส่วนน้ำใจ  
ของชายชาตินักรบโดยมาก (ไม่ใช่ทุกคน) เช่นตัวข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนึ่งเอง ก็จำต้อง  
ขอสารภาพว่า ระลึกถึงสังขารได้บ้างไม่ได้บ้าง ความคิด ความรู้สึกตนหมุนเวียน  
สลับเปลี่ยนต่อเนื่องเป็นสันตติอยู่ อย่างนี้เสมอ ๆ เหมือนกัน หากบุญ ช่วยที่ยังมี  
อุเบกขาญาณประจำติดสันดานอยู่บ้าง หากไม่ก็คงจะลืมตัวได้ยิ่งกว่านี้ แต่ข้าพเจ้า  
คิดว่าถึงจะลืมอะไร ๆ เกือบหมดสันก็ดี แต่ก็คงจะยังไม่ลืมกรณีกิจสำคัญอยู่อันหนึ่ง  
ว่า ไม่ควรจะมีแว่นั่งปลงสังขารให้มากเกินไป จนถึงขาดทำประโยชน์ให้แก่ชาติ  
และเพื่อนร่วมชาติอันเป็นที่รักยิ่งในขั้นสุดท้ายแห่งชีวิตเสียทีเดียว เพราะแท้จริง งาน  
ที่คนแก่ๆพอจะช่วยบ้านช่วยเมืองได้ก็ยังมีให้ทำอยู่อีกถมไป ซึ่งถ้าหากตั้งใจจะกระทำ  
กันอย่างจริงจังแล้ว และเนื่องจากความคิดตนเอง เป็นเหตุโน้มนำใจให้พวกเราเหล่า  
ทหารอาสาพยายามฝึก พยายามสอน พยายามฝังรากชีวิตนักรบอันเนื่องมาจากสาย  
โลหิตของผู้ที่ได้เคยพลีชีวิตให้แก่ประเทศชาติมาแล้วแต่ไหนหลัง ให้ได้บรรลุอุดมคติ  
เรื่องนึ่งไปไว้ในจิตใจแห่งทายาท ซึ่งอย่างน้อยขณะนี้ก็ได้จัดให้บุตรโดยตรงของ  
ทหารอาสา ไม่ว่าชายหญิงที่มีอายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์แล้ว เข้ามาสมัครเป็นอนุสมาชิก  
สหાયสงครามสืบเลือดพ่อต่อไป และนอกจากนี้ยังปรารถนาที่จะให้อุดมคติอันดั้นคำ  
นี้ได้แพร่ไปสู่เยาวชนคนไทยของเราให้ทั่วถึงกันด้วย ด้วยความประสงค์สำคัญมีอยู่  
อย่างนี้ จึงมีอะไรที่จะพึงกระทำ จะพึงชักจูงหรือปลุกใจเยาวชนของชาติ ผู้ความจริง  
เขาเหล่านั้นมีหน้าที่จะรักษาประเทศชาติต่อไปในอนาคตกาลได้แล้ว เราก็มึนหน้าที่จะ  
ช่วยกัน บรรลุเลือด นักรบ อันแข็งแกร่ง ให้เดือดพล่าน อยู่ในสันดาน ของเขา อยู่เสมอ  
และกรณีกิจเหล่านี้ เราผู้เป็นทหารอาสาก็ได้พยายามช่วยกันกระทำอยู่แล้ว เช่น  
ในงานฉาปนกิจทหารอาสาผู้วายชนม์ในเขตจังหวัดพระนคร ธนบุรี หรือจังหวัดใกล้เคียง  
ที่พอจะไปได้ ท่านผู้อ่านก็คงจะได้เห็นคณะกรรมการของสมาคมสหાયสงคราม  
นำพวงมาลาอันมีเครื่องหมาย ส.ส.ส. และมีพระมหามงกุฎประดับอยู่ข้างบน ไปวาง  
เป็นเกียรติยศแก่ศพ ทั้งช่วยบำเพ็ญกุศลอยู่เสมอ ๆ และก่อนเวลาลงมือจุดศพ  
นายกสมาคมสหાયสงครามก็จะได้อาโอกาสกล่าวคำสดุดีศพ ซึ่งแจ่มบรรยายให้ขมุน  
ชนผู้ไปในงานนั้นได้ซาบซึ้งถึงคุณงามความดีของทหารอาสาผู้มรณะนั้น ๆ เพื่อให้



ทราบว่าเขาได้เคยทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติมาแล้วแต่ไหนหลังอย่างไรบ้าง และ  
กรณีก็ที่เขากระทำนั้นได้ยังผลให้เกิดสาระประโยชน์แก่บ้านเมืองของเราอย่างไร ใน  
ที่สุดก็ได้ขอให้ยื่นไว้อาศัยแก่ศพเป็นเวลา ๑ นาที และได้กล่าววิงวอนขอให้เยาวชน  
ผู้เกิดมาภายหลังได้ถือเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ในอันที่จะเป็นผู้ยอมเสียสละชีวิตและ  
เลือดเนื้อเป็นชาติพลีเช่นเดียวกับผู้มรณะบ้าง และว่านักรบนั้นแม้แต่ตัวจะตาย  
แต่เกียรติและชื่อเสียงหาตายตามตัวไปด้วยไม่ ประวัติศาสตร์ของชาติย่อมจะยังคงจำ  
จารึกไว้ และแม้ตัวจะตายแล้วก็ยังได้รับเกียรติ ดังที่เห็นฮยนี้ เมื่อเยาวชนได้พบปะ  
การกระทำอย่างนั้นเข้าบ่อย ๆ ก็จะทำให้เขาบังเกิดกำลังใจที่จะยอมเสียสละเลือดเนื้อ  
และชีวิตเพื่อประเทศชาติยิ่งขึ้น หรืออย่างน้อยเขาก็จะได้เห็นการตายของเขาเพื่อ  
ประเทศชาตินั้น ผู้ที่อยู่หลังยังพากันยกย่องให้เกียรติ หากมีเลือดเขาเสียหมดไม่  
ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่านโยบายอย่างนั้นคนแก่ ๆ อย่างพวกข้าพเจ้าพอจะช่วยกระทำได้ เพราะ  
เป็นงานเบา ๆ

ข้าพเจ้าได้รับเลือกในที่ประชุมใหญ่ทหารอาสา ให้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคม  
สหประชาชาติติดต่อกันมาถึง ๓ สมัย ได้พยายามไปกล่าวคำสดุดีในงานศพทหารอาสา  
ประมาณ ๔๐-๕๐ ครั้งแล้ว ซึ่งจำนวนอย่างหยาบ ๆ ก็ได้มีผู้สดับตรับฟังเป็นจำนวน  
กว่าหมื่นคน โดยมากที่วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดพระพิเรนทร์ วัดไตรมิตร วัดหัวลำโพง นอก  
เป็นอาทิ สังเกตรู้สึกว่ามีผู้ใส่ใจฟัง แลละยิ่งเยาวชนผู้เกิดมาในภายหลังด้วยแล้ว  
ก็ดูเหมือนเขาจะตั้งใจสดับตรับฟังและสนใจต่อคำสดุดีเอามากที่สุดทีเดียว นี่แหละข้าพเจ้า  
คิดว่าเป็นนโยบายในอันจะเพาะจิตใจนักรบของชาติได้อย่างดีวิธีหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ  
วิธีด้วยกัน

ท่านผู้อ่านคงจะไม่ปฏิเสธว่า คนโบราณที่ทำคุณงามความดีไว้ให้แก่ประเทศ  
ชาติโดยเอาชีวิตเข้าแลก เอาเลือดเข้าทาแผ่นดินนั้น หากขาดผู้รื้อฟื้นจดจำเสียแล้ว  
ก็ไม่มีอะไรที่คนรุ่นหลัง ๆ จะได้ทราบวีรกรรมของเขาได้ การปลุกใจนักรบเราเพิ่งจะ  
มาเริ่มฟื้นฟูกันจัดในสมัยรัชกาลพระมหาจักรพรรดิรัชกาลที่ ๖ ครั้นแล้วก็ซบเซา ต่อ  
มาถึงสมัยสังคมนักรบของชาติไปร่วมรบในประเทศเกาหลี ซึ่งรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระ  
พระเจ้าอยู่หัว อันมีพลเอกท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าได้พยายามรื้อฟื้น  
อุดมคติในเรื่องนั้นขึ้นมาใหม่อย่างถึงขนาด และการรื้อฟื้นนั้นก็ได้อ่อนหลังมาจนถึง  
ทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ด้วย และนอกจากนี้ยังรื้อฟื้นไปจนถึงนักรบในสมัย

โบราณอันมีพระคุณอย่างล้นเหลือแก่ประเทศชาติ เช่นสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยจัดให้มีอนุสาวรีย์ขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ยังกำลังเร่งรัดปฏิบัติอยู่ ว่าที่จริงสำหรับทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น ประชาชนส่วนมากเขาพากันล้มเสียเกือบหมดแล้ว แต่รัฐบาลอันมี พล.ฯ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้า ท่านหาได้ล้มเสียอย่างที่เขาล้มกันไม่ กล่าวคือท่านได้กลับรื้อฟื้นให้ทหารอาสาคืนชีพ ในทางความทรงจำขึ้นมาได้อีก และยังทะนุบำรุงทหารอาสาเท่าที่ท่านจะสามารถช่วยได้ ซึ่งทหารอาสาทั้งหลายและข้าพเจ้าในนามนายกสมาคมสหประชาชาติจะล้มพระคุณและความกรุณาอันมีของ พล.ฯ ท่านและรัฐบาลของ พล.ฯ ท่านเสียมิได้เลย นี้ ข้าพเจ้าเอาความจริงมากล่าว เพราะในชีวิตของข้าพเจ้ายังไม่เคยยกย่องผู้ใดให้เกินกว่าความจริงไปเลย

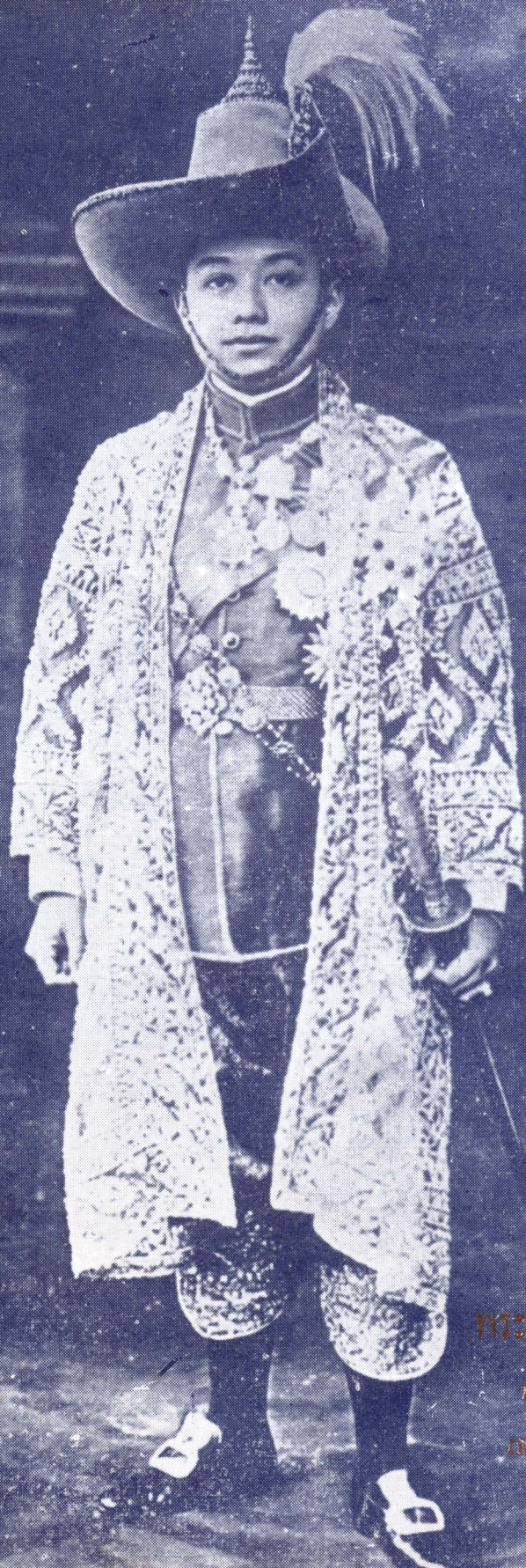
บริษัท สหประชาชาติ จำกัด อันมี ร.ท. สมบัติ ชิตตะสังคะ เป็นผู้จัดการ และมี นายผัน วิสูตร เป็นเลขานุการ ได้ยอมรับให้รับช่วยเหลือเป็นกำลังสำคัญในงานจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น ซึ่งหนังสืออย่างน้อยจะยังประโยชน์ในข้อที่ว่าช่วยจารึกประวัติของทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ให้คงอยู่ไม่เสื่อมสูญ เมื่อเขาชนผู้เกิดมาในภายหลังได้พลิกประวัติศาสตร์อ่านมาถึงตอนนี้อย่างน้อยก็จะทำให้เขาได้รับความรู้และได้ทราบตัวอย่างอันดีของเพื่อนร่วมชาติ

ด้วยริ้วแรงและความเพียรพยายามของบริษัท สหประชาชาติ อันมีสองท่านที่กล่าวมาแล้วเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ ช่วยจัดหาเงินจากบริษัท ห้างร้านเอามาใช้เป็นทุนในการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จรูปไป และนอกจากนี้ยังมีท่านผู้เกี่ยวข้องอีกหลายท่านได้ช่วยเขียนข้อความลงในหนังสือเล่มนี้ นับว่าท่านได้กรุณาแก่สมาคมสหประชาชาติเป็นอย่างมาก จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์

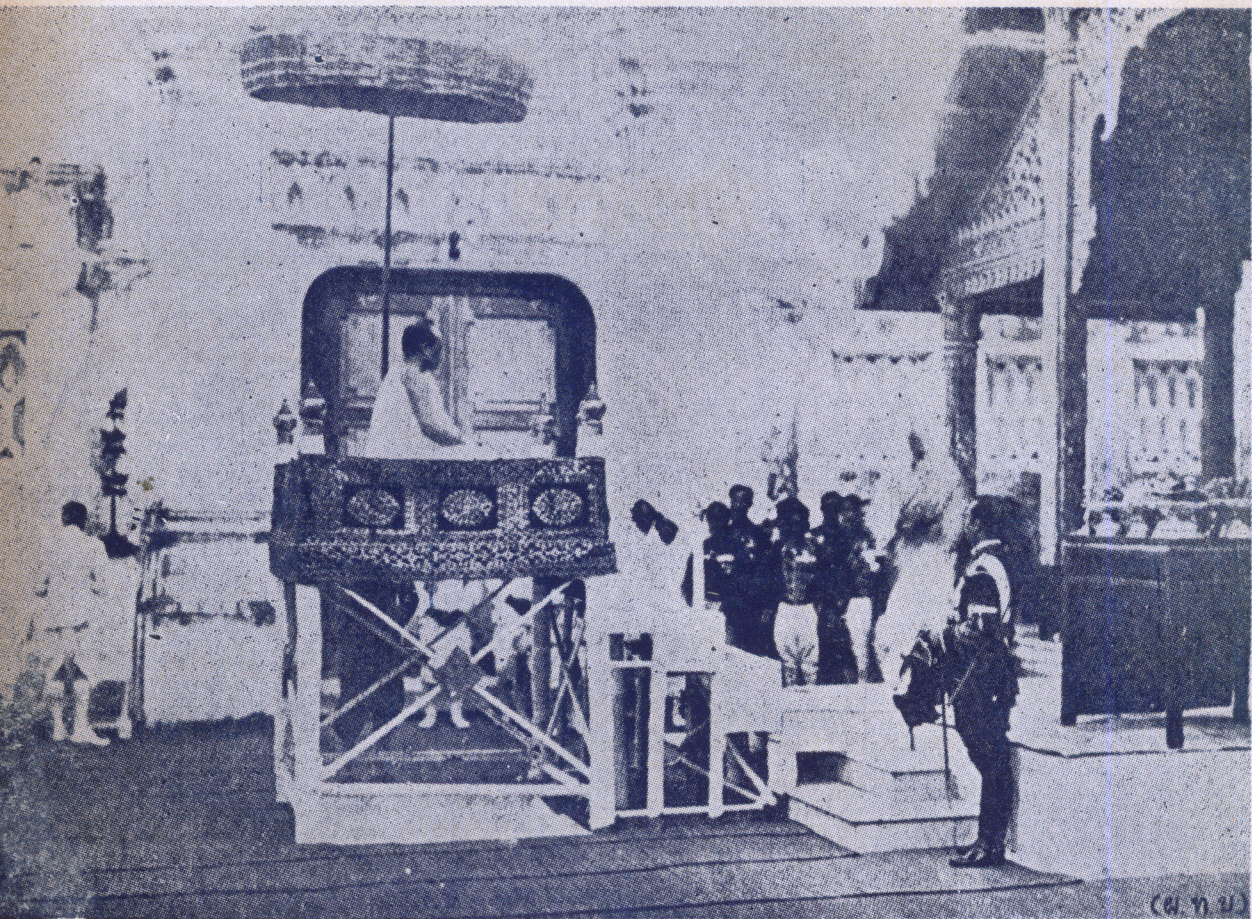
นายกสมาคมสหประชาชาติ

ในพระบรมราชูปถัมภ์



พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว  
ทรงเครื่องชิวสกลราช  
เสด็จสหกรณ์ระอุลาอัมพีบาม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นประทับบนเกย ณ ศาลาพระที่นั่งจันทรทิพโยภาส



(ต.ท.บ.)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นประทับบนเกย ณ ศาลาพระที่นั่งจันทรทิพโยภาส  
ในพิธีประภมกรรม เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

สมเด็จพระเทพ

สมเด็จพระเทพ

สมเด็จพระเทพ

สมเด็จพระเทพ

# ทหทารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

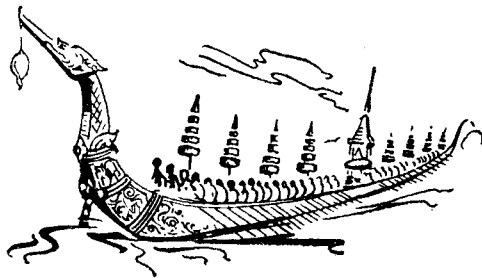
ปีที่ ๓๒ เล่ม ๑

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖

## สารบัญ

เครื่องหมายแห่งไตรรงค์	...	...	...
ประมวลภาพ	...	...	...
คำขวัญของพล ๆ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม	...	...	...
คำขวัญของจอมพลผิน ชุณหวัน	...	...	...
คำปรารภ	...	...	พันโทหลวงยุทธสารประสิทธิ์
ความเป็นมาของสมาคมสหประชาชาติในพระบรมราชูปถัมภ์	...	...	พัน วิสูตร ๑
เสียดำ	...	...	พลอากาศโทพระศัลยแพทย์ตรีศร ๔๒
จดหมาย	...	...	พันเอกพระสงครามภักดี ๔๕
จดหมาย	...	...	พลอากาศเอกพระยาเฉลิมอากาศ ๕๕
เรื่องของสงครามโลกครั้งที่ ๑	...	...	พันโทหลวงยุทธสารประสิทธิ์ ๕๖
ความรู้สึกรักของทหารอาสา	...	...	ดร.โชติ คุ่มพันธ์ ๖๕
ทหารปอดพูน	...	...	สิบโทเหรียญ มีเดช ๗๒
บ่อเกิดแห่งสงคราม	...	...	พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ๗๖
บ่อเกิดแห่งสันติธรรม	...	...	พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ๗๗

เรื่องที่ข้าพเจ้าได้ไปเห็นมา ... ..	... พันตรีหลวงราชเวชพิศาล	๓๘
สันติภาพแผ่นดินใหม่ ... ..	... น.ร. ๑๖๕๕	๓๙
นานาภายิต... ..	... พัน วิสูตร	๘๓
นะโปเลียนสิ้นวาทนา ... ..	... พลเอกพระยาเทพหัสดิน	๙๕
ตายแล้วไปไหน ... ..	... ทหารเก่าของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ	๑๓๐
คำปราศรัย ... ..	... พันโทหลวงยุทธสารประสิทธิ์	๑๔๓
บทส่งท้าย ... ..	... พัน วิสูตร	๑๕๒



# ความเพ็ญมา

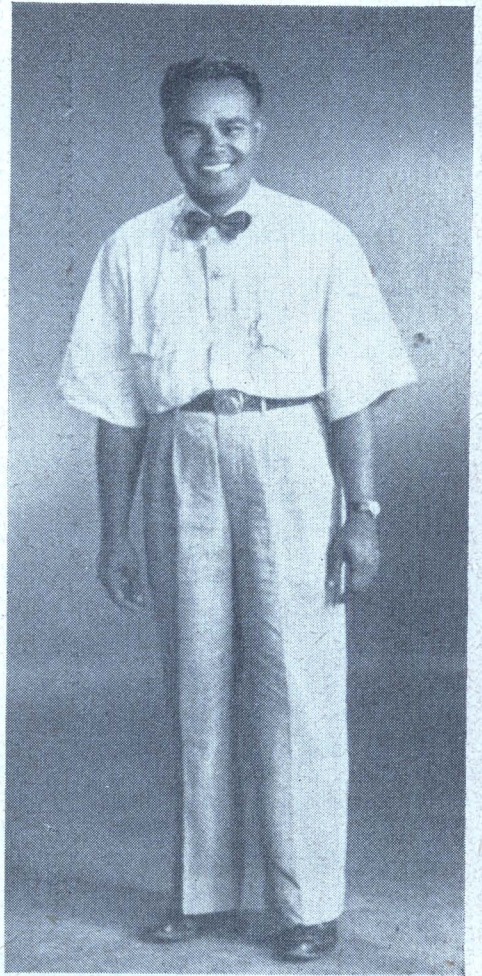
## ของ

### สมามตมส์ชทายสังตราม

### ในพระบรมราชูปถัมภ์

ก่อนที่ท่านผู้อ่านจะอ่านเรื่องความเป็นมาของสมาคมสหประชาชาติสงครามในพระบรมราชูปถัมภ์ว่า เหตุใดจึงเกิดสมาคมขึ้น เกิดขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้ตั้ง และมีชีวิตชีวาอย่างยืนยาวนานได้อย่างไรนั้น ผู้เขียนขอพาท่านผู้อ่านหวนกลับไปสู่สถานการณ์ในระบอบหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ สักเล็กน้อย เพื่อความเข้าใจตามหัวเรื่อง

เมื่อก่อนเปลี่ยนแปลง การปกครอง ย้อนหลังไปสัก ๒๖ รัชกาล ดัธยมประเทศ มีการปกครองแบบสัมบูรณาญาสิทธิราช คืออำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์แต่ฝ่ายเดียว ไทยในสมัยนั้นเปรียบเสมือนตุ๊กไก่เด็ก ๆ ที่ตกอยู่ในท่ามกตางฝูงเหยี่ยวฝูงกา ทั้งสี่มุมเมืองห้อมล้อมไปด้วยดักขีจักกรวรรดินิยม หาดยครังหาดยหน้ที่ไทยเกือบสูญเสียประเทศ จริงอยู่เราเป็นไทยที่มีเอกราชปกครองตนเองโดยเด็ดขาด มองแต่ผิวเผินคนไทยทุกคน น่าจะอบอุ่นภาคภูมิใจ ในชาติภูมิแห่งตน แต่เมื่อกคิดให้ซึ้งโดยถ่องแท้ ตามแนวนโยบายการต่างประเทศในสมัยนั้น คนไทยผู้รักชาติทุกคน คงรู้สึกเศร้าสลดใจแบบหน้าซึ้งนออกครมเพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น เพราะไทยมีเอกราชที่ไม่สมบูรณ์แท้ เป็นต้น อำนาจทางศาล อำนาจทางการค้า อำนาจทางการเก็บภาษีอากรภายในประเทศ ตลอดจนอำนาจทางการเมือง ได้ถูกรอนสิทธิ์กัดกินจากอำนาจภายนอกประเทศ พดชาติทั้งหาดยในโดกในสมัยนั้นมอง เข้าใจ และ ให้การต้อนรับ ชนชาติไทย



พัน วิสูตร  
ผู้เขียนและรวบรวมเรื่อง

เยี่ยงชนชาติเมืองจีน เหมือนชนชาติทั้งหลายในภาคตะวันออกไกล (ในกุ่มแหลมอินโดจีน) แม้พระมหากษัตริย์ของชาติไทยทุกพระองค์ในทุกยุคทุกสมัยดั่งงมา จะได้ทรงเพียรพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะทรงผูกมิตรสัมพันธ์กับทุกชาติทุกภาษาตลอดทั้งเอเชียและยุโรปก็ตาม ชาติไทยก็ไม่พ้นที่จะถูกชนชาติตะวันออกกดขี่เหยียดหยามว่าเป็นชนชาติป่าเถื่อนปราศจากความเจริญ ยิ่งกว่านั้น ประเทศมหาอำนาจตะวันออกบางประเทศก็แผนการณ์ที่จะยึดเอาประเทศสยามไปอยู่ในปกครองของตน พุทธิการณ์ดั่งงั้น (มีปรากฏโดยละเอียดทั้งในด้านประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์แห่งพงศาวดารของชาติไทย) ยิ่งความพระวิตกกังวอดให้ทรงบังเกิดแก่พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ ทรงมุ่งพระทัยนำสยามรัฐนาวาฝ่ามหาภัยอันตรายผ่านพ้นมาได้อย่างหุดหุดเต็มทุกครั้ง ดั่งเช่น :-

ในรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ในระยะนั้นดินฟ้าอากาศเห็นอสยามประเทศแดนจะมีดินนอนรगत เกณฑ์ชาของชาติไทยตกเอาอย่างน่าใจหาย แต่ด้วยพระปรีชาสามารถอันเยี่ยมแหลมรอบคอบของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลดง (รัชกาลที่ ๕) ทรงยึดหลักยอมเสียก่าอย่าให้ชักออบเป็นรัฐประศาสตร์โนบายของพระองค์ ได้ทรงคัดดินพระทัยทุ่มเททุกอย่างแบบหนามยอกเอาหนามบ่ง ชนิดเลียนแบบชาวตะวันตก จึงในสมัยของพระองค์ท่านเป็นสมัยที่ไทยเริ่มไหวศิวเบิดศักราชแห่งการเป็นอยู่แผนใหม่ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ภายในมีการทรงประกาศเด็กทาสและปรับปรุงก่าดั่งทุกส่วนของราชการให้รัดกุมทันสมัย ภายนอกประเทศทรงส่งพระราชโอรสหลดงพระองค์ไปทรงศึกษาค้นคว้าทั้งด้านวิชาการต่างๆ ตลอดจนวัฒนธรรมในทางรูปธรรมและนามธรรม ณ ประเทศตะวันตกเกือบทุกประเทศ เพื่อจะได้เป็นลือภูมิตรสัมพันธ์อันเป็นนโยบายอันแยบคาย ที่จะยังความเจริญมั่นคงให้ แก่ชาติไทย เทียมเท่ากับพลชาติทั้งหลายในโลก ยิ่งกว่านั้น พระองค์ท่านยังทรงเสด็จประพาสประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปด้วยพระองค์เองอีก ผลที่สมเด็จพระปิยมหาราชเจ้า (รัชกาลที่ ๕) ได้ทรงกระทำไว้นั้นยังให้ชาติไทยรอดพ้นจากการเป็นข้า หรือเป็นประเทศเมืองขึ้นมาตราบเท่าทุกวันนี้ มิเช่นนั้นความเป็นเอกราชของชาติไทย คงจบกันแค่สมัย ร.ศ. ๑๑๒ นับว่าเป็นมหากุศลผลบุญอันใหญ่ยิ่งของคนไทย ชาติไทย ที่ได้พระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถในการปกครองจริง ๆ แต่แม้กระนั้นชาติไทยก็ไม่พ้นจากการถูกลบับบังคับในทางการเมือง ในทางการค้าตลอดจนในพุทธิการณ์ต่างๆ อีกมากมาย จากอำนาจภายนอกประเทศเรื่อยมา

จนถึงสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) องค์พระมหากษัตริย์ชาตินิยมของไทยผู้ทรงผ่านการศึกษามาจากยุโรปเป็นอย่างดี พระองค์ได้ทรงรับเอารัฐประศาสตร์ดีนโยบาย



ในการทำนุบำรุงชาติจากพระราชบิดา (สมเด็จพระปรมหาราชเจ้า ร. ๕) ทั้งหมด และเป็นระยะเวลาที่พันโลกกำลังร้อนระอุกันไปด้วยไอแห่งสงคราม เพราะมนุษยชาติต่างมองเพ่งเล็งเฉพาะประโยชน์ตนจนเกินไป ก่อให้เกิดกิเลสโลภหลงในอำนาจลาภและแสนยานุภาพอันเกรียงไกรของตน จนไม่อาจที่จะพูดภาษาแห่งสันติธรรมเข้าใจกันได้ ยึดเอาแต่คำว่าชัยชนะเป็นสรณะ โดยลืมนึกถึงผลแห่งภัยพิบัติที่จะตามหลังชัยชนะมา ซึ่งเป็นปรากฏการณ์อันสำคัญที่ชาติใด ๆ เช่นสยามจะพึงสังวรณ ตระเตรียมตัวต้อนรับปรากฏการณ์นั้น ๆ ด้วยความรอบคอบไม่ประมาท และแข็งแกร่งในด้านจิตใจ ดังคำพังเพยคู่โลกว่า เมื่อช้างประสานงา หลง้าแพรก แผลก ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (รัชกาลที่ ๖) จึงได้ทรงทำนุบำรุงชาติประเทศใน ทุก ๆ ด้านอย่างรีบเร่งด้วยความระมัดระวัง เฉพาะในด้านการทหารและในด้านการปลูกใจ พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทปลูกใจเป็นโคลง—ฉันท—กาพย์—กลอน ไว้มากมาย เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจคนไทยไว้เป็นนิจนิรันดร์ว่า อย่าดื่มชาติหรือหลงชาติเกินไปจนกลายเป็นขายชาติ ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

“แม่หวังตั้งสงบ                      จงเตรียมรบไว้พร้อมสรรพ  
ศัตรูกล้ามาประจัญ                      จะอาจสู้ริบสูญ”

ชนชาติขี้เขี้ยว	ชาวไทย
เป็นเผ่าชนกโกร	กาจกล้า
ถือสัตย์มีดตรึงใจ	เลื้อบ่า ไร่เทอญ
ไทยจักคงคู่ฟ้า	แหล่งหล้า ฤฎาว ฯ

พระองค์ได้ทรงปรับปรุงการทหารของชาติอย่างจริงจัง ทรงวางแนวฝึกพลเมืองตั้งนใหญ่ให้รู้จักหน้าที่วินัยแห่งการเป็นทหาร ทรงจัดตั้งกองพลเสือป่าขึ้น โดยที่พระองค์ทรงถือว่าชนชาติไทยเป็นชาติที่รักมาแต่โบราณกาล เด็ดดแห่งการต่อสู้ที่กอบด้วยธรรมะ เด็ดดของชาติทหารหาญได้ไหลรินต่อเนื่องกันมาไม่ขาดสาย ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

สยามยังอยู่ด้วย	เสรี ภาพเอ
เพราะบรรพบุรุษเรา	รักชาติ
เป็นไทยอยู่พันปี	ไม่เสื่อม
เราลูกนักรบกาจ	กลั่นเกล้า เดิมมา

ชาติไทยได้ถูกย้ายรุกรานถอยร่นเรื่อยมา จากยูนนาน ดุ่มแม่น้ำเหลือง ในประเทศจีน  
ปัจจุบัน จนท้ายสุดได้ยึดเอาดุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นเรือนตายแห่งแม่น้ำไทย เราจะถอยร่นไปสารทิศ  
ได้อีกไม่ได้แล้ว นอกจากจะถอยลงสู่ทะเล ซึ่งเป็นเหตุสุดวิสัย ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

รวมแรงกันเข้ากอบ	การงาน
รวมทรัพย์ผดุงสถาน	ถิ่นเทศ
รวมจิตอภิบาล	บ้านเกิด
รวมรบป้องกันเขต	ขอบสยาม ฯ

เมื่อทางภูมิศาสตร์บังคับให้แม่น้ำไทยต้องอยู่ในภูมิประเทศจำกัดดังนี้ ก็จำเป็นที่ไทยจะต้อง  
มีกำลังทหาร กำลังอาวุธ กำลังเศรษฐกิจอย่างดียิ่ง และจำต้องมีเหลี่ยมคูนในทางการเมืองนอก  
ประเทศอย่างดีด้วย มิเช่นนั้นความมั่นคงของชาติจะดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะไทยเป็นชาติ  
เด็กที่อดมดมบุรณไปด้วยทรัพย์ในดินสิ้นในน้ำอย่างมหาศาลตลอดเห็นอจได้ จนชาติมหาอำนาจ  
ทั้งหลายต่างถือกันว่า ประเทศสยามเปรียบเสมือน “สาวงาม” ที่น่าพิศมย์ยิ่งนัก ด้วยสภาพ  
การของสยามประเทศดังกล่าวมา ยิ่งทำให้ต้องรีบปรับปรุงตัวเองให้แข็งแกร่งทั้งภายในและภายใน  
นอกประเทศด้วยความเฉลียวฉลาดที่รอบคอบ เพราะไทยไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนัก ไทย  
ผลิตอาวุธขนาดหนักเองไม่ได้ ผู้เชี่ยวชาญชำนาญงานในทางเทคนิคสาขาต่าง ๆ มีไม่เพียงพอใน  
สมัยนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ทำอย่างไรไทยจึงจะพ้นเงื้อมมือมาร (นักดำเมืองจีน) ซึ่งเป็นปม  
และปัญหาอันยากยิ่ง ที่พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองชาติจะทรงชบคิดและทรงแก้ไขให้ทันกาล

สงครามโลกที่รอนระอุครุ่นมาแรมบนัน ได้ระเบิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗  
โดยมีประเทศอังกฤษ—ฝรั่งเศส—เบลเยียม—รัสเซีย—แตรเบย์—อิตาลี และประเทศอื่น ๆ ในกลุ่ม  
สัมพันธมิตรฝ่ายหนึ่ง ประเทศเยอรมัน—ฮอลันดา—อังกาเรียและกลุ่มประเทศอื่นในยุโรปภาค  
กลางฝ่ายหนึ่ง ต่างทำศึกขับเคี่ยวกันมาอย่างดุเดือด โดยประเทศไทยยึดมั่นอยู่ในความเป็นกลาง  
อย่างเคร่งครัด และในระยะเวลาดำเนินการเป็นกลางนั้น ดันเกิดอันตรายหม่อมรัชกาลที่ ๖ ได้ทรง  
ศึกษาสังเกตการเคลื่อนไหวของคู่ศึกทั้งสองฝ่ายอย่างใกล้ชิด จนพระองค์ทรงทนต่อความทารุณ  
โหดร้ายต่าง ๆ ที่ฝ่ายเยอรมันได้แสดงต่อมนุษยชาติไม่ได้ จึงได้ทรงประทัวงไปยังชาติเยอรมัน  
แต่ทางฝ่ายเยอรมันไม่ตอบ และไม่ปฏิบัติตามคำประทัวงใด ๆ ของรัฐบาลไทย โดยตั้งเห็นว่า  
ไทยเป็นชาติเด็กประเทศน้อย ไม่มีความหมายใด ๆ สำหรับชาติเยอรมันผู้มั่งคั่งนานาภพอันเกรียง  
ไกร พระองค์จึงทรงตัดสินพระทัยประกาศสงครามกับเยอรมันทันที เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมะแห่ง



“ การที่ข้าพเจ้าเชิญมาในวันนี้ ก็เพื่อจะเลี้ยงส่ง นายพลตรี พระยาพิไชย  
 ขาญฤทธิ์และนายทหารกองทัตที่จะไปยุโรปคราวนี้ ข้าพเจ้าเสียใจยูนิดเดียวที่ไม่  
 ทันได้ตระเตรียมให้ใหญ่ยิ่งกว่านี้ แต่รำลึกได้อีกที่หนึ่งว่าพระยาพิไชยขาญฤทธิ์ก็ดี  
 นายทหารที่จะไปก็ดี เป็นนายทหาร คงไม่ต้องการที่จะให้มั่งงานอะไรมากมาย คง  
 ต้องการแลเห็นหน้าใจของข้าพเจ้ามากกว่า ข้อนี้ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องกล่าว ข้าพเจ้า  
 รับรองได้แน่นอนว่าพระยาพิไชยขาญฤทธิ์ก็ดี และนายทหารที่จะไปพร้อมกันก็ดี  
 เหมือนยังกับได้รับส่วนแบ่งแห่งใจข้าพเจ้าไปคนละชิ้น ที่ข้าพเจ้าพูดเช่นนั้นไม่ใช่  
 แกล้งพูดเลย พูดโดยความจริง เพราะตั้งแต่เล็กมาจนกาลบัดนี้ ข้าพเจ้าเองเป็น  
 ทหารแท้ๆ ได้เคยนึกอยู่เสมอว่า เวลาที่จะเป็นเยี่ยมยอดในชีวิตทหารก็คือ เวลาที่  
 ไปทำการตามหน้าที่โดยตรงของตัว เพราะฉะนั้นในการที่พระยาพิไชยขาญฤทธิ์และ  
 นายทหารที่จะออกไปในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอสารภาพโดยตรงว่าข้าพเจ้ามีความอิจฉา  
 ที่ข้าพเจ้ามาตกอยู่ในตำแหน่งซึ่งไม่สามารถจะเป็นเช่นนั้นได้บ้าง แต่เมื่อมานึกดู  
 อีกทีก็พอวายความอิจฉาลงได้บ้าง คือนึกว่าเป็นของธรรมดา ทหารไม่ว่าผู้ใด เมื่อ  
 รับมอบหน้าที่ไว้แล้วให้รักษายุ่หรือไปที่ใด ย่อมจะต้องประจําอยู่หรือไป ณ ที่นั้น  
 ทหารจะเลือกเอาเองไม่ได้ว่าจะไปอยู่ที่นั่นที่นี่ ส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็เป็นทหารผู้หนึ่ง  
 ซึ่งถูกกะหน้าที่ว่าอยู่ที่นั่น ข้าพเจ้าหรือจะเป็นผู้เถียงได้ เมื่อหน้าที่อยู่ที่นั่นแล้ว ถ้า  
 ข้าพเจ้าจะละทิ้งไปก็เท่ากับข้าพเจ้าเป็นผู้เสียวินัยเหมือนกัน เมื่อมานึกเช่นนั้นแล้วจึง  
 ได้ค่อยคลายความอิจฉาผู้ไป

เมื่อวายความอิจฉาได้เช่นนั้นแล้ว จึงมารู้สึกปลื้มใจแทนผู้ที่จะไป ปลื้มว่า  
 ในคราวนี้เป็นโอกาสสำคัญอย่างยิ่งของทหารไทยเราที่จะแสดงแก่ชาติ ที่อย่างไรๆ  
 เราจะต้องรับว่าเคยคร่ำขื่อเขามา แต่เวลานี้เราได้เดินขึ้นแล้ว เราได้พยายามอย่าง  
 ที่สุดที่จะทำการตามหน้าที่ของเรา และแม้ว่าเราเป็นชาติเล็กก็ไม่ย่อท้อที่จะทำหน้าที่  
 โดยสมบูรณ์สำหรับชาติที่ทรงอิสรภาพ พระยาพิไชยขาญฤทธิ์และนายทหารที่จะ  
 ไปพร้อมกันในครั้งนี้ เป็นคนแรกที่จะได้นำเกียรติคุณและชื่อเสียงของกองทัพบก  
 ของข้าพเจ้าไปประกาศแก่ตาโลก จะเป็นคนแรกที่นำธงไทยไปคล้องที่กลางยุโรป ซึ่ง  
 ในเวลานี้ต้องนับว่าเป็นเหมือนกลางโลก ข้าพเจ้าไม่จำเป็นจะต้องเตือนนายทหารที่  
 จะไปนั้นว่าให้ตั้งใจประพฤติให้สมที่จะเป็นคนแรกที่จะนำเกียรติยศไปเผยแพร่ ทว่า

ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเตือนนั้น เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่าเขาทั้งหลายรู้สึกอยู่พอแล้ว  
 รู้สึกเกียรติยศ เป็นโชคคดียของเขาทั้งหลายในครั้งที่จะได้เป็นผู้ถือเอาเกียรติคุณ  
 เอาศักดิ์ เชนาภาพ ของพระเจ้าแผ่นดิน และชาติสยามไป สำแดงในท่ามกลาง ยุโรป  
 ว่าในครั้งนั้น และในเวลาต่อไป ประเทศสยามจะขึ้นเทียมเสมอหน้ากับชาติอื่น ๆ ก็ที่  
 ชาติใดจะมีอำนาจหรือมีเกียรติคุณได้นั้นมิใช่มี คนมากหรือน้อย ข้อสำคัญอยู่ที่ความ  
 ประพฤติ ความปฏิบัติ นิสัยใจคอซึ่งมีอยู่ในสันดานของคนที่จะรักษารักดีต่อชาตินั้น  
 ก็นายทหาร ที่จะไปในคราวนี้ เป็นผู้ที่ ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า เป็นบุคคลที่มีลักษณะเช่น  
 นั้น จึงได้เลือกให้ไปเหมือนไปเป็นผู้แทนของข้าพเจ้า เท่ากับข้าพเจ้าแบ่งภาคของ  
 ข้าพเจ้าเองไปภาคหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าได้ตักเตือนตัวของข้าพเจ้าเองไว้อย่างไรก็เชื่อ  
 มั่นว่า ภาคของข้าพเจ้าที่แบ่งออกไป คือพระยาพิไชยชาญฤทธิ์คงจะตักเตือนตัว  
 เองและนายทหารที่จะออกไปด้วยเช่นกัน และต่อไปเมื่อทหารอื่น ๆ จะออกไปอีก  
 คงจะช่วยตักเตือนอยู่เสมอไม่ให้ลืมเลยว่า คราวนี้เป็นคราวสำคัญไม่เฉพาะแต่ในชีวิต  
 ของตัวเอง เป็นขณะสำคัญในตำนานของชาติสยาม ซึ่งต่อไปช่วยบุตรหลานของเรา  
 ทั้งหลาย เราจะได้ไม่อายแก่บุตรหลาน เมื่อบุตรหลานพลิกตำนานของชาติไทยมา  
 ถิ่นหนาน ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของเราทั้งหลาย เป็นประวัติการณ์ของเรา  
 ทั้งหลาย พวกบุตรหลานของเราจะได้เห็นและจะร้องว่า อ้อ? เขาไม่ซี้ซาดดอก  
 เขาได้ทำการเผยแพร่เกียรติยศของชาติ ทำการสมชื่อไทย คือรักความเป็นไทย  
 เขาจึงได้ยอมเสียสละเช่นที่เราทำเดี๋ยวนี้ เพราะฉะนั้นในเวลาที่สำคัญเช่นนี้ เรา  
 ทั้งหลายต้องช่วยกันโดยอาการที่อาจทำได้ในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ กัน ส่วนผู้ที่ออกไป  
 ไปในหน้าที่เพื่อนำธงไทยของกองทัพไทยไปยังทวีปยุโรป ก็ต้องพยายามแสดงให้แล  
 เห็นชัดแก่ตาโลกว่าชาติไทยยังไม่สิ้นเชื่อนักรบ ยังมีเชื้อชาติติดต่อมาจนถึงเดี๋ยวนี้  
 ฝ่ายเราทั้งหลาย ที่จำเป็นจะต้องอยู่ข้างนี้ ก็ต้องตั้งใจทุกคน ที่จะทำอย่างไรเพื่อช่วยให้  
 การสำเร็จไปให้สมแก่ชื่อว่าเป็นเชื้อชาตินักรบของไทยผู้ตั้งใจรักษาคณะไทย เมื่อ  
 มีความตั้งใจพร้อมกันอยู่เช่นนี้แล้ว ก็พอจะหวังได้ว่าจะได้เห็นความสำเร็จดัง  
 ประารถนา ในที่สุดเราตั้งใจอยู่เสมอเช่นนี้แล้ว เชื่อว่าจะได้เห็นความมีชัยอันงดงาม  
 แก่ฝ่ายเราเป็นแน่แท้

ด้วยความเชื่ออันนี้ ข้าพเจ้าขอชักชวนท่านทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่นี้ ตั้งใจให้  
พรแก่ นายพลตรีพระยาพิไชยชาญฤทธิ์ และนายทหารที่จะออกไปพร้อมกันให้ความ  
สุขสำราญ และขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งซึ่งเป็นประธานเป็นใหญ่ใน  
โลกอภิบาลรักษาให้ปราศจากสรรพอุบัติเหตุได้กลับมาบ้านเมืองโดยนำธงชัยของ  
กองทัพกลับมาในเมื่อมีชัยชนะ ”

เมื่อกองทัพทหารเดินทางไปแล้ว พระองค์ได้ทรงจัดตั้งกองบินทหารบกและกองรถยนต์  
ทหารบกตามไป และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเตียงตั้งเหล่าทหารอาสาทั้ง ๒  
กองนี้ โดยทรงมอบให้พันเอกพระเนติมาอากาศเป็นผู้บังคับการกองทหารอาสาที่ไปในงานพระราช  
สงครามครั้งนี้ ในท้องต้นามหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ตั้งพระราชดำริด์แก่ทหารดังต่อไปนี้

“ดูกรท่านทหารทั้งหลาย

ข้าพเจ้า เชิญท่านทั้งหลาย มาสไมสรประชุม และเลี้ยงส่ง ทหาร ซึ่งจะออกไป  
นอกประเทศวันนี้ ก็เพื่อจะแสดงความยินดีของข้าพเจ้าผู้เป็นจอมทัพบก และซึ่ง  
รู้สึกเกียรติยศว่านับตัวได้ว่าเป็นหัวหน้าของท่านทั้งหลาย นานมาแล้วทหารไทยเรา  
ยังมีได้ทำการยุทธนอกประเทศ เพราะฉะนั้นก็ต้องนับว่าในการที่ได้มีโอกาสคราวนี้  
เป็นโอกาสอันสำคัญอันหนึ่งในหมู่พวกเราที่เป็นทหารไทย ควรจะรู้สึกที่เราทั้งหลาย  
ที่ไปในครั้งนี้เป็นเหมือนผู้ที่จะไปทำให้พงษาวดารไทยรุ่งเรืองดงาม เป็นผู้ประดิษฐ์  
หน้าอันหนึ่งในพงษาวดารชาติเราให้ลูกหลานที่สืบสายโลหิตได้รู้สึกภูมิใจ เมื่อพลิก  
เห็นหน้านี้ ในการที่เราทั้งหลายจะออกไปครั้งนี้ ถึงจำนวนเราน้อยก็จริงอยู่แต่ขอ  
ให้รู้ว่าข้อนี้ไม่สำคัญ ข้อสำคัญอยู่ที่เกียรติยศ ขอให้หนักดูให้ดี เราทั้งหลายรู้สึก  
น้อยหน้าน้อยใจอย่างไรมานานแล้วเท่าใด ในการที่ใคร ๆ เขาเห็นเราเป็นชาติเล็ก  
น้อยไม่เสมอหน้าเขาได้ ในคราวนี้เป็นโอกาสอันดีที่เปิดให้แก่เราทั้งหลายที่จะได้  
แสดงให้เห็นชัดปรากฏแก่ตาโลกว่า มหาประเทศเขารับเราเท่าประเทศทั้งหลายแล้ว  
และที่เราได้มีโอกาสขึ้นมาเสมอหน้ากับชาติอื่น ๆ ในครั้งนี้ ขอให้เราทั้งหลายที่อยู่ใน  
ที่นี้ไตร่ตรองดูให้ดีว่าเป็นเพราะเหตุใด

มีผู้พูดอยู่เสมอว่ากรุงสยามเป็นเมืองเล็กประเทศน้อย ถึงจะมีทหารไว้ก็สู้  
เขาไม่ได้ เพราะฉะนั้นมีไว้ก็เป็นการเปลืองเงินเปล่า ข้อนี้ตัวข้าพเจ้าผู้เป็นหัวหน้า



เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ อาร์ชดยุก ฟรานซ์ เฟอร์ดินันด์ รัชทายาทออสเตรียฮังการี ถูกชาวเซอร์เบียปลงพระชนม์ที่ชายแดนออสเตรีย แล้วเลยกลายเป็นสาเหตุแห่งมหาสงครามโลก (ครั้งที่หนึ่ง) ระหว่างเยอรมันนี ออสเตรียฝ่ายหนึ่ง กับฝรั่งเศส รัสเซีย อิตาลี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งรวมเรียกว่าสัมพันธมิตรอีกฝ่ายหนึ่ง ไทยประกาศตัวเป็นกลางและรักษาความเป็นกลางเรื่อยมา จนปรากฏการกระทำของฝ่ายเยอรมันนีว่ามีผิดธรรมดาขึ้น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร จึงตกลงพระทัยตัดสัมพันธ์กับเยอรมันนี แล้วประกาศสงครามกับเยอรมันนี เมื่อเวลาเที่ยงคืนของวันอาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

พระบรมฉายาลักษณ์พระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงเครื่องบรมราชกุญิตาภรณ์สำหรับพิธีสังคราม ทรงพระภูษาสีแดง และทรงฉลองพระองค์ลึงยืนตีสแดงตามกำลังวัน ทรงสวมพระสังวาลนพรัตน์ราชวรภรณ์โบราณ ซึ่งเป็นเครื่องราชูปโภคสำหรับสวม ขึ้นประทับพระที่นั่งภัทรบิฐ รับพระบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์สยามตามโบราณราชประเพณีทุกรัชกาล ที่พระกรรณซ้ายขวาทรงทัดดอกไม้สีแดง อันเป็นมงคลและเป็นสิริตามทักษา พระหัตถ์ซ้ายขวาทรงถือดอกชัชพลุกษ์ อันเป็นมงคลนิมิตรแห่งชัยชนะอริราชศัตรูด้วยมงคลอาภรณ์พิธีสังครามตามโบราณราชประเพณี พระองค์ข่มเสี้ยซึ่งอริราชศัตรู นำชาติไทยไปสู่คำของพระองค์ คือ

“ ชำระอริเรือง เดชพลยา ”



ของทหารทั้งหลายได้รู้สึกเจ็บใจมานานแล้ว แต่ว่าไม่มีโอกาสจะเกี้ยวให้กันดี มา  
 ครั้งนี้เป็นโอกาสดีเห็นถนัดแล้ว คือ ถ้าต่างว่าทัพพม่าทหารไม่มีประโยชน์ กรุง  
 สยามไม่ควรจะมีทหารนั้น สมมุติว่าได้บันดาลให้เป็นไปได้ตามที่พูดแล้ว เมืองเรา  
 เวลาจะอยู่ที่ไหนเล่าท่าน จะได้มีโอกาสได้ไปแสดงชื่อเสียงในท่ามกลางยุโรปอย่าง  
 นี้หรือ นี้เพราะเรามีทหาร เพราะเราเตรียมพร้อมอยู่เสมอ เพราะเราอยู่ในความ  
 ไม่ประมาท จึงได้มีโอกาสเผยแพร่เกียรติยศของชาติที่รักของเรา เมื่อเป็นดังนี้  
 แล้ว เราทั้งหลายที่เป็นทหารควรจะรู้สึกว่าเรามีชัยคนต้นเสียคน ๑ ที่เดียว เรามี  
 ชัยแก่พวกที่ดุดกพวกเรา เรามีชัยแก่พวกที่ไม่รู้จักราคาของพวกเราที่เป็นทหาร  
 คน ๑ คนที่ ๒ เราได้มีชัยแล้วแก่พวกที่ดุดกกว่าเราเป็นชาติเล็ก แม้แต่เราเป็นชาติ  
 เล็กก็ดี เราก็ยังสามารถยืนหยัดยืนแขนอันยาวออกไปทำการถึงในสมรภูมิในงานมหา  
 สงครามใหญ่ที่สุดที่โลกเราได้เคยเห็นมา

อีกประการ ๑ ที่เราได้มีเกียรติยศเช่นนี้ ก็เพราะเหตุที่ชาติเราตั้งอยู่ใน  
 ทางธรรม คือตั้งอยู่ในที่ถูกต้อง เราจะมีทหารไว้ก็ดี จะมีกำลังอย่าง ๓ ทั้งปวงไว้ก็ดี  
 ไม่ได้มีไว้สำหรับข่มเหงผู้อื่น ไม่ได้มีไว้สำหรับที่จะเอากำหนดเที่ยววัดปากคนอื่น  
 เรามีไว้สำหรับทำไม สำหรับรักษาชื่อของเราที่เป็นไทย รักษาความเป็นไทย ให้  
 สมชื่อของเราที่เป็นไทย ชื่อนี้ควรเป็นชื่อที่ทำให้เราทั้งหลายรุ่งเรือง เพราะเหตุใด?  
 เพราะเรารู้สึกว่า พวกเราทั้งหลายอยู่ในที่ถูกต้อง ด้วยความตั้งใจดีมีฝังอยู่ในดวงจิต  
 ของทหารทุกคนที่จะตั้งใจออกไปครั้งนี้ ข้าพเจ้านั่งหนึ่งเชื่อมั่นในใจว่าทหารไทยที่จะ  
 ได้ออกทำงานต่อหน้าโลกในครั้งนี้ จะไม่ทำให้เสื่อมเสียชื่อชาติเป็นอันขาด ตรง  
 กันข้ามจะทำให้โลกนิยมนับถือ

พวกท่านทั้งหลายที่จะเป็นผู้ออกไป เพื่อนำธงไทยไปคลี่ที่ในกลางสมรภูมิ  
 ขอให้หมั่นรำลึกถึงข้อความที่ข้าพเจ้าพูดอยู่กับท่านในวันนี้ และขอให้รำลึกถึงข้าพเจ้า  
 เป็นเพื่อนทหาร ซึ่งตามหน้าที่จำเป็นต้องอยู่บ้าน หน้าทีของข้าพเจ้าห้ามไม่ให้ตัว  
 ข้าพเจ้าทั้งบ้านเมืองไป แต่ก็ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้จะห้ามหัวใจไม่ให้ไปกับท่านได้  
 เพราะฉะนั้นขอให้เพื่อนทหารทั้งหลายนึกเชื่อเสียเถิดว่า ถึงท่านจะอยู่ในกลางทะเล  
 กัด จะอยู่ในกลางยุทธภูมิก็ดี บินอยู่ในอากาศก็ดี ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนอยู่กับท่าน  
 ทุกแห่ง ขอให้เชื่อเถิดในข้อนี้ ถ้าท่านผู้ใดจะรับอัมตรายในหน้าที่บ้างแล้ว ขออย่า

ได้นักกว่าต้องรับแต่ผู้เดียว ข้าพเจ้าเป็นผู้รับด้วยเหมือนกัน เป็นผู้เจ็บด้วยเหมือนกัน ถ้าท่านได้รับความยินดีเบิกบานใจ ข้าพเจ้าหวังว่าท่านจะช่วยแบ่งความยินดีนั้น อุตฺติให้ข้าพเจ้าผู้อยู่ทางบ้านบ้าง

ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะได้เห็นท่านทั้งหลายกลับมาสู่บ้านเกิดเมืองนอน นำความมีชัยอันงดงามมาสู่บ้าน และนำสง่าราษมาสู่ราชาธิปไตยซึ่งท่านทั้งหลายเป็นเหมือนเสาค้ำจุนอยู่ และเป็นสง่าแก่ชาติซึ่งท่านจะเป็นผู้ทำนุบำรุงให้ยั่งยืนสืบไป ให้มีชื่อว่า เป็นไทย ไทยสมชื่อชั้วกลปาวสาน

ท่านทั้งหลายไปครั้งนี้ไปผัดกับราชการธรรมดามาก อย่ารู้สึกว่าเป็นของเล็กน้อย ต้องเห็นว่าสำคัญและประพฤติกให้สมแก่ที่เป็นทหารไทยที่ส่งไปเป็นตัวอย่างของกองทัพไทย ความประพฤติกของท่านทั้งหลายต่อผู้อื่นในยุทธภูมิและในที่ใด ๆ ในต่างประเทศต้องให้เขาชมทุกอย่าง ต้องระวังที่สุดอย่าให้มีที่ติได้ ถ้าแม้ว่าพวกเราที่จะไปนี้ทำให้เขาติเตียนได้ ต้องเข้าใจว่าทหารไทยทั้งหมดจะต้องพลอยเสียชื่อด้วยที่หาติอื่นเขาไปทำสงคราม เขาระวังรักษาตัวอย่างกวดขันก็เพราะเหตุใด ก็เพราะต่างคนต่างแข่งดีกัน เราไปเราก็ก็น่าแข่งขันกับเขาเช่นนั้นเหมือนกัน ไม่มีปัญหาอะไร

ที่ข้าพเจ้าพูดมานี้ ขอให้เข้าใจว่าพูดเป็นส่วนตัว ตกเดือนกันฉันท์เพื่อน ไม่ใช่กลัวว่าจะไปทำเสียหายอะไร ตรงกันข้ามข้าพเจ้าเชื่อใจท่านทั้งหลายทุกคน เชื่อว่าคงตั้งใจที่จะไม่ให้มีชื่อบกพร่องแม้แต่น้อย

ในที่สุดข้าพเจ้าขออวยพรแก่ทหารที่จะออกไปนอกประเทศครั้งนี้ ขอความสุขสวัสดิ์จงมีแด่ท่านทั้งหลาย ขอจงผ่านพ้นอุปสรรคอุปทอนตรายให้ได้กลับเข้ามาเต็มไปด้วยชัยชนะ เพื่อจะได้มาเห็นหน้าข้าพเจ้าผู้เป็นเพื่อน และให้ได้มาซึ่งร่วมโต๊ะกันอีกครั้ง ๑ เมื่อเสร็จสงครามแล้ว

ขอให้มีความเจริญ ขอให้มีความชัยชนะ ไชโย ....”

ก่อนที่กองทัพอาสาจะออกเดินทางไปในงานพระราชสงครามครั้งนี้ ท่านจอมพล ฯ เสนาธิการทหารบกได้พระราชทานโอวาทแก่ทหารซึ่งมีความแจ่มแจ้งต่อไปนี้ :-

“ทหารทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า

บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่ท่านทั้งหลายจะต้อง จากพระมหานครไปราชการสงคราม นอกพระราชอาณาจักร ชั้นต้นเราจึงมาดำริพิจารณากันอีกครั้งหนึ่ง ว่าที่ท่านทั้งหลายจะไปครั้งนี้สำหรับประโยชน์และความมุ่งหมายอย่างไร การสงครามซึ่งเป็นอยู่ในยุโรปขณะนี้ ต้องนับว่าห่างไกลจากเราและกระทบกระเทือนถึงเราไม่มากนัก เหตุใดเมื่อเล่ารัฐบาลสยามจึงคิดส่งท่านทั้งหลายออกไปรบกับเขาด้วย คือส่งไปต่างบ้านเมืองให้ทหารกล้าลำบากและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิต ทำเช่นนั้นสมควรแล้วหรือ?

ทหารทั้งหลายความที่ข้าพเจ้ากล่าวมานี้ก็แจ่มแจ้งพอแล้วไม่ใช่หรือ? เห็นได้ว่าการที่ท่านทั้งหลายจักต้องทนระกำลำบากออกไปราชการสงครามครั้งนี้ กระทำสำหรับการป้องกันประเทศสยามนี้เองโดยแท้

ฉะนั้น ท่านจึงต้องถือว่าได้มีเกียรติยศกระทำการ อย่างสำคัญยิ่งสำหรับชาติบ้านเกิดเมืองมารดา ทั้งเป็นการฉลองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราอย่างดีที่สุด หาที่เปรียบปานมิได้

ข้าพเจ้าขอตักเตือนท่านทั้งหลายว่า ธรรมดาการไปสงครามจะให้ผู้อื่นกินสุขสบายอย่างอยู่กับบ้านนั้นไม่ได้เป็นอันขาด ถึงแม้ว่าผู้บังคับบัญชาท่านจักได้พยายามจัดการทุกอย่างให้ท่านได้รับความมีความสุขมากที่สุดก็ดี ความลำบากคงต้องมียุ่กันเอง จะทำสงครามปราศจากความลำบากยากแค้นนั้นไม่ได้ เริ่มต้นขณะที่ลงเรือไปคงต้องเบียดเสียดเยียดด้วยกัน ชัดกินชัดเจนอนบ้าง ทั้งยังต้องถูกคลื่นลมของท่าทั้งหลายจงกัดฟันทนและระลึกลอยเสมอว่า เราเป็นชายชาติทหาร เป็นไทยไทยเราในปางก่อนเคยสามารถทนระกำลำบากมาแล้วมากมายยิ่งนัก ไทยสมัยนี้จะไม่แพ้ ไม่ยอมเลวกว่าบุ่ทวดของเรา คงทนความลำบากได้อย่างลูกผู้ชายเหมือนกัน

ท่านทั้งหลายจงนึกถึงพระบรมราชาบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราซึ่งพระราชทานไว้เมื่อวันทูลลา ท่านทั้งหลายจะเป็นผู้นำเกียรติคุณของชาติไทยไปแม้ให้ประจักษ์แก่ตาโลก ในท่ามกลางสมรภูมิในประเทศฝรั่งเศส ขณะนี้มีทหารทุกชาติทุกภาษาประชุมอยู่พร้อมกัน ท่านจะนึกถึงแต่ตัวของท่านเองเป็นคน ๆ ไม่ได้เป็นอันขาด จงอย่าได้ลืมเลยว่าเกียรติยศแห่งชาติไทยอยู่ในกำมือของท่าน ท่านประพฤติเลวทรามให้เขาเห็น เขาจะไม่ติแต่ตัวท่านหามิได้ เขาจะติชาติไทยเรา

ทั้งชาติทีเดียว ความอันสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นหมด ท่านทั้งหลายจงอย่าล้มเสียเลย จงนึกถึงทุกลมหายใจเข้าออก แล้วพยายามรักษาเกียรติยศของชาติไทยไว้ กระทำให้คนทั้งหลายสรรเสริญว่าไทยเรานั้นสยด้างงามสมควรได้รับความยกย่องเสมอเหมือนกับชาติใหญ่ทั้งปวง

สำหรับญาติที่รักของท่านทั้งหลายซึ่งอยู่ข้างหลัง ขอท่านจงอย่าวิตก ข้าพเจ้ารับรองว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานพระราชานุญาตแก่ท่านที่สมควรจักพระราชทานได้ ข้าพเจ้าเองจักเป็นผู้เอาใจใส่ในเรื่องนี้อยู่เสมอด้วยความเต็มใจ ขอแต่ให้ท่านทำหน้าที่ของท่านให้ดีเถิด เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ข้างหลังจักไม่ปล่อยให้ท่านต้องเสียใจเลย

ท่านทั้งหลายจงไปดีเถิด ข้าพเจ้าไม่มีคำอันใดจักนำมาแสดงแก่ท่านให้สมกับที่ใจของข้าพเจ้าอยากให้พรแก่ท่าน ขอให้เชื่อเถิดว่าข้าพเจ้ารักท่านทั้งหลายดุจน้องและลูกหลานทุกคน อยากให้ท่านได้รับความสุขความเจริญทุกอย่าง ท่านทำดีข้าพเจ้าก็ดีใจ คนใดทำชั่วข้าพเจ้าก็ตรอมใจ ขอจงพยายามประพฤติตนให้ข้าพเจ้าได้รับแต่ความยินดีเถิด และข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยให้คุ้มครองรักษาท่านทั้งหลายให้ปราศจากอันตราย ให้ได้กลับมาเห็นหน้ากันอีกจงทุกคน วันที่เราได้พบกันอีกเมื่อเสร็จราชการนั้นแหละ จะเป็นวันที่ข้าพเจ้าดีใจที่สุดและสบายที่สุดในชีวิตนี้

ก่อนที่ออกเดินทางไปลงเรือ ขอชักชวนท่านทั้งหลายให้เปล่งเสียงถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นหัวหน้าแห่งชาติไทยและจอมทัพปกของเรา ขอความเจริญจงมีแก่ประเทศสยาม แก่ชาติไทย ไชโย”

ทัพสัมพันธมิตรได้ตั้งเรือชื่อ เอ็มไปร์ มารับทหารไทยที่เกาะลันซิง ทางกองทัพเรือไทย ได้จัดเรือรบดำเตี้ยงทหารไทยไปส่ง ณ เรือเอ็มไปร์ จอมพล ฯ เสนาธิการทหารบกได้ทรงเสด็จไปส่งถึงเกาะลันซิง นับเป็นเกียรติในตำนานของชาติไทย ที่ทรงใคร่วงศ์ได้ชักชวนผู้ใดกระโดงของเรือต่างชาติมหาอำนาจ นับเป็นเกียรติยศแก่ทหารหาญของพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามยิ่งนัก เรือกลไฟเอ็มไปร์ เป็นเรือของชาติอังกฤษ ได้ถอนสม่อออกจากเกาะลันซิงเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ มุ่งตรงไปแวะตามเมืองท่าต่าง ๆ เช่น เมืองสิงคโปร์, เมืองโคตัมโบ, เมืองปอร์ตเสต์,



“วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

เสนาธิการทหารบก กรุงเทพฯ

ขอพระราชทาน พระกรุณาได้ทรงนำข้อความในโทรเลข ของข้าพระพุทธเจ้า  
ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า

วันนักขัตฤกษ์ของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้เหยียบเข้าไปในดินแดนของข้า  
ศึก เฉยแต่พระบรมราชกฤษฎีกาภิธานแห่งบรมกษัตริย์ราชเจ้า พระองค์ผู้ทรง  
ไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพสมบูรณ์ ในขณะที่ทรงชัยได้ปลิวสับัดชายอยู่เหนือเกล้า ๆ  
แห่งเขาทั้งหลาย ในโอกาสอันข้าพระพุทธเจ้าได้รับฉันทะจากเขาทั้งหลาย เพื่อขอ  
ให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระกรุณารับคำถวายพระพรชัยอันเต็มไปด้วยความ  
ปราโมทย์ ขอพระผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในสากลโลกจงทรงประสาทพรเป็นนิรันดรแด่  
พระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าของเหล่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอให้ประเทศ  
สยาม สถิตยัสถาวรอยู่ชั่วกาลปาวสาน.

ข้าพระพุทธเจ้าพระยาพิไชยชาญฤทธิ์  
นายพลตรีหัวหน้าทูตทหาร ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ทรงพระราชทานโทรเลข ตอบนายพลตรี พระยาพิ-  
ไชยชาญฤทธิ์ ดังมีข้อความต่อไปนี้ :-

พระราชโทรเลขตอบ นายพลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ์

“ ถึง นายพลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ์ หัวหน้าทูตทหารไทย กรุงเทพฯ  
จงนำความขอบใจของข้านี้แจ้งแก่ทหารหาญของข้า ในการที่เขาได้แสดงความจงรัก  
ภักดี วันที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตข้าก็คือ วันที่ได้ทราบว่าการทหารไทยได้รุกเข้าไป  
เหยียบดินแดนข้าศึกแล้ว และความระลึกแห่งมหามงคลการอันนี้ จะฝังมั่นอยู่ในดวง  
ใจส่งเสริมให้สละเสียสละต่อไป ในนามแห่งชาติอันเป็นที่รักและเมืองมารดาของเรา  
จงนำความยินดีและพรนี้ไปแจ้งแก่กองทหารอันองอาจกล้ากล้าของข้าฉันท์เพื่อนทหาร  
ผู้หนึ่งถึงสหายผู้ทำการอยู่ในสนามรบนั้นเทอญ

(พระบรมนามาภิไธย) รม ร.”

๒๐  
แก้คำผิด

๒๑	๒๒	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖
บทที่ ๒๕	หน้า ๓๔	จำนวน ๑๒๐๐ คน	แก้เป็น	จำนวน ๑๓๐๐ คนเศษ	
,, ๒๖	,, ๓๔	๔๐๐ คนเศษ	,,	๔๐ คนเศษ	
,, ๒๗	,, ๓๔	๑๖๐๐ คนเศษ	,,	๑๓๐๐ คนเศษ	
,, ๖	,, ๓๗	เดชานุกร	,,	ทหารคนสนิท	
,, ๑๘	,, ๓๘	ภาค	,,	พากย์	
,, ๓	,, ๔๐	อธิษฐ์	,,	อธิษฐ์	
,, ๕	,, ๔๐	พระองค์เจ้าวรวงศ์- -เชอจุตจักรวงศ์	,,	พระเจ้าวรวงศ์เชอพระองค์- -เจ้าจุตจักรวงศ์	
,, ๑๒	,, ๔๐	๘๐๐	,,	๗๐๐	
,, ๖	,, ๖๓	เคมมองไซ	,,	เคมมองไซ	
,, ๕	,, ๗๒	มหาดไทย	,,	กตาทิม	
,, ๒๓	,, ๑๕๐	ผมปะบ่า	,,	ผมปะบ่า	
พตอากาศเอกพระยาเนติอากาศ			,,	พตอากาศโทพระยาเนติอากาศ	

เมื่อทหารได้รับแจ้งความประกาศพระราชโทรเลขนั้นแล้ว ได้รู้ดีในพระกรุณาเป็นต้น  
เกล้า ต่างรู้สึกมีความปลื้มยินดีอเนกทั่วกันทุกคน ต่างได้ตั้งใจพยายามปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดย  
เต็มสติกำลัง เพื่อเป็นการเผยแพร่พระบรมเดชานุภาพ ให้สัมพันธ์ที่ได้ทรงพระมหากรุณา

ทหารไทยได้แยกย้ายกันไปส่วนส่วนในกรุงตอนตอน ในกรุงปารีสและในกรุงบรัสเซล  
เป็นการเผยแพร่เกียรติคุณของชาติไทย เป็นการเปิดเผยความจริงให้โลกรู้จักคนไทย ชาติไทย  
ยิ่ง ๆ ขึ้น จนความสันนิษฐานมกตมเกิดขึ้นมิตรร่วมตาย ดังคำพูดได้ตอบระหว่างมหาอำมาตย์โท  
พระยาพิพัฒน์โกษาอรรคราชทูตประจำกรุงโรมกับนายอูเตรย์ ในวันกินเลี้ยงที่กรุงปารีส มีข้อ  
ความดังนี้

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาร่วมโต๊ะเดียวกับท่านทั้งหลาย ในการที่ประเทศ  
สยามได้เข้ากระทำการสงครามร่วมศึกกับประเทศฝรั่งเศสครั้งนี้ นับว่าเป็นเกียรติยศอัน  
สูง และหวังว่าประเทศทั้ง ๒ นี้จะเป็นเพื่อนรักกันต่อไป ข้าพเจ้ามีความยินดีขอชัก  
ชวนท่านทั้งหลายควมอวยพรให้แก่องทัพฝรั่งเศสซึ่งได้รบอย่างกล้าหาญจนได้ชัยชนะ  
แล้ว และขอเดิมให้แก่ประเทศฝรั่งเศสให้มีความเจริญ”

ครั้นแล้วนายอูเตรย์ได้กล่าวสุนทรพจน์ตอบมีใจความดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาพบทหารไทยในดินแดนแห่งนี้ ข้าศึก ในระหว่าง  
เวลาที่รัฐบาลสยามรับทหารอาสาและกำลังฝึกหัดอยู่ ข้าพเจ้ายังอยู่ในกรุงเทพฯ  
ได้แลเห็นความพยายามของทหารไทยตลอดจนความสามารถเนื่องจากเหตุที่อดคิดเร็ว  
ลำเลียง มิฉะนั้นรัฐบาลสยามคงจะได้ส่งทหารออกมาช่วยประเทศฝรั่งเศสตั้งหลาย  
หมื่นคน

ข้าพเจ้าได้เคยไปประเทศญี่ปุ่นมาแล้ว และได้มีโอกาสรู้จักนายทหาร  
ญี่ปุ่นบางนาย ซึ่งเคยได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากคณะโรงเรียนนายทหารซังต์เซียร์  
(St. Cyr) ทุก ๆ คนได้ระลึกถึงและพูดถึงเพื่อนนักเรียนฝรั่งเศส ข้าพเจ้าเชื่อว่า  
นายทหารไทยเมื่อกลับไปถึงประเทศสยามแล้ว คงจะระลึกถึงเพื่อนนายทหารฝรั่งเศส  
ซึ่งได้เคยกระทำการร่วมศึกในยุทธบริเวณเดียวกัน

ชนชาติฝรั่งเศสมีความยินดีมากที่ได้เห็นประเทศสยามส่งทหารมาช่วยทำสงคราม  
และหวังว่าจะได้เป็นมิตรกันตลอดไปในภายหน้า ข้าพเจ้าขอเดิมถวาย  
พระพรแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม กองทัพบกสยาม และนายทหารในกองทหารบก  
รายนต์สยาม



เมื่อนายยูเครย์ได้พบจบแล้ว ท่านนายพันตรีได้ขอโอกาสท่านอัครทูตกล่าวคำมโน  
ความต่อไปนี้ :-

“ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ได้มีโอกาส มาเยี่ยม กอง ทหาร บกรถยนต์ไทย  
ข้าพเจ้าขอแสดงความพอใจในหน้าที่ราชการซึ่งกองทหารบกรถยนต์ได้ปฏิบัติไปแล้ว  
กองทหารบกรถยนต์ไทยได้ช่วยกองทัพฝรั่งเศสดีมาก ข้าพเจ้าขอรับรองว่าคำพูด  
ซึ่งมองซีเออร์ยูเครย์ได้กล่าวไปแล้วนั้น เป็นความจริงทุกประการ

ราชการของกองทหารบกรถยนต์ไทยซึ่งได้ดำเนินไปแล้วนั้น ย่อมได้อาศัย  
นายพันโท หม่อมเจ้าอมรทัต ซึ่งคอยตั้งพระทัยดูแลและคอยช่วยเหลือกระทำการ  
ติดต่ออยู่เสมอ ทั้งได้อาศัยความหมั่นเพียรเอาใจใส่ของนายพันตรีหลวงรามฤทธิรงค์  
ซึ่งจะให้นายทหารฝรั่งเศสและนายทหารไทยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามัคคีระหว่างนาย  
ทหารฝรั่งเศสกับไทยคงจะเจริญยิ่งขึ้นไปเป็นนิจ

ในโอกาสอันนี้ข้าพเจ้ายินดีขอออกให้ทราบว่า นายร้อยเอก เลอะ ลอร์แรง  
ผู้กำกับกองทหารบกรถยนต์ซึ่งได้รับอนุญาตปลดเป็นกองหนุนแล้วนั้น ได้ตกลง  
ยินยอมที่จะทำการอยู่กับกองทหารไทยต่อไปอีก

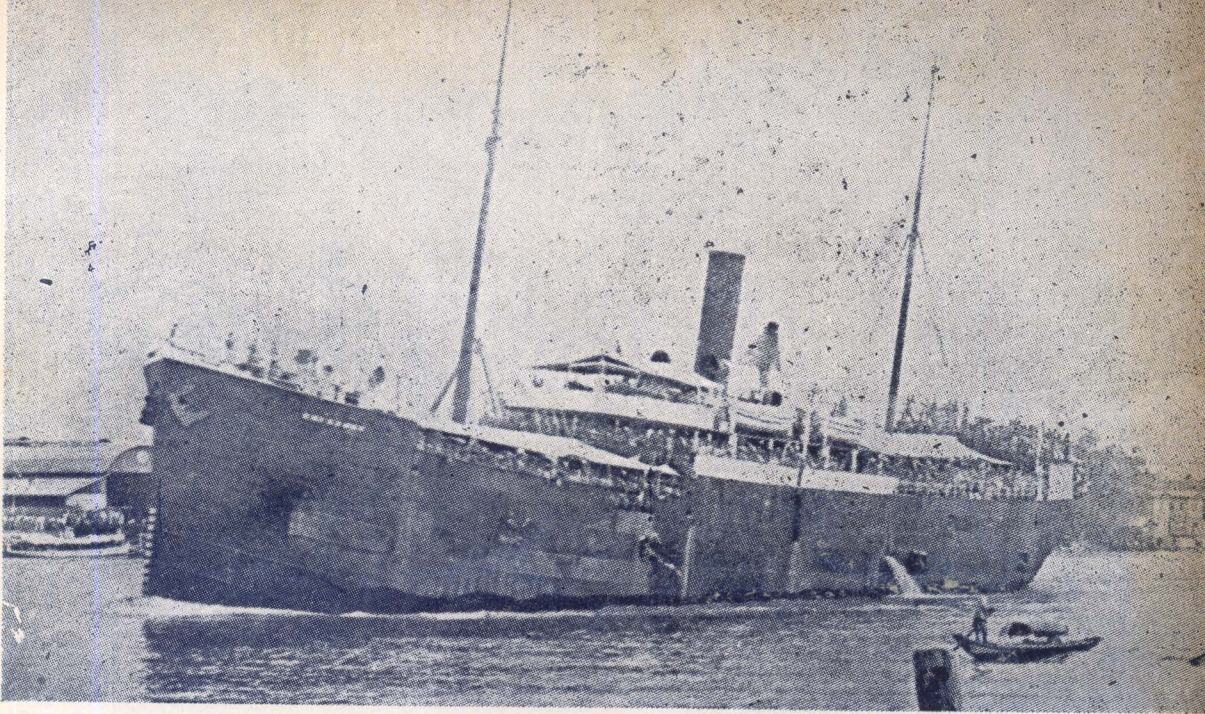
ในที่สุดนี้ ขอชักชวนท่านทั้งหลายดื่มให้แก่สยามซึ่งเป็นเพื่อนสัมพันธ์มิตร  
ทั่วกัน ”

เมื่อทหารไทยไปส่งวันนามที่กรุงบรัสเซลเดร์จึงแล้ว พระเจ้าแผ่นดินเบตเยมได้พระราช  
ทานเหรียญนายทหารชาติสัมพันธ์มิตร พระองค์ได้ทรงรับตั้งแก่นายพันตรี หลวงรามฤทธิรงค์ ผู้  
บังคับการกองทหารไทยความว่า :-

“ พระองค์ทรงมีมติเป็นอย่างยิ่งที่กองทหารของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ห่างไกลได้มา  
ช่วยราชสัมพันธ์มิตรกระทำสงคราม ทั้งได้ส่งกองทหารเป็นผู้แทนส่วนกองทัพสยามมาในการฉลองไชโยของชาติเบล  
เยียมด้วย ทหารในบังคับบัญชาของนายพันตรีหลวงรามฤทธิรงค์ได้เดินสวนสนามกันอย่างองอาจงดงามมาก ”

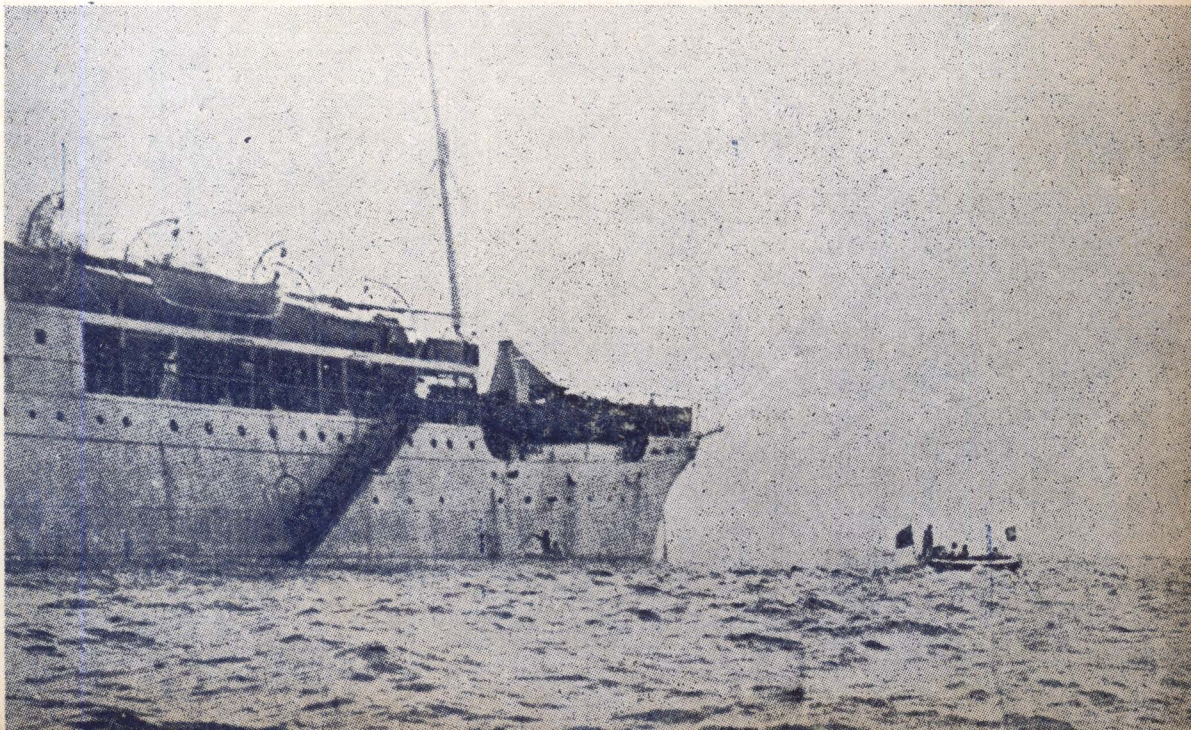
เมื่อต้นกระแสรบตั้งแล้ว ได้ทรงกตติ์เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎชั้นที่ ๔ แห่งประเทศ  
เบตเยมต่อพระหัตถ์พระราชทานแก่นายพันตรีหลวงรามฤทธิรงค์ ทรงนิยมเป็นเครื่องหมายแห่ง  
ความพอพระทัยในกองทหารไทยซึ่งไปในงานนี้โดยทั่วไป

เฉพาะในประเทศฝรั่งเศส ทหารไทยได้ไปแสดงสดุดายแห่งการเป็นนักสู้ ผู้มีมิตร  
สัมพันธ์สร้าง ความพอออก พอใจให้แก่ ชาติ ฝรั่งเศส เป็น อันมาก เป็นต้น การแสดง มวยไทย—



เรือศรีสมุทร กำลังลำเลียงกองทหารอาสาจากพระนครไปส่งที่เรือเอ็มไประ์ที่เกาะสีชัง

เสนาธิการทหารบกเสด็จกลับจากเรือเอ็มไประ์, ทหารกำลังส่งเสด็จ





นายทหารฝรั่งเศสกับไทย รวมกันถ่ายไว้เป็นที่ระลึกก่อนจะเข้าสู่ยุทธบริเวณ

นายทหารฝรั่งเศสและไทยที่โรงเรียนการรถยนตร์เมืองดรูว์ด็อง



กระบี่—กระบอง จนหนังสือพิมพ์ เดอรัสปอร์ตเตอร์  
แรง ออกในเมืองเมินซ์ ตั้งข่าวกันอย่างเกรี้ยว  
กราวมากมีใจความว่า

“ทหารไทยรูปร่างเล็กว่องไว และมี  
กำลังแข็งแรงประหลาด การต่อมวยได้อย่าง  
นำดูและพิสวง ซึ่งหาคุณและเปรียบได้ยาก  
การต่อมวยคราวนี้ หาได้เป็นไปแต่  
เพียงสนุกและแปลกเท่านั้นไม่ กลับทำให้  
เกิดความรู้แก่เรา (ชาวฝรั่งเศส) ใหม่อีก  
อย่างหนึ่งด้วย”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรง  
พระราชทานธงไชยเฉลิมพลให้แก่กอง ทหาร บกรถ  
ยนต์ โดยทรงส่งไปมอบให้ ณ ประเทศฝรั่งเศส  
นายพลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ หิวหน้าทูตทหาร  
นายร้อยโท หม่อมราชวงศ์คั่น ตันนิทวงศ์ ณกรุงเทพา  
เป็นผู้เชิญธงไชยเฉลิมพล นายพันโทพระทรงสุระเดช เป็นผู้นำ พร้อมด้วยนายพลตรี มอร์เคอร์เวด  
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในเมืองนอยด์คัตต์ และนายทหารในกรมบัญชาการกองทหารสัมพันธมิตร  
รวมอยู่ในวันพิธีมอบธงไชยเฉลิมพล ณ ทตงกองรถยนต์ไทยในเมืองนอยด์คัตต์ ตั้งพระราชดำริ  
ในวันทรงส่งธงไชยเฉลิมพลใจความดังนี้ :-

“ที่ ๖/๑๕๔

พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันที่ ๕ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

ถึง จอมพล เจ้าพระยาบดินเดชาอนุชิต เสนาบดีกระทรวงกลาโหม

บัดนี้ถึงโอกาสอันสมควรที่จะให้ธงไชยเฉลิมพลแก่กองบินทหารบกและทหาร  
บกรถยนต์ ซึ่งไปราชการสงครามนอกพระราชอาณาเขต และเพราะเหตุที่กอง  
ทหารทั้งสองนี้ได้อยู่ในทวีปยุโรปแล้ว ฉะนั้นจึงขอมอบธงให้แก่เสนาบดีกระทรวงกลาโหม  
เพื่อจัดส่งไปยังกองทหารนั้นๆ และให้ชี้แจงแก่บรรดาทหารทั้งหลายในกองทั้งสอง  
ว่า บนธงนี้มีคณาแสดงพระคุณของพระองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจารึกไว้ เพื่อ  
เตือนให้ทหารระลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัยอันเป็นที่นับถืออย่างของเราทั้งหลายเหล่าพุทธ  
ศาสนิกชน ทั้งเป็นผู้คุ้มครองให้ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง มีรูปข้างเผือกและแบ่ง



พ.ต. หลวงรามฤทธิรงค์  
หัวหน้าสำคัญของกองรถยนต์ไทย  
ในงานพระราชสงครามครั้งนี้  
(ปัจจุบันคือ พ.ท. พระอาสาสงคราม)

เป็นสามสี่ เป็นเครื่องหมายถึงชาติไทยและบ้านเกิดเมืองมารดาของเรา มีอักษรย่อแสดงนามของฉันทน์ผู้เป็นประมุข แห่งชาติไทยรับภาระปกปักรักษาแผ่นดินสยามให้คงเป็นปฏิรูปเทศสำหรับชาติไทยชั่วฟ้าและดิน เมื่อทหารได้เห็นธงอันพร้อมด้วยเครื่องหมายดังกล่าวมานั้น ก็จงระลึกถึงพระศรีรัตนตรัยชาติบ้านเกิดเมืองมารดา และพระมหากษัตริย์ของตน ตั้งใจจงรักทั้งใช้ความพยายามเต็มที่ที่จะป้องกันมิให้ความเสื่อมเสียอย่างหนึ่งอย่างใดมาใกล้ได้เลย ชาติไทยก็คือคนไทยทั้งหมดรวมกัน รักชาติสงวนชาติ ก็เท่ากับรักตนเองสงวนตนเอง พระศรีรัตนตรัยและพระมหากษัตริย์เป็นของคนไทยทั้งปวงรวมกัน แปลว่าเป็นผู้รวมความสามัคคีในหมู่ชาติไทย ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จึงต้องรักต้องสงวนเชิดชูไว้ด้วยความพยายามจนสุดกำลัง

กองบินทหารบกและกองทหารบกกรณยศ เป็นกองทหาร ซึ่งได้มีเกียรติ ศักดิ์ และมีโอกาสพิเศษออกไปกระทำสงครามร่วมมือกับนาชาติราชสัมพันธมิตรในยุทธบริเวณทวีปยุโรป เป็นคราวแรกในพระราชพงศาวดารสยาม ฉะนั้นบรรดาทหารในกองนั้น ๆ ต้องระลึกถึงความข้อน้อยเสมอ และตั้งใจปฏิบัติกิจตามหน้าที่และรักษามารยาทความประพฤติของตนให้ดียิ่ง ใฝ่นามของชาติไทยและส่งเสริมเกียรติของกองทัพกสยามให้รุ่งโรจน์แม่ทั่วสากลโลก

ขอความสุขสิริสวัสดิ์ และไชยมงคลจรมิ แก่บรรดาทหาร ในกอง บินทหารบก และทหารบกกรณยศผู้แทนชาติไทยในมหายุทธสงคราม

(พระบรมนามาภิไธย) รม ร.

จอมพล, จอมทัพบก”

เมื่อได้อ่านลายพระราชหัตถเลขาแล้ว ได้อ่านบรรยายความคำแข็งของเสนาธิการทหารบกต่อไป มีใจความว่า

“ คำแข็งของเสนาธิการทหารบก ”

บรรยายความในพระราชหัตถเลขาเนื่องในการพระราชทานธง

แก่กองทหารซึ่งไปราชการสงคราม

ตามคำสั่งสำหรับทหารบกที่ ๑๔๑/๑๘๑๒๗ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน นี้ ให้ผู้มีหน้าที่บังคับบัญชาอธิบายความในพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนนั้น เกรงว่าผู้บังคับบัญชาบางนายจักไม่สามารถเข้าใจความในพระราชหัตถเลขาแจ่มแจ้งพอ และไม่รู้จักอธิบายให้เป็นประโยชน์ได้พอ จึงขอชี้แจงเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๑) คาลาซึ่งจารึกไว้บนธงซึ่งพระราชทานนั้น คือ คาลา “พาหุงสหัส” ซึ่งทหารสวดอยู่ทุก ๆ คันทันนั้นเอง มีคำแปลประกอบ และทหารสวดคำไทยต่อจากคำมครอยู่ด้วยแล้ว ฉะนั้นควรจะทราบอยู่แล้วว่า มีความว่าอะไร

๒) พระราชทานพระบรมราชาธิบายว่ารูปข้างเปลือก กับสีน้ำเงิน แดง ขาวรวมสามสีนั้น เป็นเครื่องหมายถึงชาติไทยและเมืองไทย การที่จะเขียนรูปเมืองไทยลงไว้ในธงหรือในที่ใด ๆ ย่อมขัดข้อง จึงใช้วิธีสมมุติรูปสัตว์หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งแทน เป็นวิธีซึ่งใช้กันอยู่ทุกชาติทุกภาษา ให้พึงจำว่ารูปข้างเปลือกและสีทั้งสามนี้รวมกัน เป็นเครื่องหมายของประเทศสยามและชาติไทย

๓) พระราชทานพระบรมราชาธิบายว่า พระองค์เป็นประมุข (หมายความว่าหัวหน้า) แห่งชาติไทย รับภาระปกป้องรักษาดินแดนสยามให้คงเป็นปฎิรูปะเทศสำหรับชาติไทยชั่วฟ้าและดิน คำว่า “ปฎิรูปะเทศ” นั้นหมายความว่า “ถิ่นควรอยู่” “ถิ่นที่อยู่สบาย” เมื่ออ่านรวมทั้งประโยคต้องเข้าใจว่า แผ่นดินสยามนั้นเป็นถิ่นที่อยู่สบายของชาติไทย แปลว่าเป็นของชาติไทยรวมกัน คนไทยทุก ๆ คนเป็นเจ้าของ แต่ที่จะต่างคนต่างปกป้องรักษาไปตามใจตามเพลง ต่างคนต่างทำย่อมจะสำเร็จเป็นผลดีมิได้เลย แม้เรือนหลังหนึ่งคนอยู่ด้วยกันมากคนก็ย่อมต้องมีใครเป็นหัวหน้าคนหนึ่ง มิฉะนั้นก็คงต้องวิวาทกันอยู่ พระองค์ทรงรับภาระเป็นผู้บัญชาการปกป้องรักษาประเทศสยามในนามของชาติไทย คือคนไทยทั้งหมดนั่นเอง มิได้ทรงถือว่าพระองค์เป็นเจ้าของแผ่นดินแต่พระองค์เดียว ผู้อนอาศัยอยู่ ดังนั้นหามิได้

๔) พระราชทานพระบรมราชาธิบายว่า พระศรีรัตนตรัยและพระมหากษัตริย์เป็นของคนไทยทั้งปวงรวมกัน นี้เป็นความจริงอย่างเที่ยงแท้ เพราะคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาก็ย่อมยึดถือพระศรีรัตนตรัย คือ พระพุทธ, พระธรรม, พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง ถือว่าเป็นของตัวของตนด้วยกันทุกคน คนไทยทั้งปวงหวังในพระมหากษัตริย์แห่งพระมหากษัตริย์องค์เดียวกันทุกคน แปลว่าถือเป็นคนของตัวของตน พูดได้ว่า “พระเจ้าอยู่หัวของฉันทัน” ทุกคน ฉะนั้นจึงมีพระราชกระแสว่า พระศรีรัตนตรัยและพระมหากษัตริย์ เป็นผู้รวมความสามัคคีในหมู่ชาติไทย เพราะถ้าต่างคนต่างนับถือพระมหากษัตริย์คนละองค์ ก็คงวิวาทถึงฆ่าฟันกันตายเป็นแน่

มัน ส่วนทางศาสนานั้นจริงอยู่คนไทยอาจถือลัทธิมะหะหมัดหรือลัทธิคริสต์ก็ได้ แต่ส่วนมากย่อมนับถือพระพุทธศาสนา จึงนับได้ว่า พระศรีรัตนตรัยเป็นผู้รวมความสามัคคีในหมู่ชาติไทยเหมือนกัน

การสั่งสอนให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์, พระศาสนา, และชาติบ้านเกิดเมืองมารดา, ด้วยความเข้าใจว่า เพราะเหตุใดจึงควรจงรัก, เหตุใดจำเป็น ต้องสงวนต้องเชิดชู, ต้องปกป้องรักษา ดังนี้ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง สอนแต่เพียงให้พูดพล่อยๆ ดังนกแก้วนกขุนทอง ปราศจากความเข้าใจอันแท้จริงนั้นไร้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นผู้บังคับบัญชาต้องพยายามสั่งสอน ผู้อยู่ใต้บังคับ ของตนในทางที่ถูก ปลูกฝังอบรมให้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีความจงรักต่อพระมหากษัตริย์, พระศาสนา ชาติบ้านเกิดเมืองมารดาอย่างแน่นแฟ้น ด้วยความเข้าใจอันซึ้งมึนทราบ

ศาลาว่าการกลาโหมในพระนคร

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๑

รับคำสั่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

(ลงพระนาม) จักรพงษ์

เสนาธิการทหารบก”

เมื่อ นายพันโท พระทรงสุรัสวดี ได้อ่านจบดังแล้ว นายพลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ์ ได้มอบธงไชยเฉลิมพลให้แก่ นายพันตรี หาดวงรามฤทธิ์รงค์ ผู้บังคับกองทหารบกพลยศต่างๆ ได้ปฏิบัติภารกิจต่อไปตามคำสั่ง จนผู้เชิญธงไชยเฉลิมพลได้เชิญธงเข้าประจำหัวแถว

ในโอกาสนี้ เจ้าหน้ากระทรวงกลาโหมได้จัดการตั้งตราครุฑกษัตริย์เดชะแกร์ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเคสได้ให้แก่ธงไชยเฉลิมพลแก่กองพลยศไทยมายังนายพลผู้บัญชาการ ทหาร สูง สุดใน เมือง นอยส์คิตต์ เพื่อให้ถือโอกาสนี้เป็นเวลาที่จะประดับตราให้แก่ธง

ก่อนหน้าที่จะประดับตรา นายพลตรี มอร์เฮอเว็ด ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในเมืองนอยส์คิตต์ได้สั่งให้นายร้อยเอก เตอะดอร์ แวงอ่านคำสั่งประกาศความชอบของผู้บัญชาการพลยศแห่ง กองทัพเดนมาร์กก่อน ดึงมีใจความแปลดังนี้

“ระยะเวลาที่กองทหารไทยเข้าไปยึดครองรักษาการณ์อยู่ในดินแดนเยอรมันนี้ บรรดาพลเมืองชาวเยอรมันนั้นในขั้นต้นมิใคร่จะรู้จักทหารไทย ครั้นอยู่ต่อมาเมื่อได้เห็นระเบียบและการรักษาวินัยของทหารไทยแล้ว ได้แสดงอาการเคารพต่อระเบียบการปกครอง (ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสัมพันธมิตรได้วางไว้ให้ชาวเยอรมันปฏิบัติตาม) ครั้งใดที่มีชนชาติศัตรูพยายามจะฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไทยได้นำความว่ากล่าวหรือบางครั้งก็คล้องอาวุธไว้ชั่วคราว แล้วส่งตัวไปให้เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่นได้สอบสวนลงอาญาต่อไป

ตลอดเวลาซึ่งกองทหารไทยได้ตั้งอยู่ พลเมืองชาวเยอรมันหาได้บังอาจก่อการอันใดขึ้นไม่เลย มีความยำเกรงต่อกองทหารไทย”

ก่อนที่จะมีพิธีการเช่นสัญญาสงบศึกกันนั้น กองรถยนต์ไทยได้ลำเลียงกำลังทหารสัมพันธมิตรจำนวน ๖๐๓๓ คน ระยะทางไกล ๑๕๐ กิโลเมตร เพื่อไปทำการขุดตาทัพ ในเวลาที่ไปทำการในกองขุดตาทัพครั้งนี้ กองรถยนต์ไทยได้ไปรวมขนอยุ่กับกรมรถยนต์ฝรั่งเศสที่ ๑ เมื่อกองทหารบกรถยนต์กลับเมืองนอยสตัดต์แล้วผู้บังคับการกรมรถยนต์ที่ ๑ ได้มีหนังสือถึงผู้บังคับกองรถยนต์ไทย ดังจะได้คำแปลมาลงต่อไปนี้ :—

“ที่ ๓๘๒๖ ที่ว่าการกรมรถยนต์ที่ ๑

วันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

นายพันตรี โมลิยาร์ด (Moliard) ผู้บังคับการกรมรถยนต์ที่ ๑ แจ้งความแก่นายพันตรี หลวงรามฤทธิ์-รงค์ ผู้บังคับกองทหารบกรถยนต์ไทย

ด้วยตามที่กองทหารบกรถยนต์ไทยต้องแยกจากกรมรถยนต์ที่ ๑ ขอแสดงความยินดีต่อท่านนายพันตรี หลวงรามฤทธิ์รงค์ โดยที่กิจการต่างๆ ซึ่งกองรถยนต์ไทยได้ปฏิบัติไปแล้วตลอดเวลานับตั้งแต่วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ นั้นเป็นที่พอใจมาก

ขอได้รับความขอบใจและความชมเชยสำหรับนายทหาร, นายสิบ, พลทหาร ในกองทหารบกรถยนต์ไทย ทุกคน เพราะได้แสดงให้เห็นปรากฏว่ามีความชำนาญในหน้าที่ ประกอบด้วยความอดทนและความสามารถ ด้วย ทั้ง ความเรียบร้อยในการแต่งกายและท่าทางเป็นทหารแท้ของท่านทั้งหลายนั้น ข้าพเจ้าจะดมิขยอ้งไม่ได้เลย บรรดาเพื่อนทหารฝรั่งเศสจะได้สงวนที่ระลึกก่อนประเสริฐในวันตลอดเวลาต่อไป

(ลงนาม) นายพันตรี โมลิยาร์ด  
ผู้บังคับการกรมรถยนต์ที่ ๑”

ในยุทธภูมิที่สำคัญๆ ทหารไทยต้องเข้าปฏิบัติงานอย่างหนักในย่านกระสุนปืนใหญ่ของข้าศึก ได้รับผลดีเร็วดีมากจนได้รับเหรียญตราครุฑกษัตริย์ เดอแอง จากกองทัพสัมพันธมิตร คือ

- ๑. นายร้อยเอก แม็น เหมะจจา ผู้บังคับกองย่อยที่ ๓
  - ๒. นายร้อยตรี เกา เพียรเลิศ ผู้ช่วยผู้บังคับกองย่อยที่ ๓
- และที่ได้รับประกาศนียบัตรความชอบ คือ

ที่ ๓๕๕/๐

ประกาศนียบัตรความชอบ

ผู้บัญชาการทหารบกของกองทัพ ขอประกาศชมเชย

นายร้อยตรี ชุ่ม จิตรเมตตา

นายแพทย์ ในกองทหารบกรถยนต์สยาม ซึ่งเป็นผู้กล้าหาญมีความสามารถดี มีความเ็นียบขาดังได้แสดงโดยได้ต่อสู้ทำพยายามรักษาพยาบาลทหารไทยด้วยความตั้งใจไม่ท้อถอยฉันทใด ก็ได้กระทำให้แก่ทหารฝรั่งเศสนั้นนั้น และได้บำรุงการสุขภาพไว้ในช่วงดีเสมอเป็นเวลานาน



ในสมัยคราวที่เกิดโรคสำหวัตขึ้นชุกนั้น ได้แสดงความสามารภให้ปรากฏแก่  
ตา ได้รักษาคนเจ็บไข้ด้วยวิธีอันดีไว้ได้เป็นจำนวนมาก และได้ช่วยเหลือราษฎรพล  
เมืองด้วยน้ำใจอันกรุณา นับว่าท่านสมควรจะได้รับเกียรติยศอย่างยิ่ง

(ลงนาม) คุณเมงค์

และผู้ที่ได้รับความคิดความชอบจากกองทัพสัมพันธมิตร โดยถูกยกย่องให้เป็นชนอัครีคุณคือ

- ๑. นายร้อยเอก ศรี สุชะวาที
- ๒. นายร้อยเอก เพิ่ม อุณหุต
- ๓. นายร้อยเอก แม่น เหมะจุทา

การที่ผู้เขียนได้หยิบยกเอาชื่อทหารส่วนน้อยที่ได้รับเหรียญตรา ได้รับประกาศนียบัตร  
ความคิดความชอบจากกองทัพสูงสุดของสัมพันธมิตรจน นายทหารบางท่านได้ ถูก ยกย่อง ให้ เป็น ชน  
อัครีคุณชานมากดำนัน เป็นเพราะไม่อาจจะนำชื่อทุกท่านมาลงในหนังสือฉบับนี้ได้ จึงเลือกเอาแต่  
ท่านที่ได้รับครั้งแรกมาดงมากดำนัน

เมื่อสงครามสงบแล้ว กองบินทหารบกตั้งประเทศไทยก่อนโดยเรือ “มิเตา” เรือออก  
จากท่ามารีเซย์เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ เมื่อผ่านเมืองสิงคโปร์คนไทยในบั้งได้ส่ง  
โทรเลขแสดงความยินดี ความว่า

“ในนามของคนไทยในบั้ง ขอแสดงความยินดีเป็นต้นพันยังกองทหารไทย ซึ่ง  
ได้เดินทางกลับยังบ้านเมืองของตน โดยความสง่าผ่าเผยและด้วยความดำริ่จผดอย่างงาม  
หุดวงรัฐกาบาท”

ได้ตอบวิทย์โทรเลขไปว่า

“ในนามแห่งกองทหารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอแสดงความขอบใจ  
มายังท่านทั้งหลายอย่างต้นพันด้วย ”

ถึงเกาะลังกาดังเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๒ รวมเวลาเดินทางในสมัยนั้น จากประ-  
เทศฝรั่งเค์ถึงประเทศสยามกินเวลา ๓๐ วัน จอมพลฯ เสนาธิการทหารบกได้เสด็จไปรับกอง  
ทหารที่เกาะลังกาดังด้วยพระองค์เอง อำนาจการดำเดียงทหารโดยพลโท พระเจ้าพี่ยาเชอกรมหมื่น  
ชุมพรเขตต์ต่อมคักดี เสนาธิการทหารเรือ ทหารไทยได้นำเครื่องบินและเครื่องใช้ในการบินมา

ด้วยมากมาย เมื่อเรือดำแดงผดเซาเทียบท่าราชวรดิษฐ์ ขึ้นตงแถวเรือรบร้อยแตร ดมเด็จพระ  
มหาสมณะได้รับสั่งประทานพรแก่ทหารดังต่อไปนี้

“นายทหารและพลทหารทั้งหลาย

พวกเจ้าอาสาสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าผู้เป็นประมุขแห่งชาติออกไป  
ไปราชการสงคราม ณ ยุโรป ช่วยฝ่ายสัมพันธมิตรป้องกันธรรมไว้มิให้ธรรมเข้า  
ย่ำยีมีชัยชนะกลับเข้ามา พาให้เพื่อนร่วมคณะร่วมชาติพลอยได้ความภูมิใจด้วยว่า  
ชาติของเราก็ได้ช่วยทำความสงบราบคาบให้แก่โลก ได้ช่วยรักษาสันติและเสรีภาพ  
ของโลกไว้ ต่างยินดีพากันมาต้อนรับ และสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าก็  
จักเสด็จออกรับและพระราชทานบำเหน็จแก่พวกเจ้าเป็นเกียรติยศฯ ประเทศของ  
เรายู่ท่ามกลาง ทั้งถือศาสนาต่างจากคณะแห่งชาติอื่นร่วมงานสงครามด้วยกัน บรรดา  
ที่เป็นฝรั่ง พวกเจ้าออกไปช่วยทำการสำเร็จ เชิดชูเกียรติยศของพวกเราผู้นับถือ  
พระพุทธศาสนาว่า พวกเราก็เป็นคนมีความบากบั่นกล้าหาญเหมือนกัน ผลอันใด  
อันลูกผู้ชายจะพึงได้พึงถึงด้วยเร็วแรงด้วยความกล้าด้วยความบากบั่น ยังไม่บรรลุ  
ผลนั้นจักคลายความเพียรเสียเป็นไม่มี นี่เป็นคติสำหรับคนถือพระพุทธศาสนาฯ อีก  
อย่างหนึ่งมีภานิตินพระศาสนาของเราว่า เมื่อระลึกถึงธรรมทัฬหีสังวรกาย แม้  
ชีวิตก็พึงยอมสละดังนี้ พวกเจ้าได้แสดงให้เห็นว่า พวกเราทำตามภานิติน  
จริง ๆ ไม่เป็นแต่สักว่ามีไว้โดยนัยนี้ พวกเจ้าพลอยได้ประกาศเกียรติคุณแห่งพระ  
พุทธศาสนาในที่ไกลด้วยฯ เราประสาทพรให้แก่พวกเจ้าในพระนามของสมเด็จพระ  
สัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เจ้าของพระพุทธศาสนาว่า ขอพวกเจ้าจงมีความสำราญกายสบาย  
ใจ โรคภัยอย่าครอบงำ มีกำลังกายกำลังความคิด สามารถประกอบกิจในหน้าที่  
ของตน ให้สำเร็จเป็นผลแก่ชาติพระศาสนา และพระมหากษัตริย์ผู้มุงดูชาติและพระ  
ศาสนาทั้งสองนั้น จงเป็นนอภัยชนโดยสวัสดิ์ เพื่อยังพรนี้ให้เป็นผลสำเร็จ จักประ  
พรมนำพระพุทธรูปมาให้ทั่วกันในวันนี้นั้น”

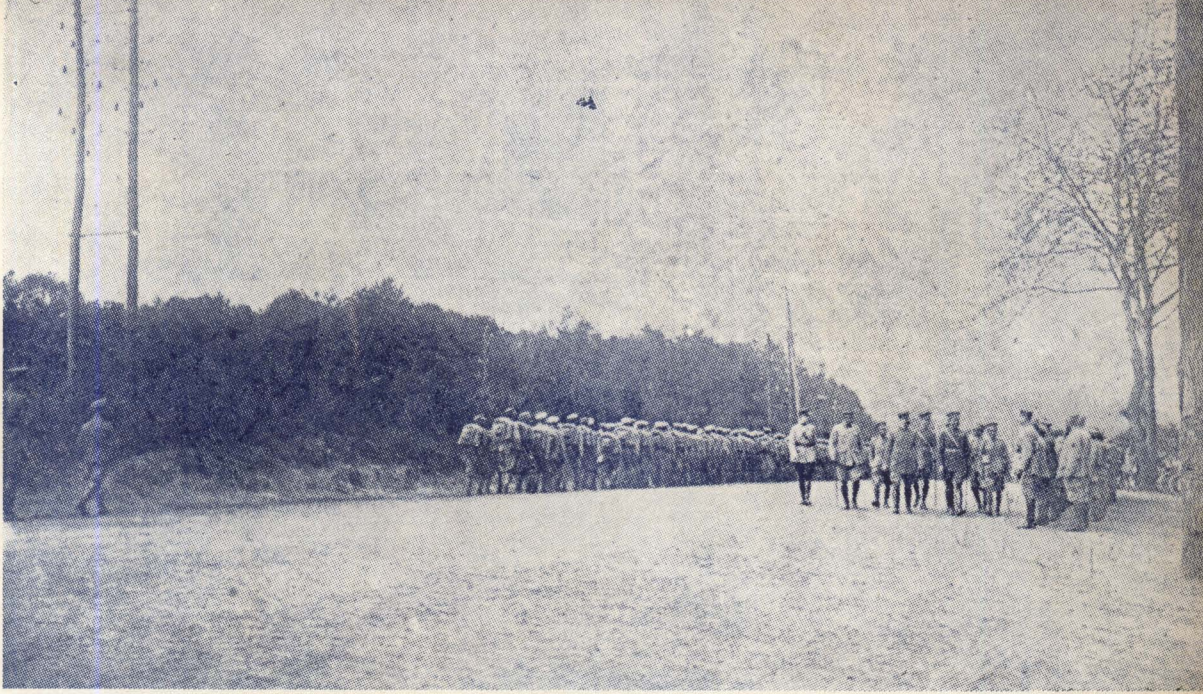
เมื่อจบพระกระแสรับสั่งแล้ว ได้ทรงประพรมน้ำพระพุทธรูปแก่ธงไชยเฉลิมพลก่อน  
แล้วกองทหารเดินแถวผ่านเกยรับน้ำพระพุทธรูป แล้วเดินสวนต้นนามต่อพระพักตร์พระเจ้าอยู่หัว  
และพระองค์ได้ทรงดำรัสต้อนรับทหารดังต่อไปนี้

“ ทหารทั้งหลาย

ข้าจะพูดกับเจ้าเพื่อแสดงความยินดีรับรองเจ้าทั้งหลายกลับมายังบ้านเกิดเมืองมารดรของตัว การที่ข้ามาพบรับรองครั้งนี้ ข้ารู้สึกว่าคุณมีความยินดีกับตัวเต็มต้นอยู่ในใจจนแทบจะพูดไม่ออก ขอให้เชื่อว่าเจ้าทั้งหลายที่ได้ออกไปในการสงครามครั้งนี้ ข้ารู้สึกและเข้าใจว่าคุณมีความตั้งใจอย่างไร เจ้าตั้งใจที่จะแสดงให้เห็นปรากฏแก่ตาโลกว่าในเมืองเรา ในชาติไทยเรายังไม่สูญเสียขนธรรมะ ซึ่งได้บำรุงชาติเราขึ้นให้เป็นชาติ เป็นปึกแผ่นตลอดมา กล่าวคือความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง ความจงรักภักดีต่อชาติ และความมั่นคงในศาสนธรรมที่เรานับถือ

เจ้าทั้งหลายได้ยอมสละทุกอย่าง สละทั้งบ้านเรือนเคหะสถานและทรัพย์สินเท่าที่มี สละทั้งส่วนแห่งกาย แม้ชีวิตก็ยอมสละให้เพื่ออะไร? เพื่อสนับสนุนธรรมซึ่งได้ทำให้ชาติเราเป็นชาติที่ยั่งยืนสืบ เมื่อเจ้าทั้งหลายจะออกไปข้ารู้สึกเหมือนแบ่งเอาใจของข้าออกไปด้วย ครั้นเมื่อเจ้าทั้งหลายกลับมา ได้มาเห็นหน้าเจ้าอีก ข้ารู้สึกเท่ากับเห็นหน้าญาติอันสนิทหรือพี่น้องอันร่วมใจ ธรรมดามือเวลาอยู่ที่ไหนที่ใกล้เคียงกันบางทีไม่มีใครรู้สึกความรักใคร่ว่ามีปานใด ต่อเมื่อห่างไกลกันไปแล้วจึงจะมารู้สึกว่าผู้ที่อยู่ห่างนั้นเรารักปานใด ในข้อนี้ตัวข้าได้รู้สึกสำหรับพวกเจ้าทั้งหลายเช่นนี้มาแล้ว เพราะฉะนั้นจึงคอยฟังอยู่เสมอว่า เจ้าออกไปที่สนามรบ เจ้าออกไปทำอย่างไรบ้าง แสดงกิริยาอาการอย่างไรบ้าง ทุกๆ คราวที่ข้าได้รับข่าวถึงเรื่องเจ้าทั้งหลายได้ออกงาน ข้ารู้สึกเหมือนไปออกงานด้วยทุกที เมื่อผู้หนึ่งผู้ใดในหมู่เจ้า ได้รับความเดือดร้อนรำคาญหรือใกล้อันตราย ใจข้าก็พลอยไม่สบายไปด้วยทุกที เมื่อไรรู้สึกหรือทราบว่าจะไปได้ดีทำดีต่อหน้าผู้อื่น ข้าก็พลอยรู้สึกปลื้มเหมือนอย่างตัวข้าเองได้ไปทำด้วยเหมือนกัน คราวนี้เจ้าทั้งหลายที่ได้กลับมาครั้งนี้ไม่ได้เสียชาติเกิดเปล่า ได้ไปทำช้อให้แก่ชาติเรา ได้แสดงให้เห็นปรากฏแก่ตาโลกว่าไทยเรายังมีอยู่เป็นอันมากที่สมควรได้ชื่อว่า เป็นลูกผู้ชาย

อนึ่งการที่ธงของกองเจ้าได้รับตราต่างประเทศมาแล้ว ย่อมเป็นพยานอยู่ในตัวแล้วว่านานาประเทศรู้สึกว่าการกล้าหาญนำชมเชย ครั้นจะให้ตราทั้งหมดก็เป็นกรมมากมายไม่ไหวอยู่เอง ส่วนตัวข้าเองข้าได้ตั้งใจไว้นานแล้วว่าจะต้องแสดงอย่างหนึ่งอย่างใดให้เจ้าทั้งหลายได้เห็นชัดว่า ข้าปลื้มปานใดในการที่พวกเจ้าได้



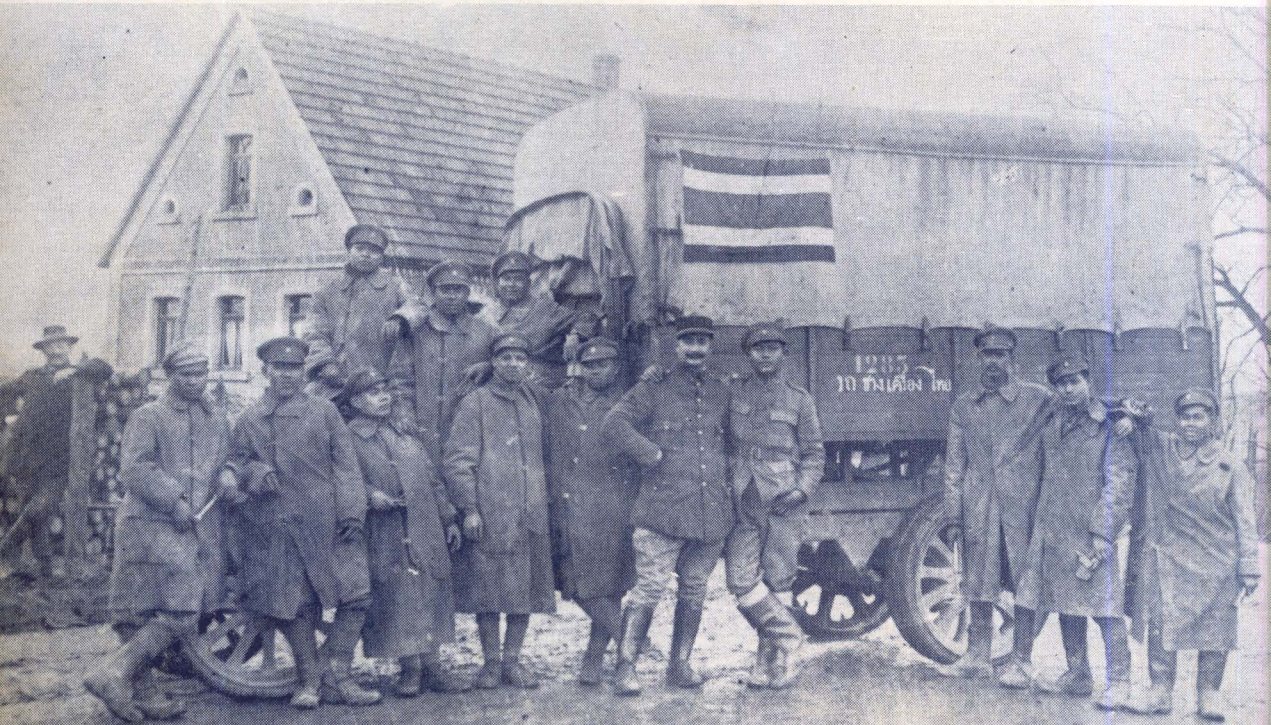
พลตรี พระยาพิไชยชาญฤทธิ์ หัวหน้าทูตทหาร ไปตรวจราชการที่กองทหารบกถยนต์เมืองดรูว์ต้อง

ทหารใช้เวลาในยามว่างหาความสำราญตามหมู่บ้าน  
 ในเยอรมัน  
 (ส.ท. เทรียญ มีเดช  
 กำลังปีนเก็บผลไม้ในสวนแห่งหนึ่ง)





ร.ท. เกา เพ็ชรเลิศ (พลตรี พระบริรักษ์ชัยยุทธกิจ) และ ร.ต. น.ล. ดวงสุทัศน์ กำลังกินอาหารกลางทางในการลำเลียงพลเข้าสู่แนวรบ  
ทหารช่างเครื่องของกองรถยนต์ไทย นำขบวนรถช่างเครื่องเข้าสู่สนามรบ



ไปหาขอให้แก่ชาติไทยในครั้งนั้น ครั้นว่าข้าจะแจกตราให้แก่เจ้าทั้งหลายทุกคน ก็จะเป็นการมากมายนักข้าจึงได้คิดว่าจะให้ตราแก่ธงประจำกองของเจ้า ขอให้เจ้าถือว่าข้าให้ตราแก่ธงนี้ เท่ากับให้แก่เจ้าทั้งหลายทุกคน เพราะธงเป็นเครื่องหมายสำหรับกอง เพราะฉะนั้นเมื่อธงได้รับตราไปแล้ว ขอเจ้าจงรู้สึกว่ทุกๆ คนได้รับตรา และทุกๆ คนต้องตั้งใจรักษาเกียรติยศให้สมกับเป็นผู้ได้รับตรารามาธิบดีอันมีศักดิ์ช่วยกันรักษาศักดิ์นี้ไว้ เพราะศักดิ์อันนี้ไม่ใช่ของเจ้าโดยเฉพาะตัว นับว่าเป็นศักดิ์ของกองทหารและเป็นศักดิ์ของตัวข้าผู้เป็นประมุขแห่งเจ้าทั้งหลายด้วย

ข้าขอแสดงอีกครั้งหนึ่งด้วยความจริงใจ ว่าข้ายินดีต้อนรับเจ้าทั้งหลายกลับมายังบ้านเกิดเมืองมารดร ขอให้เจ้าทั้งหลายอยู่เย็นเป็นสุขและจะปรารถนาสิ่งใดให้ได้ สมมโนรถจงทุกประการ ”

เมื่อต้นกระแสดพระราชาดำรัสแล้ว นายพันตรี หดวงรามฤทธิรงค์ได้เชิญธงไชยเฉลิมพลเชาด์หน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผูกเครื่องราชอิสริยาภรณ์อนมศักดิ์รามาริบัติทรงไชยชนะแล้ว ต่อขึ้นไปทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่นายและพลทหารเกือบทั่วทุกคน เพื่อบนมาเห็นจความชอบ เด็ดจพิชัของทหารได้จัดชบวนสวนสนามผ่านหน้าพิธัพลาท่าความเคารพแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วเคยไปสัที่พักณศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม

ในการพระราชการหยุด ๓ วัน ที่ทำการของรัฐบาลและทุกบ้านทุกช่องต่างตบแต่งประทีปโคมไฟสว่างไสวทั่วพระนคร และมีมหรดัพนานาชนิดแสดงรอบ ๆ สวนสนามหลวง โดยเฉพาะโถงอนุสาวรีย์ทหารอาสา ในค่ำวันนั้นกองทหารได้เดินขบวนสวนสนามผ่านถนนต่างๆ ในการเดินขบวนทหารทุกคนต่างถือโคมไฟดอกบัววัดดับสันนางิน - แดง - เหลือง ก่อนออกเดินขบวนทหารทั้งหมดได้ร้องเพลงถวายพระพรชัยมงคลและเพลงตำนานย่อของกองทหารอาสา ดังคำร้องต่อไปนี้

๑. พระนม

ข้าพระบาท, เหล่าทหาร, พระผ่านฟ้า	องค์รามมา, ชิบดี, ศรีสยาม
กองรถยนต์, ท้ออาสา, ไปสงคราม	เพื่อปราบปราม, หม่อมมิตร, ที่ผิดธรรม
หวังชัยขอ, ชาติไทย, ให้เทียมหน้า	หวังดำรง, ศาสนา, ให้ตั้งมั่น
เฉลิมพระเกียรติ, พระองค์, ผู้ทรงธรรม	มิหวาดทวน, สละชีพ, เป็นราชพลี
ครั้งแรก, ทำการ, ภายในเขต	ฝรั่งเศส, อยู่ในย่าน, กระสุนวิถี

จนกระทั่ง, ตึกสงบ, สบโชคดี  
เป็นการเผย, พระบรม, เดชานุภาพ  
ขึ้นกับกอง, ยึดดินแดน, แดนศัตรู

ได้เคลื่อนที่, เข้าในเขต, ราชศัตรู  
เตรียมการปราบ, ข้าศึก, สะอึกสัว  
เขตที่อยู่, ในมณฑล, ปลายาติหนาด

## ๒. ข้างประสานงา

ความมานะ, ทรหด, ปรากฏผล  
ได้รับ, เกียรติยศ, ประดับตรา  
พอวันเซ็น, สัญญา, เข้ามาใกล้  
เดินทางข้าม, แม่น้ำไรน์, ไปคอยที่  
เตรียมพร้อมรบ, อยู่กับกอง, ระวังหน้า  
แต่เผอิญ, ข้าศึก, ตกลงใจ  
จึงเลิกทัพ, กลับเข้า, มาสู่เขต  
ฉลองไชย, ชำนะ, ประนาม

คือธงไชย, เฉลิมพล, ของเชิดหน้า  
ชื่อว่า, ครักซ์เคอะแกร์, แม่ความดี  
กองรถยนต์, ทหารไทย, รับน้ำที่  
อยู่ย่านทาง, ซึ่งจะกรี, ธาทัพไป  
รอท่า, ตามคำสั่ง, ทุ่มอบให้  
รับปรับโทษ, หมดประเด็น, ยอมเซ็นนาม  
ฝรั่งเศส, เตรียมการ, สวณสนาม  
ชาติสยาม, ได้รับเชิญ, เดินขบวน

## ๓. ฝรั่งเศสแท้

นำธงชาติ, ออกประกาศ, สมความคิด  
ในท่ามกลาง, สัมพันธมิตร, อยู่ครบถ้วน  
ทหารไทย, ได้ไป, เข้าขบวน  
คือที่กรุง, ปารีส, แรกเริ่มต้น  
ถัดมา, ข้ามทะเล, ไปลอนดอน  
ต่อจากนี้, ไปบรัสเซล, กรุงเบลเยียม  
นับว่าหมด, ราชกิจ, ที่สำคัญ  
พระเดชา, นุภาพ, ปกเกล้าฯ  
นำเกียรติ, กลับมา, สูชาติไทย

ในการสวน, สนาม, สามนคร  
ทวยราชฎ์, หลากถิ่น, สลับสอลน  
พระนคร, หลวงอังกฤษ, มิตรสำคัญ  
แล้วก็เตรียม, ตัวกลับ, ยังเขตขันธ์  
ต่างปรีเปรม, เกษมสันต์, ด้วยพอใจ  
คุ้มครอง, ข้าเจ้า, ไม่ตกชัย  
น้อมเกล้าฯ, ถวายไชย, ในวันนี้

(แต่งโดย ว่าที่ร้อยตรี เจือ ชะนะภัย)

## ๔. ลาวดวงเดือน

๑. ข้าฯ ขอฉลอง, ละอองพระบาท  
เพิ่มพูนพระเกียรติ, ให้เหี้ยมดแม่ไป,  
จวบสิ้นชีวิตม์, มิคลาดไกล  
ทั่วโลกกว่าไทยนี้, มิใช่หญิงเอย

๒. นีวะพระองค์, จะทรงปกาสิต, ข้าศึกประชิด, แล้วขอไป, ฉลอง  
คุณชาติไทย, จนวายปราณเอ๋ย

๓. ข้า นัมขาม, การสงครามเท่าก้อย, โปรดให้ข้าน้อย, เพื่อชาติศาสนา, ข้า  
ขอเคี้ยวขัน, มิกัลบวาจา, จะขอเป็นข้า, แต่พระรามเอ๋ย

(แต่งโดย นายร้อยโทพล เสนณรงค์ ๓ กรุงเทพ ฯ)

### ๕. นางนาค

พระองค์ทรงเป็นประมุข

ข้าพระบาทได้ฟังพระบารมี

พระคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

ฝังจิตข้าพระอวดตาล

ขอเชิญทวยเทพทุกทิศ

ทั่วทั้งสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า

สิ่งใดต้องพระราชประสงค์

หม่อมมิตรที่คิดประทุษร้าย

ขอให้เจริญพระชนมมานัย

ยังยืนในราชสวรพยา

นำสุขสู่ชาติเฉลิมศรี

ตัวอย่างครึ่งนเป็นพยาน

เห็นพร้อมถ้วนทั่วตัวทหาร

จนวายปราณไม่ลืมพระกรุณา

สิ่งสัจย์เนาว์ในใต้หล้า

เสด็จมาปกป้องพระวรกาย

สิ่งนั้นขอให้ทรงสมหมาย

จงสลายด้วยพระเดชา

นับกาลยิ่งร้อยพรรษา

ปกเกล้าฯ เหล่าประชาราชาติไทย

ไชโย

(แต่งโดย นายร้อยตรีเจือ ชะนะภักย์)

เมื่อจบการร้องเพลงแล้ว ออกเดินผ่านถนนหลายสาย เริ่มต้นแต่ถนนมหาไชยไปตาม  
ถนนเจริญกรุง ผ่านสถานีทูตอังกฤษมีข้าราชการในสถานีทูตอังกฤษออกมาต้อนรับ แถวกอง  
ทหารหยุด ณ ที่นั้น นายได้ตั้ง อุปลทูตอังกฤษได้กล่าวสุนทรพจน์เป็นภาษาไทยความว่า :—

“ท่านผู้เป็นนาย และ พลทหารกองอาสา

ข้าพเจ้าขอขอบใจอย่างยิ่ง ซึ่งท่านได้ออกอกท่านเป็นเชิงสรรเสริญอวยพรแก่  
สัมพันธมิตรของพระเจ้ากรุงสยาม คือ พระเจ้ายอร์ชที่ ๕

ข้าพเจ้าขออวยพรแก่ท่านทั้งหลาย และต้อนรับด้วยความปลื้มปิติในกาที่



ท่านทั้งหลายกลับมาถึงบ้านเกิดเมืองบิดรโดยปลอดภัย ภายหลังเวลาซึ่งได้ไปกระทำ  
หน้าที่ในมหาสงครามอันยังไม่เคยปรากฏแก่ตาโลก

ฝ่ายวันหนึ่ง ท่านฟังอย่างเข้าใจในภูมิแห่งบ้านเกิด ซึ่งได้จากไปเสียหลาย  
เดือน ช่างต้องฝ่าอันตรายและความเหนื่อยยากต่าง ๆ และได้เข้าไปเฝ้าพระเจ้าอยู่  
หัวของตน นั้นเป็นกิจขั้นต้นก่อนจะแม่เมยความยินดีแก่นานาประเทศผู้ซึ่งได้ ร่วม  
อันตรายแห่งสงครามมาด้วยกัน ก็จอนั้นแสดงให้เห็นชัดว่า ท่านทั้งหลายมีน้ำใจ  
อารีและเป็นจูนมิตรภาพ อันนั้นแหละเป็นบ่อเกิดแห่งชัยชนะ

ความชำนาญและภูมิรู้ต่าง ๆ ซึ่งท่านทั้งหลายได้สร้างสมในเวลาเดินทางและ  
ในการสงคราม นั้นแหละจะเป็นประโยชน์แก่ตัวท่านทั้งหลายมากมาย ทั้งเป็นขุมทรัพย์  
อันใหญ่หลวงแก่บ้านเมืองของท่านทั้งหลายด้วย และข้าพเจ้าเชื่อว่าทหารอาสาทุกคน  
ต่อไปจะเป็นข้าทูลละอองอินดีของพระเจ้ากรุงสยาม กับจะเป็นพลเมืองดีแห่งพระ  
ราชอาณาจักรของพระองค์ด้วย เป็นการเชิดหน้าชูตาอย่างยิ่งที่ท่านทั้งหลายได้ถูก  
เลือกให้ไปเป็นผู้แทนพระองค์พระเจ้าอยู่หัว และประชาชนชาวสยาม ในงานสง-  
คราม ณ ทวีปยุโรปและความมองอาจความอดทนซึ่งท่านทั้งหลายได้มีมาแล้วนั้น จะเพิ่ม  
ผลอันดีแก่ตัวท่านทั้งหลายตลอดจนภูมิประเทศแห่งตนด้วย

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าขอส่งศักดิ์สิทธิ์ จงประสาทให้ท่านทั้งหลายเป็นสุขอายุยืน  
ยาว เจริญด้วยความสุข และอุดมด้วยพิพัฒน์ผลศฤงคาร

ในที่นี้เป็นความประสงค์ของข้าพเจ้าจะนำข่าวโทรเลขแสดงอวยพรและต้อนรับของจอมทัพอังกฤษ ผู้ซึ่งได้  
กระทำการยุทธภาคตะวันตก คือท่าน จอมพลเฮก มากกล่าวให้ท่านทั้งหลายฟัง

โทรเลขจากจอมพล เออร์ลเฮก

โดยฉันทนามดีแห่งเพื่อนชาวอังกฤษในกองทัพ ข้าพเจ้าขอส่งความยินดีมาต้อนรับกองทหารอาสาไทย  
ผู้ซึ่งได้กลับมาถึงบ้านเกิดเมืองตน ภายหลังความมีชัย และสันติภาพ

เฮก แห่งเบมโบไซด์

นี่เป็นข่าวโทรเลขของทหารผู้หนึ่ง ถึงท่านทั้งหลายซึ่งเป็นเพื่อนทหารเหมือนกัน  
กัน

ข้าพเจ้าจะไม่หวังท่านทั้งหลายไว้นานเกินควร แต่ท่านทั้งหลายจงสมานฉันท์  
ด้วยข้าพเจ้า กล่าวไชโย ถวายแด่พระเจ้ากรุงสยามด้วยเทอญ

มีการเลี้ยง ณ ที่นั้นพอสมควร จากสถานทูตอังกฤษกองทหารได้มุ่งไปสู่

สถานทูตฝรั่งเศส ข้าราชการประจำสถานทูตและชาวฝรั่งเศสที่อยู่ในพระนครได้ทำ  
การต้อนรับ นายโตปโปโนต์ ผู้รักษาการแทนอัครราชทูตฝรั่งเศสได้กล่าวสุนทรพจน์  
เป็นภาษาไทยความว่า

“เราชาวฝรั่งเศส มีความยินดีเป็นอันมากที่ได้จัดการรับรองท่าน นาย  
ทหารและพลทหาร ณ สถานทูตฝรั่งเศสนี้ ในโอกาสที่ท่านได้กลับมาจากประเทศฝรั่งเศส  
เมื่อได้เป็นเพื่อนรบอันสนิทสนมกับเรา

เพราะฉะนั้น จึงขอให้ท่านทั้งหลายดื่มถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว  
เพื่อทรงพระเจริญยิ่ง ๆ และขอท่านทั้งหลายเปล่งเสียงอุโฆษไชโยให้แก่พวกสัมพันธมิตร  
มิตรในความมีชัยชนะของเราด้วย ”

มีการเรียง ณ ทินนพอส้มควรว แล้วขบวนกองทหารมุ่งสู่ที่พัก กระทบวงกดาใหม่  
สองข้างทางมีประชาชนทุกชาติทุกภาษาคอยต้อนรับอย่างหนาแน่น ต่อจากนั้นกรมวิรูปทรงผายดทช  
พราหมณ์และฝ่ายพุทธศาสนา ทุก ๆ พระอารามในพระนครได้ย้ายธงกองดงเบ้าแควดั่งนี้ พระสงฆ์  
ได้ตั้งชุมนุมในพระอุโบสถนั้น ๆ สวดพระพุทธรมนต์ถวาย พระพรไชยมงคลแก่พระราชอาณาจักร  
สยาม เฉพาะในอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นองค์ประธาน ทรงนมัส  
การพระมหามณเฑียรบันปฏิมากร พระราชาคณะ ๓๘ รูป เจริญพระพุทธรมนต์เป็นเสร็จพิธีทางศาสนา  
และได้ทรงพระกรุณาพระราชทานเลี้ยงนายทหารพลทหารทุกดบจากงานพระราช สังครามโลก ครั้ง  
นั้น ณ ศาลารับแขก หลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันต่อมาได้มีขบวนแห่สูททหารอาสารักษาดูแลในงานพระราชสังครามครั้ง โดยม  
ทูตานุทูตมาร่วมขบวนด้วย ขบวนมุ่งไปสู่วัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นที่เตรียมไว้สำหรับพักก่อนจะนำไป  
บรรพชาในอนุสาวรีย์ที่สร้างไว้ต่อไป ทหารทั้งหมดได้เข้าไปสู่อุโบสถวัดมหาธาตุ โดยมีพระบาท  
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประธาน และมีสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมพระยาวชิรญาณวโรรส  
พร้อมด้วยพระราชาคณะอีก ๒๘ รูป ได้ประชุมพร้อมอยู่ในอุโบสถ สมเด็จพระมหาสมณะถวาย  
เทศน์ ความว่า

“นโม พุทธสส”

รูป ชีวติ มจฺจานิ นามโคตฺตํ น ชีวติ  
ภาสิตํ พุทฺธเสฏฺเฐน สจฺจํ สจฺจกเวสินาทิ ฯ”

“ขอถวายพระพร

ในคราวที่กองทัพทหารอาสาที่มีชัยกลับมาถึงพระนครครั้งนี้ พวกทหารที่กลับมาถึง ย่อมได้ความภูมิใจไม่น้อยว่า ได้อาสาสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินของตน ออกไปทำสงครามปราบปรามอธรรมในยุโรปมีชัย ได้ต้านทานโลกไว้มิให้ตกต่ำลง ทั้งได้รับพระราชทานบำเหน็จความชอบ ประกอบกับความต้อนรับของมหาชน ยิ่งได้ความเบิกบานใจ ฝ่ายพวกทหารผู้รับอาสาไปเช่นเดียวกัน แต่มาเสียชีวิตไปในระหว่างสงคราม ไม่ทันได้กลับเข้ามาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินและเห็นหน้าคนร่วมคณะและญาติมิตรของตน โดยที่สุดไม่ทันได้รับผลแห่งความตั้งใจ ความเพียร ความเสี่ยงของตนว่าเป็นอย่างไร แต่ขอน้อมทำเพื่อนร่วมคณะตลอดถึงเพื่อนร่วมชาติ ตั้งแต่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าลงไปให้รู้สึกระลึกถึงเป็นอย่างยิ่ง ในโอกาสนี้ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กระทรวงกลาโหมมีการบำเพ็ญกุศลส่งแลผั่ง อัฐูไขว้เป็นอนุสาวรีย์ เพื่อพระราชทานเกียรติยศแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว แทนบำเหน็จแลการต้อนรับอันจะพึงได้ หากว่ามีชีวิตกลับมาถึง ชนทั่วไปพลอยมีใจสงสารด้วย จึงได้มาช่วยเป็นสหายในการบุญของกระทรวงกลาโหม แม้สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าก็ได้เสด็จพระราชดำเนินมาประทับเป็นประมุขแห่งสมาคม เป็นการทรงไว้อาลัยอีกส่วนหนึ่ง ฯ

พวกทหารเหล่านี้แม้ได้สิ้นชีวิตเสียแล้ว ก็ตายไปแต่รูปกายตามสภาวะของสังขาร แต่ข้อแลโคตรของเขาจักไม่เสื่อมสูญไป ยังจักปรากฏต่อไปอีก เข้าในคาถาอันได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น แปลความว่า ความข้อน อันสมเด็จพระพุทธเจ้าผู้เสาะหาความจริง ได้ทรงทายทักไว้ว่า “รูป ชีรติ มจฺจანი นามโคตฺติ น ชีรติ” รูปของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมย่อยยับไป ส่วนชื่อและโคตรย่อมหายย่อยยับไม่ดังนี้ ฯ

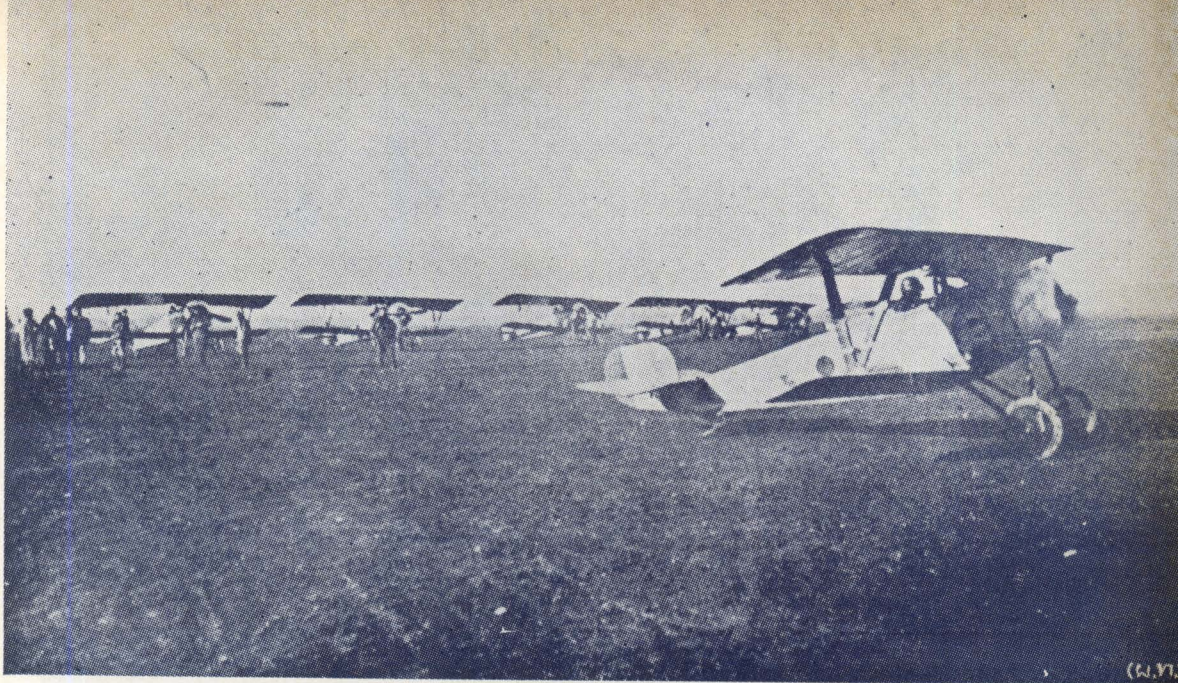
บรรดาสัตว์ทั้งหลายล้วนมีอนจะตายเป็นสภาวะ ชีวิตของสัตว์ผู้หนึ่ง ๆ ไม่เป็นไปได้อีกไหน เพียงไม่กี่สิบปี ก็จักถึงความไม่มีบัญญัติ คือเป็นอะไรอยู่ที่ไหน ไม่มีใครรู้ ฯ ส่วนสกุลที่สืบสายลงไปหลายชั่วอายุ ยังจักตั้งอยู่ได้นานกว่าอายุของคนผู้เดียว คนเราจึงควรนึกถึงแลรักษาประโยชน์ของสกุลเป็นใหญ่กว่าประโยชน์ส่วนตน ฯ แม้สกุลเล่าก็เป็นเพียงสาขาอันหนึ่ง ๆ ของชาติแห่งคนเรา เชื้อสายสามารถ

ก็ยิ่งอาจรักษาให้สืบลงไป เชื้อสายสันสามารถก็อาจสาบสูญ คุจชีวิตของคนผู้เดียว  
 ไม่ยั่งยืนเหมือนชาติที่สังเคราะห์สกุลหลายสายเข้าไว้ เพราะอย่างนี้ คนเราจึงควร  
 หนักถึงและรักษาประโยชน์ของชาติเป็นใหญ่กว่าประโยชน์ส่วนบุคคล ๆ สกุลก็ดี  
 จะทรงอยู่ได้โดยสวัสดิ์ก็เพราะถือธรรมะเป็นหลัก คุจเดียวกับบุคคลปราศจาก  
 ธรรมะแล้ว แม้ชาติก็อาจสาบสูญหรือร่วงโรยลงไป ดังเคยมีตัวอย่างในตำนานนั้นๆ  
 ไม่ต้องกล่าวถึงสกุลอันอาจเป็นได้ก่อน เพราะอย่างนั้นอันจะรักษาสกุล รักษาชาติ  
 ต้องรักษาธรรมะเป็นหลักนี้ นี้ได้แก่ถือพระศาสนาฯ อีกประการหนึ่ง สกุลก็ดี  
 ชาติก็ดี จะดำเนินในวิถีแห่งธรรมก็ต้องมีสกุลทายาทแลชาติทายาทที่ผู้เป็นผู้นำ เพราะ  
 อย่างนั้น การสนับสนุนประมุขแห่งสกุลแลชาติ จึงเป็นการทำแก่สกุลแลชาติเองฯ  
 ชนิดได้ทำประโยชน์ให้แก่สกุลให้ชาติของตน เป็นผู้ช่วยได้เข้าสามัคคีเป็นกำลัง  
 ของหัวหน้า เป็นผู้ใหญ่ได้นำผู้น้อยในวิถีแห่งธรรม แลในสามัคคีเพื่อกิจการของ  
 สกุลของชาติ ได้นำรุงพระศาสนาอันคุ้มครองตนกับสกุลตลอดถึงชาติ ชนิดนี้ได้  
 ชื่อว่าเป็นอยู่ไม่ปราศจากประโยชน์ แม้ชีวิตอยู่ไม่เท่าไรนัก ก็ยังดีกว่าคนอยู่เปล่า  
 แม้มีอายุยืน พุทธาภิณฑิตย่อมสรรเสริญว่า “อโหมงิ ตสฺส ชีวิติ” ชีวิตของเขา  
 ย่อมไม่เปล่า ดังนี้ แม้เขาสันชีวิตไปแล้วก็ย่อยยับไปแต่รูปกายอันเป็นสังขตธรรม  
 คือสภาพอันปัจจัยตั้งขึ้น อันไม่เป็นของคงทนถาวร ส่วนข้อแลโคตรยังจักไม่สาบ  
 สูญ ยังจักปรากฏแก่ใจของคนร่วมสกุลร่วมชาติ ตลอดกาลที่สกุลแลชาติยังตั้งอยู่ฯ  
 ชาติไทยของเราตั้งเป็นอิสระอยู่สืบมาได้จนบัดนี้ ก็เพราะบุรุษในยุคนั้นๆ ได้บ่ง  
 กันมิให้ชาติอันเข้าครอบงำ แม้เสียทีในบางครั้งก็ยังคงความเป็นอิสระของตนขึ้นได้ใน  
 ไม่ฆ่าทำนยอมพวาทรัพย์สมบัติ ร่างกาย แม้ชีวิตเป็นพลีแก่ชาติ แลทำนบำรุงชาติ  
 ให้จาเจริญรุ่งเรืองสืบมาโดยลำดับ แม้ท่านดับสังขารไปแล้วเฉพาะบุคคลๆ แต่ประ  
 โยชน์อันท่านได้ช่วยกันทำไว้ ยังให้ผลแก่ชาติให้สามารถตั้งเป็นอิสระสืบมา ชื่อว่า  
 ชาติไทยของเราจึงเป็นอยู่ยั่งยืนมาจนบัดนี้ฯ แม้ข้อแลโคตรก็เป็นประเภทแห่งสังขต  
 ธรรม ต่อได้ปัจจัยเข้าสนับสนุน จึงจักสามารถทรงอยู่ได้ เพราะอย่างนั้นชาติไทย  
 ของเราจักตั้งเป็นอิสระยั่งยืนสืบไป ก็เพราะเพื่อนร่วมชาติตั้งใจทำตามอย่างแห่ง  
 บรรพบุรุษเช่นชาติไทยเรารู้จักตายเลย จักสมด้วยพระพุทธภาษิตอันกล่าว  
 แล้วนี้ ฯ

เมื่อหลายปีมาแล้ว ได้เกิดมหาสงครามขึ้นที่ยุโรป ในระหว่างเยอรมันกับ  
 สหพันธ์มิตรสหายฝ่ายหนึ่ง ประเทศสหพันธ์มิตรก็รวมฝรั่งเศสกับอังกฤษเข้าด้วยฝ่าย  
 หนึ่งในมหาสงครามนั้น ฝ่ายเยอรมันสนับสนุนธรรม ด้วยความมุ่งหมายเพื่อจะเข้า  
 ครอบงำเป็นเจ้าเป็นใหญ่ ฝ่ายสหพันธ์มิตรเป็นผู้ป้องกันธรรมเพื่อจะรักษาคุณสมบัติ  
 เหล่านี้ของชาติทั้งหลายให้คงอยู่ กล่าวโดยธรรมาธิฐาน เป็นสงครามในระหว่าง  
 ธรรมเป็นฝ่ายรุก และธรรมเป็นฝ่ายรับ ธรรมถูกอธรรมคุกคามอย่างนี้ ชาติต่างๆ  
 แม้อยู่นอกยุโรป มีอเมริกาเป็นต้นที่เป็นผู้ไม่ธรรมจึงไม่อาจนิ่งดูเฉยใจปล่อยให้  
 เป็นฝ่ายแห่งสหพันธ์มิตรฯ กรุงสยามของเราแต่แรกก็ตั้งตนเป็นกลาง แต่ภายหลัง  
 ทยอยไม่ได้ต้องเข้าช่วยฝ่ายสหพันธ์มิตรเหมือนกัน ในอันจะส่งพลนิกาย - ออกไปมี  
 พระบรมราชโองการให้ประกาศหาผู้สมัครกองทหารเหล่านั้นมีใจเข้ารับอาสาออกไป  
 ทำราชการสงครามสำเร็จ เชิดชูเกียรติยศแห่งชาติไทยเราว่า เป็นผู้ไม่ธรรมไม่สัก  
 แต่ขอ ได้ลงมือทำเพื่อป้องกันธรรมไว้จริง ๆ มีส่วนว่าได้ช่วยทำความสงบให้แก่โลก  
 ได้ช่วยพยุโลกไว้มิให้ตกต่ำ เป็นอันได้ทำประโยชน์กว้างขวางออกไปไม่เฉพาะ  
 ชาติของตน สมเป็นผู้ถือศาสนาที่สอนไม่ให้เห็นแก่ตนโดยส่วนเดียวฯ พวกทหารผู้  
 หาอันตรายมิได้ กลับเข้ามาถึงย่อมได้รับความต้อนรับของเพื่อนร่วมคณะ ร่วมชาติ  
 ตลอดถึงราชบัลลังก์อันสูง ได้มีหน้ามีตาฯ

เมื่อทรงพระธรรมเทศนาจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกระทำพิธีตามมติ  
 คำสั่งโดยครบถ้วน แล้วทรงเชิญผู้ให้ไปบรรจุ ณ อนุสาวรีย์ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ  
 ให้สร้างขึ้นที่มณฑลนครราชสีมาแห่งหนึ่งท้องสนามหลวง เมื่อทรงกระทำพิธีบรรจุผู้ในอนุสาวรีย์  
 เสร็จแล้ว เป็นเสร็จพิธี ต่อๆ มาทหารอาสาทั้งนายและพลส่วนมากได้ถูกปลดออกเป็นทหารกอง  
 หนุนและได้แยกย้ายกันไปทำมาหากินตามหน้าที่เดิมโดยทวุกัน

ผู้เขียนได้รวบรวมเรื่องต่างๆ ของทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ เริ่มแต่ก่อนสงคราม  
 จนถึงสงครามสงบมาแล้วโดยย่อให้ท่านฟัง ถ้าจะยกเอามาเล่าให้ละเอียดพิสดาร หนึ่งก็ต้องค้นหา  
 มากกว่าหนึ่ง ๑๐๐๐ หน้า ซึ่งเป็นเหตุขัดข้องที่จะกระทำเช่นนั้นได้ ณ โอกาสนี้ เป็นแต่เพียงนำข้อ  
 ความที่สำคัญๆ มาเล่าทวนความจำแก่ท่านผู้แล้วแต่เดิม และเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังมิให้ใคร่รู้ จะ  
 ได้ยดจจำไว้เป็นแบบอย่าง ส่วนข้อเท็จจริงปลีกย่อยในระยะแห่งการเดินทางในสนามรบในประ-  
 เทศต่างๆ ทหารอาสาได้ผ่านพบมานั้น ดุจดียที่ผู้เขียนจะนำมาเล่าได้หมด เพราะผู้เขียนฟัง



(ผ.ท.)

นักบินไทยและนักบินฝรั่งเศส จะขึ้นบินเดินทางเป็นขบวนที่เมืองโป

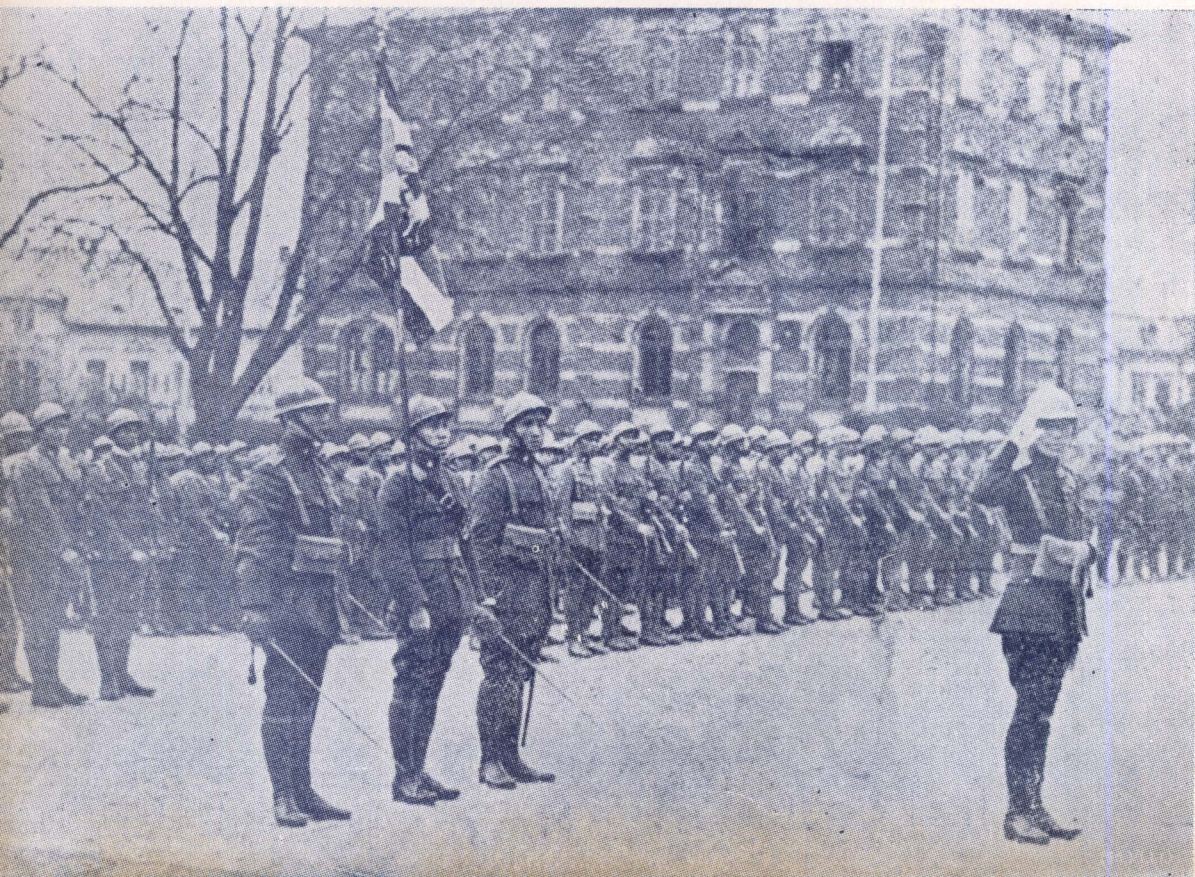
กองทหารบกของไทย ลำเลียงกองระวางหน้าทหารฝรั่งเศสข้ามแม่น้ำไรน์ที่เมืองไมนส์





คณะนายทหารในกองทัตทหาร, ถ่ายในสถานทูตสยาม ณ กรุงปารีส

กองทหารบกกรณนต์ รับธงไชยเฉลิมพลที่สถานีรถไฟเมืองนอยสตัดต์



เกิดเมื่อสงครามเกือบสงบแล้ว แต่เขย่นได้ขยายตัวยาวนาน ก็ได้อาศัยคนคว่ำกรวยรวมมาจาก  
บันทึกและจดหมายเหตุต่างๆ โดยเฉพาะ จากหนังสือพิมพ์ "ดุสิตสมิต" ของสมเด็จพระมง-  
กุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ ๒ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้บ้าง จากคำบอกเล่าของทหารอาสาบ้าง จาก  
หลักฐานที่มียกส่งมาคบบ้างและจากหนังสืออื่น ๆ อีกมากเล่มด้วยกัน

นับเป็นรอยจารึกอันสำคัญยิ่งในตำนานของชาติไทย ยิ่งความภาคภูมิใจให้แก่คนไทย  
ไทยรุ่นหลัง ๆ อย่างยิ่ง สรุปลดที่ประเทศสยามได้รับจากการเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งนี้  
นอกจากจะได้รับสิทธิเป็นคู่สัญญาสงบศึกด้วยแล้ว ยังได้รับผลที่สำคัญอีกหลายประการ เช่น

๑. ทำให้ฐานะของประเทศเขยิบขึ้นสู่ความเป็นเอกราชเกือบ จะ  
นับว่าสมบูรณ์ทุกประการได้

๒. หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศ ได้ถูกรื้อ  
ฟื้นขึ้นมาทำกันใหม่ ให้มีการเสมอภาคดีขึ้น

๓. อำนาจทางศาล อำนาจทางการค้า ตลอดจนอำนาจภายใน  
ประเทศได้ถูกปรับปรุงแก้ไขและใช้โดยเสรีในภายหลัง

๔. ทำให้พลโลกรู้จัก - เข้าใจคนไทยถูกต้องดีขึ้น

ด้วยพระสมรรถคุณอันยอดเยี่ยมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ชาติไทย  
จึงก้าวมาสู่ความเจริญมั่นคงปานฉะนี้ พระองค์ทรงเป็นยอดแห่งนักรบ นักปกครองและนักการ  
เมืองที่เฉลียวฉลาดรอบคอบ และทรงวางพระองค์ถูกต้องตามกาดสมัย เช่นในเรื่องการผูกใจ  
คนให้แน่นมั่นคงอยู่กับหน้าที่ ดังกระแสน้ำพระราชดำรัสสั่งและรับกองทัพอาสา เมื่อวันจากไป  
งานพระราชสงครามและวันกลับ ซึ่งผู้เขย่นได้อัญเชิญมาบันทึกไว้ข้างต้นโดยตลอด ผู้อ่านจะ  
สังเกตเห็นได้ว่า พระองค์ทรงแสดงต่างกรรมต่างวาระไว้อย่างแนบเนียน ก่อกำจัด ก่ออันหนักอง  
ทหารอาสาจะเดินทางออกนอกพระราชอาณาจักร พระองค์ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่  
นายและพลทหารเยี่ยงพิภพบนองหรือฉันทเพื่อนต่อเพื่อน ในวันพระราชทานเลี้ยงส่ง แต่ครั้นวันกลับ  
พระองค์ทรงต้อนรับกองทัพอาสาเยี่ยงพ่อต้อนรับลูก ซึ่งเป็นหลักการครองใจคนของผู้เป็นนาย  
คน ที่กอบไปด้วยสังจรรย์ธรรมแห่งนาพระทัยของพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่ง นับเป็นแบบฉบับอันดี  
ยิ่งที่ทรงครองเมืองรุ่นหลัง ๆ พึงยึดเป็นข้อปฏิบัติ แม้พระองค์ท่านจะสวรรคตไปนานเท่าไรก็ตาม  
พระนาม "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า" ยังคงฝังแน่นอยู่ในประวัติศาสตร์และในจิตใจของคน  
ไทยทุก ๆ วันชั่วกาลปาวสาน ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า



ประวัติวีระบุรุษไชร์	เตือนใจเรามา
ว่าอาจจะยังหนุ่ม	เลิกได้
และยามจะบรรลีย์	ทั้งซง
รอยบาทเหยียบแน่นไว้	แทบพัน ทรายสมัย

เนื่องในงานพระราชสงครามครั้งนั้น พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทปลุกใจอันซาบซึ้งไว้ ทรงหวังที่จะให้คนไทยรุ่นหลังได้ยึดไว้เป็นข้อเตือนใจว่า จะอย่างไรก็ตาม ให้เห็นประเทศชาติเป็นสำคัญกว่าสิ่งอื่น ดังโคลงสยามานุสติที่จารึกไว้ที่หน้าศาลว่าการกระทรวงกลาโหมและที่อยู่ในหน้าสุดท้ายของเรื่องนั้น ขอท้าวอาสาทางมณฑลและท่านผู้อ่านหนังสือเดิมนั้น ระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันยออดยิ่ง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ไว้ซึ่งวันรัตน และขอพระวิมุกตายนันท์มุนีพระกระคุณแต่ชาติไทย - คนไทย จงได้ทรงสถิตยัสถ์ถาวร ณ แดนสยามอันเป็นบุญญาเขตคนนเกิด

จำเดิมแต่วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยพระปรีชาญาณอันดีชุม ทรงตั้งกาดไถดของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศสยามได้ประกาศสงครามและรับสัมครผู้อาสาไปในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป เป็นที่น่าปลื้มปิติอย่างยิ่งที่ชนชาวไทยได้แสดงให้ชาวโลกเห็นว่า ไทยมีสายเลือดคนก็รบอันแท้จริงคตินิยมไม่สูญสิ้น แม้ประเทศจะว่างเว้นจากการรบราฆ่าฟัน ตั้งอยู่ในความสงบปรกติสุขภายใต้ร่มพระบารมีของพระบรมราชวงศ์จักรีมาช้านานนับเป็นเวลาดา ๓๐๐ ปีเศษ (ก่อนมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑) แล้วก็ตาม ไทยก็พร้อมที่จะรบได้ทุกขณะโดยไม่ประมาท ดังพระราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

เกิดมาในชาติเข็	มีเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย
ต้องไม่ให้ชาติใด	ดหมิ่นเล่นเข่นของข้าน
ชนชื่อว่าคนไทย	ต้องมีใจนักรบมัน
เลือดเนื้อทั้งปวงนั้น	ถวายไว้เป็นชาติพลีฯ

พดเมืองต่างพากันล้มครอาสาเข้ามาเกินกว่าจำนวนที่ขอการหุดายดิบเท่า รัฐบาลจึงต้องคิดเตอกเอาผู้อาสาจากทุก ๆ จังหวัดมาให้หน่อยหนากัน และเพื่อให้เป็นแบบอย่างอันมีเกียรติแก่บุคคลในจังหวัดนั้น ๆ คิดเตอกได้ทงนายและพดเป็นจำนวน ๑๒๐๐ คน จัดตั้งออกไป ณ ประเทศฝรั่งเค็ดล้มทบกกับนักเรียนไทยที่อยู่ในนานาประเทศ ที่มารวมรออยู่ประมาณ ๔๐๐ คนเศษ รวมทหารอาสาทางหมตราว ๑๖๐๐ คนเศษ ได้ไปทำการร่วมคึกกับประเทศราชสัมพันธมิตรจนสงครามสงบ

ดังเรื่องที่เคยเขียนเดามาข้างคน เมื่อทหารอาสาจากดับศัตรูประเทศ ประชาชนพลเมืองทุกชาติทุกภาษา ต่างให้การต้อนรับอย่างมโหฬารยิ่ง ดังพระวราชนิพนธ์บทหนึ่งว่า

ชโยให้อีก้อ	คือให้ช่วย อำนวยชัย
ไชยะชำนะใน	ศึกแข็งกล้า ฆ่าสงคราม
ชโยทหารไทย	ไปปราบอ่อน บักรันคร้าม
ไชยะชำนะงาม	ชาวสยามร้อง ก้องเริงรมย์

ดวงมาถึง พ.ศ. ๒๔๖๕ บรรดาประเทศราชสัมพันธ์มิตรน้อยใหญ่ที่ได้อพยพมาตั้งรกรากมาด้วยกันในครั้งกระนั้น ต่างได้จัดตั้งสมาคมสหประชาชาติขึ้นในประเทศของตน และได้มีหนังสือเชิญชวนติดต่อมายังประเทศสยามให้ร่วมมือในการนี้อย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอุปการะเลี้ยงดูบรรดาทหารผ่านศึกในมหาสงครามโลกครั้งนั้น เพราะทหารอาสาสมัครนั้นไปต่าง ๆ นานา เป็นต้น ทพสภาพ เจ็บป่วย แก่ชราล้มตายลง จำเป็นที่รัฐบาลและประชาชนพลเมืองของแต่ละชาติจะพึงให้การเกื้อกูลอุดหนุนซึ่งกันและกัน ตามคติวิสัยแห่งธรรมะของโลก โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ให้ถือว่า ทหารผ่านศึกได้กระทำงานชนิดเสียสละทุกอย่างแม้ชีวิตเพื่อผดุงสันติธรรมของโลกให้คงอยู่ ควรที่จะได้รับผลดีของคุณจากชาติของตนบ้างตามควร ด้วยเหตุนี้จึงได้มา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เสนาบดีว่าการกระทรวงกลาโหมจัดการตั้งสมาคมสหประชาชาติขึ้น โดยให้นายพลตรีพระยาพิไชยชาญฤทธิ (พลเอกพระยาเทพหัสดินทร) หัวหน้าคณะทูตทหารในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรปเป็นนายกสมาคม ให้ตั้งอยู่ในศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม และให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ได้ดำเนินงานต่อเนื่องกันมาตราบนานเท่าทุกวันนี้

บรรดาสมาคมสหประชาชาติของต่างประเทศ เท่าที่ได้ทราบมา เขาได้จัดตั้งเป็นบกแผ่นดินมั่นคง มีเงินทุนอุดหนุนจากผู้มีใจกุศลบริจาคและเงินของชาติรวมกัน มีเจ้าหน้าที่ประจำคอยให้ความสะดวกส่วยแก่สมาชิกและมีคณะกรรมการคอยดูแลทุกข์สุขของสมาชิกอย่างใกล้ชิด พลเมืองของเราเองเห็นความหมายและความสำคัญของการผ่านศึกอย่างแท้จริง แต่สมาคมสหประชาชาติของสยาม เมื่อต้นเกิดตั้งขึ้นระห่อมรัชกาลที่ ๖ องค์ผู้ทรงพระดำตมสมาคมขึ้นได้ล่วงรอดไปแล้ว สยามก็เป็นไปอย่างซบเซา แม้พระเจ้าแผ่นดินพระองค์คือ ๆ มาจะได้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์และทรงส่งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์อุดหนุนเกื้อกูลเรื่อยมาก็ตาม ก็ไม่อาจที่จะอยู่

อย่างมั่นคงได้ เพราะสวัสดุมงคลอยู่ในคำตำราการทรงวงดาโหม ไม่สะดวกแก่ทหารอาสาผู้  
 กตยาธภาพมาเป็นพดเรือนเมื่อเกิดทุกข์ร้อนจะไปติดต่อบอกความอุปการะช่วยเหลือ เป็นเหตุให้  
 ทหารอาสาต้องห่างเหินสวัสดุมงคลไป เมื่อสวัสดุมงคลอยู่ในสภาพเช่นนั้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลง  
 การปกครองเล็กน้อย ได้มีสวัสดิกทหารอาสาคนหนึ่งได้วิ่งเค้นดึงเอาสวัสดุมงคลหายสงครามออก  
 มาจากกระทรวงกลาโหมเสีย เพื่อจะได้จัดการบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว  
 ไว้แต่เดิม

เมื่อสวัสดุมงคลออกมาตั้งภายนอกกระทรวงกลาโหม ทหารอนไม่มี มีแต่เงินของสมเด็จพระ  
 พระเจ้าแผ่นดินทรงอุดหนุนปีละ ๑,๔๐๐.๐๐ บาท (หนึ่งพันสี่ร้อยบาทถ้วน) สวัสดุมงคลจึงเป็นมาอย่าง  
 สวัสดุมงคลกตยาธภาพสวัสดุมงคลแน่นอนไม่ได้ คณะกรรมการของสวัสดุมงคลก็กลับไปเปลี่ยนมาเพียงเว  
 รือนประชุมที่โน่นบ้างที่นั่นบ้าง อยู่ร่วม ๒ ปี ครั้นมาในสมัยพดโทพระศรัภย์สถฤทธิการ (สมุหราช  
 องค์รัชชของพระเจ้าแผ่นดิน ร. ๙) เป็นนายก พระศรัภย์ฯ ได้ไปติดต่อบอกเข้าตักของกรมพระ  
 คตงขวางทใช้เป็นที่ตั้งสวัสดุมงคลหายสงคราม ตักเลขที่ ๕๐ ถนนพระราม ๑ ยศได้ ทางกรมพระคตง  
 ขวางทได้เอื้อเพื่อให้เช่า เมื่อสวัสดุมงคลได้ตั้งอันถาวรมั่นคงแล้ว สวัสดุมงคลหนึ่งได้ยื่นเรื่องขอ  
 เงินต่อรัฐบาล ซึ่งในสมัยนั้นพดเอก พระยาพดพดพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้  
 ให้เงินงบประมาณอุดหนุนสวัสดุมงคลปีละ ๓,๖๐๐ บาท (สามพันหกร้อยบาทถ้วน) นับว่ารัฐบาลใน  
 สมัยนั้นเริ่มเห็นความสำคัญของทหารอาสาบ้าง ทำให้สวัสดุมงคลค่อยพบกับแสงสว่าง ทหารอาสา  
 ผู้เป็นสวัสดุมงคลค่อย ๆ มาติดต่อบอกความช่วยเหลือจากสวัสดุมงคลมากขึ้น สวัสดุมงคลได้รับพระราชทาน  
 เงินส่วนพระองค์จากสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินปีละ ๑,๔๐๐ บาท (หนึ่งพันสี่ร้อยบาทถ้วน) จากงบ  
 ประมาณแผ่นดินปีละ ๓,๖๐๐ บาท รวมเป็นเงินอุดหนุนปีละ ๕,๐๐๐ บาท (ห้าพันบาทถ้วน)  
 จึงได้จัดเจ้าหน้าที่ประจำคอยติดต่อกับสวัสดุมงคล แต่เงินจำนวนน้อยจะอุปการะใครให้เต็มมือ  
 ไม่ได้ เลยทำให้สวัสดุมงคลเห็นห่างไปอีก คณะกรรมการของสวัสดุมงคลได้เปลี่ยนแล้วเปลี่ยนเก่าเพื่อ  
 จะจัดหารายได้มาเป็นทุนไว้ช่วยเหลือทหารอาสาผู้รับทุกข์ เพราะทหารอาสาจำนวนมากเป็นคนจน  
 วยและตั้งซารต่างกว้างรอยแก่เฒ่าไปตาม ๆ กัน ได้เจ็บป่วยล้มหายตายจากกันไปเกือบกึ่งหนึ่งแล้ว  
 รัฐบาลต่อมาได้ยื่นมือเข้าอ้อมๆ โดยเพิ่มเงินงบประมาณแผ่นดินให้เป็นปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่ง  
 หมื่นบาทถ้วน) สวัสดุมงคลได้เป็นมาอย่างสวัสดุมงคลกตยาธภาพเมื่อออกจากกระทรวงกลาโหมร่วม ๑๒ ปี  
 เพราะสวัสดุมงคลแก่เฒ่าและยากจนลง ต่างมุ่งมาขอความช่วยเหลือจากสวัสดุมงคล ซึ่งสวัสดุมงคลไม่มีทาง  
 ได้เงินใดมาจุนเจือนอกจากเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินอุดหนุนจากสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น



ในโรงพยาบาลโรคจิต เพราะทหารอาสาบางคนขี้ด้น จนประสาทและจิตใจเสียไป นายกส์มา-  
 คมต้องตั้งเตียงเงินเตียงดทหารอาสาผู้เจ็บป่วยด้วยโรคภัยและโรคประสาทคนละเดือนละ ๒๐ บาท ซึ่ง  
 ในระยะนั้นผู้เจ็บป่วยอยู่ประมาณ ๓๘ คน และทหารอาสาบางคนไม่มีกระทรวงฝัจะนึ่ง นายก  
 ส์มาคมต้องซื้อเครื่องนึ่งห่มให้ บางคนไม่มีงานทำ นายกส์มาคมต้องจัดหางานให้ทำ และบาง  
 รายหมดตัวจริง ๆ ทั้งครอบครัว นายกส์มาคมต้องอุ้มชูทั้งครอบครัว ยิ่งกว่านั้น ต้องดำรงฉวน  
 กับเรื่องต่าง ๆ ภายในสัมาคมอีกมาก เวลาทหารอาสาตาย นายกส์มาคมต้องเป็นเจ้าของำเงินไป  
 ช่วยอย่างน้อยศัพดะ ๕๐๐ บาท และต้องไปเป็นประธานในวันเผาศพ ซึ่งคณะกรรมการต้องไปทั้ง  
 ชุด ทั้งนายกส์มาคมและคณะกรรมการไม่มีเงินเดือนหรือรายได้ยั้งใด สัระเวลาและความเห็น้อย  
 ยาก ทำงานให้แก่ทหารอาสาด้วยกำลังใจจริง ๆ “ผู้เขียนเคยเรียนถามท่านนายกส์มาคม  
 เสมอว่าอายุและสังขารของท่านร่วงโรยมากแล้ว ตรากตรำงานไปทำไมอีก ควรพัก  
 ผ่อนหาความสงบสุขให้แก่ชีวิตและจิตใจของตนเองมีดีหรือ ท่านกลับตอบด้วยแววตา  
 และท่าทางอันกระปรี้กระเปร่าและแข็งกร้าวว่า ทำเพื่อกุศล ใจผมยังแข็งแรงและ  
 หนุ่มต่อการทำงาน ขอให้ได้นอนตายกับการทำงานเพราะช่วยเพื่อนร่วมตายและช่วยตัวเอง  
 ดีกว่าที่จะนอนตายโดยมิได้ทำงาน ช่างมันเถอะสังขารและวัย แต่หัวใจกำลังใจของ  
 ผมยังแข็งแรงต่อการทำงานอยู่”

ผู้เขียนยังหนุ่มร่างกายสับูรณ์แข็งแรงมาก และรักการทำงานยั้งชีวิต แต่บางครั้งยั้งแพ  
 พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ ในด้านกำลังใจแห่งการทำงาน บางครั้งผู้เขียนกับท่านต้องนั่งทำงาน  
 อยู่จนมืดคำดึกดั้นถึง ๓-๔ ทุ่ม โดยต่างไม่ได้กินข้าวเลย ท่านไม่ได้แสดงว่าอ่อนเพลียให้เห็น จน  
 เมื่อท่านไปส่งผู้เขียนที่บ้านแล้ว ท่านก็เข้านมไปในรถยนต์ของท่านตลอดทาง นอกจากงานอัน  
 ยุงยากและหนักของสัมาคมสัหายส่งความที่ท่านทำอยู่แล้ว ท่านยั้งเป็นประธานกรรมการ เป็นผู้  
 อำนวยการ เป็นผู้จัดการและเป็นกรรมการของบริษัทใหญ่น้อยอีกหลายบริษัท สัรวุรวมความว่า  
 พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ เป็นนักรบ นักปกครอง นักพูดและนักธุรกิจที่ควรเคารพนับถือและ  
 กราบไหว้ (โดยไม่ต้องต่างมือ) สัมแล้วเหมาะแล้ว ททหารอาสาผู้แก่เฒ่าใจเด็กเอาท่านเป็น  
 หัวหน้า ผู้เขียนมิได้เอาคำที่มากถ่าวหรือยกย่องสรรเสริญท่านเพื่อการประจบสอพลอ ในอันที่  
 จะหวังประโยชน์ใด ๆ จากท่าน ผู้เขียนเป็นคนเสียและชวานผ่าซากเพียงไร ในวงธุรกิจทั่ว ๆ ไป  
 ทราบกันดี ฉะนั้นทต้องพูดถึงคุณธรรมและความดีของท่านมาฉน เพื่อหวังที่จะบอกเล่าให้ทหารอาสา

ที่อยู่ห่างไกลได้ทราบถึงน้ำใจของหัวหน้าของเขาเป็นสำคัญ และให้ท่านผู้อ่านบางท่านได้คิดไว้เป็นแบบอย่าง เพราะคนหนุ่มสมัยปรมาณูหรือสมัยใกล้ถึงพุทธกาลดุษฎีก็ชอบกลอยู่

รัฐบาลหลังรัฐประหาร โดยเฉพาะพณฯ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้เอาใจช่วยเหลืออดมาคมส์หายสงครามในทางการเงินเป็นอย่างดี ได้ช่วยทั้งทางให้งบประมาณแผ่นดินเป็นปี ๆ ละ ๒๐,๐๐๐ บาท ( หกหมื่นบาทถ้วน ) และช่วยเป็นพิเศษ โดยให้เงินแก้ดมาคมส์หายสงครามอีก ๒๕๖,๐๐๐ บาท ( สองแสนสี่หมื่นหกพันบาท ) เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๕ อันเป็นวันที่ระลึกของทหารอาสา ซึ่งถ่ายกเงินต้นแก่สถาบันระหม่อมรัชกาลที่ ๖ ออกเสียแล้ว นับว่า พณฯ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ช่วยเหลือเกื้อกุตทหารอาสามากที่สุดผู้หนึ่ง ซึ่งทหารอาสาทั้งหลายจะด้อมพระคุณของท่านเต็มใจมิได้โดย พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ ได้เคยกล่าวแก่ผู้เขียนว่า ถ้าท่านไม่ได้ พณฯ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ความเมตตากรุณาอย่างนี้แล้ว ลำพังตัวท่านเอง ก็เห็นจะไปไม่ได้เท่าที่เป็นอยู่นี้

นับแต่ตั้งดมาคมมาจนบัดนี้ มีนายกดมาคมรวมดวยกันเท่าที่คนได้มี ๘ ท่าน คือ :-

๑. พดเอก พระยาเทพหัสดินทร์
๒. พดโท พระศรีราชย์สฤษฏีกา
๓. พดโท จีระ วิชิตสงคราม
๔. พดเรือตรี พระยาศรัยรุทธเสนีย์
๕. พดตรี พระประด้าทพิทยยุทธ
๖. นาจเอก พระเรียมวิรัชภาค
๗. ร้อยเอก หม่อมเจ้านิตยากรวรวรรณ
๘. พันโท หลวงยุทธสารประสิทธิ์

นายกกิตติมศักดิ์ มี ๒ ท่าน คือ

พดเอก พระยาเทพหัสดินทร์ เมื่อท่านผู้สูงส่งแก่กรรมดง ดมาคมจึงได้เชิญ พดโท จีระ วิชิตสงคราม เป็นนายกกิตติมศักดิ์แทนต่อไป

สมาชิกกิตติมศักดิ์ มี ๖ ท่าน คือ

๑. พตเอก เจ้าพระยารามราฆพ
๒. พตเอก พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นอดิศร์ ๑ (พระองค์เจ้าอดงกฎ)
๓. พณ ๑ ท่านจอมพต ป. พิบุดสงคราม
๔. พันเอก พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอจุฑจักรพงศ์
๕. พตตรี พระยาดำรงศัลแพทยาคณ
๖. พตเรือตรี หาดวงจันทร์นาวาดีดดี



นายถ้วน โพธิชาติ  
ผู้เอาใจใส่กับสมาคมเป็นพิเศษ

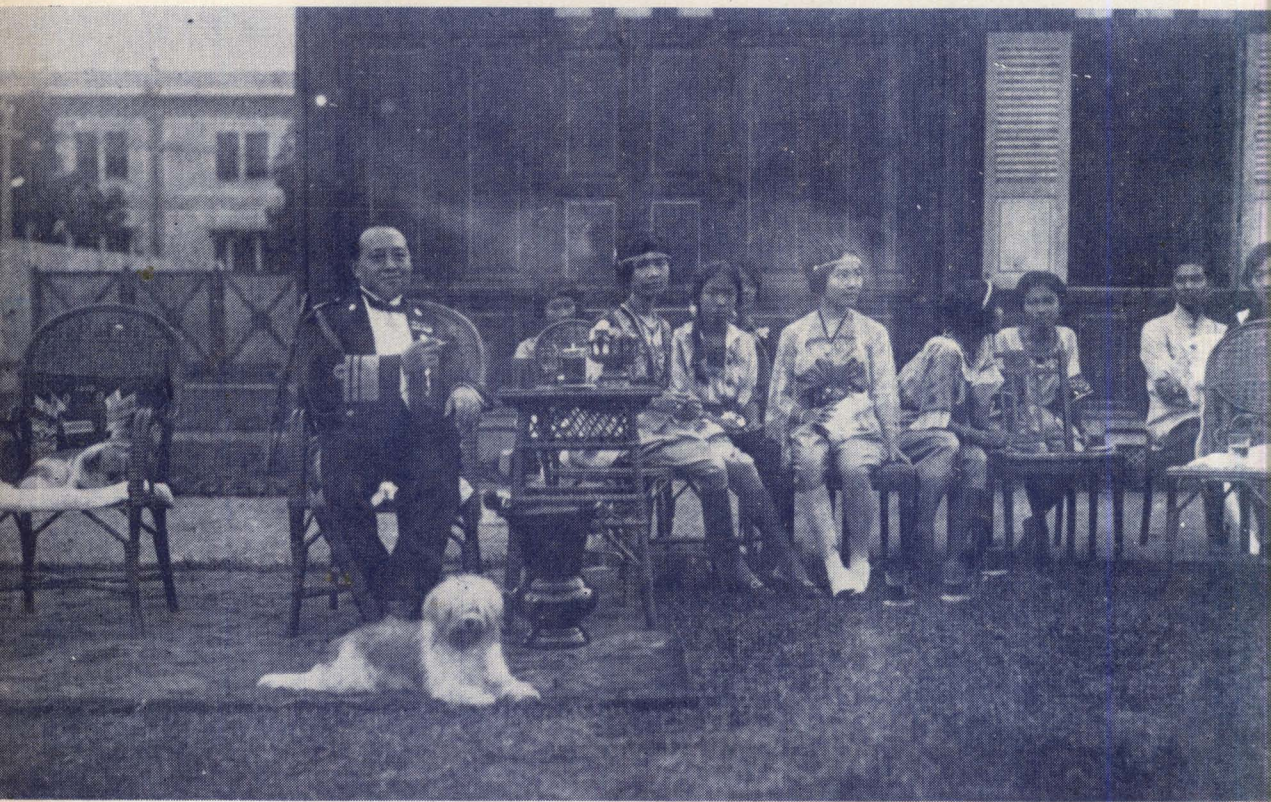
ทหารอาดำที่เขาใจได้ดีมากมาเป็นพิเศษคือ นายถ้วน โพธิชาติ ได้ถูกเลือกเป็นกรรมการของสมาคมเกือบทุกสมัย แม้ปัจจุบันนี้กรรมการมือขวาของนายกสมาคม และเป็นที่ชอบพอเชื่อถือของทหารอาดำโดยทั่วไป สมาชิกรวมทั้งหมดอยู่ตามทะเลเมียน ๕๐๐ กว่าคน ถึงแก่กรรมไปเกือบกึ่งหนึ่งแล้ว ทั้งยังมีชีวิตอยู่ต่างแ่งแ่งอ้อมแวมทงหนนเป็นถ้วนมาก ผู้เขียนกะดูว่าอีกสัก ๒๐ ปีข้างหน้าเป็นอย่างช้า ทหารอาดำแท้ ๆ คงหมดตัวเหลือแต่ขอ ทั้งแต่ฝ่ายเด็ดแห่งนกรบ นักเดียดระไว คือ บุตรซึ่งเวถแดนตางเป็นอนุดมาชิกของสมาคมอยู่ และจะเบินผู้ร่วมกันรักษาประวัตแห่งบรรพชนของเขาไว้ต่อไป

ในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ของทุก ๆ ปี ทหารอาดำจะมาประชุมบำเพ็ญกุศลให้แก่เพื่อนร่วมตาย และพบปะวิถาด่าสะเดยงตกัน เพื่อระดิกถิงวณแห่งต้นตของมหาสงคราม โดถกรงหนน และร่วมกันระดิกถิงพระมหากษัตริย์ของดินเถถาดนกระหม่อมรัชกาลที่ ๖ ผู้ทรงเป็นเด้เมอนบิตาของทหารอาดำด้วย ในวันที่นตางตใจ เมื่อรู้วากนหนนคนนยงมีชีวิตอยู่ ตางเค้ร่าตตใจ เมื่อรู้วากนหน



พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงถ่ายปรบรมกับคณะนายทหารอาสาที่ได้ร่วมแสดงละครกับพระองค์  
(นายทหารที่นั่งข้างหน้า คือ พลโท พระศรภัยสถฤฎิการ สมุหราชองครักษ์ ร. ๔)



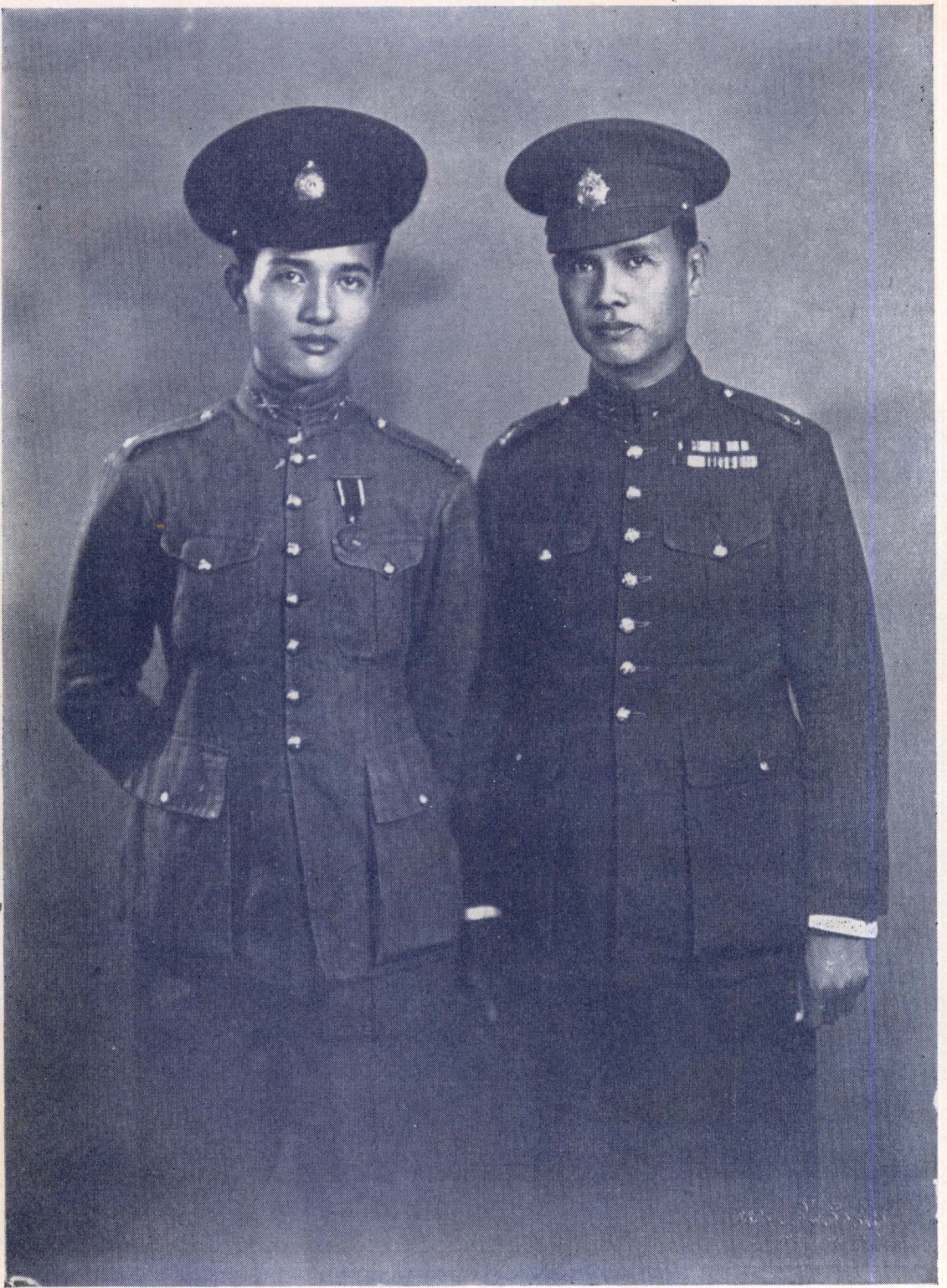


พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประทับร่วมกับข้าราชการบริพารฝ่ายใน  
พร้อมด้วยหมา ยาเหล อันชอสัตย์ของพระองค์

# ยอดแห่งความรักและความซื่อสัตย์

ทุกครั้งที่คุณเข้าไปเมืองนครปฐมผ่านสนามจันทร์ อดที่จะระลึกถึงอนุสาวรีย์ ยานหล และบทพระราชนิพนธ์ของ “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” ที่อนุสาวรีย์นั้นเสียมิได้ จึงขออัญเชิญพระราชนิพนธ์อันซาบซึ้งตรึงใจมาเสนอท่านผู้อ่านเพื่อเป็นข้อคิดควรคำนึง ความว่า:-

“อนุสาวรีย์นั้นเตือนจิต ให้กุดิรำพึงถึงสหาย โอ้อาลัยใจจู่อยู่ไม่วาย กุเจ็บคล้ายศรศักดิ์ปักอกุรา ยากที่ใครเขาจะเห็นหัวอกกุ เพราะเขาดูเพื่อนเห็นว่าเป็นหมา เขาดูแต่เปลือกนอกแห่งกายา ไม่เห็นนิกตรักตรึงดวงใจ เพื่อนเป็นมิตรชิดกุอยู่เนืองนิจ จะหามิตรเหมือนเจ้าที่ไหนได้ ทุกทีวราตรีไม่มีไกล กุไปไหนเจ้าเคยเป็นเพื่อนทาง ช่างจงรักภักดีไม่มีหย่อน จะนั่งนอนยืนเดินไม่เห็นห่าง ถึงยามกินเคยกินกับกุพลาง ถึงยามนอนนอนข้างไม้ห่างไกล เพื่อนเป็นมิตรชิดกุอยู่เนืองนิจ จะผิตอยู่ก็แต่เพียงพูดไม่ได้ แต่เมื่อกุใครรู้ความในใจ กุมองดูรู้ได้ด้วยดวงตา โอ้ออกกุเพื่อนอยู่หลัดหลัด เพื่อนมาพลัดพรากไปไม่เห็นหน้า กุเปลอกก็ชะงื่อเพื่อเพื่อนมา เสียงกุกกักกั้วต้างตามอง อันความตายเป็นธรรมดาโลก กุอยากตัดความโศกกลมหมองนี้เพื่อนตายเพราะผู้ร้ายมันมุ่งปอง เอาปืนจ้องสังหารพลาญชั่ว เพื่อนมอดม้วยด้วยมือทรชน เอรูปคนสวมใส่พิมพ์ใจผี เป็นคนจริงหรือจะปราศซึ่งปรานี นีร์ากษสอปริยัปราศเมตตา มันยิงเพื่อนเหมือนกุพลอยถูกด้วย แแทบจะม้วยซึ่งสังขาร จะหาเพื่อนเหมือนเจ้าที่ไหนมา ชำอรุอาลัยไม่วายวัน เมื่อยามมีชีวิตสนิทใจ ยามบรรลัย์ลับล่วงดวงใจสิ้น ด้วยอำนาจรักภักดีนั้น ขอให้เพื่อนขึ้นสวรรค์สราญรมย์ ถึงจะมีหมาอันมาแทนที่ กุรักเพื่อนนี้เป็นปฐม ที่ไหนเล่าจะสนิทและชิดชม ที่ไหนเลยจะนิยมเท่าเพื่อนรัก ถึงแม้จะไม่มีรูปนี้ไว้ รักเพื่อนฝังดวงใจกุตระหนัก แต่รูปนี้ไว้เป็นพยานรัก ให้ประจักษ์แก่คนผู้ไม่ตรี เพื่อนเป็นเยี่ยมอย่างมิตรสนิทยิ่ง ภัคดีจริงต่อกุอยู่เต็มที แม้คนใดเป็นไต่อย่างเพื่อนนี้ ก็ควรนับว่าดีที่สุดเออย ๆ”



สองนักรบของชาติ

สมาชิกและอนุสมาชิกของสมาคมสหทัยสงคราม

คนไหนได้ตื่นชีวิตจากไปแล้ว ในงานที่ระลึกถึงทหารอาสาที่เสียชีวิตในมหาสงครามครั้งนี้ กระทรวงกลาโหมได้ให้ความร่วมมือกับสมาคมเด็มน้องหนึ่งเจ้าภาพ ทุกๆ ปีได้เชิญแขกผู้มีเกียรติทั้งไทยและทูตทหารนาๆ ประเทศร่วมโต๊ะอาหารกันในศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม และที่สมาคมสหประชาชาติ ในเย็นวันที่ ๑๑ พฤศจิกายนของทุกปี สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงเสด็จพระราชดำเนินมาวางพวงมาลา ทูตานุทูตต่างประเทศและหน่วยราชการต่าง ๆ นำพวงมาดามาวางที่อนุสาวรีย์ทหารอาสา ณ มุมด้านตะวันตกของสนามหลวงเช่นเคยกัน

ผู้เขียนได้รวบรวมเรื่องของทหารอาสาและความเป็นมาของสมาคมสหประชาชาติ มากล่าวเล่าให้ท่านผู้อ่านทราบ โดยย่อแต่ต้นจนจบสิ้น เพื่อรอฟันความทรงจำของผู้อ่านแต่หนึ่งหลังว่า ทหารอาสาที่ตาม สหประชาชาติตาม ก็ตาม ต่างมีกำเนิดเกิดมาได้อย่างไร มีความหมายความสำคัญแก่ประเทศชาติแค่ไหนเพียงไร ควรที่ผู้อ่านและคนไทยทั้งหลาย พึงให้ความสนใจ ให้ความเมตตาอดทนจนใจแก่ขบวนการนี้ ทักอบไปด้วยผู้เฒ่าผู้แก่ ยากจนและเจ็บป่วย อันคอยรับความปรานีจากท่านผู้ใจกุศลทั้งหลายอยู่ ผู้เขียนมิได้เป็นทหาร แต่เป็นไทยแท้ทั้งกายใจและสายเลือด จริงอยู่ผู้เขียนมิได้เคยสวมเครื่องแบบทหาร เพียงแต่ตัดอดเวลาแห่งการได้เรียน ได้สวมเครื่องแบบตลอดอยู่ถึง ๑๒ ปี เป็นนายหมู่ตกล้อเอกภายใต้การอบรมตั้งสอนปลูกใจให้เป็นนักสู้คนเดียวเดี่ยว เพื่อประเทศชาติและส่วนรวมจากแผนนโยบายและบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของตนเกิดادنกระหม่อมรัชกาลที่ ๖ อย่างเข้ากระดูกดำ ซึ่งผู้เขียนตลอดเหมือนว่า เป็นทหารของชาติด้วยผู้หนึ่ง ยังได้มาประกอบอาชีพร่วมกับทหารเก่าผู้มากไปด้วยระเบียบวินัยและน่าใจอนักดีแข็ง เช่น พ.ท. หลวงยศทศสารประสิทธิ์และท่านนายพลทหารบกของชาติคนอื่น ๆ ยังทำให้หัวใจเป็นทหารยิ่งขึ้น แม้ผู้เขียนจะเพิ่งเกิดเมื่อสงครามครั้งนี้เกือบสงบ (พ.ศ. ๒๔๖๐) ผู้เขียนก็ยอมรับอาสาจากท่านนายพลสมาคม เขียนและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ของทหารอาสาแต่อดีต มาเล่าทวนความจำให้คนไทยทั้งหลายฟังและขอจบเรื่องนลงด้วย บทพระราชนิพนธ์บทหนึ่งกล่าวไว้ว่า :—

- ๑ ไควรรานใครรุกค้ำ แดนไทย
- ไทยรบจนสุดใจ ขาดคน
- เลียเนื้อเลือดหลังไหล ยอมสละสิ้นแล
- เลียชีพใบเลียสิ้น ชอกองเก็บบริกำ
- ๑ หากสยามยังอยู่ยัง บนบง
- ไทยก็เหมือนอยู่คง ชีพด้วย
- หากสยามพินาศลง ไทยอยู่ได้ฤ
- เราก็เหมือนมอดม้วย หมดสิ้นสกุลไทย.

# เสียด่า

การโฆษณาหมิ่นร้ายป้ายสีซึ่งกันและกัน  
ในยามสงคราม เป็นอาวุธชนิดหนึ่ง ซึ่งปฏิบัติ  
กันมาทุกชาติทุกภาษาในทุกสมัย ยิ่งในสมัย  
ปัจจุบัน เมื่อเครื่องมือการสื่อสารเจริญรุ่ง  
เรืองขึ้น เมื่อมีเหตุการณ์ซึ่งฝ่ายตรงข้ามได้  
ก่อให้เกิดขึ้น พอที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นเป็นเรื่อง  
ที่จะยกมาประกาศทัณฑ์ได้ ก็ไม่ตดละที่จะ  
โหมประกาศให้เป็นการครีโกรมครนเครงย้ง  
ขึ้น จริงบ้าง เท็จบ้าง เรื่องเล็กน้อยก็ให้เป็น  
เรื่องใหญ่โตขึ้น บางครั้งบางคราวแม้ไม่มีเรื่อง  
เข้าศึกได้ ทั้งนี้แล้วแต่ความสามารถ ความปลิ้นปล้อนของเจ้าหน้าที่ฝ่าย  
โฆษณา ทารุณกรรมก็ดี การลอบทำร้ายก็ดี การทรمانก็ดี ๆ ด ๆ เหล่านี้  
เป็นข่าววิเศษที่จะปล่อยออกจากแหล่งกลาง แล้วมัน ก็จะกระพือแพร่  
ออกไปเองทุกหนทุกแห่งเท่าที่ลมปากจะพาไป ผลที่จะได้จากการนี้ก็คือ  
ก่อให้เกิดการเกลียดชังฝ่ายข้าศึก ซึ่งทำผิดศีลธรรมยิ่งขึ้น ทหารของฝ่าย  
แพร่ข่าวจะทำการรบเข้มแข็งยิ่งขึ้น ประชาชนจะส่งเสริมช่วยเหลือกองทัพ  
ยิ่งขึ้น ประเทศที่เป็นกลางอาจเห็นใจฝ่ายถูกทารุณ แล้วให้ความช่วยเหลือ  
หรือในที่สุดอาจเข้าร่วมศึกด้วยก็ได้ จะช่วยกล่าวไซโยถึงจิตใจของทหาร  
ประชาชนฝ่ายเจ้าของข่าว แม้ภายในประเทศของข้าศึกเอง หากปรากฏ  
ข่าวว่า ทหารของตนเที่ยวแย่งชิง ปล้นสดมภ์ ฆ่าฟันราษฎร ยึดคร่า ไม่  
ว่าลูกเขาเมียใครมา ๆ ขึ้น ก็อาจเป็นเหตุให้เกิดการปั่นป่วน เสียกำลังใจ  
หมดความเชื่อถือแม่ทัพนายกองของตนได้ ผู้เขียนเรื่องไม่ได้ตั้งใจจะ



พลอากาศโท พระศัลยแพทย์ตรี

ก็อาจถูกข่าวร้ายทัณฑ์ฝ่าย

ข้าศึกได้ ทั้งนี้แล้วแต่ความสามารถ

ความปลิ้นปล้อนของเจ้าหน้าที่ฝ่าย

โฆษณา ทารุณกรรมก็ดี การลอบทำร้ายก็ดี

การทรمانก็ดี ๆ ด ๆ เหล่านี้

เป็นข่าววิเศษที่จะปล่อยออกจากแหล่งกลาง

แล้วมัน ก็จะกระพือแพร่

ออกไปเองทุกหนทุกแห่งเท่าที่ลมปากจะพาไป

ผลที่จะได้จากการนี้ก็คือ

ก่อให้เกิดการเกลียดชังฝ่ายข้าศึก

ซึ่งทำผิดศีลธรรมยิ่งขึ้น ทหารของฝ่าย

แพร่ข่าวจะทำการรบเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ประชาชนจะส่งเสริมช่วยเหลือกองทัพ

ยิ่งขึ้น ประเทศที่เป็นกลางอาจเห็นใจฝ่ายถูกทารุณ

แล้วให้ความช่วยเหลือ

หรือในที่สุดอาจเข้าร่วมศึกด้วยก็ได้

จะช่วยกล่าวไซโยถึงจิตใจของทหาร

เขียนเรื่องการโฆษณาในยามสงคราม ทั้งไม่เคยเรียน ไม่เคยรู้ และไม่  
เคยเกี่ยวข้องกับ เท่าที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็เพื่อพอจะเป็นบทนำให้เข้าใจ  
เรื่องที่จะเล่าต่อไปเท่านั้น

ในมหาสงครามโลกครั้งแรก ซึ่งเพิ่งเสร็จสิ้นไปเมื่อประมาณ ๓๕ ปีมานี้ และพวกเรา  
ได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยนั้น ได้ปรากฏข่าวโฆษณาเช่นนี้ เป็นที่ทราบกันดีเกือบทุกคน จนเกิด  
มีผลดังในเรื่อง “เสียท่า” นี้

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ หลังจากฝ่ายเยอรมันได้ยอมทำสัญญาพักรบและยอมปฏิบัติ  
ตามข้อเรียกร้องของฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว ก็มีข่าวว่ากองรถยนต์จะต้องเข้าไปทำการในดินแดน  
เยอรมันด้วย พร้อมกันนั้นก็มีการโฆษณาเชิงหวังดี ตกเดือนทหารไทยให้สังวรระวังในการเกี่ยวข้องกับ  
กับหญิงเยอรมัน หญิงเยอรมันนั้นใคร ๆ ก็ย่อมรู้ว่ามีความงามไม่แพ้หญิงชาติอื่น ว่าใน  
ส่วนร่างกายหญิงเยอรมันมีรูปทรงเป็นสง่างามได้ส่วน ด้วยการบริหารร่างกายของเธอ  
มาตั้งแต่เยาว์วัย ประกอบด้วยความเหมาะสมของดินฟ้าอากาศ เธอมักจะเป็นคน  
แข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี ผมสีทองละเอียดอ่อนดูสำดี เมื่อต้องลมจะปลิวสะบัด  
โชย กลิ่นอันมีเสน่ห์ทั้ง ๆ ที่เธอไม่ต้องใช้น้ำหอมอันมีค่าสูงจากปารีส นัยน์ตาสีฟ้า  
ของเธอเมื่อใครเห็นจะต้องงันดูต้องมนต์มนั้ นัยน์ตาของเธอนี้แหละมีอำนาจที่  
จะจูงใจคนให้หลงไหลคลั่งไคล้ วาจาอันนุ่มนวลไพเราะของเธอ จริตกริยาอันอ่อนโยน  
ของเธอเหล่านี้ อาจกล่อมใจบุรุษชาติอาชานายผู้มึนน้ำใจแข็งประดุจเหล็กเพชร ให้  
เอนอ่อนลงแทบเท้าของเธอ แต่...แต่ข่าวว่าเธอร้ายแรงนัก ด้วยเล็ดรักรักชาติอื่นเข้ม  
ขันของเธอและการเกลียดชังฝ่ายข้าศึกอย่างแสนสาหัส เธอจะไม่ลดละอย่างใดใน  
อันจะก่อให้เกิดความเสียหายย่อยยับแก่ข้าศึกของเธอ เธอจะประหารทหารข้าศึก  
ของเธออย่างโหดร้ายและใจเย็น เธอจะใช้อาวุธอันวิเศษของเธอฝ่าฟันอุปสรรคทุก  
อย่าง เยี่ยงคติของไทยเราที่ว่า ไม่ได้ด้วยเล่ห์ ต้องเอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ ต้องเอาด้วยคาถา เพื่อ  
ประเทศชาติของเธอ เธอจะยอมพลีเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อชัยชนะ เพื่อความ  
ยิ่งใหญ่ของกองทัพเยอรมันและชาติเยอรมัน เธอจะแก้แค้นแทนชาติของเธอด้วย  
การทำลาย การประหาร ตลอดจนเชือดเนื้ออย่างเลือดเย็น ซึ่งอวัยวะของชายซึ่ง

ตกอยู่ในมนต์เสน่ห์ของเธอ และแล้วเธอก็จะผละหายตัวไป พร้อมด้วยทั้งร่างอัน  
ปราศจากลมปราณไว้ ณ เบื้องหลัง นี่แหละหญิงเยอรมัน ชาวทำให้พวกเราหนุ่มทหาร  
ไทยชนตก ความคิดที่จะไปส่งนุกันในเยอรมัน จะไปชมผลดีของ นัยน์คำดีพา ได้ดัดน้อยไป  
เกือบไม่เหลือเลย ก่อนจะออกเดินทางข้ามเขตแดนฝรั่งเศส-เยอรมัน พวกเราทุกคนพูดตักเตือน  
กัน จนดูเหมือนกันว่า “ระวังจะถูกเชือด ระวังจะถูกเชือด” คิดอยู่ทรมันฝปาก และก้อง  
กังวานอยู่ในหู

คำสั่งกองรถยนต์ไทยออกเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๔๖๓ มีข้อความซึ่งทำให้ทหารทุกคน  
รู้สึกทงบคยันต์ในการที่จะได้ข้ามเข้าไปในดินแดนซึ่งเราใคร่จะเห็น ทัชย่นร้ายในการที่อาจจะ  
ประสบเหตุการณ์ตามข่าวเดาต่อ พวกเราจะต้องเตรียมตัวพร้อมที่จะเผชิญทุกอย่างที่จะเกิดขึ้น  
คำสั่ง คำตักเตือน จากหน่วยใหญ่และผู้บังคับบัญชาขึ้นมาเรื่อยๆ ให้พวกเราระมัดระวังตัว คำว่า  
“ระวังจะถูกเชือด” ทำให้พวกเราระแวงสงสัย ทุกอย่างในเขตเยอรมันร้ายแรงจนถึงขนาด  
จนทำให้เสียหายนของเรากันหนึ่งถึง เสียทำ เสียทำจริง ๆ ข้าพเจ้าผู้เขียนรับรองว่าเรื่องต่อไป  
เป็นเรื่องจริงที่โดิบงเกิดขึ้น มิใช่เรื่องเหลวไหลที่นำมาโบปดมดเท็จประการใด

วันที่ ๓๒ ธันวาคม ๒๔๖๓ ขบวนกองรถยนต์ไทยจะต้องเริ่มข้ามเขตแดนใกล้ ๆ เมืองเม็ซซ์  
เขตเยอรมันตอนแรกที่เราจะเข้าไปในเรียกว่า โลร์ริงเง่น เป็นมณฑลชายแดนติดต่อกับฝรั่งเศส  
ประชาชนมีจิตใจนิยมฝรั่งเศสดีมากพอใช้ ในตอนนั้นพวกเรายังคงใจชื้นอยู่ คนคนพวกแรกที่เมือง  
เรซ็องวิตต์

เข้าวันรุ่งขึ้น (๓๓ ธ.ค.) ขบวนรถยนต์ของเราออกเดินทางต่อไป พักแรมที่เมือง  
ฟอรับซ์ ตอนนั้นยังอยู่ในแดนโลร์ริงเง่น พวกเราไม่มีใครวิตกกังภัยอันตรายมากนัก

วันที่ ๓๔ ธันวาคม วันนั้นเป็นวันสำคัญที่เราจะเข้าไปในดินแดนเยอรมันอันแท้จริง ทุกคน  
ตระหนักในความสำคัญของวันนั้นยิ่งกว่าเมื่อผ่านเขตแดนตอนเมืองเม็ซซ์เสียอีก ภัยของเรากัน  
ที่ประสบเหตุการณ์เป็นคนพูดเยอรมันได้ ได้รับมอบให้เป็นนายทหารท้ายขบวนในตอนเดินทาง  
วันนั้น มีหน้าที่เก็บตกรถที่ติดตามขบวนไปไม่ได้ จำเป็นจะต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างใด  
อย่างหนึ่ง ตามระเบียบการเดินขบวนรถ นายทหารท้ายขบวนจะออกเดินทางต่อเมื่อขบวนได้ออก  
ไปก่อนแล้วนานพอสมควร ฉะนั้นรถคันที่นายทหารท้ายขบวนไปด้วย จำเป็นจะต้องไปด้วย  
นายทหารคนนั้นจะต้องมีลักษณะพิเศษบ้าง เช่นเข้าใจหน้าที่ของตนดี รู้จักรักษาตัวเอาตัวรอด  
เอาราชการรอด วันนั้นที่หมายการเดินทางหรือที่พักแรม เมืองต้นเตาเมืองใหญ่เมืองหนึ่งใน

มณฑล ฟาดซ์หรือปาตาคินาค์ การเดินทางได้ดำเนินไปราบรื่น ไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นจน  
ถึงเมืองตนเตาเป็นเวตามัคคาพอด

สหายนของเราเด้าว่า เมื่อได้ติดต่อกับขบวนใหญ่แล้ว และได้บัตรพักแรมแล้ว ก็ตรงไป  
ยังที่นั โรงแรม “Z.K.” เวตาประมาณ ๒๐ น. โรงแรมใหญ่โตเรียบร้อย ๒ ชั้น ห้องหับ  
สะอาดหมดจด เครื่องประดับห้องเท่าที่เห็น ถ้าจะว่าเป็นชนชั้นเยมของเมืองนี้ก็ผิด เขามาพัก  
อยู่คนเดียวคงปล่อยให้ภรรยาไปพักรวมกับขบวน เจ้าของหรือผู้จัดการโรงแรมต้อนรับด้วย  
อัชฌาศัยไมตรีอันดี เมื่อได้ห้องและวางมื่อวางหน้าเสร็จแล้วก็เชิญรับประทานอาหาร ในเวตานั้น  
ไม่มีคนอยู่ในห้องอาหารเลย เห็นจะเป็นเพราะเคยเวลาแล้ว หรือมิฉะนั้นพวกเยอรมันก็คงหุบๆ  
ไม่ยอมเที่ยวเตร่ และไม่เห็นมีฝ่ายเราพักอยู่ด้วยเลยสักคนเดียว มีแต่เจ้าของหรือผู้จัดการโรงแรม  
คนนั้นมานั่งสนทนาเป็นเพื่อน นานๆ จะมีพวกในโรงแรมเดินผ่านมาบ้าง พอเสร็จภารกิจแล้ว  
นายทหารผู้หนึ่งก็อาสาพาไปหาที่พักไปนอน “ระวังจะถูกเชือด ระวังจะถูกเชือด” คงคิดอยู่ใน  
สมองของเขา ดึงนั้นเขาจึงไม่ออกไปไหนทางๆ ที่นายทหารหนุ่มนั้นก็เป็นผู้ชายเต็มตัวทริคส์นุก  
ชอบดู ชอบเห็นเยงชายหนุ่มทั้งหลาย หรืออาจจะเป็นเพราะเขาเห็นดีเห็นงามมาตลอดหลายวัน  
แล้วก็ได้ เขาปิดประตูตนตามเคย บนพนักมื่อแนบอยู่ข้างหมอน ทั้งๆ ที่ยังไม่ตกดินอะไร  
ในไม่ช้าเขาก็หุบไปอย่างผาดู๊ก

จะเป็นที่ทุกยามมิได้สังเกต สหายนของเราตกใจ เต็งเคาะประตู “กอก-กอก-กอก”  
ดังขึ้น โดยที่ประตูห้องกับเตียงนอนอยู่ห่างกันมาก สหายนของเราจึงเข้าใจว่าเคาะกันที่ห้องอื่นใกล้  
เคียง จึงมิได้เอาใจใส่ คงนอนต่อไป มิได้นึกคิดว่า ได้มีเหตุทงมัตมร้ายเกิดขึ้นแก่ตนแล้ว เขามิได้  
สนใจคือเต็งนั้นเท่าใดนัก มิชามินานเต็ง “กอก-กอก-กอก” นกดังขึ้นนอกเป็นคำรบสอง  
สหายนของเราเริ่มเอาใจใส่ฟัง ฟังให้รู้แน่ๆ ใครเคาะประตูกันที่ไหนแน่ แต่เมื่อเขายังอาศัยเตียง  
นอนอยู่ จึงยังไม่ลุกขึ้น แคกซกระแวงส่งสัย และเมื่อระตักถึงข้อเตือนใจ “ระวังจะถูกเชือด”  
ทำให้นอนไม่หลับอีกต่อไป คงหึ่งคอยฟัง เผื่อว่าจะมีการเคาะอีก จึ่งดังคาด “กอก-  
กอก-กอก” ดังขึ้นนอกที่ประตู คราวนั้นเขาแน่ใจว่าที่ประตูห้องเขาเองถูกเคาะเป็นครั้งที่ ๓ ด้วย  
ความสงสัยว่าจะมีคนมาเคาะเพื่ออะไร เคาะผิดห้องหรือ? หรือว่าจะประสงค์ร้ายอะไร? อย่างที่  
เคยมีข่าวในหนังสือพิมพ์ หรืออาจจะมาค้ำตั้งตัวมาจากขบวนใหญ่สักล้าคัญจึงต้องติดต่อมาใน



เวลาดึกคืนเช่นนี้ ด้ายร่วมศึกของเราได้ว่า “สมองผมปั่นป่วนระคนกับความตื่นเตนอย่างมโหฬารจะใช้คำพูด  
ได้ถูกต้อง” ครั้นแล้วการโต้ตอบระหว่างผู้เคาะประตูกับผม โดยมีประตูหน้าต่างวางอยู่กต่างก็ได้  
บังเกิดขึ้น เขาเสริม

“ใคร ต้องการอะไรหรือ?” ด้ายของเราถามออกไปอย่างห้วนๆ หนักแน่น  
ระคนด้วยความโกรธ เพราะกำลังนอนแฉะส่งสัย

เสียง ไม่มีเสียงตอบ

“ข่าวลือเรื่องทารุณกรรม ลอบทำร้าย การถูกเชือดเฉือน เป็นความจริง  
หรือนี่? ไม่จริงนี่” เขาคิด

“นั่นใครอยู่ที่นั่น? ต้องการอะไร?” ด้ายของเราถามซ้ำ แต่ก็ไม่มียังตอบอีก  
จะว่าผู้ถามพูดเยอรมันให้คนเยอรมันฟังไม่เข้าใจ (ถ้าคนเคาะเป็นเยอรมัน) ก็จะมีผิดไช้อยู่ เพราะ  
เป็นคำพูดที่คนซึ่งเรียนภาษาเยอรมันเพียง ๒-๓ วัน ก็รู้จักใช้คำพูดนี้ แต่ด้ายของเราคนนี้เป็น  
คนขนาดได้เคยเรียนเคยพูดภาษาเยอรมันมาบดบังแล้ว หน้าชาตอดเวลาหนักได้คดกคดอยู่ใน  
ด้ามคมคนทพูดเยอรมันเกือบทุกชนทุกประเภท แปลกประหลาดอะไรเช่นนี้ “จะว่าหุผมแซ  
แฮมไปก็ไม่ถูก เพราะได้ยินอย่างแน่นอน เป็นด้ามครึ่งด้ามหน” ด้ายของเราว่า “จริงตะ  
ถ้าจะว่าคนทั้งวงนอน เพราะเห็นดเห็นอยมามาก หรือมีความหวาดกลัวเนื่องจากข่าวโฆษณา  
ทำให้มได้ตประสาทแซเชอไป นั้นก็อาจจะเป็นได้” เขาพูดต่อ “แต่ผมได้ยินแน่ดังถึงด้าม  
ครึ่งจึงดูไปถาม ผมถามไปครึ่งทด้าม ภายหลังสักครู่หนึ่งจึงเป็นเสียงผู้หญิง ได้ยินผ่านประตู  
ไม่เข้ามาอย่างแผ่วเบา แต่ไม่ใช้ตอบคำถามของผม กลับเป็นเรียกชื่อชายเยอรมันคนหนึ่ง ผม  
บอกออกไปว่า ผิดหัวคนที่เธอเรียกนั้นไม่ได้อยู่ในห้องนี้ แมกระนั้นเธอกยังคงเรียกชื่อนั้นอยู่  
และร้องขอให้ผมเปิดรับ เสียงหวานของเธอ “เปิดรับซึ่คะ” ไม่ชนะความระแวงของผม  
ผมไม่ยอมใช้คำว่า “กลัว” เพราะถ้าผมเปิดประตู ในมือขวาของผมก็ถือปืนอยู่ พร้อมที่จะ  
ต้นไก โมงมากโข่งไป ด้ามมากด้มไป จะไปกดอะไร แต่ผลอันจะตามมาภายหลัง ใครจะรู้  
เพราะเป็นเวลาดึกคืนควาคัน ต้องต่อสอง (ที่จริงคือหนึ่งต่อหนึ่ง) ผมก็เลยคนเท่านั้น นอกจาก  
นั้นหลักฐานที่สุดคือ ผมกดเวลาหมดหรือเวลาไม่รู้ตัว แล้วถูกเชือดดิ้นขวายนก แต่ทั้งๆ ที่พูด  
ผมก็เลยทำจนได้ เขากดด้วยความสะดวก

การสนทนาโต้ตอบ ระหว่างด้ายของเรา กับผู้หญิงผู้เคาะประตู จบลงภายใน เวลาไม่นาน  
เมื่อฝ่ายหนึ่งไม่ยอมถอดกตอนเปิดประตูให้ และอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจเข้าห้องได้ ในที่สุดเสียงข้าง

นอกก็เงยบ่าหายไป ดูเหมือนว่าเรื่องจะจบลงเพียงเท่านั้น แต่ยั้ง ๑ หายของเราเดินกอดแขนเคียงนอน ด้วยความกระวนกระวายระคนกับความฉงนงันแท้ “แม่คนนั้นแจะมาเด่นผลไม้อะไรหนอ” เขาคิด “แจะมาฆ่าเราหรือ” หรือว่าแก่นักเล่นห่าอะไรคนดำๆ เช่นเรา อย่างที่เขาว่า คนขาว นั้นบ้าคนดำเป็นที่สุด จนถึงฝรั่งพวกผู้ดากมากดีด่าๆ พวกนั้นไปหวานใจพ่อหนุ่มอาหรับดีกาไฟ ในไกโรในอาเล็กซานเตรีย และเดี่ยคนนักค่อนัก กฎธรรมชาติไฟฟ้าสอนว่า ไฟบวกกับไฟลบ ย่อมกระโดดเข้าหากัน เขากล่าว ๑ หายของเราอยากจะนอนให้หลับ แต่ก็หลับไม่ลง คิดถึงโน่น คิดถึงนี่ และในที่สุดก็ไม่วายคิดถึง “ระวังจะถูกเชือด” ไม่หลับจนแล้วจนรอด แข่งชักหักกระดูก อยากจะไปให้พ้นๆ อ้ายโรงแรมไปเดี่ยให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้ ตกตงตงซันจัดแจ่งแ่งตัวตงไปกิน อาหารเขาดงแต่ยั้งไม่มีใครเขาคืนกัน แต่กึ่งยพอเรียกบอยซึ่งกำลังทำความสะอาดหลังอาหารอยู่ ให้ช่วยล้างกาไฟ ซนหมบั้งให้ด้วย เดี่ยจแล้วกอดแขนไปยังห้องนอนอีก เพื่อเก็บเครื่องนอนเข้ากระเป่า แล้วนั่งสงบอารมณ์รอเวลารถมารับออกไปทำหน้าทตอไป ซึ่งฉนวนทหมายปตายทางเมืองนอยชตตต

“นี่ฟรอยไลน์ เมื่อกันนั้นแยะ ไม่รู้ว่าใครมาเคาะประตูเรียก ทำให้ ฉันทนอนไม่หลับ” สหายของเรากล่าวถามฟรอยไลน์ประจำห้อง ซึ่ง สาละวนบัดกवादอยู่ที่ทางเดินหน้าห้อง

“ดิฉันไม่ทราบเจ้าคะ” ฟรอยไลน์ตอบสหายของเราอย่างไม่เอา ใจใส่ และคงवादโน่นถุ่อย่างจ้ะหวั่น

“เอ ทำอย่างไรจะรู้เรื่อง เห็นจะต้องถามผู้จัดการให้รู้เรื่องรู้ราวกัน เสียบ้าง อย่างนั้นนอนไม่หลับ ทนไม่ไหว” สหายของเราบ่นพลางเดินจะไป ลงบันได โดยมีได้เอาใจใส่ต่อฟรอยไลน์นั้นอีกต่อไป

“คุณร้อยตรีคะ ได้โปรดเถิดเจ้าคะ” เสียงฟรอยไลน์เรียกสหาย ของเรา และเดินตามมาอย่างกระชั้นชิด และมีอาการลุกลิดลุดนชอบกล “ได้โปรดเถอะเจ้าคะ โปรดอย่านำเรื่องไปบอกผู้จัดการเลยเจ้าคะ” สหายของเราชะงักเมื่อได้ยินคำวิงวอนนั้น “มันเรื่องอะไรกัน” เขานึก นึกแล้วก็ถามไป “ทำไมล่ะ ฟรอยไลน์ เพื่อว่าผู้จัดการจะได้สืบสวนให้รู้ เรื่อง ฉันทยังข้องใจและยังโกรธไม่รู้หาย ทำให้ฉันทนอนไม่หลับตั้งครั้งคืน” “โปรดอย่านำเรื่องไปบอกผู้จัดการเลยเจ้าคะ นึกว่าได้กรุณาแก่ดิฉันเถอะ

“ดิฉันเป็นลูกไล่ ออกแน่ทีเดียว” ฟรอยไลน์อ่อนวอนสหายของเราด้วย  
ใบหน้าเศร้าสลด แทนที่จะกราบลงไปแทบเท้าของนายทหารหนุ่มไทย  
“ดิฉันเป็นลูกไล่ ออกแน่ ถ้าคุณไม่กรุณาดิฉัน”

“นั่นแน่ ได้ตัวแล้ว แม่คนนี่เองคือตัวการ” สหายของเรานึก  
แล้วก็ถามตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อม หน้าแน่นแต่อ่อนโยนลงถนัด “อ้อ  
อย่างนั้นก็ฟรอยไลน์นี่เองนะซี ที่ไปเคาะประตู”

“เจ้าคะ” ฟรอยไลน์ตอบ พลังลดใบหน้าลงสู่พื้นทางเดิน คล้าย  
จะรู้สึกนึกอายแก่ใจที่ตอบไปเช่นนั้น

“ต้องการอะไร หรือว่าเข้าห้องผิด” สหายของเราถาม

“ไม่ผิดหรอกเจ้าคะ”

“ถ้าเช่นนั้นฟรอยไลน์ต้องการอะไรล่ะ แล้วฉันจะไปรู้ได้อย่างไร”

สหายของเราถามด้วยความเอาใจใส่ระคนกับความสงสัย และพอจะ  
เดาความต้องการของฟรอยไลน์ออก ฝ่ายแม่ฟรอยไลน์ประจำห้องก็คง  
เข้าใจความหนักเข้าในน้ำเสียงของร้อยตรีหนุ่มทหารไทยว่า เขาก็เป็นคน  
ธรรมดาเหมือนกัน จึงเงยหน้าอันมีดวงตาเย้ยหยันนิด ๆ และตอบว่า  
“ก็ทำไมคุณ ไม่เปิดประตูให้ดิฉันเข้าไปก่อนล่ะคะ”

สหายของเราพูดอย่างเสียตายและเสียใจว่า “นี่แหละพรรคพวก ฤทธิเดชของการ  
โฆษณาและการเชื้อชวนเจ้าต้อออกศึก เดือนธันวาคมในประเทศเยอรมันก็หนาวพอใช้ อยู่ห้องหับ  
ก็ไม่ได้อุ่น เพราะขาดเชื้อเพลิง ข้าเมื่อมีผู้จะมาต้อนรับให้ความอบอุ่น ก็ยังปฏิเสธเสียอีก  
นอนก็ไม่หัดบดขยี้ใครคนไหน อย่างนี้ไม่เรียกว่า “เสียท่า” จะไปเสียกันเมื่อไหร่”

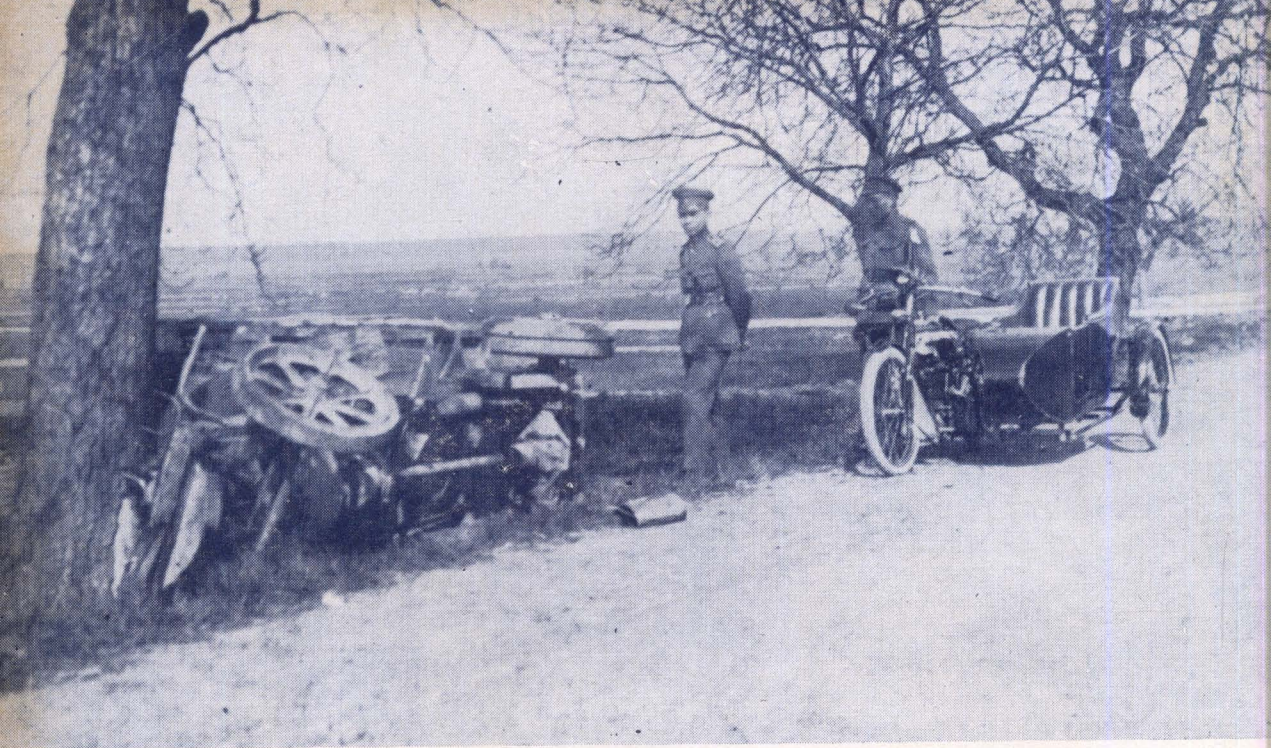




นายทหารฝ่ายสัมพันธมิตร กำลังติดเหรียญครวเดออร์แกร์ให้แก่ ร.อ. ม.จ. นิตยากรวรวรรณ

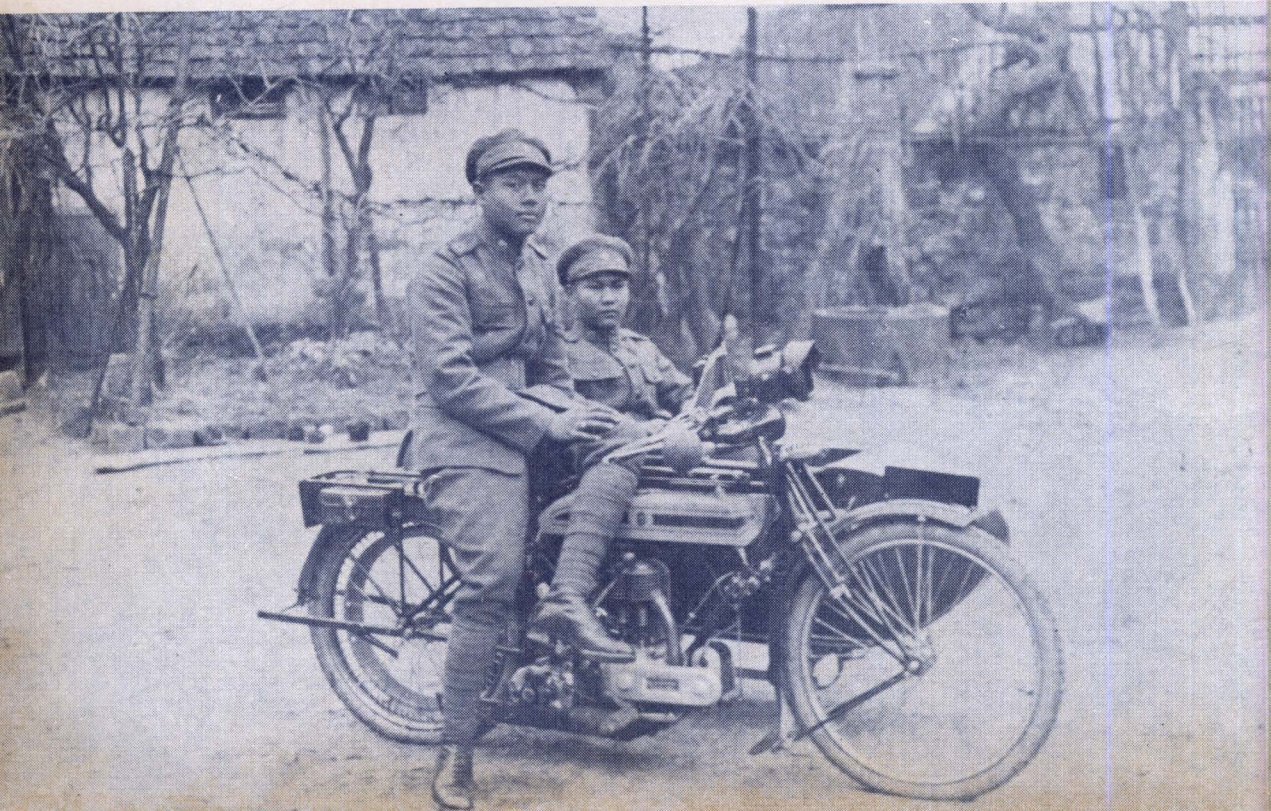
นายทหารสัมพันธมิตร กำลังติดเหรียญครวเดออร์แกร์ให้แก่คณะนายทหารไทยหมู่ใหญ่





ร.อ. ม.จ. นิตยากรวรวรรณ ผู้บังคับกองย่อยที่ ๓ กำลังตรวจรถยนต์ที่ชนต้นไม้

ส.อ. เฉลิม สรวีสุต, ส.ต. จริญญา สิงห์เสนีย์ กลับจากการลาดตระเวนแนวรบด้านหลัง



# จดหมาย

จดหมายของคุณพระสงครามภักดีที่ท่านกำลังจะอ่านอยู่นี้ เป็นยอดแห่งจดหมายที่จะสร้างเสริมแรงใจของนักสู้ นักเสียสละ เพื่อสุขวัฒนาถาวรของส่วนรวม ให้อบอุ่นชุ่มชื่นใจ ข้าพเจ้าผู้รับอาสาสร้างหนังสือเล่มนี้จากท่านนายกสมาคมฯ เมื่อได้อ่านจดหมายของคุณพระฯ ถึงสามครั้งสามหน ทำให้หูตาสว่างแจ่มใส มองเห็นโลกนี้ นำอยู่และมองเห็นคนทั้งหลายเป็นเพื่อนที่น่านรัก..... ขอผู้อ่านจดหมายนี้ทุกท่านและทหารอาสาทั้งหลายจงพบแต่ความสุขใจ สุขอารมณ์...เพื่อประกอบกรรมดีให้แก่ตนและคนอื่นต่อไป.

ณ วิสูตร

๒๑ ตรอกหลังวัดชนะสงคราม  
วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๔๘๖

มิตรที่รักทั้งหลาย

ข้าพเจ้ามีเกียรติได้รับจดหมายจาก พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ นายกสมาคมสหายสงคราม ความว่า สมาคมสหายสงครามจะออกหนังสือสัปดาห์เล่มหนึ่ง ในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งเป็นวันที่ระลึกของทหารอาสา ในจดหมายฉบับนั้นได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องเกี่ยวกับทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ตามแต่ข้าพเจ้าจะเห็นควร เพื่อตีพิมพ์ลงในหนังสือเล่มนี้ เป็นธรรมดาที่หนังสืออย่างนี้ย่อมจะรวบรวมเรื่องจากผู้เขียนหลายคนด้วยกัน ทางสมาคมคงจะไม่ต้องการเรื่องที่ยืดเยื้อซึ่งจะทำให้เป็นเล่มหนาจนเกินไปนัก ทั้งประกอบด้วยมีเวลาจำกัด ข้าพเจ้าจึงมิได้ค้นคว้าเรื่องเก่าแก่เสียก่อน โดยที่คิดว่า ถ้าเรื่องของข้าพเจ้าไม่เหมาะสม ทางการของสมาคมก็อาจให้งดเสียได้ เพราะคงจะมีเรื่องสำหรับเลือกมากอยู่แล้ว

ข้าพเจ้าใคร่จะฝากข้อคิดให้แก่เพื่อนทหารอาสาสงครามของข้าพเจ้า จะเรียกชื่อว่าเรื่องอะไร



พันเอกพระสงครามภักดี

ข้าพเจ้าก็ยังหาให้เหมาะไม่ได้ แต่ข้อเรื่องนั้นไม่สำคัญ ขอให้สังเกตข้อความ แล้วจะ  
แลเห็นในตัวของเธอเอง

ขอให้พวกเราทั้งหลาย ซึ่งเคยร่วมเป็นเพื่อนตายกันมาแล้ว ระลึกถึงเมื่อครั้ง  
เราอาสาออกไปยังสมรภูมิแห่งสงครามโลกครั้งแรกดู เราจะยังจำกันได้ว่า เรามี  
ความคิดเห็นอย่างไร เราจึงได้ตกลงใจอาสาตามประกาศของทางราชการ ในเรื่องนี้  
ถ้าจะกล่าวกันตามความจริงแล้ว ย่อมจะเห็นว่า มีหลายอย่างต่างกันตามจิตใจของ  
บุคคล แต่เมื่อรวมอย่างย่อ ๆ ก็คงจะมีทั้งหวังประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมเจือปน  
กัน การตกลงใจนี้ย่อมต้องใช้เวลาไตร่ตรองอยู่บ้าง เพราะบางท่านก็มีฐานะที่อยู่แล้ว  
การอาสาหมายถึงการสละฐานะที่น่าเสียดาย โดยไม่มีหวังว่าจะได้กลับมาครองตามเดิม  
อีก บางท่านก็มีหวังอยู่ข้างหลังมากนักน้อยตามน้ำหนักของภาระที่ผูกพันอยู่ แต่คงจะ  
มีอยู่จำนวนหนึ่งเหมือนกันที่ไม่มีหวังอะไรมากมาย เช่นมีตัวคนเดียวและยังไม่มีหลัก  
แหล่งเป็นที่เป็นที่ทาง เป็นต้น ครั้นตัดหวังได้หมดแล้ว ก็ยังต้องมีการคิดต่อไปอีกว่า  
การอาสาไปคราวนั้นหมายถึงว่า จะไม่มีหวังกลับมาอีกเลย ถ้าได้กลับมาก็นับว่าเป็น  
การบังเอิญหรือโชควาสนาช่วยเท่านั้น สำหรับผู้ที่รอดชีวิตกลับมาได้ อย่างไรเสียทาง  
ราชการก็คงจะไม่ทอดทิ้ง คงจะตอบแทนการกระทำดีของตนจนสมกัน ข้าพเจ้าคิดว่า  
ข้อความในประโยคหลังนี้ เพื่อนอาสาของข้าพเจ้าคงจะเคยคิดเหมือนกัน ก่อนจะ  
ออกไปราชการสงครามหรือกำลังเดินทางไปกลางท้องทะเล ในเวลาปฏิบัติงานในสนาม  
รบจนกระทั่งเดินทางกลับ ในเรื่องนี้แหละที่เป็นจุดประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะพูดฝาก  
ข้อคิดแก่สหายร่วมตายของข้าพเจ้า

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ย่อมมีไม่น้อยที่ผิดหวัง คือ เมื่อรอดชีวิตกลับมาแล้ว  
ไม่ได้รับการตอบแทนดังที่หวังไว้ เลยทำให้เกิดการโทมนัสน้อยใจ และเหตุนี้เองอาจ  
ทำให้จิตใจเสื่อมทราม ร่างกายทรุดโทรมและฐานะตกต่ำ ซึ่งเป็นการมีบังคับควรที่จะ  
ปล่อยให้ไปเช่นนั้น

ที่จริง ถ้าจะพิจารณากันด้วยใจอันเป็นกลางอย่างแท้จริงแล้ว จะเห็นว่าทาง  
ราชการก็ได้เอื้อเฟื้อเกื้อหนุนทหารอาสาเป็นส่วนรวมตามสมควรอยู่บ้างแล้ว แต่ย่อม  
เป็นธรรมดาที่จะให้ทั่วถึงทุกคนและเสมอเหมือนกันหมดนั้นไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นใจทหาร  
อาสาหลายคนซึ่งโชคร้ายเสียจริง ๆ แต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้ นอกจากจะคิดถึงหลัก

ธรรมชาติว่า การทำความดีให้แก่ส่วนรวมนั้น มีแตกต่างกับการทำความดีให้แก่บุคคล โดยเฉพาะในเรื่องการได้รับการตอบแทน การกระทำความดีให้แก่บุคคล ถ้าบุคคลนั้นเป็นคนดี ก็อาจตอบสนองให้ผู้ที่กระทำความดีให้แก่เขาจนพอใจได้ เพราะมีผู้ให้ตอบแทนเป็นตัวตนที่มีความสำคัญอย่างบุคคลธรรมดา แต่การกระทำความดีให้แก่ส่วนรวมนั้น จะหวังการตอบแทนเหมือนบุคคลไม่ได้ เพราะส่วนรวมไม่มีตัวตนที่มีความสำคัญเหมือนบุคคลธรรมดา จะต้องรออะไรก็ไม่ทราบว่าจะไปพบกับใครให้เหมือนกับบุคคล มีแต่ตัวแทนส่วนรวม คือผู้มำตำแหน่งหน้าที่ตามระเบียบราชการ ซึ่งหารู้สึกเหมือนกับเมื่อมีใครมากระทำความดีให้แก่ตนไม่ นอกจากนั้น ยังมีความยุ่งยากในระเบียบการงานเป็นแรงต้านทานมิให้ผู้มีน้ำใจดีเห็นอกผู้ประกอบกุศลกรรม อำนวย การตอบแทนให้ถึงขนาดตามที่เห็นควรอีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้แหละ จึงแลเห็นการตอบแทนเป็นลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่สม่ำเสมอ

อีกอย่างหนึ่ง การตั้งความหวังตอบแทนไว้สูงเกินไป ก็เป็นเหตุหนึ่งที่จะทำให้เกิดหวัง เพราะเมื่อได้รับการตอบแทนไม่เท่ากับที่หวังไว้ ก็เลยทำให้เห็นไปว่าไม่ได้รับการตอบแทนอะไรเลย การตั้งความหวังตอบแทนนี้ ไม่มีกฎเกณฑ์อย่างใดที่จะพออาศัยนำมาคำนวณหาตัวเลขที่ถูกต้องได้ สุดแต่ใจของบุคคล ด้วยเหตุที่คนเรามีสัญชาตญาณเข้ากับตัวเอง จึงมักตั้งความหวังไว้สูงเกินไปกว่าที่จะได้รับตอบแทนเสมอ นับว่าเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ เมื่อทุกข์แล้วถ้าไม่มีหนทางจะดับหรือบรรเทาทุกข์ลงเสียบ้าง ก็จะไม่แยแส หนทางที่กล่าวมานี้มีอยู่ ถึงจะไม่ดับสนิทก็ยังพอบรรเทาได้ หนทางนี้ข้าพเจ้าไม่ได้คิดขึ้นเอง หากนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ให้เข้ากันกับเรื่องน

ขอให้ลองคิดอีกแง่หนึ่งซึ่งตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว คือ เมื่อหวังการตอบแทนทำให้เกิดทุกข์แล้ว เราก็หันมาทางไม่หวังการตอบแทนเลย จะเป็นอย่างไร ไม่มีปัญหา เมื่อทุกข์เกิดจากความหวังเป็นเหตุ เราจัดความหวังซึ่งเป็นเหตุเสีย ผลคือ ทุกข์ย่อมเกิดขึ้นมาไม่ได้ แต่เราจะมีเหตุผลอะไรมาสนับสนุนให้เกิดความภูมิใจจากแง่คิดทางนี้

การทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมนั้น เป็นบุญคุณอย่างละเอียดอ่อนและบริสุทธิ์ ยิ่ง จะมาเทียบกับการรับจ้างไม่ได้ เพราะการรับจ้างนั้น เมื่อทั้งฝ่ายผู้จ้างและผู้รับจ้าง



ได้ปฏิบัติตามสัญญาแล้ว ก็ไม่มีข้อผูกพันอันใดเหลืออยู่อีก การทำคุณแก่ส่วนรวม ถ้าผู้ทำคุณหวังการตอบแทนและได้รับการตอบแทนเสร็จสิ้นแล้ว ก็เหมือนการรับจ้างนั่นเอง หาใช่เป็นบุญคุณที่ละเอียดอ่อนสมควรแก่การทะนุถนอมไม่ การยอมสละกายถวายชีวิตเป็นชาติพลีนั้น ย่อมเป็นวีรกรรมที่สมควรจะเทิดทูนไว้อย่างสูง ควรรักษาความบริสุทธิ์นั้นไว้มิให้มีมลทินใดๆ มาทำให้มัวหมอง เรายิ่งรักษาไว้ให้อยู่ในฐานอันสูงส่งได้นานเท่าใด ก็ย่อมจะมีความสุขใจให้แก่เรานานเท่านั้น ความดีพิเศษเหนือบุญคุณสามัญนั้นจะมัวหมองหรือหมดคุณค่าไปในเมื่อเราได้รับการตอบแทน เราอยากจะรับการตอบแทนซึ่งมีค่าเล็กน้อย เพื่อแลกบุญคุณที่มีค่ามหาศาลนั้นหรือ ถ้าท่านแลเห็นทางที่กล่าวที่หลังนี้อย่างชัดเจนแล้ว รับรองว่าจะมีความสุข และจะช่วยทำให้สิ่งที่เหมาะสมไม่น่าเกลียดประการใดเลย

ข้าพเจ้ามิได้หมายความว่า ผู้ทำความดีแก่ส่วนรวมไม่ควรจะรับการตอบแทนใดๆ เลย ตรงกันข้ามควรรับได้ แต่ขอให้การตอบแทนนั้นมาเองประจักษ์นหลังลงมาจากฟากฟ้าเท่านั้น

ข้าพเจ้าขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย จงบันดาลให้เพื่อนอาสาสงครามของข้าพเจ้าประสบแต่ความสุขกายสบายใจ มีความเจริญรุ่งเรืองพึ่งตนเองได้ด้วยกันทุกคน เทอญ

ด้วยความนับถือ

พระสังขรามภักดี

(พ.อ. พระสังขรามภักดี)



พลอากาศเอกพระยาเฉลิมอากาศ  
ผู้บังคับการกองบินในงานพระราชสงคราม

๓๓ ตรอกบางขวาง ถนนเจริญกรุง พระนคร

วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๕๖

เรื่อง ส่งข้อความสั้น ๆ และรูปถ่าย

เรียน พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ นายกสมาคม ส.ส.ส.

หนังสือของคุณหลวงลงวันที่ ๑๖ ก.ย. ขอเรื่องเกี่ยวกับทหารอาสาในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เพื่อจะได้ลงในหนังสือ *ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์* และได้พิมพ์ให้ทันในวันระลึกของทหารอาสาวันที่ ๑๑ พ.ย. ๕๖ นั้น ได้รับและทราบแล้ว

ก่อนอื่นขอชมเชยคณะกรรมการชุดนี้ ซึ่งมีคุณหลวงเป็นประธาน เฉพาะอย่างยิ่งตัวคุณหลวงเอง ที่ได้ดำเนินการมาแล้วเป็นอย่างดี เท่าที่ผมได้พบเห็น จึงยินดียิ่งที่จะสนับสนุน แต่ผมไม่ใช่นักพูดและนักเขียน จึงไม่รู้จะเอาเรื่องอะไรมาเขียน แต่ครั้งนี้จะไม่ส่งเรื่องอะไรไปเลยก็เกรงว่า คุณหลวงและคณะกรรมการจะเข้าใจผิดว่าไม่ร่วมมือ

จึงนึกถึงเรื่องเก่าได้ คือวันที่กองทหารอาสากำลังลงเรือลำเดียวหลายลำที่จอดเทียบท่าราชวรดิษฐ์ ผมยืนอยู่ในสนามห่างเรือลำเดียวลำกลางประมาณ ๓๐-๔๐ เมตร ดูกองทหารกำลังเดินลงเรือ นั้น มีเพื่อนนายทหารที่คุ้นเคยผู้หนึ่งเดินเข้ามาหา และจับมือบอกว่า ยินดีที่จะไปราชการสงคราม ขอให้ส่งที่ระลึกอย่างหนึ่ง “ก่อนหน้าที่จะพูดหรือก่อนที่จะทำต้องคิดก่อนเสมอ” คำเตือนนี้เป็นสิ่งจับใจผมยิ่งนัก และจำอยู่ตลอดมาจนบัดนี้

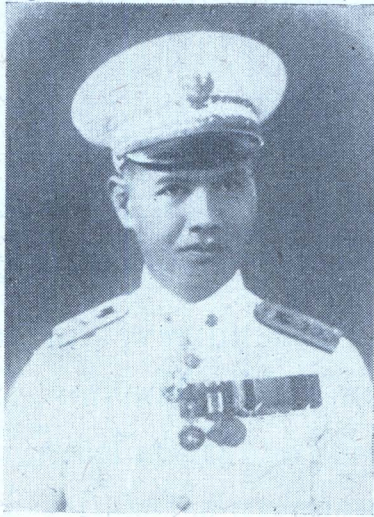
ถ้าคุณหลวงเห็นว่าจะเป็นการประโยชน์แก่หนังสือทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์ ก็จัดการต่อไปได้ตามปรารถนา ผมได้ส่งรูปถ่ายไปพร้อมกับหนังสือ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

เฉลิมอากาศ

พลอากาศเอก พระยาเฉลิมอากาศ

# ๔๗ เรื่องของสงครามโลก ครั้งที่ ๑



พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์

ข้าพเจ้าได้รับคำขอร้องจากคณะกรรมการสมาคม  
สหาย สงคราม และ เพื่อนทหารอาสาให้เขียน เรื่องใด  
เรื่องหนึ่งลงในหนังสือทหารอาสาอนุสรณ์ ข้าพเจ้ารู้  
สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีที่จะสนองความประสงค์  
ของบรรดาเพื่อนผู้หวังดีด้วยความเต็มใจ แต่ส่วนที่ว  
คควรจะเขียนเรื่องใดจึงจะเหมาะสม ก็อาจจะเขียนไปในทาง  
ประวัติของทหารอาสาดี หรือเขียนเรื่องอื่นดี ก็ทำให้  
รู้สึก ว่าถ้าเขียนเรื่อง ประวัติ คงจะ ซ้ำกัน กับ บทความ  
ละเอียดซึ่งจะปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว ก็จ  
จะเป็นการซ้ำซากน่าเบื่อหู่ท่านผู้อ่าน แต่ครั้งนี้จะเขียน  
เกิดเรื่องขบขันต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากใน มหาสงคราม

ครั้งนั้น เช่น ทหารเราผู้ที่ไม่มีความรู้ภาษาต่างประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษา  
ฝรั่งเศส) เสียเลย แต่น่าประหลาดที่เขาเหล่านั้นก็สามารถจะเรียกร้องหรือแสดง  
ความปรารถนาให้ฝรั่งเข้าใจ ความมุ่งหมาย ของเขาได้เป็นอย่างดี ด้วยวิธี ใช้ภาษากลาง  
คือภาษาใบ้ ยกตัวอย่าง เช่น ฝรั่งชงกาแฟดำ (Cafénoir) อันโดยมากเขาชอบดื่ม  
กันหลังอาหารมาให้ ซึ่งพอพี่เกลดองชดดูรู้สึกว่รสมันขม เพราะในยามสงครามครั้ง  
นั้นหาน้ำตาลกินยากเต็มที่ แก้กทำหน้าเบ้ กวักมือเรียกคนใช้ประจำร้านให้เข้ามาหา  
ครั้งนี้คนใช้เข้ามาถามว่าท่านต้องการอะไร แก้กเข้าใจได้ทันทีว่าเขาถามแคะแคะ ความ  
ประสงค์แก่อยากได้นมมาเติมเพื่อให้รสกาแฟคลายความขม และเมื่อทำท่าทาง  
อย่างไรๆ ฝรั่งก็ยังไม่เข้าใจ แก้กใช้ปฏิภาณยกถ้วยกาแฟขึ้นมาจ่อที่นมของแกเอง  
แล้วก็ทำท่าบ้วนนม ฝรั่งหัวร่อว่าชอบใจ ไปน่านมมาเติมให้ทันที เป็นอันว่าจะรู้ภาษา  
หรือไม่รู้ภาษาก็พอมิปัญญาที่จะทำความเข้าใจให้แก่ตนเองได้นับว่าไม่เลวเลย และ  
นอกจากนี้ยังมีเกิดขำๆ อื่นๆ อยู่อีกมาก ซึ่งถ้าจะนำเอามาเล่าให้ฟังทั้งหมด ก็ดู  
เหมือนว่าจะต้องบรรจุหลายหน้ากระดาษ ทั้งก่ปรด้วยเรื่องเช่นนี้มีได้อยู่ในเจตนา  
ของข้าพเจ้าผู้เขียนโดยตรง เพราะคิดว่าควรจะเขียนเรื่องอื่นที่มีประโยชน์กว่านี้ให้ท่าน  
ฟังจะเหมาะสมกว่า



นายทหารและพลทหารไทยหมู่หนึ่ง เข้าไปพักผ่อนในบ้านที่สลักหักพังด้วยแรงกระสุนปืนใหญ่

การแตกหักของหน่วยรถยนต์หน่วยหนึ่ง ทหารที่ยืนพิงรถ คือ พลทหารชั้น จารวัตร ( ปัจจุบันเป็นพระสรศาสตร์ ประพันธ์ )





นายและพลทหารไทยได้ไปดูแนวสนามเพลาะอันยาวเหยียดในเมืองแร็งส์ของฝรั่งเศส

คณะนายทหารไทยไปดูแนวสนามเพลาะที่สลักหักพังในเมืองแร็งส์ของฝรั่งเศส



ข้าพเจ้าเป็นนายทหารรุ่นเก่า และเก่ามากถึงกับมีชื่ออยู่ในบัญชีเรียงลำดับของกตลาใหม่  
 ว่าเป็นนายทหารพันราชการ ซึ่งโดยธรรมดาเขาถือกันว่าเก่าแก่กว่าคร่ำยิ่งกว่านายทหารกอง  
 หนุนเป็นไหน ๆ จึงถ้าจะใช้ความรู้ในทางวิทยาการทหารมาเขียน ก็ให้หนักเกรงไปว่าอาจถูกนาย  
 ทหารใหม่ ๆ หัวเรือ เพราะสมัยวิชาทหารทางทหารได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเกือบหมดสิ้นอยู่แล้ว  
 เขาจะเปลี่ยนแปลงอะไรอย่างใดบ้างนั้นก็ห้ามเวลาด่านตำราสมัยใหม่ไม่ เพราะต้องมีวิชาตั้งอยู่ใน  
 กับการหาเลี้ยงชีพและเลี้ยงครอบครัว จึงคิดว่ายอมรับโง่เด๋ยตัวเดียวจะเหมาะกว่าอย่างอื่น แต่  
 ครั้นจะยอมตนว่าโง่เขลาจนพินดีมยเดี่ยเดี่ยก็ไม่ได้ทราบว่าจะเอาวิชาอันใดมาแสดง เพราะ  
 ตั้งแต่อายุย่างเข้า ๓๕ บกบ ๖ เดือน ก็เป็นทหารเรื่อย ๆ มา คือเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อย  
 ทหารบกแล้วก็มาเป็นนายทหาร จนจน ๆ จะแก่ก็ถูกย้ายไปเป็นเจ้าบ้านผ่านเมืองกับเขาอยู่ตั้ง ๓๐  
 กว่าปี รวมระยะเวลาที่ต่องห่างเหินจากตำราวิชาทหารมาจนถึงบัดนี้เห็นจะนานร่วม  
 ๒๐ ปีแล้ว จึงยอมต้องจ้อยในจำพวกเรอด้มยเป็นธรรมดา แต่เดชะอาศัยที่ตนเดิมอยู่บ้าง คือ  
 เมื่อก่อนที่จะย้ายไปรับราชการฝ่ายพลเรือน ได้เคยผ่านการศึกษาโรงเรียนนายทหารชั้นสูง ได้  
 เคยทำหน้าที่ ครบอาจารย์สอน โรงเรียน นายทหาร ก้อนด้มย เปลี่ยนแปลง การปกครองมา นานปี  
 กอปรกับเมือได้มีทุนที่ได้เคยเห็นการสงครามขนาดใหญ่ ๆ ในด้มยมหาดสงคราม โลกครั้งที่ ๓ มา  
 บ้าง จึงคิดว่าเห็นจะพอตากดู้กเขียนได้ แหะทงคิดว่าเดี่ยแรงเป็นนักการทหารมาแต่กำเนิดกับ  
 เขาทางท ถ้าหากไม่รู้ว่าจะเขียนอะไร ก็ควรจะเขียนเรื่องทมทนด้ารองด้นของความต้องการของ  
 เพื่อน ๆ จะเหมาะกว่า ที่หนักใจก็ในเรื่องศัพท์ดั่งด้มยใหม่ ไม่ทราบว่าเขาเปลี่ยนแปลงกันไป  
 ตัวอย่างไร แต่ก็นัก ๆ ว่าหากเขียนให้เข้าใจ เรื่องศัพท์ดั่งผลิตด้าด้มยหรือไม่ ท่านผู้คงจะ  
 ไม่ถือโทษว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้นหากจะผลิตพาดเรื่องเช่นไปบ้างก็หวังว่าจะได้รับอภัย  
 อนึ่งข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะเขียนเรื่องเกี่ยวแกหัดกวิชาการทหาร เฉพาะหัดที่เป็นอมตะ  
 ผสมกับความเป็นไปเนื่องในยุทธวิธี และยุทธศาสตร์ของมหาดสงคราม โลก ครวงนประกอบบ้าง  
 เป็นบางวรรคบางตอนเท่าที่พอจะกำหนดจดจำไว้ได้ ท่านที่พิถีพิถันศาสตร์ของโลกด้มยปี  
 พ.ศ. ๒๔๕๗-๖๓ นี้ ก็ทราบได้ทันทีว่าในทิศทางถึงนี้ ได้เกิดมหาดด้อยคุม่าพนักชนในยุโรป และ  
 ยังแผ่แดนข้ามจนกระเทือนไปทั่วทุกมุมโลก เพราะมีประเทศอังกฤษ-ฝรั่งเศส-รัสเซีย-เบดเยียม  
 แชรเบียร์ เป็นฝ่ายด้มพันธมิตร อันต่อมาในภายหลังมีอิตาลี - อเมริกาและไทยซึ่งขนานนามว่า  
 ฝ่ายด้มพันธมิตรฝ่ายหนึ่ง และมีเยอรมัน-ฮาลด์เตรียสุงการเรียรวมกันเรียกว่าฝ่ายประเทศที่สาม  
 กตลายุโรปอีกฝ่ายหนึ่ง การรบราฆ่าฟันในครั้งกระหนวงผลให้ชีวิตมนุษย์ ชีวิตสัตว์พาหนะและ

ทรัพย์สินสมบัติวินาศไปตาม ๆ กัน ทั้ง  
 สองฝ่าย ซึ่งเราขนานนามเรียก  
 สงครามโลกครั้งที่ ๒  
 สงครามโลกครั้งที่ ๑ และสุดท้ายสัมพันธมิตร  
 เป็นฝ่ายกำความชัยไว้ได้ ซึ่งฝ่าย  
 แพ้ได้ยอมทำการหย่าศึกเมื่อวันที่ ๑๑  
 พฤศจิกายน ๒๔๖๒ และยอมเซ็น  
 สัญญาสงบศึกกับพระราชวังแวร์ซายส์  
 เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. เดียวกัน  
 (นับ พ.ศ. อย่างใหม่)



อันการรบพุ่งในคราวมหา-  
 สงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น เป็นการ  
 รบ หรือ พินาศมา ซึ่งกัน และกัน ด้วย  
 ความเหี้ยมโหดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้า  
 จะไม่ ระวัง ถึง ระเบิด ปริมาณ ของ  
 ปรมาณู สงครามโลกครั้งที่ ๒ เข้ามา

ส.ท. เจริญ มีเดช กำลังสวมหน้ากากป้องกันแก๊สพิษ ในยุทธภูมิ

ผลสัมด้วยเสียอย่างเดียวกัน สงครามโลกครั้งที่ ๑ ก็คงจัดว่าเหี้ยมโหดยิ่งไปกว่าสงครามโลก  
 ครั้งที่ ๒ เพราะอะไร ท่านนึกออกไหม? ถ้าตามไป ข้าพเจ้าก็จะพอบอกกับท่านได้ว่า ใน  
 สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งข้าพเจ้าเองก็เป็นผู้ที่ได้มีโอกาสไปตมกดินแก๊สพิษอยู่ด้วยในสนามรบ  
 นั้น อยากจะพูดว่าอาวุธอย่างนั้นช่างร้ายกาจเสียจริง ๆ ต่างฝ่ายต่างก็ใช้แก๊สพิษเข้าต่อสู้  
 ประหัตประหารซึ่งกันและกัน สนามรบอันกว้างใหญ่ไพศาลเต็มไปด้วยกลิ่นไอศพ นอนตาย  
 ทับถมถึงเวลาย่ำพระจันทร์จนกลิ่นคดไปหมด ทหารตายด้วยแก๊สพิษมีจำนวนมากกว่าตาย  
 ด้วยอาวุธใดๆ เมื่อมีการเบียดเบียนรบไปข้างหน้า กองบังคับทัพติดตามไปทำการฝัง ศพที่ถูกฝัง  
 ไว้ใหม่ๆ ประเดี๋ยวพ่อเจ้าประคุณกระสุนปืนใหญ่ขนาดมหึมาที่มาตกระเบิด ชูตพิดกแผ่นดินเอา  
 ซากอสุภกดับขึ้นมาใหม่อีก จนสนามรบเต็มไปด้วยแมลงวันหัวเขียวขนาดโตๆ มันกินศพเสีย  
 อิ่มหมมพมนไปตาม ๆ กัน และเจ้าหน้าที่ในสนามรบก็ซูบผอมและตัวใหญ่ไม่ใช่เล่น เพราะได้อาหาร  
 จากศพจนสุขภาพสมบูรณ์ ส่วนมนุษย์เราตีปิดชีวิตกันจนตายซ้ำตายซ้อน ประจักษ์ว่าในขณะที่

สงครามโลกครั้งที่ ๑ ก็คงจัดว่าเหี้ยมโหดยิ่งไปกว่าสงครามโลก  
 ครั้งที่ ๒ เพราะอะไร ท่านนึกออกไหม? ถ้าตามไป ข้าพเจ้าก็จะพอบอกกับท่านได้ว่า ใน  
 สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งข้าพเจ้าเองก็เป็นผู้ที่ได้มีโอกาสไปตมกดินแก๊สพิษอยู่ด้วยในสนามรบ  
 นั้น อยากจะพูดว่าอาวุธอย่างนั้นช่างร้ายกาจเสียจริง ๆ ต่างฝ่ายต่างก็ใช้แก๊สพิษเข้าต่อสู้  
 ประหัตประหารซึ่งกันและกัน สนามรบอันกว้างใหญ่ไพศาลเต็มไปด้วยกลิ่นไอศพ นอนตาย  
 ทับถมถึงเวลาย่ำพระจันทร์จนกลิ่นคดไปหมด ทหารตายด้วยแก๊สพิษมีจำนวนมากกว่าตาย  
 ด้วยอาวุธใดๆ เมื่อมีการเบียดเบียนรบไปข้างหน้า กองบังคับทัพติดตามไปทำการฝัง ศพที่ถูกฝัง  
 ไว้ใหม่ๆ ประเดี๋ยวพ่อเจ้าประคุณกระสุนปืนใหญ่ขนาดมหึมาที่มาตกระเบิด ชูตพิดกแผ่นดินเอา  
 ซากอสุภกดับขึ้นมาใหม่อีก จนสนามรบเต็มไปด้วยแมลงวันหัวเขียวขนาดโตๆ มันกินศพเสีย  
 อิ่มหมมพมนไปตาม ๆ กัน และเจ้าหน้าที่ในสนามรบก็ซูบผอมและตัวใหญ่ไม่ใช่เล่น เพราะได้อาหาร  
 จากศพจนสุขภาพสมบูรณ์ ส่วนมนุษย์เราตีปิดชีวิตกันจนตายซ้ำตายซ้อน ประจักษ์ว่าในขณะที่



นนชวิตมนุษย์ไม่มาอะไร ดมยหนนกค่านวณทางทวารบอดตบคนหารว่า ส่วนเฉติยกับนม  
 อายุยนเพียง ๓ เดือน ทหารม้า ๒ เดือน ทหารราบ ๑ ปี ตูท่ากัจะโกัดกับความจริงอยู่ไม่น้อย  
 เพราะเขาคำนวณโดยอาศัยสถิติ แต่ทนามากกว่าวณุดกน่อย่างดาศๆ ทั่วๆ ไป ไม่ได้เจาะจงถึง  
 ตำแหน่ง แต่หากถ้าจะว่ากันตามตำแหน่งแล้ว ย่อมเป็นธรรมดาเหตุอเกินที่ผู้น้อยทำการยกับ  
 ข้าศึกก้อยข้างหนาย่อมมีเกณฑ์นศรายมากกวาชนทานแม่ทัพหรือผู้บัญชาการกองพล เพราะ  
 ทานเหล่านี้มีทั้งกรมบัญชาการอยู่หลังแนวรบห่างจากแนวหน้าเอามาก ๆ ที่เดียว ข้าพเจ้ากับท่าน  
 พดศรพระยาพิชัยชาญฤทธิ์ (พดเชกพระยาเทพหัสดินทร์) เคยไปติดต่อกับแม่ทัพกองทัพใหญ่ของ  
 ฝรั่งเศสในแนวรบทั้ง ๘ กองทัพใหญ่ เพราะขณะนั้นกองทัพสนามของฝรั่งเศสมีอยู่ถึง ๘ กองทัพ  
 ใหญ่ด้วยกัน ซึ่งมีด้านหน้ากว้างเกือบประมาณจากใต้ไปเฉียงใหม่ของเรา ตั้งเกิดต่านแม่ทัพ  
 ตระตะคน เช่น พดเชกเดเบเน (Debenne) แม่ทัพกองทัพใหญ่ที่ ๒ ท่านอยู่ดบายดี ที่พักของท่าน  
 เป็นตกรางขนาดกลาง ๆ ในห้องบัญชาการมีแผนภูมิประเทศบีตตามฝาผนังเกือบเต็มห้องทำงาน  
 มีนายทหารฝ่ายเสนาธิการมากคนทำงานอยู่ได้บังคับเสนาธิการกองทัพใหญ่อีกชั้นหนึ่ง แผนที่  
 ทบตีไว้นั้น เต็มไปด้วยเข็มหมุดปลายเป็นชายขงหางแซงแซวซึ่งทำด้วยกระดาษหลายสี มีเครื่อง  
 หมายบอกชื่อหน่วยและด้านของทหารต่าง ๆ ปลูกแสดงอยู่บนแผนที่ ซึ่งเมื่อโทรศัพท์ส่งนามรายงาน  
 มาว่าอะไร เจ้าหน้าทกย้ายเข็มหมุดนั้น ๆ ไปบกดงให้ตรงกับความจริงในภูมิประเทศ ซึ่งแปล  
 ว่าถ้าไม่ถึงคราวสำคัญจริง ๆ ท่านแม่ทัพนั่งบัญชาการอยู่ภายในตักนั้น จะออกไปแนวหน้าบ้าง  
 ก็เฉพาะบางครั้งบางคราว ท่านอยู่ในกรมบัญชาการพร้อมด้วยลูกสาวของท่านซึ่งดูท่าดังเกิดว่า  
 คงจะมาเยี่ยมคุณพ่อหรือจะประจำดนามรบกับท่านบิดาก็ทายไม่ถูก เพราะไม่กล้าจะซักถาม ท่าน  
 แม่ทัพตอนรับสนทนาปราศรัยกับเราคดัยกับว่าท่านอยู่ในบ้านของท่านเป็นปกติ จะมีที่ให้ตั้งเกิด  
 อยู่บ้างก็แต่เวลาที่เห็นท่านพันฝ่าพันแผดเวทหน้ามาก ท่านวาเมื่อคนเยอรมันมาทางระเบิด ละเกิดหินปัด  
 จากตัวตักถูกระเบิดกระเด็นมาโดนศีรษะท่านแตกไปเพียงเล็กน้อย เพราะขณะนั้นคนชั้นขนาด  
 ตำแหน่งอย่างนั้นจะไม่อยู่เกณฑ์คำนวณหรือตั้นแห่งอายุของทหารในดนามรบดังก้าวแล้วเป็นแน่  
 เพราะอยู่ข้างหลังห่างไกลจากแนวหน้าเป็นสิบเป็นร้อยกิโลเมตร จนบั้นใหญ่ดนามยิงทำตายไม่ใคร่  
 ถึง หากจะมือนศรายกัตัวเมื่อมีการรบใหญ่ตอนสำคัญหรือจากอาวุธของนักบินฝ่ายข้าศึกหรือ  
 เวดาตรวจแนวรบเท่านั้น

อันการรบครั้งสำคัญยิ่งในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เท่าที่พอจะกำหนดจดจำไว้ได้  
 มีอยู่เพียง ๒ ครั้ง คือ การรบที่แวร์เดิง (Verdun) และการรบที่เม้นามาร์น

การรบที่เวรเตงน เป็นกรยทศกรังดำคณูทตอสูกนอย่างทรหดดมเป็นชาติ  
 ชายชาตรีด้วยกนทงต้องฝ้าย บอมเวรเตงนขาพเจ้าโตมโกลาต์ไปอยู่ในดนามรบกรง  
 นนทตายวัน คำวามบอมเวรเตงไปรดอย่าเข้าใจว่าเบบอม ๆ เดียว เพราะความจริงเป็น  
 หมบอมเด็ก ๆ ทาย ๆ บอมด้วยกน รวมชานนามเรียกวามบอมเวรเตง บอมเด็ก ๆ  
 นนแยกย้ายซบซอนกน ซึ่งเมือซาศักแยงบอมโคบอมหนิงไต กจะเบเนเบาไหบอมทเหตุอ  
 อยุ่ประดานการยิงไปยิงบอมทถูกเยอแยงไปไตเคมที่ ในจำนวนหมบอมบวิเวณเวรเตง  
 ยงมบอมโบราณอยุ่อกบอมหนิง ขอบหังคาคะประศรอบด้านทำด้วยหินแข็งอย่างหิน  
 ดาย ๆ ทมาจากเมืองจันซัง ใช้ปืนล่าเฟงของเราแต่กรังโบราณ หังคาคอมทมหินเบเน  
 ขอบ เขาได้บวรจุกินได้ไวเคม บอมโบราณขาพเจ้าดมซ้อไปเสียแล้ว เขาใช้เป็น  
 สโมสร์ (MESS) และเป็นทปรงอาหารและทำขนมบ้ง มีกดินอาหารฟุงไปหมด เวลา  
 กดวงคินเขาก็นำทหารตามบอมต่าง ๆ ผลตเปิดยงกนมาหาความดำราญด้วยการดม และ  
 การตุนังน้าย เพื่อให้หัวใจนกรบคักคกร่าเรงอยุ่เดมอ ในขณะที่ทภาพนตรอยุนนเอง  
 ร้อยเอกผู้บังคับกองร้อยคนหนิงได้กระซิบบอกกับขาพเจ้าอย่างเบเนกนเองว่า ปต้อยให้  
 เขาตุนกน ๒ น. วันนจะตายหมตหรือไตกตมมาบางกยงไมแน เพราะจะไหกองร้อยน  
 ออกจุ่มใจตซาศักตามเวลาดังกล่าวแล้ว กองร้อยนมประวดและซ้อเสียงในทางตลุมบอน  
 และเบเนกองร้อยกตตาย

บอมต่าง ๆ ในบริเวณบอมเวรเตง มบอมดำคณูทตอสูกนอย่างทรหดดมเป็นชาติ  
 คุโอมองต์ อยุ่ไตคินตักประมาณ ๓๐ กวาว หรือบางแห่งตักถึง ๒๐ วา บอมนในการรบใหญ่  
 ทงต้องฝ้ายไดยอแยงกนไปมา จนกระตุนภายในบอมเกตอนกตาดอยทงต้องฝ้าย เพราะผลต  
 เปดยงกนครอบครอง ผู้บังคับการบอมเดาว่า ขณะทเยอรมันเรมเขาค ถูกบอมบาดด้วยบน  
 ใหญ่ขนาด ๔๒ ซ.ม. บ้าง ๓๘ ซ.ม. บ้าง คัวเขามัญชากกรอยุ่ภายในบอมไตคิน คัวอำนาจ  
 กระตุนตกของฝ้ายเยอรมัน ทำให้เขารูตักว่าแผ่นดินโคตงเคตงคต้ายกับว่าบอมนนเบเนเวททากตง  
 เदनอยุ่ในมหาสมุทร น่าจะเบเนความจริง เพราะดังเกตตกรอยกระตุนตกริม ๆ บอมตักใหญ่ไต  
 มโฬพารเบเนบ่อประตจลระห่า บนขนาด ๓๘ ซ.ม. น้บวามอำนาจนากตวยงกวาขนาด ๔๒ ซ.ม.  
 เสียงอีก ยิงถกแยงบอมโบราณตตะตูกหินแข็งชานนทตตายไปช้นเบเอเรอนบเบเนวา ๆ ผรงเศต  
 บอกวากตวเจาบนขนาดนยงกวาขนาดไต ๆ

แผนดินของแคว้นเวรเดิงลักษณะเป็นลูกคลื่นสุดส่ายตา เนื้อดินบริเวณแคว้นเวรเดิงถูกเผาด้วย  
 กระสุนร่วนคตายขมหรือ อย่างนมคปดวกตายหมด เยอรัมบอมมาตราบเวรเดิงด้วยกระสุนบน  
 ในการเข้าตีประมาณวันละ ๘๐,๐๐๐ นัด พันเอกเคอระเฮร์ซึ่งทำหน้าที่ตำรวจทหารและเป็นผู้ติดต่อกับ  
 ของเราเป็นคนค่อนข้างสูงอายุ เขาให้เรารู้บริเวณบ้านเมืองและสมบัติส่วนตัวของเขาราวพม่าด้วย  
 เป็นกอนอิฐเล็ก ๆ ไปหมด เขาเล่าอย่างน่าสังสารว่า “ บดินผมได้ตายเป็นกระยาจกหมดเนื้อ  
 หมดตัวแล้วเพราะบ้านเมืองอยู่ที่ ” (เมืองเวรเดิง)

การรบใหญ่ซึ่งแคว้นเวรเดิงมีข่าวเล่าว่า พลเอกมังกูราชกุมารเยอรัมมันได้รับ  
 หน้าที่เป็นผู้อำนวยการเข้าตีบอม หากตีได้แคว้นเวรเดิง จะได้รับพระราชทานเลื่อนยศจาก  
 ไกเซอร์พระราชบิดาให้เป็นจอมพล มังกูราชกุมารเพียรพยายามเข้าตีโดยทุ่มเท  
 กำลังพลกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน ตีได้บอมโน้นถูกบอมนี้ทำลายหรือตคน ที่สุดทำงานไม่  
 สำเร็จ ในเมื่อมังกูราชกุมารเทกระเป่าเข้าตีอย่างถึงพริกถึงขิงแล้ว เยอรัมมันตั้งกำลังตั้งไปเป็น  
 หนักหนา ทำให้เปลี่ยเปลี่ยดังไปจนจิตใจ ข้าพเจ้าเคยไปอยู่ที่เวรเดิงสองสามครั้ง ไปไม่ทันการ  
 รบใหญ่แต่การรบประปราย แนวที่ประชันกันอยู่ก็ห่างไกลเสียแล้ว ไม่เหมือนการรบที่อดิซาด  
 ซึ่งถนนแนวรบค่อแนวรบของทั้งสองฝ่ายอยู่ห่างกันเพียง ๓๐-๕๐ วา จนพูดได้ยินถึงกันก็มี ต่าง  
 ฝ่ายต่างฝั่งตัวลงในโตดิน แดวกัซัดนามเพดาระ ทำการรบประชิดกันอยู่นาน ๆ บิ เดิมก็อยู่  
 ห่าง ๆ กัน แต่ด้วยเหตุในตอกกลางคืนต่างฝ่ายต่างก็เจาะอุโมงค์ใต้ดินรุกเข้าหากันอยู่เสมอ จึงทำ  
 ให้แนวรบประชิดจนโยนขนมปังไปให้กันกันได้ ในขณะที่ประชิดกันเช่นนั้นต่างฝ่ายก็ใช้ตุ้กระเบิดมือ  
 บินกรก กระสุนวิถีโค้งมากต่อสู้กัน และกระให้อาอูชเหล่านั้นไปตกลงในสนามเพดาระซึ่งกันและ  
 กัน ในเมืองไทยเราขณะนั้น เรามิได้สู้กันถึงเรื่องมุดดินขวางกันสนามเพดาระให้เป็นหย่อม ๆ นัก  
 แต่ในการรบประชิดเช่นนี้ความจำเป็นที่จะต้องมุดดินขวาง เพื่อให้กระสุนหรือตุ้กระเบิดมือ  
 ซึ่งไปตกลงในสนามเพดาระตกใต้ดินหนึ่งทำลายชีวิตทหารได้แต่เฉพาะภายในมุดดินขวางที่กินไว้นั้น  
 เดียวเขาจะยิงนิมไซกันหรือไม่ ข้าพเจ้าเขียนเป็นพ่อค้าพาณิชย์เสียแล้ว จึงมิได้ได้ใจ แต่  
 เชื่อว่าดังที่มประโยชน์อันอย่างนคงจะยังใช้กันอยู่ทั่วโลก

สำหรับการรบที่แม่น้ำมารวินอนถือว่าเป็นการยุทธครั้งใหญ่สำคัญยิ่งอีกครึ่งหนึ่งนั้น  
 โดยเหตุที่ข้าพเจ้าได้ไปถึงยุโรปก่อนกองทัพเรือดำประมาณ ๓๐ เดือน กำลังมีการรบ  
 ใหญ่ที่แม่น้ำมารวิน ซึ่งขณะนั้นเยอรัมมันรุกไล่ตั้งแกนหมุนโอบเข้ามาด้วยกำลังหลายสิบกอง

พลใหญ่ ซึ่งจำชื่อแม่ทัพได้ว่าในครั้งนั้นมโหฬาร โดแตะพอนคฤกษ์เป็นแม่ทัพคนตะกองทัพนอกกระหนมกกองทัพต่อหน้าอีกหลายกองทัพรวมอยู่ด้วย ข้าพเจ้าจำไม่ถนัดเสียแล้ว เพราะทั้งเรื่องการรบราฆ่าฟันไปเสียนานจึงขอภยัททลงเดิม ข้าพเจ้าจำได้แต่เพียงว่าก่อนมหาสงครามโดคครั้งที่ ๓ นั้น แผนการรบของประเทศเยอรมันสมัยจอมพลชริฟเฟดเป็นเสนาธิการ ได้วางแผนการรบด้วยวิธีใช้กำลังกองทัพเยอรมันทั้งหมดตั้งแกนหมุนโอบปาร์ตีด้วยจำนวนพลหลาย ๆ ด้าน และกำหนดที่จะใช้กำลังพลหนักเบาไว้เป็นแห่ง ๆ ตามระยะแห่งการตีโอบขนาดใหญ่ในโดค ซึ่งยังไม่เคยมีประวัติการณ์เช่นนี้มาก่อนเคยไว้โดยเรียบร้อย ซึ่งถ้าหากเยอรมันได้ปฏิบัติไปตามแผนการรบของจอมพลชริฟเฟดโดยสมบูรณ์ ไม่มีใครมาเปลี่ยนแปลงในเรื่องกำลังซึ่งเป็นจุดหนักเบาเสียแล้ว ข้าพเจ้าเข้าใจว่าฝรั่งเศสคงอยู่มือนั่นๆ แต่เผชิญเคราะห์ของฝรั่งเศสยิ่งดี ที่เวลาดังกล่าวดมมือไกเซอร์ได้บรรจุกุศลเอกโมดเค ผู้เป็นหลานบุษของโมดเค ซึ่งได้เคยทำการตีอัมปาร์ตีมาเมื่อสมัยบิสมาค (ค.ศ. ๑๘๗๐-๗๑) เกิดมาเป็นแม่ทัพต้นนามเยอรมันเข้า นี่ย่าเนื่องจากไกเซอร์ ถอดวางเรื่องนามโมดเคว่าเป็นมรดกนามที่เคยชนะฝรั่งเศส ถึงตีอัมปาร์ตีมาแต่ในอดีต จึงได้บรรจุนายพดคนนั้นเข้าเป็นแม่ทัพต้นนาม จริงอยู่แผนการโอบบักอ้อมนี้มาของชริฟเฟดยังไม่เลิกใช้แต่โมดเคมีความวิตกกังวลในด้านอื่น เคยเกรงเบอร์ดินจะรุกคืบ จึงตัดสินใจถอนกำลังในด้านสำคัญแห่งการโอบบักอ้อมหาวยร้ายนี้ ไปใช้เสียในทางด้านอื่น ซึ่งทำให้ภูเขาตูกใหญ่ที่จะกีดขวางขบวนทัพต้นนามของฝรั่งเศสให้อยยบนั่น มีน้ำหนักน้อยลง เป็นการแห่หนีเกินทหารรบที่เมื่อนามารจะทำให้ฝรั่งเศสเขาท้อบจนหาทางเอาตัวรอดยาก ถ้าโมดเคไม่เปลี่ยนแผนการรบของชริฟเฟดเสีย แต่ถึงกระนั้นเยอรมันก็ทำการโอบเข้ามาด้วยกำลังมหาอำนาจดังกล่าว แต่เยอรมันก็ต้องจอดวอยส์ก็หรือลงไปเป็นดาบิม พอถึงคราวจะทบทวีวิชาศึกให้เบนทมนามารวม เยอรมันก็มั่งกำลังหนุนไม่พอที่จะชนะเด็ดขาด ขณะนั้นฝรั่งเศสผู้มั่งกำลังน้อยกว่า โดยที่แนวรบยาวเหยียด กำลังไม่พอ จึงทำให้แนวรบขาดกระพอนกระแทนจนบังเกิดเป็นช่องโหว่กว้างถึง ๕๐ ก.ม. ซึ่งถ้าเยอรมันจอบนกรบได้มั่งกำลังอยู่ในมือตามแผนเดิมแล้ว ก็คงจะได้สั่งกำลังทะลุตรงเข้าไปในช่องโหว่นั้น แล้วทำการตีบกดตบหลังฝ่ายฝรั่งเศสให้ถึงเขาท้อบจนได้ ฝ่ายข้างฝรั่งเศสในบังคับบัญชาจอมพลยอเฟิร์แม่ทัพต้นนาม วิตความบกพร่องของฝ่ายตน เกรงเยอรมันจะกระทำอย่างว่า จึงได้สั่งกองทัพน้อยทหารม้าหือเหยียดจากทางไกลตรงทำการ

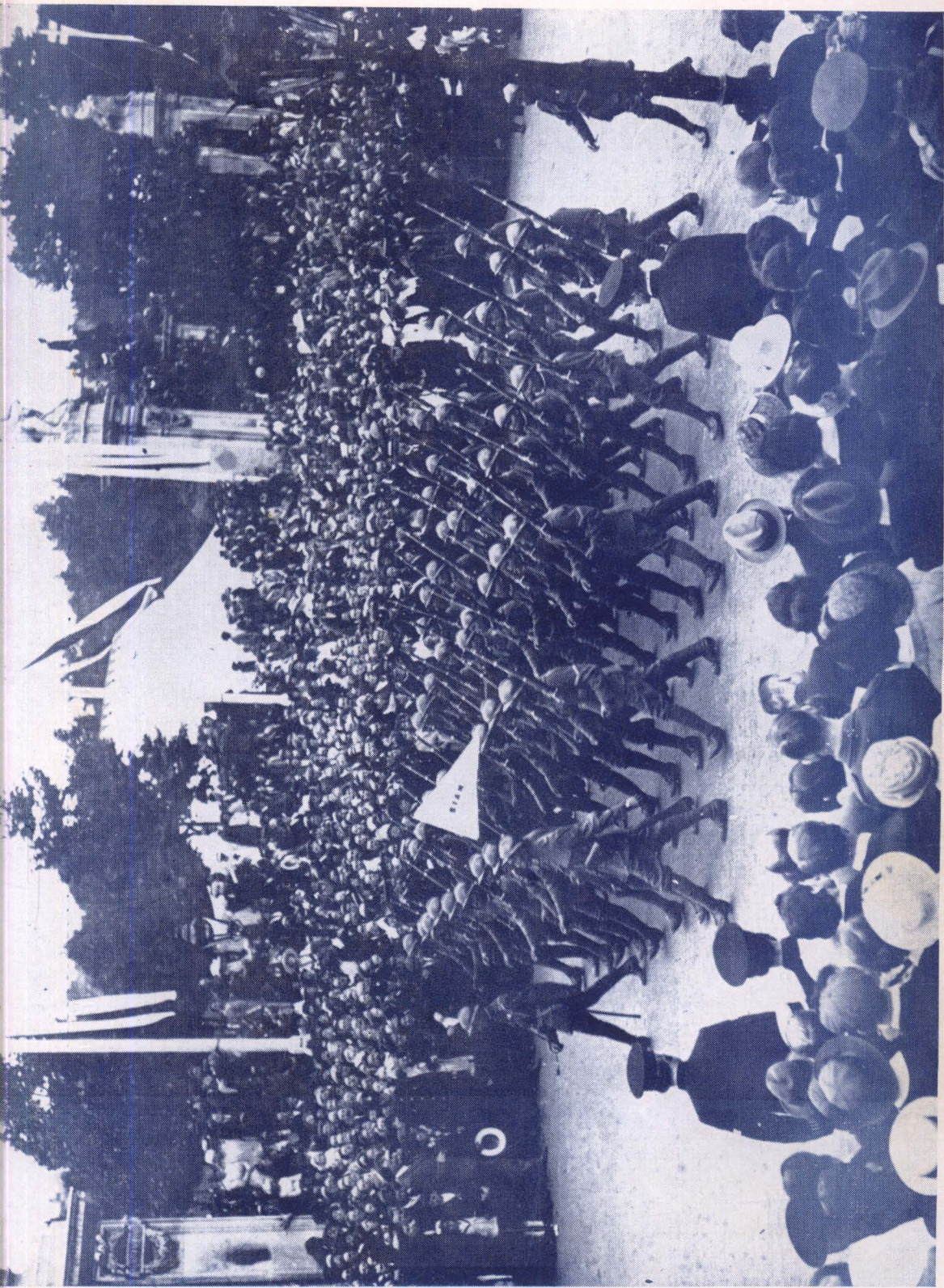
รบเดินดินเข้าอุดช่องโหว่ไว้ทันที ทหารม้ากองทัพน้อยกองนี้เข้าอุดช่องโหว่อยู่ได้เพียง ๓ ชั่วโมงก็เกือบจะตายหมด ข้าพเจ้าได้เห็นด้วยตา เวลาดอนกำลังทหารม้ากองทัพน้อยนี้ออกมาจากช่องโหว่ ของประจำกองขาดกระรุ่งกระวัง เหลือกำลังเพียงกองร้อยละ ๗-๘ คนก็มี แต่کنนับว่าจอมพลยอพรได้ทิ้งไฟคั่วเพลิงในยามคืบชันเขาบ้านเขาเมืองรอดมาได้ ซึ่งทำให้ได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนชาวฝรั่งเศสเป็นหนักหนา ถึงกับตามร้านขายของในกรุงปารีส ซึ่งมีรูปเครมของโซอัครมหาเสนาบดีของฝรั่งเศส (เขาทำหน้าที่เป็นเคดมองโซ แต่ตัวเป็นเสือ) ได้มีรูปเข้าอุดรูปหนึ่ง คือ รูปจอมพลยอพรสวมเครื่องแบบจอมพลขีม้า และมีรูปผู้หญิงปล่อยผมนอนหลับนอนอันดีคืออยู่บนอานมาททานจอมพลขี ซึ่งหมายความถึงว่า ทานจอมพลได้ช่วยกรุงปารีสไว้ได้

เมื่อเยอรมันเองก็หมกมุ่นกำลังความดิ้นรนดิ้นสุดแห่งแดนยานภาพดวงตรงจุดนั้น และเห็นย่อยอ่อนตึกหรือเค็มที่แล้ว ยอพรได้พยายามรวบรวมกำลังพลจากปารีส เกณฑ์ยอดยานพาหนะทั่วเมืองบังเกิดเบเนกองทัพแท็กซี่ขนาดใหญ่ บรรจทหารเต็มขนาดวิ่งไปส่งกำลังอุดช่องโหว่ในภายหลัง เยอรมันก็หมกมุ่นทำอะไรจะเอาชัยชนะ เพราะตนเองก็เปิดเขตแดนกำลังดงเหมือนกัน คือไปเยอรมันก็ซกจะเป็นมอด่าง เพราะฝรั่งเศสโดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกอัครมหาเสนาบดีเคดมองโซ ได้ถือไฟคั่วเพลิงดำคัยไว้เหนือเยอรมัน คือ ได้กำลังจากเพื่อนสัมพันธ์มิตร เช่น อเมริกามาเพิ่มจำนวนพลจำนวนอาวุธยุทธโศปกรณ์มากขึ้นทุกที ยิ่งนานเท่าใดฝ่ายเยอรมันก็ยิ่งเสียเปรียบในทางยุทธศาสตร์เท่านั้น จนในที่สุดแต่เห็นผลว่าโรยอยู่ข้างหน้าว่าเยอรมันต้องจอดแน่ ดังปรากฏตามที่ได้ทราบกันอยู่ทั่วโลกแล้ว แต่ถึงแม้ว่าเยอรมันจะเป็นผู้แพ้สงครามในครั้งนั้นก็ตาม แต่การทหารด้วยกันแล้ว ก็จำต้องยอมยกนิ้ว ว่าเขาเป็นทหารที่แข็งแกร่งที่สุดในโลก ซึ่งจะหาทหารประเทศใดที่ดัดเทียมได้ยาก เยอรมันแพ้แต่ก็แพ้อย่างชายชาติชาติจริง จึงอดที่จะชมเชยถึงความเก่งกล้าของเขาเสียหาได้ไม่ เขาเป็นทหารที่มวนบดขยี้ น ข้าพเจ้าพูดด้วยความจริงใจ ไม่เอาเรื่องการเมืองมาพูดกัน

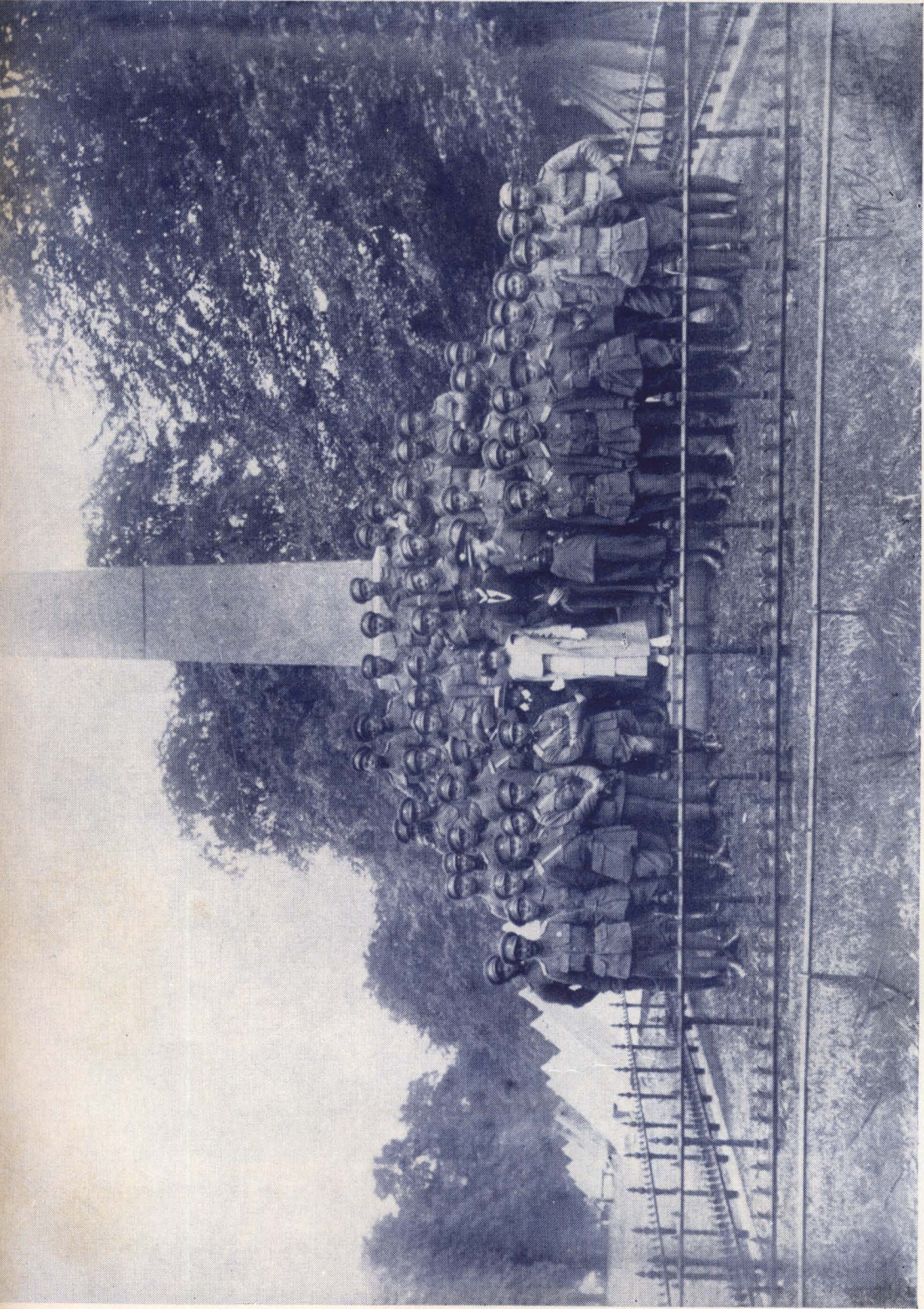
ท่านทั้งหลาย ท่านเคยได้ยินประชาชนพลเรือนคุยกันพูดกันด้วยทศศาสตร์อย่างโน้นยุทธศาสตร์อย่างนั้นจนซกจะชินหูอยู่แต่ไม่ใช่หรือ ข้าพเจ้าฟังแล้วรู้สึกได้ว่า แม้แต่ตัวข้าพเจ้าเองที่ได้เคยผ่านการศึกมาทางทหารมาแต่ดวงขนาดครบาอาจารย์เขา แต่ก็ยังต้องยอมรับสารภาพว่า ข้าพเจ้าเองก็ยังไม่ว่าจะอดตนว่าเป็นผู้มีความรู้ในวิชายุทธศาสตร์ดีพอเลย เพราะวิชายุทธศาสตร์เป็นวิชาการทหารชั้นสูงและยากไม่ใช่เล่น เพื่อนนายทหารของข้าพเจ้าที่บดินกำลังเป็นคนสำคัญ ๆ อยู่

ในราชการทหารหลายคน พอเอ่ยถึงยุทธศาสตร์ก็ทักท้วงหน้าขอบกต แต่คงว่ามันเป็นวิชาที่กว้างขวาง  
 หากคนรู้จริง ๆ ยากและเรียนไม่รู้จัก ส่วนตำหรับยุทธวิธีนั้นพอหาได้ เพราะเป็นวิชาการที่ไม่กว้าง  
 ใหญ่ไพศาลเท่าวิชายุทธศาสตร์ เมื่อเช่นนี้ในบุคคลพลเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษาในทาง  
 โดยเฉพาะ หรือได้รับความรู้บางอย่าง ๆ ปรดา ๆ จึงจะมีความรู้ในวิชายุทธศาสตร์ได้เป็นอย่างดี  
 ได้ ท่านเคยได้ยินเขาคุยเขาพดกันแซดไปหมดตามตลาดและตามร้านกาแฟไหม ? คำหนึ่งก็  
 ยุทธศาสตร์ ต้องคำยุทธศาสตร์ คำบดยุทธศาสตร์ จดยุทธศาสตร์ ถนยุทธศาสตร์ ตะพาน  
 ยุทธศาสตร์ ฯลฯ อะไรเหล่านี้ ว่ายุทธศาสตร์กันเกร่อ จนผู้เรียนยุทธศาสตร์จริง ๆ ชกง  
 ขำพเจ้าเองไม่ใช่เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชายุทธศาสตร์นัก แต่ได้เคยผ่านการศึกษามบ้าง เมื่อมา  
 ได้ยินได้ฟังประชาชนเขาคุยกันถกกันอย่างนี้ ก็ทำให้รู้สึกสงสัยว่า เอ นี่เขาไปได้ความรู้กันมา  
 จากไหน จึงอ้างยุทธศาสตร์กันเป็นคึงเป็นแคว ส่วนตัวเราเองดีเรียนแทบตาย ยังไม่เข้าใจ  
 ยุทธศาสตร์ดีเลย แต่กลัววืให้อภัยเขา เพราะเขาไม่ได้เป็นผู้คงแก่เรียนทางนี้ ก็ว่ากันไปตามเพลง  
 จะไปถือสาอะไรกัน ทนขำพเจ้าเองก็ไม่ตั้งใจจะมาเขียนตำรายุทธศาสตร์บรรจุลงในหนังสือเล่มนี้  
 เพราะไม่มีความรู้พอที่จะเขียนได้ดี แต่มีความปรารถนายอแต่เพียงว่าจะกล่าวไว้ให้ผู้ที่ไม่ทราบ  
 ว่ายุทธศาสตร์คืออะไรได้ทราบไว้บ้างพอเป็นเดา ๆ ให้พอหอมปากหอมคอพึงรู้เรื่องกับเขาเท่านั้น

อันหลักการบนนี้ภายในระยะหนึ่งศตวรรษเศษ ๆ มา นี้ ความจริงยังหาได้  
 เปลี่ยนแปลงหลักสำคัญประการใดไม่ จะมีเปลี่ยนไปบ้างก็แต่เฉพาะเกดตปลักย่อย  
 เพราะวิทยาศาสตร์และอาวุธยุทธโปกรณ์สมัยใหม่เจริญก้าวหน้าไปไกล จึงจำเป็น  
 ต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของเครื่องอุปกรณ์ในการรบเหล่านั้น สมเด็จพระ  
 พระเจ้านโปเลียนโปนาปาร์ตที่ ๑ ซึ่งนักการทหารไม่ว่ายุคไหนสมัยไหน ย่อมยังถือว่า  
 พระองค์เป็นบรมอาจารย์ในวิชาการรบ ซึ่งจนถึงสมัยปรมาณนี้ หลักวิชาการรบของ  
 พระองค์ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นอมตะ ถ้าหากจะสมมุติว่าขณะนี้พระเจ้านโปเลียนสิ้นคน  
 พระชนม์ชีพมาใหม่ พระองค์เรียนรู้อาวุธยุทธโปกรณ์และวิทยาศาสตร์เดี๋ยวนี้มี  
 คุณภาพอย่างไรเพียงใด และผิดแผกแตกต่างกว่าเมื่อครั้งสมัยที่พระองค์ยังมีพระชนม์  
 ชีพอยู่ อันสมัยนั้นยังปราศจากเครื่องบิน บอมบ์ขนาดใหญ่ ยานยนตร์หุ้มเกราะ เรดาร์  
 รถไฟเร็วไฟ ปืนใหญ่มีแล้ว แต่ก็ดูเหมือนจะเป็นปืนใหญ่ชนิดไม่มีเกลียวลำกล้อง เป็น  
 ปืนใหญ่ชนิดโบราณ ซึ่งในเมืองไทยเราใช้อยังไอบุนกว้างฝั่บญฝั่บ่าถูกเข้าจุกตกข้าง แต่  
 ในยุโรปสมัยนั้นคงดีกว่าแน่ ๆ สมมุติว่าหากพระองค์ได้รู้คุณภาพของอาวุธสมัยใหม่



ทหารไทยกำลังเดินสวนสนามผ่านพระราชวังปักกิ่งแฮม ในนครลอมบอดอน



ภาพถ่ายปฐมบรมกษัตริย์ไทยและภรรยาในสวนเกษิงตัน นครลอนดอน  
ภายหลังเดินสวนสนาม ทหารไทยถ่ายรูปร่วมกับเอกอัครราชทูตไทยและภรรยาในสวนเกษิงตัน นครลอนดอน



เท่าที่เป็นจริง เช่นเครื่องบินสมัยนี้ทำเพดานบินได้สูงเป็นหมื่น ๆ ฟุต ไปมารวดเร็ว  
 ได้ถึงหัวโม่งละ ๑,๒๐๐ ก.ม.เศษ อย่างที่นักบินอเมริกันได้ทำลายสถิติความเร็วเมื่อ  
 ไม่กี่วันมานี้ และทรงทราบถึงอำนาจอาวุธปรมาณูว่ามีอำนาจเพียงใดแล้ว ข้าพเจ้า  
 ก็คิดว่ายังหาตัวผู้สมเด็จพระเจ้าไปเลียนได้ยาก แม้แต่พระองค์จะต่อเวลาให้เรามี  
 โอกาสศึกษามาได้ฝ่ายเดียวเป็นร้อย ๆ ปี แม้ทัพสมัยใหม่เห็นจะหาโอกาสนี้ออกเอาที่  
 พระองค์ได้ยาก แต่อาจจะถูกนำไปเลียนนี้ออกเอาที่เอามากกว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงกล้ายก  
 ย่องพระเจ้าไปเลียนถึงขนาดนี้ ก็จะตอบได้ว่า เพราะข้าพเจ้าได้พยายามศึกษา  
 คุณภาพในการนำทัพของพระองค์ทำอย่างละเอียดลออ และแถมซ้ำยังได้ทำนพตเอก  
 พระยาเทพหัสดินทร์ อันถือเป็นอาจารย์ทางวิชาทหารสำหรับตัวข้าพเจ้า ช่วยแนะนำ  
 สั่งสอนข้อสงสัยในการรบของนโปเลียนตั้งแต่ครั้งยังเป็นนายทหารผู้น้อยเข้าด้วยแล้ว  
 ก็ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าการศึกษาการรบของพระเจ้านโปเลียนละเอียดลออพอใช้ ข้าพเจ้า  
 อยากจะคุยอวดว่าในสมัยนั้น จะหานักรบเอกของโลกที่มีความสามารถเทียมทันพระ  
 เจ้านโปเลียนได้ยากเต็มที ข้าพเจ้าเพลินคุยเพลินถึงจึงมากไปเสียแล้ว แต่ก็ไม่เป็นไร  
 เพราะมาแล้วว่าข้าพเจ้าไม่สู้มีความรู้กว้างขวาง จึงวกไปเวียนมาพอให้ได้บรรจุหน้า  
 กระดาษเท่านั้น

เราหันมาพูดถึงเรื่องยุทธศาสตร์ต่ออีกสักหน่อย ข้าพเจ้าจำได้ว่ายุทธ-  
 ศาสตร์นั้นจำแนกออกเป็น ๓ คือ

๑. ยุทธศาสตร์เตรียมการ
๒. ยุทธศาสตร์การรบ
๓. ยุทธศาสตร์การเมื่อง

ยุทธศาสตร์เตรียมการเท่าที่จำได้นั้น ได้แก่กิจการใด ๆ อันจะทำให้กองทัพของเรา  
 ได้ใช้กำลังของชาติเต็มเม็ดเต็มหน่วย เช่นวงกำหนดกฎเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร  
 การตระเตรียมในการระดมพลให้รวดเร็วพัฒนาทันความต้องการ การอบรมฝึกสอนพลเมืองให้มี  
 เล็ดคนกรบ และรู้จักใช้อาวุธในยามสงครามได้ทั่วถึง เช่นที่รัฐบาลจัดตั้งกรมรักษาดินแดนอยู่ใน  
 ขณะนี้ แม้การตงกองทหารหญิงก็เป็นยุทธศาสตร์เตรียมการ เพราะเมื่อถึงคราวสงคราม  
 ก็จะสามารถบ่อนักรบชายไปบรรจุกองทัพได้เต็มที่ ส่วนการรักษาความสงบภายใน

เราก็สามารถใช้ทหารหญิงแทนผู้ชายออก ๓ คอกได้ ข้าพเจ้าได้เห็นคราวสงครามโลกครั้งที่ ๑ มาแล้ว ภายในเขาใช้ผู้หญิงเป็นกำลังมากที่สุด แม้นฉบับรถได้คืนเขาก็ใช้ผู้หญิงแทน การกำหนดหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้เหมาะสมมีส่วนสัมพันธ์กับหลักสูตรและสอนทหารตลอดจนโรงเรียนที่จะเป็นผู้บิหน่ายทหารออกไปรับราชการ กำหนดทางเดินทางคมนาคม เช่น ถนนหนทางและสื่อสารให้ได้เปรียบข้าศึก กำหนดกฎเกณฑ์รูปพรรณสัณฐานยานพาหนะภายในประเทศไม่ว่าทางอากาศ ทางน้ำ ทางบก ให้รัดกุมสะดวกในการใช้เป็นกำลังแก่กองทัพในยามสงครามคล้ายที่ ร.ต.พ. ทำอยู่ในเวลานี้ ตำรวจและท่าอากาศยานไว้ในด้านที่คิดว่าคงจะต้องใช้ในยามสงครามในด้านหนึ่ง ตำรวจเด็บบังอาหารและน้ำใช้ภายในของกองทัพไว้แต่ในยามปกติให้เรียบร้อย กำหนดความแข็งแรงของอาคารและที่หลบภัย ให้ทำการก่อสร้างให้แข็งแรงพอที่จะให้พลเมืองใช้อาศัยเป็นที่หลบภัย จากภัยทางอากาศได้ โดยวิธีคำนวณอำนาจของอาวุธข้าศึก กำหนดให้โรงงานปรกติซึ่งใช้เครื่องจักรเครื่องกล ใช้เครื่องจักรเครื่องกลในอันจะเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย ซึ่งภาษาช่างแสดงว่าเปลี่ยนครกเปลี่ยนด้าม ให้สามารถกลายเป็นโรงแสงขนาดย่อมขนาดใหญ่ผลิตอาวุธแต่เป็นโรงทำเครื่องกระป๋องทำเด็บบังส่งกองทัพได้สะดวก กำหนดเรื่องเด็บบังอาหาร นามนเชอเพลิง และสิ่งอุปกรณ์ต่อวัตถุเหล่านี้ ตลอดจนเครื่องอาหารหยาบเครื่องใช้เช่นยางรถยนต์ไว้แต่ในยามปรกติในยามสงครามจะมีใช้ได้จนเพียงพอ ออกพระราชบัญญัติอาวูชบิให้ใช้อาศัยอย่างน้อยสำหรับป้องกันภายในได้เหมาะสม นอกจากยุทธศาสตร์ข้างแฉ่งบ้านไปจนถึงว่า จะทำอย่างไรจึงจะเกิดพลเมืองมากขึ้น ๆ จนเพียงพอแก่การรบ และยังคงหาทางป้องกันที่จะมิให้พลเมืองเกิดแล้วตายง่าย เช่นการบริบาดทารกในระยะแรกตลอดจนถึงสุขภาพและอนามัยของพลเมือง อันจะก่อให้เกิดกองทัพกำลังพลเข้มแข็งทั้งโดยปริมาณและคุณภาพ หาวิธีขอมทรัพย์และหาทรัพย์สิน เพื่อให้กระทรวงคลังมีเงิน พอที่จะบำรุงกองทัพให้ทันสมัยและมีปริมาณสูงพอแก่ความต้องการ ฯลฯ

เหล่านี้ตกอยู่ในพวกยุทธศาสตร์เตรียมการ ซึ่งข้าพเจ้าเดิมนัดเด็บบังมากแล้ว จึงกล่าวมาเท่าที่พอจะระลึกได้

ส่วนยุทธศาสตร์การรบนั้น เป็นวิชาการชั้นสูงของการนำทัพซึ่งไม่สามารภจะบรรยายขแจ่งให้ละเอียดตลอดได้ เพราะเป็นวิชาการที่ยาก จำต้องเรียนกันนาน ๆ แต่ ณ ทนข้าพเจ้าปรวารถนาแต่ละเด้าให้ท่านผู้เป็นพลเรือนแท้ ๆ ได้เข้าใจหลักการไว้บ้างว่าการรบนั้น มีอยู่ ๒ วิชาด้วยกัน คือวิชายุทธศาสตร์การรบกับยุทธวิธี และสองอย่างนั้นมีการแตกต่างกันอย่างไรเพียงใด

เมื่อครั้งสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ หดกม้อยว่า หากทำการรบซึ่งหน้าหรือในเขตอำนาจระดับบน  
ใหญ่ส่วนมาก ก็ให้เข้าใจว่ากฤษฎหรือวิธีดำเนินการรบนั้น ๆ อยู่ในจำพวกกฤษฎวิธี เช่นการโอบบก,  
ตบหลัง เดินทหารในสนามอย่างแคว ๆ โก่ ๆ สมมุติว่าฝ่ายหนึ่งอยู่ทางธนบุรี อีกฝ่ายหนึ่ง  
อยู่ทางพระนคร รบประชิดกันอยู่ตามตำแหน่งเจ้าพระยา ฝ่ายพระนครตั้งกำลังจากสนามหลวง  
ข้ามสะพานพุทธไปโอบบกฝ่ายธนบุรีที่ตลาดบ้านขมิ้น อย่างนี้เรียกว่าโอบทางกฤษฎวิธี แต่ถ้ามุม  
สมมุติว่าฝ่ายพระนครอันกำลังของตนอยู่ทางบักษได้เช่นนครศรีธรรมราช, ชุมพร, ราชบุรี, เพชร  
บุรี แล้วตั้งให้กำลังเหล่านั้นเดินทหารมาตรงรถไฟที่นครปฐมหรือที่ตลิ่งชัน แล้วให้ตบหลังฝ่าย  
ธนบุรีเข้ามาตามลำดับ เพื่อบบบกฝ่ายธนบุรีให้ตกดำเนินเจ้าพระยา เพราะมีกำลังออกส่วนหนึ่ง  
ตรงแนวซาคักอยู่ทางฝั่งพระนครแล้วเช่นนี้ การโอบหลังของทหารบักษได้ในลักษณะนี้ เรียกว่า  
โอบทางกฤษฎวิธีศาสตร์ทำให้กฤษฎวิธีไม่ ความสำคัญที่จะพึงสังเกตมีอยู่ดังนี้ ฉาดตระเวนตั้งไปดี  
ในระยะใกล้ ๆ เป็นลาดตระเวนทางกฤษฎวิธี แต่ถ้าตั้งกำลังขนาดเข้มแข็งไปทำการในระยะไกล  
สมมุติว่าเรารบกันระหว่างนครศรีธรรมราชกับกรุงเทพมหานคร เราตั้งกองลาดตระเวนขนาดใหญ่  
เช่นทหารม้าสักหนึ่งกองพันหรือหนึ่งกรม ไปทำการลาดตระเวนเป็นฉากอยู่ในระหว่าง  
ซาคักกับเรา ต่างว่าแถบประจวบคีรีขันธ์ เพื่อกอยรวบรวมส่งข่าวให้แก่เรา อย่างนี้เรียกว่าลาด  
ตระเวนกฤษฎวิธีศาสตร์ (ที่ดูจำพวกจรรกรมที่ตั้งไปหาข่าวก่อนสงครามหรือกำลังสงครามในบ้าน  
เมืองของซาคัก ก็เป็นกฤษฎวิธีศาสตร์อันหนึ่ง อาจจัดอยู่ในกฤษฎวิธีศาสตร์เตรียมการถ้าตั้งไปก่อน  
สงคราม)

ข้าพเจ้าเองก็ยังไม่สามารถจะชี้ชัดได้สักว่าอะไรเป็นกฤษฎวิธีศาสตร์ อะไรเป็นกฤษฎวิธีการรบ  
เพราะการรบสมัยใหม่เต็มไปด้วยอาวุธทางไกล เช่นเครื่องบิน สามารถบินระเบิดไปโปรยลงยังที่  
หมายแทนตกบนใหญ่สมัยโบราณอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด เพราะไม่มีมานบนฟ้าจะบังคับยาน  
พาหนะชนิดนี้ได้ จึงจะเอาหลักโบราณมาใช้เทียบเคียงว่าบนใหญ่ส่วนมากถึง ก็ว่าเขตนบนเป็น  
กฤษฎวิธี หรือบนใหญ่ส่วนมากไม่ถึง ก็ว่าอยู่ในเขตกฤษฎวิธีศาสตร์การรบ ก็ยังชักจะสงสัย ๆ อยู่  
เหมือนกัน

ข้าพเจ้าเล่ากฤษฎวิธีศาสตร์การรบไว้เพียงเท่านี้ ซึ่งคงจะได้ประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านซึ่งเป็นฝ่าย  
พลเรือนบ้างไม่มากนักน้อย เพราะจะได้ทราบหลักไว้บ้างว่า อะไรเป็นกฤษฎวิธีศาสตร์อะไรเป็นกฤษฎวิธี  
หากชนเพื่อเจอมากไปก็จะเบื่อบุท่านผู้อ่าน และจะถูกเยาะเย้ยจากนักการทหารสมัยใหม่ได้มากยิ่ง  
จน จึงขออภัยกฤษฎวิธีศาสตร์การรบไว้เพียงเท่านี้

ยุทธศาสตร์การเมืองนั้น ว่าโดยความจริงเป็นวิชาสำคัญไม่แพ้สองอย่าง  
 กล่าวมาแล้วเลย เยอรมันแพ้สงครามในครั้งมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าด้วยเหตุผลอย่างอื่นนั้นพอประมาณ แต่ด้วยเหตุบกพร่องทางยุทธศาสตร์  
 การเมืองเห็นจะเป็นเรื่องใหญ่พอใช้ กล่าวคือเยอรมันเตรียมพวกไว้ตั้งแต่ก่อนลง  
 มือทำสงครามไม่ได้พอ แล้วก็ลงมือเปิดฉากการรบฝ่ายสัมพันธมิตรเสียก่อนด้วย ซึ่ง  
 ถ้ายังไม่จุใจหรือยังสงสัยอยู่ในแขนงยุทธศาสตร์ประเภทนี้แล้ว ก็เหตุอันจริงได้เป็นผู้  
 ลงมือเริ่มรบเริ่มรุกเอาเขาก่อน เยอรมันคบเพื่อนไว้แต่ละคน ล้วนแต่เยอรมันเอง  
 ต้องส่งกำลังไปเป็นพี่เลี้ยงช่วยเพื่อนเพื่อมิให้ล้มละลาย เยอรมันไม่ได้เตรียม  
 เพื่อนชั้นนายสุขยกษหรือชั้นนายสมเด็จไว้เป็นเพื่อนเลย ได้แต่นักมวยหมอม ๆ ไว้  
 เท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อลงมือโจมตีแบบสายฟ้าแลบถือเอาความรวดเร็วแห่งแสนยา  
 ภูภาพของตนเข้าทุ่มเทไม่สำเร็จที่แม่น้ำมารินแล้ว ก็ทำกำลังทางด้านอื่นจากมิตรสหาย  
 ชาวเยอรมันช่วยไม่ได้ เพราะแต่ลำพังเพื่อนเองก็รักษาตัวไม่รอดเสียแล้วเช่นนั้น  
 เยอรมันจึงแจ้ง ส่วนทางฝ่ายสัมพันธมิตรนั้นแล้ว แม้แสนยานุภาพในขั้นต้นจะเป็นรอง  
 เยอรมันมากมายก็ดี แต่ได้ดำเนินยุทธศาสตร์การเมืองไว้เรียบร้อยมั่นคงด้วยฝีมือ  
 เคลมมิงโกลด์วินส์สกี อันเดียน้อยเหนือเมฆ พอรบกันไป ๆ ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงมี  
 แต่จะแข็งแกร่งยิ่งขึ้น ตรงกันข้ามทางฝ่ายเยอรมันยิ่งนานเท่าใดยิ่งลึกลงไป ๆ ไม่  
 มีเพื่อนช่วยเพียงพอ ลงท้ายจึงเบนฝ่ายผู้แพ้สงคราม ให้จำต้องเซ็นสัญญาสงบศึกณ  
 พระราชวังแวร์ซายส์ นี้แหละคือผลความบกพร่องในทางยุทธศาสตร์การเมืองยิ่งกว่าที่  
 จะโทษความบกพร่องในข้อซึ่งมีความสำคัญน้อยกว่า ข้าพเจ้าคิดว่าเยอรมันคงจะ  
 ได้คำนวณผิด คิดว่าการโอบป้อมอย่างหมีมาซึ่งไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ การ  
 รบขนาดนี้ จะทำให้ไม่ได้ชัยชนะเด็ดขาด มัวเตรียมอยู่แต่ในเรื่องยุทธศาสตร์การ  
 รบ ประมาทขาดความสำคัญหม้อที่ ๓ นี้เสีย ผลร้ายจึงตกอยู่กับประเทศชาติของตน  
 ที่จริงเยอรมันใช้วิชา ยุทธศาสตร์เตรียมการและยุทธศาสตร์การรบเป็นเยี่ยมที่สุด ซึ่ง  
 จะหาที่ติได้ยาก ถ้าหากโมลเค็มได้ถอนกำลังนำไปใช้เสียในด้านอื่น ซึ่งไม่ได้ผล  
 อะไรเลยก็ว่าได้ นั่น มิฉะนั้นแล้วยุทธศาสตร์หลักที่ ๒ คือยุทธศาสตร์ทางการรบ  
 ก็พอจะช่วยแก้ยาหม้อที่ ๓ คือยุทธศาสตร์การเมืองที่บกพร่องได้

ขอท่านผู้รู้ทั้งหลายได้โปรดให้อภัยแก่ทหารแก่ ๆ อย่างข้าพเจ้าผู้เรอสมย์บ้าง  
 ก็จะเป็นพระคุณหาที่สุดมิได้

พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์

นายทหารพันราชการประจำกองทัพบก

# ความรู้สึกรักของทหารอาสา

โดย

กร. โชติ คุ้มพันธ์

ท่านนายกสมาคม ฯ ได้กรุณาให้เกียรติ ขอร้องให้ข้าพเจ้า เขียนอะไร สักเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับทหารอาสา เพื่อลงในหนังสือฉบับที่ท่านถืออยู่นี้ ข้าพเจ้าภูมิใจในเกียรตินี้ เพราะนานมาแล้วอยากแสดงความรู้สึกของตน ในการเป็นทหารอาสาบ้าง แต่ก็ไม่มีโอกาสจะแสดงได้ ณ ที่ใดที่เหมาะสม ฉะนั้นในที่นี้ข้าพเจ้าจึงขอล้อโอกาส แสดงความรู้สึกในการเป็นทหารอาสาของข้าพเจ้า ให้เพื่อนทหารอาสาและเพื่อนร่วมชาติได้ทราบ เพื่อพิจารณา แก้ไขให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป.

ข้าพเจ้าได้สมัครเป็นทหารอาสาโดยมิได้ปรึกษา หรือบอกกล่าวให้ญาติ เพื่อนฝูง แม่บิดาให้ทราบเลยก่อน ในขณะที่ข้าพเจ้ามีอายุเพียง ๑๗ ปี เหตุที่ข้าพเจ้าสมัคร แม่และข้าพเจ้าก็บอกไม่ถูกว่าเพราะเหตุใด เพราะความรักชาติ คำสั่งนา พระมหากษัตริย์หรือ หรืออะไรกันแน่ สิ่งหนึ่งที่พอจะบอกได้ก็เพียงว่า ขณะเป็นนักเรียน และลูกเสือ ข้าพเจ้าถูกอบรมให้รักชาติ คำสั่งนา พระมหากษัตริย์ จนถึงขนาดพัดชีพให้ตั้งหน้าได้ ต่อมา ข้าพเจ้าตั้งคำถามตนเองว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงไปพัดชีพ เพื่อชาติ คำสั่งนา พระมหากษัตริย์ ก็ยังหาคำตอบที่ พอใจตัวเองไม่ได้ แม้คำตอบของรัฐบาลก็ยังไม่เป็นที่ พอใจข้าพเจ้า ยิ่งบางคราวได้ยินเพื่อนร่วมชาติกล่าวใน ทำนองว่าพวกทหารอาสา อาสาไปส่งความแก่เพื่อไปด แหม่ม แซก หรือเพื่อสนับสนุนอะไร ๆ ทำนองนั้น บาง คนกล่าวว่า พวกทหารอาสาไม่อาสาไป เขาก็เกณฑ์ คนไปได้ถมไป จึงทำให้ข้าพเจ้าโกรธตนเองบ่อย ๆ



พลทหารโชติ คุ้มพันธ์

ยังบางครั้งได้เห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติอย่างเหยียดหยามต่อพวกทหารอาสาเหล่านั้น ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าโกรธมากขึ้น เพราะแม้แต่ตนเองก็เคยโดนมาเช่นเดียวกัน คือ ก่อนข้าพเจ้าเป็นทหารอาสา ข้าพเจ้ารับราชการเป็นเสมียนอยู่ที่กรมยุทธโยธาทหารเรือ โดยท่านผู้ใหญ่ที่เคารพของข้าพเจ้าเป็นผู้ฝาก แต่เมื่อกลับมาจากทหารอาสา ข้าพเจ้านำความรู้สึกมาอย่างหนึ่งว่าการเข้าทำงานในวงราชการควรจะเข้าทำได้โดยความรู้สึกความสามารถ ไม่ใช่เข้าทำได้ด้วยผู้มีอำนาจฝากหรือสั่งเดี๋ยวมั้ แม้ความรู้สึกนั้นจะไม่ตรงต่อประเพณีบ้านเมืองเรา แต่ก็เป็นความรู้สึกที่ข้าพเจ้ายังเปิดใจไม่ได้ ฉะนั้นเมื่อข้าพเจ้ากลับมาถึงเมืองไทย จึงไม่ยอมกลับไปรับราชการที่เดิม เพราะมีผู้ใหญ่ฝากให้ ข้าพเจ้าจึงพยายามหางานทำด้วยตนเอง โดยวิธีขึ้นใบสมัครตามหน่วยราชการที่ข้าพเจ้าสับสนทราบว่ามีตำแหน่งว่าง พร้อมกับหนังสือแจ้งว่า ข้าพเจ้าเป็นทหารอาสามาแล้ว ๓๐ กว่าแห่งไม่ได้ผลเลย เฉพาะอย่างยิ่งแห่งสุดท้าย ท่านผู้ใหญ่ในที่นั้นได้พูดและแสดงอย่างเหยียดหยามในการที่ข้าพเจ้าแจ้งตนว่าเป็นทหารอาสา ถึงกับบอกข้าพเจ้าอย่างไม่มีหางเสียงว่า “ที่นี่ไม่มีตำแหน่งสำหรับทหารอาสา” แต่ต่อมาท่านก็มีตำแหน่งสำหรับญาติของท่าน เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าจึงอยากที่จะบอกใครว่าตนเป็นทหารอาสา ไม่คิดจะรับราชการต่อไปอีก เพราะเห็นว่าวงราชการสมัยนั้นมิได้เห็นคุณค่าของพวกอาสาเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อประเทศชาติแม้แต่น้อย จึงตั้งใจไปหากินตามค้าแข้งในต่างจังหวัด แต่บังเอิญก่อนที่ข้าพเจ้าจะออกเดินทาง ก็มีเพื่อนทหารอาสาคนหนึ่งมาบอกข้าพเจ้าว่า ที่กรมศุลกากรต้องการเสมียนฝรั่งคนหนึ่ง โดยวิธีสอบแข่งขัน ข้าพเจ้าจึงไปสมัครสอบ และบังเอิญสอบได้ จึงได้กลับเข้ารับราชการใหม่ และต่อมาเมื่อข้าพเจ้ามีอายุมากขึ้นก็อภัยในสิ่งต่างๆ ที่ผ่านมา อภัยอย่างทหารอาสาทุกคนที่เคยอภัยๆ เพราะผู้พูดและผู้ปฏิบัติในครั้งกระนั้นมีความคิดแคบและเห็นแก่ตัวมากเกินไปที่จะมองเห็นประโยชน์ของการเสียสละของเพื่อนร่วมชาติ เอาชีวิตให้แก่ประเทศชาติ แต่เดี๋ยวก็นำสิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าปลื้มอย่างมากที่สุด คือ องค์ประมุขของชาติทุกรัฐบาล มิได้เคยลืมผู้ที่พลชีพเพื่อชาติ และทรงเอาใจใส่อุปการะมาตลอดเวลา มาลบล้างความคิดแคบและเห็นแก่ตัวของบุคคลบางคนเสีย

สิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าตั้งใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ รัฐบาลหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองได้แสดงการเอาใจใส่ต่อทหารอาสาไม่น้อย ยิ่งรัฐบาลหลังรัฐประหารแล้วก็ยังแสดงการเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าจึงหวังว่า วันหนึ่งเพื่อนร่วมชาติทั้งชาติของข้าพเจ้าคงจะเห็นว่า การเป็นทหารจะต้องเสียชีวิตเพื่อประเทศชาติทุกขณะนั้น มิใช่เพื่อผู้เป็นทหารเอง หรือเพื่อ



# ทหารปอดพรุณ

โดย

ส.ท. เจริญ มีเดช

เมื่อก่อนประกาศสงครามโลกครั้งแรก ข้าพเจ้าเป็นข้าราชการประจำกรมตำราทหารบก ทางราชการประกาศสงครามกับประเทศเยอรมันนี้ อาสเตรีย ฮังการี เช็กกับสัมพันธมิตรมี อังกฤษ, ฝรั่งเศส, อเมริกา และญี่ปุ่น เป็นต้น ต่อไปมีข้าทางกรมเสนาธิการทหารบกได้ออกประกาศแจ้งความแก่บรรดาข้าราชการชั้นสัญญาบัตรของกระทรวงมหาดไทย ที่เป็นพลเรือน มีความว่าถ้าผู้ใดมีใจสมัครจะอาสาไปในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรปครั้งนี้ก็หย่อนใบสมัครได้ที่กรมเสนาธิการทหารบก เพื่อเข้ารับการศึกษาฝึกหัดเป็นนักบินแล้วไปกับกองทหาร

พอประกาศแจ้งความออกในวันนั้น ข้าพเจ้าก็รีบเขียนใบสมัครยื่นต่อกรมเสนาธิการทหารบกในทันที ทุกกระหม่อมเสนาธิการรับสั่งว่าเจ้าหมอนี่ใจเด็ดเร็วพอใช้ รับสั่งต่อไปอีกว่าให้รอไว้ก่อนจนกว่าจะได้พิมพ์แบบฟอร์มเสร็จ แล้วจึงค่อยกรอกข้อความในแบบฟอร์มยื่นส่งมา พอกรมตำราทหารบกพิมพ์แบบฟอร์มเสร็จ ข้าพเจ้ารีบไปขอมา ๒ แผ่น แล้วกรอกข้อความลงไปทันที ยื่นต่อหัวหน้าแผนกๆ ส่งให้เจ้ากรมๆ ส่งต่อเสนาธิการในวันนั้น ต่อมาข้าพเจ้าก็ออกแจ้งมายังข้าพเจ้า ให้ข้าพเจ้าไปรับการคัดเลือกที่กองบัญชาการ โรงเรียนนายร้อยทหารบก (เวลาดนั้นเป็นกรมแผนที่ทหารบก) ข้าพเจ้าได้รับการคัดเลือกตามเวดากำหนด พอถึงต้นที่กองบัญชาการคัดเลือก ข้าพเจ้าก็ตรงเข้าไปหาเจ้าหน้าที่เอาคำสั่งจากกรมเสนาธิการทหารบกไปแสดงให้เขาดู เขาก็หยิบบัตรมา ๓ แผ่น จดรายการ ชื่อ แซ่ ตำแหน่ง อายุ แล้วส่งให้ข้าพเจ้านำไปหานายแพทย์ตามต้นที่ต่างๆ ข้าพเจ้าจะขอเรียกต้นที่เหล่านี้ว่าด่านตรวจโรค ด่านแรกเขาตรวจตา พอเสร็จก็หยิบบัตรมาจดลงในหลังบัตรว่า Trackoma แล้ว



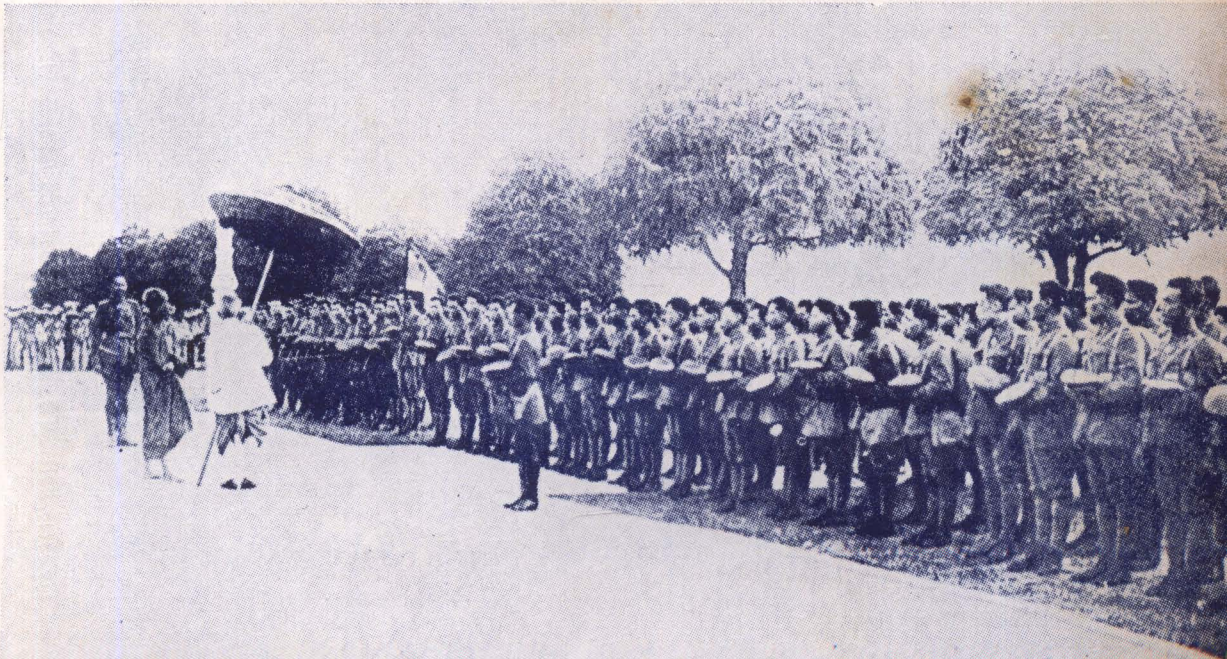
ส.ท. เจริญ มีเดช





ทหารไทยกำลังเดินสวนสนามผ่านประตูชัย นครปารีส

สมเด็จพระมหาสมณะ ทรงประสาธน์แก่ทหารซึ่งกลับจากราชการสงคราม





พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กำลังทรงพระราชนิพนธ์เพลงที่โรงเรียนราชินี กรุงเทพมหานคร ณ วิทยาลัยยุโรป แก่เหล่าทหารอาสา

กำลังคนให้ข้าพเจ้าพร้อมกับพูดว่า คุณเป็นทราโคมา แต่พึงเป็นอาจารย์หาหายได้ทันไป ให้ข้าพเจ้าไปรับตรวจด้านที่ ๒ ต่อไป เหน่าข้าพเจ้าเข้าไปในม่านให้ข้าพเจ้าเปิดองเดือผ้ามวงออกเพื่อจะตรวจของสำคัญ ข้าพเจ้านึกในใจว่าเขาคงจะดูว่าข้าพเจ้าเป็นเพศชายหรือเพศหญิงแน่ เมื่อเขารู้แล้วว่าข้าพเจ้าเป็นเพศชายแน่ และก็เป็นผู้ชายฉกรรจ์ที่จะไปรบกับซาคักคีตรได้ด้วย ก็ยังมียอมปล่อยให้ข้าพเจ้าไปได้ง่ายๆ กลับตรงเข้าจับต้องเพศของข้าพเจ้าดับคณาเด้น ข้าพเจ้าคิดต่อไปอีกว่าท่านนายแพทย์ผู้หนึ่งคงจะยอมให้ข้าพเจ้าได้ไปรบกับซาคักคีตรแต่กับเพศชายอย่างเดียว คงจะหวังให้ข้าพเจ้าไปรบกับซาคักคีตรที่เป็นหญิงด้วย ถึงแม้ศัตรูจะเป็นเพศหญิงก็รวมได้ จึงได้ตงอกตงใจตรวจตราเสียอย่างละเอียดดอดว่า อ้ายหนูของข้าพเจ้ามิได้ม้วยไซ้ได้เจ็บแต่ประการใด เขาก็หีบมับตรซ้อ แซ่ จดลงในด้านหลังว่า “กามโรคไม่ปรากฏแต่อย่างใด” แล้วกำลังบัตร์คนให้ข้าพเจ้าได้ไปตรวจด้านที่ ๓ อีกต่อไป ด้านนั้นเป็นด้านสุดท้ายจะถูกส่งปล่อยหรือประหารก็ตามนั้นแหละ พอไผ่ได้เข้าไปในด้านที่ ๓ นี้ ก็เจอนายแพทย์ฝรั่ง เขารับบัตร์ของข้าพเจ้าไปอ่านดูซ้อ แซ่ แล้ววางเอาอันหินทับไว้ แล้วตั้งให้ข้าพเจ้าถอดเดินชั้นนอกในออก แต่ไม่ต้องแก้ผ้าอย่างด้านที่ ๒ ตาหมอแกเอาเครื่องตรวจฟังดูตามหน้าอกหน้าใจและด้านหลัง แล้วด้ายหน้าพูดว่า “ท่านเป็นปอดพรุน” ไปเมืองนอกไม่ได้ พอข้าพเจ้าได้ยินว่าข้าพเจ้าปอดพรุนเท่านั้น รู้สึกฉุนทอนท์ เพราะข้าพเจ้ารู้สึกตัวของตัวเองได้เคยเป็นพระญาติพระวงศ์ของเสด็จเจ้าในกรมฯ แม้แต่บัดเดียว ข้าพเจ้าจึงได้คิดคำนายแพทย์ฝรั่งเสด็จคนนั้นว่าไม่จริง เสียงได้ตอบกันอะอะจนนายแพทย์ใหญ่ไผ่ได้หน้าออกมาจากด้านในและถามข้าพเจ้าว่า อะไรกัน? ข้าพเจ้าตอบว่า มอง-ซีเออร์แพทย์คนนี้ ตรวจผมว่าปอดพรุน ความจริงผมไม่ได้เคยเป็นโรคหรือแม้แต่ไอกัมได้เคยแล้วปอดของผมจะพรุนได้อย่างไร ร่างกายของผมเป็นปรกติสมบูรณ์ดี ท่านนายแพทย์ใหญ่พอได้ฟังก็พูดว่า เขาผมจะตรวจให้เอง พอพูดแล้วท่านไปคว้าเอาเครื่องฟังใส่หู และเอาปากเครื่องและตามหน้าอกและด้านหลังอีกเช่นเดียวกัน แล้วพูดว่าจริงของเขาคอน ปอดพรุนแน่ และขอคัมบัตร์ซ้อ แซ่ ข้าพเจ้าเข้าไปที่กอนหินทับ ท่านเดินไปหีบเอาอ่านด้านหน้าแล้วพลิกอ่านด้านหลัง แล้วพูดว่า คุณไปไม่ได้คอกนัยันต์ตาก็เป็นทราโคมา ปอดก็พรุนจะไปได้อย่างไร อย่าไปเลย ว่าแล้วก็จับบัตร์ซ้อแซ่ออกเป็นหลายชั้นเป็นสัญลักษณ์ว่าปิดฉาก เลิกการแสดงละครบทมัครอาดาได้ ข้าพเจ้าจำใจจำต้องลากลับออกมาจากสถานทีคดีเอือก กลับกรมอย่างคนหมดหวัง นึกสลดใจตนเองว่า เรานี้เคราะห์ร้ายแท้ ร่างกายเราดี ๆ ทำไมเขาจงตรวจว่าเราปอดพรุน เกิดมาชาติหนึ่งอยากจะได้เล่นละครแห่งชีวิต

ให้ครบทุกฉาก ฉากแรกเราเล่นเป็นนักเรียนเดินถือหนังสือไปโรงเรียน เข้า-เห็น  
 กลับบ้านทุกวัน จนหมดฉาก ฉาก ๒ ออกจากโรงเรียนแล้วเข้ารับราชการในกรม  
 ศุลกากร ฉากนั้นแหละเป็นตัวพระเอกรูปหล่อ ผู้หญิงก็ตกใจแทบไม่เว้นแต่ละวัน  
 ออกโรงอยู่ ในกรุงเทพฯ ได้ไม่กี่ปีต้องย้ายออกไปเล่นอยู่ หัวเมืองราชบุรี ไม่ถึงปี  
 ต้องไปตึกเล็กแสดงกลับเข้ากรุงเทพหรือตึกหรืออยู่ พวกหนึ่งก็ได้แสดงอีกฉากหนึ่ง ฉาก  
 นั้นแสดงเป็นตัวพระบวชอยู่ในวัดมหาพฤฒาราม ๑ พรรษา ในระหว่างแสดงเป็นตัว  
 พระนี้ต้องเล่นอย่างแนบเนียน แม้จะเดินทางไปไหน เห็นดีกาเดินผ่านต้องหลบคิด  
 ถอน ดูราวกับว่าเป็นตัวกบฏ ฝ่ายดีกาไม่ใคร่จะหลีกเลี่ยงเลยด้วย ครั้นดีกาออก  
 แล้วซี ผู้หญิงหลีกคิดถอน มันตรงกันข้ามอย่างนั้น ราวานอยากจะขอแสดงเป็นตัว  
 พระเอกชนิดโรมานที่สักฉากก็หมดหวัง ถ้าร่างกายเราเข้ารูปหรือทรนแสดงไม่ได้  
 เรามีน้อยใจเลย เมื่อนึกถึงว่าแต่แต่บุญกรรมก็หมดติด และก็เลยนึกถึงตาของเราว่า  
 อัยตราโคมันมันโรคอะไรหว่า? ต้องกตัญญูเข้าไปถามนายด่านที่ ๑ ดตหรือ เมื่อนึกเสร็จก็เข้าไปถาม  
 เขา นายแพทย์ด่านที่ ๑ บอกว่า คุณเป็นโรคตั้งดวงตาหรือตาแดงเรื่อหรืออย่าทงเอาไว้นานตาจะบอด  
 ข้าพเจ้าก็แสดงความขอใจตากตัญญูเข้ามาทำงานตามเคย

รุ่งขึ้นอีก ๒ วัน ข้าพเจ้าตาหัวหน้าแผนกไปให้หมอที่โรงพยาบาลดวงกรณีตรวจตา  
 พอชน บรรไดไป ถึงพัน ชันดัง พอดี กับท่าน นายแพทย์ใหญ่ เดิน ลงมาจาก ชันบน ถึงข้าง ดังพอดี  
 (นายแพทย์คนที่ฉับกับตรงเมื่อวันตรวจโรคในค่ายที่ ๑) ท่านยิ้มและถามว่ามาธุระอะไร ข้าพ  
 เจ้าเบ็ดหมอกยกมือไหว้แล้วตอบกับท่านว่า ผมมาขอให้แพทย์ทบทวนยานยนต์ตามความเป็นทรา  
 โคมา ท่านหันไปเรียกนายแพทย์คนหนึ่งซึ่งกำลังเข้าเวรอยู่ น้หลายคุณพาท่านมันไปตรวจ  
 ดูที่โรคตราโคมาที่เป็นนั้น จะรักษาให้หายได้ทันไปสงครามคราวนี้หรือไม่ ถ้าพอจะรักษา  
 ทันก็ให้เริ่มลงมือรักษาให้หายโดยเร็ว แล้วคุณหมอหยุดพาข้าพเจ้าไปรักษา (หมอหยุด  
 เวदानัน เวदानันคอคอดวงประจักษ์ฯ) ข้าพเจ้ารู้สึกงงและตื่นเต้นในคำสั่งของท่านนายแพทย์ใหญ่  
 ว่าเมื่อดวงชันมนหดมือ เวदानันหน้ามือ “มันยังงั้นนี่หว่า” ท่านคงจะดื่มอายปอดพรุน  
 ของข้าพเจ้าเสียแล้วกรรมมัง หรือเทวดาจะตั้งใจท่านให้ข้าพเจ้าได้แสดงฉากละครฉากอ้ายพรม  
 ด้นี้อีกฉากหนึ่งเป็นแน่ หมอหยุดรักษาข้าพเจ้าอย่างคนไข้วิสามัญ เขาดีโน้วได้ตา และสั่งให้  
 มาพบกับหมอไฮเอ็คในเช้าวันมะรืนเวลา ๘.๐๐ น. ตามวันกำหนดข้าพเจ้าปรากฏตัวอยู่ในห้อง  
 รักษาตาเรียบร้อย พอหมอไฮเอ็คมา หมอหยุดรายงานให้ทราบถึงเรื่องของข้าพเจ้า ท่าน

หมอมองมายังข้าพเจ้าและเดินมาถามว่าทำไมจึงรู้ว่าเป็นที่ราโคมา ข้าพเจ้าบอกว่ามีที่คิดเด็ก  
 ทหารอาสาได้ตรวจและบอกว่าฟังเป็นใหม่ ๆ พอที่จะรักษาได้ทันที หมอจับตาข้าพเจ้าเปิดตรวจ  
 อีกครั้งเสร็จแล้วหว่าว คบหลังข้าพเจ้าเบา ๆ ว่าดีมาก ๆ รักษาไม่ช้าก็จะหายไปก็ได้ ยินดี  
 มาก ๆ หันไปทางหมอหยุด หมอหยุดเขียนใบรับรับรองเขียนภายใน ๑ เดือนหายดีไปได้ ฉัน  
 เช่นชื่อรับรอง แทนที่หมอหยุดจะเอากระดาษธรรมดาเขียนเป็นใบรับรับรอง กลับไปเอา  
 กระดาษบัตรทนายแพทย์รับรองให้ข้าราชการที่เจ็บป่วยตายได้เท่านั้นเท่านั้นจน มารอกแบบบัตร  
 รับรองให้ข้าพเจ้าตายราชการ ๑ เดือน เพื่อให้นำไปให้เจ้าหน้าที่คิดเด็กในวันนัดพิเศษถ้า  
 หนีรับบัญญัติข้อขัดข้องเด็ก ๆ น้อย ๆ ที่ยังไม่เรียบร้อยหรือบางท่านที่คิดขัดในบางกรณี ให้  
 มาว่ากันเสียในวันให้เสร็จสิ้น

ในวันคิดเด็กพิเศษนั้น ข้าพเจ้าถือเอาคำของท่านนายแพทย์ใหญ่ที่คราวแรกท่านเป็นผู้  
 เพื่อทำลาย (แล้วคงจะล้ม) ทศราวานท่านเป็นผู้ตั้งหมอหยุดให้รับรักษาตาข้าพเจ้าเพื่อกอ  
 ข้าพเจ้าต้องทำตมว่าข้าพเจ้าปลอดไม่เป็นพรมบ้าง ข้าพเจ้าไปปรากฏตัวอีกครั้งในวัน  
 ทำตัวเป็นคนมีบัญญัติข้อขัดข้องในเรื่องรักษาตาหรือรักษาตาหายไม่หาย บัตรชื่อแซ่ (ไม่ปรากฏ  
 เพราะถูกฉีกลงกระโถน) ถือแต่บัตรหมอไฮ่เอ็กไปแผ่นเดียว นายด่านใหญ่คือเจ้าคุณเฉลิมอากาศ  
 (เวลานั้นเป็นคุณพระ) พอข้าพเจ้าเฝ้าหน้าเข้าไปท่านก็ยิ้ม ข้าพเจ้าเบ็ดหมวกยกมือไหว้ ท่าน  
 ก็ทักว่า “จะไปกับเขาด้วยหรือ” ข้าพเจ้าตอบว่าครับ ในขณะเดียวกันก็ได้ยื่นบัตรรักษา  
 ตาภายใน ๑ เดือน (บัตรอนุญาตให้หยุดได้) ให้แก่ท่าน ท่านรับเอาไปอ่านเสร็จจึงมองหน้า  
 ข้าพเจ้าแล้วถามว่า “อยากไปหรือ?” ข้าพเจ้าก็ตอบกับท่านว่า “ถ้าผมไม่อยากจะไปผม  
 จะมาสมัครอาสาไปทำไมเล่าครับ” ถ้อยคำนั้นพูดได้ พดางยิ้มให้ข้าพเจ้าไปจุดตัว  
 ที่เจ้าหน้าที่เป็นสัญญาตั้งชื่อว่า โอ.เค.

ข้าพเจ้าได้ไปทำศึกสงครามกับศัตรูทั้งเพศชายเพศหญิงในทวีปยุโรปมาอย่างโชกโชน และ  
 กลับมาสู่บ้านเกิดเวลาว่างมาตั้ง ๓๕ ปีเศษเช่นแล้ว อ้ายเจ้าโรคปลดพรมไม่เห็นมันแสดงปรากฏ  
 การณ์ให้ข้าพเจ้าเห็นแฉะรู้สึกเคยแม่แต่น้อย สุขภาพสังขารของข้าพเจ้าไม่มีอายุจะมาก แต่กลับ  
 สัมบูรณ์แข็งแรงอ้วนพวยังไม่น่าเชื่อ --- แปลกแท้ ๆ --- แปลกจริง ๆ หรือจะเนื่องด้วยเหตุ  
 อันใด ขอท่านผู้อ่านที่นับถือ ช่วยกรุณาคิดและตอบให้ด้วย.



# ข้อเกิดแข่งสงคราม

ใครขอสถานเขตขอ	สงคราม
ภายิตอิตาเลียน	กล่าวไว้
ที่ดินก่อสร้างความ	พิพาท
เพราะแย่งชิงกันให้	เกิดเคือง
เรื่องนี้ในส่วนกิจ	บุคคล
ก็ยอมได้มีเหตุ	มากแล้ว
แย่งรัฐระมลทล	ยิ่งใหญ่
ยอมจะมีได้แก่แล้ว	เหตุลาม
ความโลกแห่งมนุษย์	ไปมี สิ้นเลย
จึงมุ่งแต่แผ่แดน	รุกตัว
เป็นเหตุให้ราว	แย่งยุทธ์ กันนา
มิตรต่อมิตรแตกราว	เพราะดิน
ถิ่นใครใครจักไม่	รู้ถนอม
ผู้ประสงครัก	ราษฎรผู้
ใครเลยจักนิ่งยอม	ยกให้ เปล่าพ่อ
ต้องกัดฟันบังอาจ	ยุทธนา

# ข้อเกิดแข่งสันติธรรม

ถ้าเมื่อยากจะให้	ศึกสงบ
และยุทธะภยชาติ	โลกไซ้รู้
ทุกชาติทั่วพิภพ	ต้องคิด
ตัดโลกที่ดินได้	แหละดี
ยังมีรุกตัวอยู่	ตราบไต
การยุทธบ่ขาดโลก	ตราบนั่น
แดนใครก็แดนใคร	ต่างอยู่ กันเทอญ
โลกก็จะแมนหมั้น	หมดภัย
ชาติใหญ่เล็กละเว่น	ข่มเหง
และรักษาธรรมะ	มันไว้
ชาติน้อยจะข่าเกรง	เหมือนพี่
ต่างจะอยู่สงบได้	ตั้งจันต์

# เรื่องข้าพเจ้าได้ไปเห็นมา



นายดาบโตะ เวชชอุไร

ข้อ ๑. จะหาเจ้าหน้าที่ตำรวจจับขโมยหายาก จะพบส่วนมาก แต่เจ้าหน้าที่จราจร เช่นในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และ สวีเดน ทำไมเป็นอย่างนั้น ขอตอบว่าประชาชนทุกคนเขาทำหน้าที่เหมือนตำรวจ เมื่อท่านพบประชาชนของเขาที่ไหนก็หมายความว่า ท่านพบตำรวจที่นั่น ฉะนั้นราษฎรทุกคนในประเทศของเขา จึงไม่มีใครกล้าแสดงตัวเป็นขโมย ถ้าประชาชนในประเทศเราหันมาใช้อุดมคติอย่าง ประเทศ เขา เหล่านั้น บ้าง ข้าพเจ้าว่าดีแน่

ข้อ ๒. โรงพยาบาลที่ทันสมัยที่สุดในทวีปยุโรป คือโรงพยาบาล SÖDERJUK Huset ในประเทศสวีเดน ี่นี้ เพราะมีเครื่องมือเครื่องใช้บริบูรณ์ และพิเศษอย่างดีเลิศ กับมีนายแพทย์ประจำในโรงพยาบาลชั้นศาสตราจารย์ขนาด เกรียงทอง และ รับ โนเบิลไพร์ซ การปฏิบัติงานของนายแพทย์เหล่านั้นก็ออกไปด้วยพรหมวิหารสี่ ต้อนรับประชาชนคนเจ็บไข้ทั่วไปด้วยมารยาทอันดีงาม ไม่เลือกชั้นวรรณะหรือชู้ตะคอก

ข้อ ๓. จะไป ณ สถานที่ใดๆ แม้แต่ทุ่งไร่ นา ป่า ดง ในยุโรป เราจะพบแต่ประชาชนทั่วไปเขาชอบอ่านหนังสือพิมพ์ในเวลาว่างเสมอๆ ไม่ปล่อยให้เวลาเสียไปโดยไร้ประโยชน์

สรุปความทั้ง ๓ ข้อนี้ ว่า ข้าพเจ้าอยากเห็นประชาชนพลเมืองของประเทศเรา ได้รับการศึกษามีวัฒนธรรมและจิตใจสูง เช่นประเทศเขาเหล่านั้นบ้าง.



# สันติภาพแผ่นไทม์

โดย

น.ร. ๑๖๕๘

อันการรบราฆ่าฟันกันในโลก ท่านผู้อ่านเคยคิดบ้างไหม ว่ามนุษย์เราจะสามารถเลิก-  
สงครามจตุตถ์การโลก ได้ด้วยวิธีใด ๆ ก็ตามที่ ในอนันที่จะทำให้การรบราฆ่าฟันกันหมดสิ้นไปเสีย  
จากโลกได้ จริงอยู่ ท่านผู้มีความหวังดีต่อมนุษยชาติ ได้เคยพยายามนักพยายามหนาที่จะให้  
เพื่อนมนุษย์ร่วมโลกได้อยู่กันด้วยกันโดยฐานภราดรภาพ ปราศจากสงครามฆ่าฟันซึ่งกันและกัน  
อันเป็นเครื่องบั่นทอนชีวิตและทรัพย์สินสมบัติของแต่ละชาติให้ถึงซึ่งความพินาศนิหยาบ เป็นความ  
จริงไม่ว่าจะเป็นฝ่ายแพ หรือฝ่ายชนะก็ตามที่ แต่ภัยอมจกตของศึกหระยอยยับไปด้วยกันทั้งสอง  
ฝ่าย เพราะเด็มอนการล่าตนาเข้าหากัน ซึ่งตงท่ายตางกจกตองเบยกปอนไปตม ๆ กันเป็น  
ธรรมดอ อย่างที่ไม่ม่ผู้ใดจะคัดค่านได้วาทักตางอันไม่เ็นความจริง รัฐบุรุษคนสำคัญ ๆ ของโลก  
ได้พยายามก่อพยายามตงตงต ๆ ชนมาหลายตงหลายอย่าง เช่น ศาตโลกเออย ตันนิบาศชาติเออย  
สหประชาชาติเออย ซึ่งความจริงองคการเหล่านี้ได้เคยให้ประโยชน์ประะประทังการสงคราม  
ไว้ได้หลายหนหลายคร้งเหมือนกัน แต่ก็มีสามารถจะยับยั้งให้เลิกการรบพุ่งไปเสียโดยเด็ดขาด  
ที่เดียวได้ ตั้งแต่เริ่มจตุ ๆ กันมาด้วยสัญญาเจตนาดี ด้วยหาวิธีของกันที่จะมิให้เกิดสงครามจนแล้ว  
จนรอด แต่อนิจจาหากได้ตองเจตญ์แล้ว ก็จะมีพอทราบได้ว่าในระหว่งประมาณ ๕๐ ปีที่มี  
องคการเหล่านี้ ได้เกิดการรบพุ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ จนถึงชนมหาสงครามโลกที่หนักคร้งแล้ว  
ชีวิตมนุษย์หมดสิ้นไปเพราะการรบพุ่งซึ่งชัย ค่านอนอย่างหยาบ ๆ ก็ดับตานชีวิต ซึ่งเป็นทนา  
เศร้า และตตใจตักเพียงใด นานาชาติปากก็ว่าตองการสันติภาพ แต่ในขณะเดียวกันต่างก็  
พยายามระดมอาวุธยุทธรณทัณฑ์กันเป็นจระหว่งทั่วโลก หากจะอ้างวาทักตองตระเตรียมเช่นนี้  
เพราะแม่หวังตงตงบ จึงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ ฉันทไม่อยากรบจริง ๆ ฉันทจึงตองเตรียมรบ  
เพื่ออย่างนอยก็จะได้ทำให้อูทคิดอยากรบอยู่แล้วตองยับยั้งซึ่งใจจนเห็นว่า จะเคยเด่นอย่าง  
หวน ๆ หาได้ไม่ ครันไม่เห็นทางที่จะเอาชนะได้ง่าย หรือชนจะเอาให้ได้ก็ตองถึงเทวะเป่าเป็น  
เติมพันขนาดหนักอย่างนั้นแล้ว ก็จะทำให้ผู้ทงใจจะรบกลับใจได้ นเป็นขอแกทเป็นมุกตบ และ

กตบอย่างสันตนาเต็มโลอยู่เหมือนกัน ส่วนข้อเท็จจริงเป็นฉันใดเป็นหน้าที่ของท่านผู้อ่านจะวินิจฉัยเอาเอง

เมื่อโลกทั้งโลกต่างก็ไม่มีความไวเนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน ต่างกรรมดั่งระวางตัวอยู่โดย กวดขัน เป็นเหตุในทางมุกกตบว่าต้องการความสงบจึงต้องเตรียมสงครามเป็นโกตาหุด จนเงินทองที่จะนำไปทะนุบำรุงกิจการอย่างอื่นต้องหดตัวลง เพราะต้องนำไปใช้จ่ายในการทหารเสียเป็น ส่วนมาก บางประเทศใช้เสียมากมายเกินไป ซึ่งเปรียบได้กับเรื่องที่ว่าเจ้าของบ้านทุกเคหะสถาน ได้นำทรัพย์สินของตนที่หามาได้ไปกอบโกยจ้างแขกยามเฝ้าบ้านเพราะเกรงจะถูกปล้นสะดมถึงไปกว่า ที่จะค้ำคั่งเงินสำหรับซื้ออาหารมาบำรุงครอบครัวให้อิ่มหน่มพม้น จนบ้านช่องเคหะสถานไม่ว่า ขนาดเล็ก หรือใหญ่ เมื่อมองเข้าไปจะเห็นแต่สัตว์พร้อมไปด้วยแขกยามยืนเป็นแถวๆ ที่จน หนอยก็เพิ่มความใหญ่ของกระบองให้แขกยามของคนๆ ถ้อ จนคิดถ้ายกระบองยกหัวดแจ่ง ที่ มีฐานะส่งถัดขึ้นไป ก็ถึงซอบนพกแจกจ่ายให้แก่แขกยามของตน ที่เป็นบ้านเดี่ยวขนาดใหญ่ๆ ก็ ถึงกับซอบนพกให้แขกยามของตนถ้อ ทงนทเพื่อไวบองกันโจรานุโจร เมื่อขึ้นจะบังอาจเข้าปล้น ก็จักต้องถูกยิงจนตัวปรุไปเลย ส่วนข้างฝ่ายพวกโจรเด่า โดยธรรมชาติเมื่อจะคิดเข้าปล้นบ้านไหน ก็ย่อมจักต้องพยายามสืบเสาะให้แน่ก่อน ว่าเจ้าของบ้านนั้นๆ ได้จัดการบ้องกันไว้อย่างพร้อม เพียงไร ถ้าแข็งแรงนักจนเห็นว่าจะได้ไม่เท่าเสีย หรือเป็นการเสี่ยงโชคเกินไปแล้ว บ้านนั้นๆ ก็ อาจไม่ถูกปล้นได้ นี่เป็นข้อเปรียบเทียบ หรือยกตัวหันมาซึ่งบนทศนุทธาทรณ์ อันเป็นเวียงที่ ตรงกับความเป็นอยู่ของโลกในปัจจุบันนี้ เมื่อนานๆ ชาติทั้งโลกเขาตั้งผลเด็คืออย่างนี้ เขาต้องการ สันติศัตว์วิธีอย่างนี้ แต่ไทยเราจะไม่เตรียมตัวอย่างเขาบ้างก็ดูกระไรอยู่ สำหรับความเห็นของ ข้าพเจ้าผู้เขียนนอกจากคำพูดได้เต็มปากว่า *ตราบไตที่มนุษย์เรายังไม่ล่วงพันกิลศวะ หรือยังมี ความโลภ ความรัก ความโกรธ ความหลงอยู่แล้ว ก็ขออย่าหวังเลยว่าจะทำให้โลกนี้ปราศจาก เสียซึ่งสงครามได้ สงครามเกิดจากความปรารถนาของมนุษย์ที่เล็งผลเลิศในทางลงมือก่อน ไม่ใช่เกิดจากอาวุธปืน หรือลูกระเบิดเก็บไว้ในคลังแสงดีๆ แล้วเกิดไปยิงผู้คน หรือไป ตกระเบิดลงในประเทศของผู้อื่นได้เลย หากไม่มีมนุษย์ต้องการจะใช้มัน รวมความก็ว่าเมื่อ มนุษย์ยังมีความปรารถนาอันเนื่องจากตัณหาอยู่ในโลกนี้ตราบไต สงครามก็หมดไปจากโลก มิได้ตราบนี้ สหประชาชาตินั้นเป็นเพียงเครื่องขบขึงไว้ได้ชั่วคราว ประเทอกให้ฝ่ายที่รวบรวมให้ หยุคชะงักงันใจอีกคร้งหนึ่ง ซึ่งอาจสำแดงให้เห็นอานุภาพของสหประชาชาติว่าถ้าใครขึ้นมทุ*

คิดดิ่งนอกต้นนอกทางเกินไป ห้ามปรามไม่เชื่อ ก็อาจถูกรุมกินโต๊ะได้ แต่ถ้าเขาถือว่าเขาก็มีพวกมาก เป็นนักแดงโตเต็มไปด้วยสมุน เขาก็อาจไม่กลัวถูกรุม ดังเรื่องที่ปรากฏขึ้นในเกาหลี อันเป็นสงครามไม่ประกาศ แต่ทำให้มวลมนุษยารวมกันทั้งสองฝ่ายเป็นเรือนแค้นเรือนด้านเอาชีวิตไปทิ้งเสียในสงครามเป็นหนักหนา เศรษฐกิจไม่มั่งคั่งประชาชาติ และไม่มีอเมริกันซึ่งเป็นผู้เอ่อกะเบาพูดจริงทำจริงดังที่เห็นอยู่แล้ว ก็ดูท่าทางน่าจะเกิดมหายุทธสงครามโลกครั้งที่ ๓ ได้ ส่วนที่ไม่แน่ถึง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ก็อยู่บาง คือถ้าหากว่าสหประชาชาติมิได้เข้าเกี่ยวข้องจัดการ การรุกรานจากเกาหลีเห็นก็อาจปิดฉากลงในเมื่อเกาหลีได้จับกุมได้เหมือนกัน นักเขียนซอจินจยได้ อธิบาย ๑

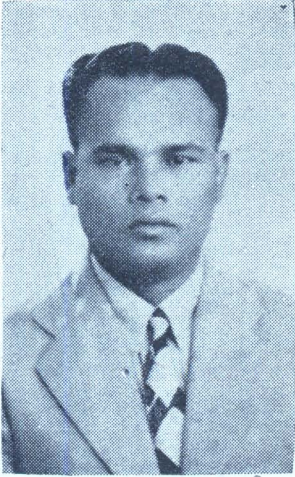
ชาติใด ประเทศใด จะแพ้หรือชนะสงคราม โดยธรรมดาไม่ได้ขึ้นอยู่กับโชคชตาอย่างเดียว แต่มักจะขึ้นอยู่กับส่วนประกอบ และเหตุผลอย่างอื่น ๆ อีกหลายอย่างหลายประการ เช่น การเตรียมตัวไม่ดี คุณภาพแห่งอาวุธยุทโธปกรณ์ คุณภาพของนักรบ ดังแต่ชนผู้นำที่พดงมาจนถึงพลทหาร กำลังทรัพย์ กำลังแสนยานุภาพ และยุทธศาสตร์ทางการเมืองได้เตรียมไว้ดีไม่ดียิ่งใด นี่แหละเป็นเหตุสำคัญที่จะชี้ชะตากรรม อานมาเพียงแค่นี้ ก็จะเห็นได้ว่า เป็นหน้าที่ของชนทั้งชาติไม่เลือกเพศเลือกวัยซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศชาติทุกคนจะต้องร่วมมือช่วย ให้กำลังของชาติมั่นคงแข็งแรงทุก ๆ วิถีทาง กิจกรรมตามหน้าที่แต่ละกระทรวงแต่ละกรม อันมีกระทรวงกลาโหมเป็นแม่ข่าย เป็นเจ้าหน้าที่โดยตรง เป็นผู้บริหาลิ เป็นผู้สร้างงานให้กระทรวงอื่น ๆ ปฏิบัติในการเตรียม จึงเห็นได้ว่าความสำเร็จของชาติในการรบพุ่งหาได้อยู่แต่เฉพาะกับงานของกลาโหมแต่ฝ่ายเดียวไม่ หากกระทรวงทบวงต่าง ๆ ไม่ร่วมมือร่วมใจกับกลาโหมจริงจัง หรือกลาโหมเองไม่สู้กระตือรือร้นทำหน้าที่แม่ข่ายให้ดีพอแล้ว เราก็ไม่สามารถจะใช้กำลังของชาติทั้งชาติให้เป็นประโยชน์โตเต็มเม็ดเต็มหน่วย เท่าที่พุดมานท่านจะเห็นว่าเราต้องเตรียมงานชนนิตด้วยความพยายามนับเป็นจำนวนสิบ ๆ ปีจึงจะใกล้ความสำเร็จได้ เพราะเราจะเนรมิตโน่นเนรมิตนี่อย่างเรื่องรามเกียรติ์หาได้ไม่ มนุษย์เราต้องทำ ต้องทำจริง ๆ และทำด้วยความพยายามเฉดเดียวฉลาดด้วยมือคนคิดว่าเราจะทำให้ได้ดังนั้นคือ “ด้าน หรือจุดที่เราจะคิดเอาชัยชนะแก่ข้าศึกตรงไหน เราจะต้องจัดจนเรามีกำลังเหนือกว่าข้าศึกตรงนั้น และเมื่อได้ชัยชนะแล้ว ยังจักต้องให้มันกำลังบังคับข้าศึกผู้พ่ายแพ้ให้ต้องทำตามความประสงค์ของเรา” หาใช่ไม่ได้ชัยชนะจริงแต่ตนเอง

ถึงกับต้องนอนเปิดให้คนหลุมตมมาจากเวทเช่นเดียวกับข้าศึกผู้แพ้ไม่ ในยามปรกคิพตเมืองของ  
 ชาติทุกคนทุกเพศจะต้องซาบซึ้งถึงหนาทพิดเมืองแห่งชาติของตนเป็นอย่างดี ให้เราสามารถใช้  
 กำลังของชาติได้อย่างไม่มีทางตกเรี่ยเสี่ยหาย เพราะสงครามสมัยนี้เป็นสงครามเบ็ดเสร็จ ซึ่งจะ  
 ต้องรวมแรงรวมกำลังรวมใจกันทั้งชาติ บรรดาทวิพยากรในยามวิกฤตการจะเป็นส่วนของรัฐ  
 หรือส่วนของเอกชนเราจะไม่ยกเอาเรื่องดีที่เหมือนกัน แต่เราจะเทกระเป่าร่วมกันทั้งชาติ เรา  
 เป็นประเทศเล็ก ย่อมต้องพิถีพิถันในการเตรียมการจัดตั้งไปกว่าประเทศชาติที่ใหญ่โต เพราะเรามี  
 ทุนน้อย ย่อมเป็นการจำเป็นอยู่เองที่เราจะต้องใช้ทุนของเราให้เกิดล้าระประโยชน์ทุก ๆ สดต่างค้แดง  
 และทุก ๆ หยาดเหงื่อหยาดโลหิตของเพื่อนร่วมชาติที่ได้เสียสละให้เป็นประโยชน์แก่ชาติอย่างจริงจัง  
 เราจะไม่มัวแต่สู้รุษสู้ร้าย หรือจัดกันอย่างคร้าว ๆ เพียงขอไปที โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานะอย่าง  
 ประเทศของเราเป็นการสมควรยงนักที่จักต้องจัดให้มีกองทัพประชาชนจนเป็นตำแหน่งต้น และให้  
 ผู้หญิงสามารถกระทำกิจการต่าง ๆ แทนชายได้มากที่สุดที่จะมากได้ด้วย เพื่อเฉลี่ยให้ฝ่ายชายได้  
 ออกสนามรบอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดึงนางจะสมกับที่เราเป็นชาตินักรบโบราณอันมี  
 หยาดโลหิตนักรบฝังมาในร่างกายแต่ดึกดำบรรพ์.

น.ร. ๑๖๕๗



# นาฬิกาชีวิต



ตัน วิสูตร  
ผู้รวบรวม

นาฬิกาต่าง ๆ ที่ท่านกำลังจะอ่านต่อไป เป็นนาฬิกาที่  
ข้าพเจ้าได้จดจำและบันทึกไว้จากหนังสือต่าง ๆ ที่ได้อ่านมา การที่  
รวบรวมมาตีพิมพ์ลงในหนังสือเล่มนี้นั้น ก็เพื่อหวังที่จะให้ท่านผู้  
อ่านได้เพลิดเพลินกับโคลง — กถอนาฬิกา อันเป็นยอดอายุวัฒนะ  
ที่ยังความสงบสุขให้เกิดแก่ดวงใจ และยังความสว่างให้แก่อารมณ์  
ของทุก ๆ ท่าน เพราะเมื่อดวงใจสงบดี อารมณ์ปลอดโปร่งแจ่ม  
ใสดี ก็ง่ายที่จะพาชีวิตแห่งตนไปสู่ความดีทั้งหลายได้โดยสะดวก...

## คำของศาสนา

ศาสนาเป็นเครื่องคุ้มครองโลก  
มนุษยชาติได้ประพฤตินเป็นสัมมาจารี  
ซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุผลอันใหญ่ยิ่ง

เป็นคำสั่งสอนของบรมศาสดา หวังให้  
มีความเมตตากรุณาเอื้ออารีไม่เบียดเบียน  
คือ ความสงบสุขร่วมกันเป็นสำคัญ.

“จากศาสนาสากล”

\* \* \*

## พ่อเจ้า—แม่พระคุณ

ข้าขอชนกคุณ  
ผู้กอบนุคุณพล  
พุ่มพักทนุถนอม  
แสนยากเท่าใดใด

ชนนี้เป็นแก้วมุล  
ผดุงจวบเจริญวัย ๆ  
บ บำราศนิราไกล  
บ คติยากลำบากกาย ๆ

ตราทนระคนทุกซ์  
 ปกป้องซึ่งอันตราย  
 เปรียบหนักชนกคุณ  
 ใหญ่พินพสุนธรา  
 เหลือที่จะแทนทด  
 แท้บูชในยอัน

ถนอมเลี้ยง ฤว์วย  
 จนได้รอดเป็นกายา ฯ  
 ชนนคอกุณา  
 กับ เปรียบบ เทียบทัน ฯ  
 จะสนองคุณานันต์  
 อุดมเลิศประเสริฐคุณ  
 “พระยาศรีสุนทรโวหาร”

\* \* \*

### พระคุณของแม่

เมื่อยามลูกจับไข่มุกินข้าว  
 เมื่อเห็นลูกไม่หลับไหลแม่ไม่นอน  
 ตกหน้าหนาวหนาวเล่นตลยดอก  
 ครั้นหน้าฝนฝนฝอยลงพรอยพรม

แม่นั่งเฝ้าเตียงคอยตะบอยบือน  
 ครั้นหน้าร้อนแม่ก็พัดกระพือลม ฯ  
 แม่กอดกกให้นอนช้อนผ้าห่ม  
 ให้อยู่ร่มบ่ตรอบหน้าต่างเรือน ฯ

“สุนทรภู่”

\* \* \*

เจ้าไปไหนไม่มาหาแม่เลย

ถูกล้มตายควายขวิดงูพิษขบ  
 ยิ่งเย็นย่ำค่ำคลุ้มชะอุ่มมัว

เห็นฝูงนกกบบุตรยิ่งสุดเศร้า  
 ชะนีโหยยโหยหวลรัญจวนใจ

ยิ่งแหว่แหว่แจ้วเสียงสำเนียงเรียก  
 ตรงเชิงขุมคุ้มเคียงนางเมียงมอง

พ่อโถมงามทรมสวาทของแม่เอ๋ย  
 ที่โคกเคยวิ่งเล่นไม่เห็นตัว ฯ

ไฉนศพสาบสูญพ่อทูลหัว  
 ยิ่งเริ่มร่ำเรียกรำระกำใจ ฯ

ไอ้ลูกเราไม่รู้ว่าจะอยู่ไหน  
 ยิ่งอาลัยแลหานาตานอง ฯ

นำสำเนียงกหลายหนขนสยของ  
 เห็นลูกร้องไห้สะอื้นย่นเหลียวแล ฯ

ความดีใจโผไปที่ลูกแก้ว  
เป็นไรไม่ไปเรื้อนเทียวเชือนแซ

แม่มาแล้วอย่ากลัวทูลหัวแม่  
แม่ตามแต่ตะวันบ้ายเห็นหายไป ฯ

“ขุนช้างขุนแผน”

\* \* \*

### ลูกด

เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล  
ด้วยชนกชนนีมีพระเดช  
อุ้มอุทรบ่อนข้าวเป็นเท่าไร  
ถ้าเราดีมีจิตคิดอุปถัมภ์  
จะปรากฏยศยั้งสิ่งทั้งปวง

จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดระทดใจ ฯ  
ได้ปกเกศเกษามาจนใหญ่  
หมายจะได้ฟังพาดิชาดวง ฯ  
กุศลล้ำเลิศเท่าภูเขาหลวง  
กว่าจะล่วงลุดึงซึ่งนิพพาน ฯ

“สุนทรภู่”

\* \* \*

### ลูกชว

ที่บางคนก็ทำจริต  
เห็นพ่อแม่ยากไร้มิโยคดี  
เขาถามไถ่ว่ามิใช่พ่อแม่  
ให้ตามหลังบังคับด้วยคำคม  
คนผู้นั้นครั้นตายวายชีวาตม์  
ไม่เห็นเดือนเห็นตะวันจันทร์รา  
ถ้าอยู่ไปในมนุษย์โลกนี้เล่า  
ให้ยากยับอับรอนาทร  
แม้จะมีเงินทองของทั้งหลาย  
จะเกิดโจรราวี้อัคคีภัย

มิได้คิดคุณท่านเท่าเกศี  
ดูเป็นที่อายเพื่อนเป็นอนารมณ์ ฯ  
ทำพูดแก้เกลื่อนกลับจะทับถม  
ไม่ชื่นชมยกชูขึ้นบูชา ฯ  
คงไม่คลาดแคล้วนรกตกถลา  
ทรมามากไหม้ในไฟฟอน ฯ  
เทพเจ้าเขาจะแข่งแสรังสังหรณ์  
ยิ่งกว่าทำมารดรให้เดือดใจ ฯ  
คงฉิบหายมันคงอย่าสงสัย  
เพราะว่าใจหยาบช้ากิดทารุณ ฯ

“สุนทรภู่”

## ความหวังของพ่อ—แม่

เมื่อแก่เฒ่า	หมายเจ้า	ช่วยรับใช้
เมื่อยามไข้	หมายเจ้า	เฝ้ารักษา
เมื่อยามถึง	วันตาย	วายชีวา
หวังลูกช่วย	บิดตา	เมื่อสิ้นใจ

“พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖”

\* \* \*

## ดุคดี

จะดูวิว	ชั้วดี	ก็ทีหาง
จะดูนาง	ดูแม่	เหมือนแลเห็น
ถึงลูกยาง	ห่างต้น	หล่นกระเด็น
ก็จะเป็น	เช่นเหล่า	ตามเผ่าพันธุ์ ๆ

“พระอภัยมณี”

\* \* \*

## รักลูก

เมื่อรักวัวกลัวทำไมท่านให้ผูก ถ้ารักลูกก็อย่าปล่อยคอกว่าخان  
หากพ่อแม่พนอนลูกไม่ผูกกาด ก็เหมือนหวานพีชฉิบหายในสกุล ๆ

“สุนทรภู่”

\* \* \*



## ความคิดของลูก

แม่นลูกดี	ก็เป็นศรี	สง่าหน้า
ญาต้วงค์	พงศา	ก็่องใส
แม่ชาวบ้าน	ถิ่นฐาน	ที่ใกล้ไกล
ก็ตั้งใจ	สรรเสริญ	เจริญพร ฯ

“สุนทรภู่”

\* \* \*

## คนดี

อันคนดี	มิใช่ดี	ด้วยที่ทรัพย์
มิหั้นับ	โคตรเงา	เผ่าพงษา
คนดี	ดีด้วยการ	งานนานา
ที่อุตสาห	ตั้งใจ	ไม่ต่องาน

\* \* \*

## ยศ

ถ้ำรักยศ	รักศักดิ์	อัครฐาน
ต้องรักงาน	ไว้ประกัน	ขันอาสา
ถ้างานลด	ยศก็ถอย	น้อยลงมา
ความมีค่า	ของยศ	ก็ลดพถัน

\* \* \*

## หน้าที่

อย่าหมิ่นงาน	ในหน้าที่	ศรีจะเสื่อม
อย่าอาจเออม	ทั้งหน้าที่	ศรีจะคว่ำ
งานหน้าที่	เป็นราคี	มีประจำ
หน้าที่ทำ	เกิดเป็นศรี	ทวิงาม

ให้ท่านท่านจักให้	ตอบสนอง
นบท่านท่านจักปอง	นอบไหว้
รักท่านท่านควรครอง	ความรัก เรานา
สามสิ่งนี้เว้นไว้	แต่ผู้ทรชน

“โลกนิติ”

\* \* \*

“ ฟังชนะคนชั้นสูงด้วยการยกมือไหว้ ”  
 “ ฟังชนะคนเย่อหยิ่งด้วยการอ่อนน้อม ”

\* \* \*

“ อนึ่ง เจ้าเข้าที่ศรีไสยาสน์	อย่าประมาทหมั่นคำนับลงกับหมอน
เป็นนิรันดร์สรรเสริญเจริญพร	คุณบิดรมารดาคุณอาจารย์ ”

“ จากสวัสดิรักษา ”

\* \* \*

### คำให้การคบ

เป็นคนควรรอบรู้	สมาคม
สองประการนิยม	กล่าวไว้
หนึ่งพาลหนึ่งอดม	นักปราชญ์
สองสิ่งนี้จงให้	เลือกรู้สมาคม

\* \* \*

“ เหมือนคำพระเทศนาท่านว่าขาด	ใครคบปราชญ์ก็เป็นปราชญ์ในสัจฐาน
ใครคบพาลก็จรีตติตเป็นพาล	เหมือนนิทานข้างทรงกษัตรา
มีโจรไพรมาอาศัยในโรงข้าง	พูดแต่ข้างหนหันจะฟันฆ่า
จนข้างพลาขร้ายตามอ้ายโจรา	ครั้นเสนาขับโจรเสียทันที
ให้ช้พราหมณ์รามราชมาอยู่ชิด	กระทำกิจสวดศีลพระชินสี
พระยาข้างได้สดับก็กลับดี	พระบาลีตรงตัวไม่กลัวโย ”

“ จากเรื่องสิงหไตรภพ ”



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๒ ทรงอยู่ในเครื่องทรงแบบพราหมณ์เดินดง



← พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว  
ทรงทอดพระเนตรรูปขอมดำดิน  
ในลานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย

↓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว  
เสด็จประพาสเมืองพระร่วง  
กำลังทรงทอดพระเนตรการขุดเครื่องสังคโลก



## โลกธรรม ๘ ประการ

มีลาภ	ไม่มีลาภ
มียศ	ไม่มียศ
สรรเสริญ	นิินทา
สุข	ทุกข์

\* \* \*

## คำหวาน

เจ้าของตาตรักรหวานขึ้นป็นต้น  
เหมือนคบคนคำหวานรำคาญครัน  
เหมือนเทพมีหนามลงราน้ำ  
เห็นกึ่งกีดมีดพร้าเขารราน

ระวังตนต้นมีอระมัดมัน  
ถ้าปลั่งปลันเจ็บอกเหมือนตกลาด  
เปรียบเหมือนคำคนพูดไม่อ่อนหวาน  
ถึงหนามกรานก็ไม่เห็นให้เจ็บทรวง

“สุนทรภู่”

\* \* \*

## พูดดี—พูดชั่ว

“ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์  
แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร

มีคนรักรสถ้อยอร่อยจิต  
จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา”

“จากนิราศภูเขาทอง”

\* \* \*

## พูดปิด

“อันมนุษย์สุดเชื่อมั่นเหลือปิด  
เพราะแต่ค่าน้ำจิตคิดประจัญ  
ใครหลงดินกินตักยอกก็พอม้วย  
คนทุกวันนี้มีข้อถือสัจจา

พูดสบทแล้วสบัดไม่ขัดสน  
ปากเป็นผลใจเป็นพาลเหลือมารยา  
ต้องตายด้วยปากมนุษย์ที่มูสา  
สู้สัตว์ป่าก็ไม่ได้ใจลำพอง”

“จากหนังสือโคบุตร”

“แต่เสาทินแปดศอกตอกเป็นหลัก คนไปปลักมาปลักรู้จักไหว  
 จงฟังหูไว้หูคอยดูไป แม่ปลั่งไซร์ถอยหน้าอย่าเชียว  
 หลิงเรียกแม่ชายเรียกพ่อขอกันไซ้ เขาชอบใจแต่ข้างปลอบไม่ชอบดู  
 ที่เบ็ดบีดที่มีดไซให้ทะเลดู คนจักขุเหล่หลิว้มักปลิวปลิก ๆ”

“ภาษิตอิศรญาณ”

\* \* \*

### น้ำใจคน ๔ ประการ

๑. ในยามวิบัติจะเห็นใจมิตร
๒. ในยามศึกประชิดจะเห็นใจทหาร
๓. ในเวลาให้กู่ทรัพย์ธารณะจะเห็นใจผู้ขอสัจย์
๔. ในยามสมบัติพินาศจะเห็นใจภรรยา

\* \* \*

ผู้ใดไม่สำคัญหนาวและร้อน ยิ่งไปกว่าหญ้า ตังหน้าทำกิจของลูกผู้ชาย  
 ผู้นั้นย่อมไม่เสื่อมคลายจากความสุข.

“จากพุทธวจนะ อาพวกสูตร”

\* \* \*

สารพัตรโกศทรัพย์ ย่อมเจริญจำเพาะผู้จัดการงานดี ลูกขึ้นทันกาล  
 ไม่เกียจคร้านเท่านั้น.

“จากติลนิบาตชาดก”

\* \* \*

“ทุกข์ไม่เพียง แต่จะ ทรมาณท่าน ให้กระสับกระส่าย ในระหว่างทำงาน  
 แต่จะทรมาณท่านหลังจากเลิกงานด้วย”

“เยมส์ แอล เมอร์เชลล์”

“ สิ่งที่จะระงับประสาทของมนุษย์ให้สงบ      เมื่อตกอยู่ในห้วงทุกข์  
ก็คือ    เพลิดเพลินในภาระของตนจนไม่มีเวลาว่าง ”

“ ยอห์น คาวเปอร์พาวส์ ”

\* \* \*

### เลี้ยงไม่เซ่ง

อันข้างสารนั้นเป็นสัตว์จัตุบาท  
ถึงงูเห่าเถ่าก็พิษฤทธิมันไว

อีกข้างเถ่าเราเลี้ยงไว้เลี้ยงเพื่อน  
แม่เมียรักจักอุส่าห์เฝ้าการุณ

ย่อมร้ายกาจตามประสาทัฒนาศัย  
ทั้งน้ำใจก็เกรเนรคุณ ๆ

มักบิดเบือนโฉเกเตรุณ

ยังแทนคุณเสียวอดวายเป็นก่ายกอง ๆ

\* \* \*

มนุษย์จะได้รับความสำเร็จในการทำงานเกือบทุกชนิด      ถ้าเขามีความ  
กระตือรือร้นอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยต่องานนั้น.

“ ชาร์ลส์ ลัซวาม ”

\* \* \*

ผู้ใดไม่หึงเพื่อนในคราวสุขและทุกข์      ในคราวกันดารอาหาร      ในคราว  
วุ่นวายจลาจล      ติดตามไปถึงพระราชวังหรือถึงป่าช้า      ผู้นั้นนับว่าเป็นเพื่อนแท้.

“ ทิโตปเตส ”

\* \* \*

คำคนแหลมเล็กฉ่ำ  
ยามเมื่อเค็มเกลือเค็ม  
คราวเผ็ดก็เผ็ดเต็ม  
ขมข่มรสขมคู้

กว่าเข็ม  
บัส  
พริกพร้อง    กว่าแฮ  
โค่นสั้นทุกขม.

อาจคราเมื่อเปรี้ยว  
 คราวที่หวานหวานเหลือ  
 ยามหยาบยิ่งกว่าเสื่อ  
 คราวเพราะดุริย์ร้อย

\*

\*

เปรี้ยวเหนือมะนาวเฮย  
 กว่าอ้อย  
 สำราก  
 ราบแท้ทุกเพลง.

\*

อย่าโทษไทท้าว  
 อย่าโทษสถานภูผา  
 อย่าโทษหม่วงศา  
 โทษแต่กรรมเองสร้าง

\*

\*

เทวา  
 ย่านกว้าง  
 ญาตีมิตร  
 ส่งให้เป็นเอง ๆ

“โลกนิติ”

\*

ดินดีเพราะหญ้าปก  
 ดินดีเพราะหญ้าบัง  
 เสื่อพีเพราะบ่าปก  
 เสื่อพีเพราะบ่าบัง

\*

\*

หญ้ารกเพราะดินยัง  
 หญ้ายังเพราะดินดี  
 บ่ารกเพราะเสื่อยัง  
 บ่ายังเพราะเสื่อมี.

\*

ทางโลกดูจไฟ  
 ทางธรรมคอยตัดรอน  
 อย่างมัวแต่นิ่งนอน  
 เวลามิซ้ำให้

\*

\*

สุขขอน  
 แบ่งได้  
 รอท่า  
 เน้นไว้กาลเสีย.

\*

หากปราชญ์ยังอยู่  
 โลกก็จะดำรงค  
 หากปราชญ์พินาศลง  
 โลกก็จะสลายด้วย

ยืนยง  
 อยู่ด้วย  
 มนุษย์อยู่ ได้ภา  
 เหตุสันสกฤตคน.



## พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖

แม้พวกเราเนาโคธโกรธกันเอง ไหนจะเก่งกล้ารบให้แจ้งจัน  
เราควรปรองดองใจไว้โรมรัน รบไฟรี้ดมันให้มอดม้วย ฯ

“พญาราชวงศ์ หน้า ๔๖”

\* \* \*

เป็นผู้หญิงแท้จริงแสนลำบาก เป็นผู้ชายยิ่งยากกว่าหลายเท่า  
หญิงต้องเจ็บกายามาแต่เยาว์ ชายต้องเฝ้าวิงวอนให้หล่อนรัก ฯ

“วิวาทพระสมุทร หน้า ๑๓๐-๑๓๑”

\* \* \*

ผู้ใดมีอำนาจวาสนา  
กำหัดคือยุดิธรรมจงจำไว้  
ใครหมัดย้อยต้องถอยกายยอบ  
คอยระแวงแยงอยู่ละเออ  
มีอำนาจวาสนาจากสิทธิ์  
ถึงพูดผิดกำหัดขัดลงบั้ง  
กำหัดเด็กลูกเด็กก็เถียงได้  
ต้องขอยืมหมัดโตไว้โบ้เบ้

ธรรมดาหาอะไรก็หาได้  
ใครหมัดใหญ่ได้เปรียบเรียบเที่ยวเกลอ  
ต้องคอยหมอบคอยกราบราบเที่ยวหนอ  
มีได้กล้าเผยอขึ้นตั้งตั้ง  
พูดสิ่งใดไม่ผิดเพราะฤทธิ์ขลัง  
กลายเป็นพูดถูกจึงไปทงเพ  
จะส่งเสียงเถียงไปไม่ไหวเหว  
ยื่นโอเอ้วางบั้งให้ถึงดี

“วิวาทพระสมุทร หน้า ๓๑”

\* \* \*

### เป็นหญิงอย่าใจง่าย

“อันตัวนางเปรียบอย่างปทุมเมศ พึ่งประเวศผุดพ่นชลสาย  
หอมผกาเกษรจรจาย มีได้วายภุมรินถวิลปอง  
ครั้นได้ชมสมจิตพิศवास ก็นิราศแรมจรัดผันผยอง  
ไม่อยู่เฝ้าเคล้ารสเที่ยวจดลอง ดูทำนองใจชายก็คล้ายกัน  
แม่นชายใดจะประสงค์มาหลงรัก ให้รู้จักเชิงชายที่หมายมั่น

อันความรักของชายนี้หลายชั้น  
 จงพินิจพิศดูให้รู้แน่  
 เปรียบเหมือนคิดปริศนาอย่าไว้ใจ  
 อันแม่สื่ออย่าได้ถือเป็นบรรทัด  
 แต่ล้วนดีมีบุญลูกขุนนาง  
 อันร้ายดีมิได้เห็นเป็นแต่ว่า  
 เหมือนเขาหลอกบอกกลางที่เมืองไกล  
 ทางไกลตาอุปมาเหมือนเสี้ยนเนตร  
 เขาจะนำไปตายก็ตายพลัน  
 อันแม่สื่อคือบ่สาขาท้อจากหาญ  
 ใครเชื่อนักมักดับจะดับโครง  
 อันความชั่วอยู่ที่ตัวของเราหมด  
 จงฟังหูไว้หูกับผู้คน

เขาวารักรักนั้นประการใด  
 อย่าทำแต่ใจเร็วจะเหลวไหล  
 มันมักไพล่เพลงขมเป็นหลุมพราง  
 สารพัดเขาจะพูดนั่นสุดอย่าง  
 มาอวดอ้างให้องค์หลังอาลัย  
 จะคาดหน้าแม่สื่อที่ตรงไหน  
 อย่าควรไปตามคำเขารำพัน  
 สุดสังเกตเท็จจริงทุกสิ่งสรรพ  
 คนทุกวันเชื่อมันยากปากมันโกง  
 พอบนบานเข้าสักหน่อยก็พลอยโงง  
 มันชักโยงอยากกินแต่สินบน  
 ต้องกำสรดโศกกว้างอยู่กลางถนน  
 สิบยวบเสียให้เนื้ออย่าเร็วไป ๆ ล ๆ

“สุภาสิตสอนหญิง”

\* \* \*

### ผลกรรมที่ทำได้

“อันปวงกรรมทำได้แต่ปางหลัง เป็นพืชยังป่างนี้ให้มีผล  
 หวานพืชดีผลดีมีแก่น  
 หวานพืชชั่วกลัวผลที่ขึ้นแค่น  
 อันความจริงข้อนี้มาแล้ว  
 ไม่ฉลาดแคล้วเป็นอันทุกหม่นแสน  
 ถึงมั่นแมนแมนไม่เปลี่ยนได้เอ๋ย”

“จากหนังสือนิทานเวตาล”

\* \* \*

“เร่งเรียนให้เร่งรู้  
 หนึ่งฟังอย่าฟังดาย  
 หนึ่งให้อุตสาหะ  
 หนึ่งห้ามอย่าเอนอ้า

ทั้งสองคู่ประมาณหมาย  
 ให้ตั้งจิตกำหนดจำ  
 เอาจิตคิดวินิจคำ  
 ฉงนใดให้เร่งถาม

หนึ่งใจให้มันหมาย  
พร้อมมองคจิงทรงนาม

ลิจิตข้อสุขุมความ  
ว่าศิษย์แท้ที่ศึกษา”

“ประถมมลา”

\* \* \*

## สิ่งไม่ควรไว้ใจ

“ใครจะไว้ใจอะไรตามใจเกิด      แต่อย่าเกิดไว้ใจในสิ่งห้า  
หนึ่งอย่าไว้ใจทะเลทุกเวลา      สองสัตว์เขี้ยวเล็บงายาวางใจ  
สามผู้ถืออาวุธสุดจกร้าย      สี่ผู้หญิงทั้งหลายอย่ากรายใกล้  
ห้ามหากษัตริย์ทรงฉัตรชัย      ถ้าแม่นใครประมาทอาจตายเอย”

“จากหนังสือนิทานเวตาล”

\* \* \*

## ของคู่กัน

“กโไลโกฏตันโตดยอดฤกษ์      ยังเสียที่หญิงล่อก็น่าขัน  
พิเคราะห์หัดหมู่ชนชั้นสามัญ      คนไหนนั้นจะไม่หลงทรงสุตรี  
ธรนินถิ่นฟ้าต่างฝาฝั่ง      แต่ก็ยังครอบกันอยู่มีรูหนึ  
แผ่นดินรองฟ้าครองธรณี      สัตว์จึงมีพิสวาสไม่ขาดพันธุ์  
แม่เหล็กเหล็กก้อนเอายันยั่ว      ก็พันพัวกันอยู่เหมือนรู้กระสัน  
อัมพรครางอย่างว่าจะมีครรภ์      เพราะไฟฟ้าช็อคกันสนั่นยิน  
แต่ไฟฟ้ายังรู้ร่วมคู่ธาตุ      สัตว์ชาติมีใจไร้ชาติหิน  
ไม่สมักร่วมคู่ชู้ชิวิน      ก็ผิดสัตว์ในถิ่นธรณี  
โกมุทผลุดสว่างกลางกระสินธุ์      พระจันทร์ผินพัคตร์แย้มรัสมี่  
บัวต้องแสงแรงฤทธิฤตุดี      ก็คลั่งคลี้กลีบเพียบเป็นเมียจันทร์  
บุษบงส่งกลิ่นประทินหวล      เหมือนจะชวนภุมรินเซยกถิ่นสวรรค์  
ธรรมชาตินิยมคู่อยู่รันรันตรี      สัตว์สามัญหรือจะร้างห่างคู่ครอง

หอยนางรมยังชมกับรมเยศ  
งูหงอนเงือกเกลือกน้ำยังชำตรอง

แต่่าประเวศสินธุ์ยังอยู่สอง  
หาคู่ครองกททะเลทุกเวลา”  
“จากหนังสือจินดารมย์ค่ากลอน”

\* \* \*

### จิตใจของเด็ก

“เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีมาตรฐานทางศีลธรรมต่ำ พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกัน คนในครอบครัวด่าทอกันด้วยคำหยาบคาย เด็กจะมีจิตใจเอนเอียงไปในทางชั่ว ใจจะสั่งให้เด็กนั้นเป็นคนปากร้าย เจ้าโมโห เกะกะ เกร เป็นคนพาลไป ตรงกันข้ามกับเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่เป็นคนมีมาตรฐานทางศีลธรรมสูง คนในครอบครัวพูดจากันด้วยคำที่ไพเราะ อยู่กันอย่างมีระเบียบ ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ยึดมั่นในพรหมวิหาร ๔ เด็กจะเป็นคนมีสัมมาคารวะ พูดจาไพเราะ ใจก็คิดในสิ่งที่ดีงาม เป็นคนดี”

“จากหนังสือชาวพุทธ”

\* \* \*

“ประชาชนนั้นเหมือนกับแผ่นดิน หากท่านเอาใจใส่ในเขาให้ถูกต้อง ท่านจะได้รับผลตอบแทนความเหน้อยยาก ร้อยเท่าพันทวี”

“จากหนังสือโฆนณาศาสตร์”

\* \* \*

นักธุรกิจผู้ไม่รู้จักต่อสู้กับทุกข์จะอายุสั้น

“นายแพทย์อาเล็กซิสคาร์เรด”

\* \* \*

“ความเจ็บสงบแห่งจิตใจของฉัน ความมานะอดทนต่อภาระงานของฉัน ความสุขของฉัน สุขภาพอันสมบูรณ์แห่งร่างกายของฉัน และแม้แต่รายได้ของฉันในเวลาอันนาน ภายหน้าจะเป็นไปได้ด้วยดีก็โดยการปฏิบัติตนตามหลักความจริงอันเก่าแก่อมตะ แห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น”

“ต้น วิสูตร”



พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว  
ทรงแสดงเบ็ดหนายม่นบ่นยาวชาวป่า

## รวมภาษิตสุนทรภู่



“จะพูดจาปราศรัยกับใครนั้น  
ไม่ควรพูดก็อย่าพูดถึงมึงกู

อย่าตะคิ่นตะคอกให้เคืองหู  
คนจะหลั่งดวงลามไม่ขามใจ”

\* \* \*

“เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก  
แม่นพูดดีมีคนเขาเมตตา

จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา  
จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสมความ”

\* \* \*

“อย่าจับปลาสองหัตถ์จะพลัดพลาด  
จึงจะนับว่าดีไม่มีมัว

จับให้คงลงให้ขาดว่าเป็นผ้า  
ถ้าชายชั่วร้ายไปมิใช่ชาย”

\* \* \*

“แม่นจะเรียนวิชาทางค้าขาย  
จึงชอง่ายขายดีมีกำไร

อย่าปากร้ายพูดจาอหังสา  
ด้วยเขาไม่เคืองจิตระอิระอา”

\* \* \*

“รู้วิชาให้รู้เป็นครูเขา  
มีข้าไทใช้สอยค่อยสบาย

จึงจะเบาแรงตนเร่งชวนขาย  
ตัวเป็นนายโง่เง่าบ่าวไม่เกรง”

\* \* \*

“มือก็ไวใจก็กล้าหน้าก็ดัน  
แต่ผ้าขาดก็ไม่ปรารถนาเย็บ

\* \* \*

“เกิดเป็นหญิงให้เห็นว่าเป็นหญิง  
เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ

\* \* \*

“ที่รักกันสรรเสริญเจริญสิ้น  
การทั้งหลายร้ายดีมิได้พ้น

\* \* \*

“แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์  
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด

\* \* \*

“แม้ใครรักก็รักมั่งซังซังตอบ  
รู้อะไรก็ไม่สู้รู้อวิชา

จะเอาขวานเข้าไปตากไม่เอากเจ็บ  
ขก็เกยเก็บผลัดวางไว้กลางเรือน”

อย่าทอดทิ้งกิริยาอัชฌาสัย  
ใครเขาไม่สรรเสริญเมื่อนารมย์”

ที่ซึ่งนินทาแถลงทุกแห่งหน  
จะกลัวคนครหาว่ากระไร”

มันแสนสุดดีกล้าเหลือกำหนด  
ก็ไม่คิดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน”

ให้รอบคอบคิดอ่านนะหลานหนา  
รักษาตัวรอดเป็นยอดดี”

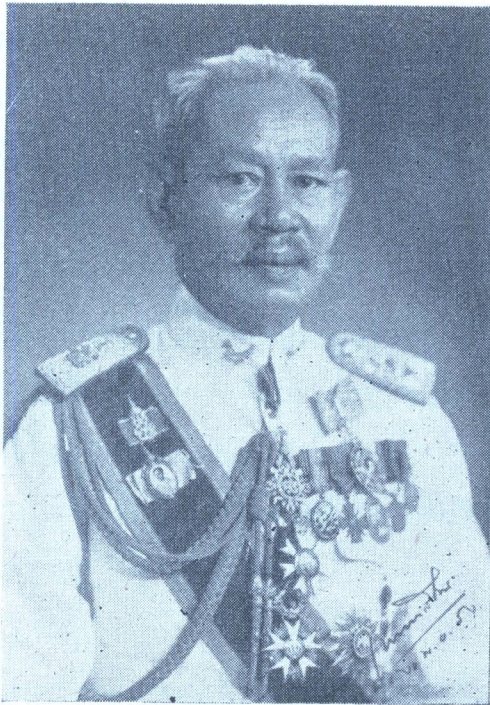


# นะโปเลียนส์นาสมา

การหมตบุญสนาสมาของสมเด็จพระเจ้านะโปเลียนโบนาปาร์ต จอมกษัตริย์นักรบอันเก่งกล้าของโลก นักปราชญ์ทั้งหลายต่างยึดเอาเป็นทฤษฎีและนำบอกเล่ากันต่อ ๆ มาเป็นต้น:- นักปราชญ์ทางธรรมบอกว่า เพราะเป็นไปตามกรรมลิขิตแต่ชาติปางก่อนของพระองค์ — นักปราชญ์ทางการแพทย์บอกว่า เพราะสุขภาพของพระองค์ทรุดโทรมเป็นเหตุให้ประสาทเสื่อมประสิทธิภาพ ไม่อาจสั่งการโดยเด็ดขาดได้ เช่นเดิม — — นักปราชญ์ทางการทหารบอกว่า เพราะพระองค์ทรงวางแผนการศึกผิดพลาดในบั้นปลาย — — นักปราชญ์ทางการเมืองบอกว่า ที่พระองค์ต้องทรงอันเป็นไป เพราะกลอุบายแห่งการทรยศหักหลังอย่างไรก็ตามผู้รู้คนใด ๆ ในทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศฝรั่งเศส — — ฝ่ายใดจะผิดจะถูกก็กลั้กลั้วข้อเท็จจริงเพียงไรก็ตามเถิด เราพอรับฟังและอนุมาณเอาเป็นหลักใหญ่ ๆ บอกเล่าให้แก่ท่านผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลายทราบ และยึดไว้เป็นข้อพึงสังวรณ ว่า :-

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ไม่เที่ยงแท้แน่นอน มีการเกิดต้องมีการตาย เจริญถึงขีดสุด ต้องเสื่อมถึงขีดสุด ดังเช่น:- ลูกฟุตบอลที่ถูกลมเตะหรือโยนขึ้นไปอย่างสุดแรง สูงที่สุดก็ไม่พ้นไปจากโลก แล้วตกลงมาอย่างต่ำที่สุดมันไม่ฝังเข้าไปในพื้นโลก แต่—แต่มันจะกลิ้ง กลิ้งอยู่บนพื้นดิน แค่นั้นคน — — อ้อ! หวังอะไรจนเกินไปให้มากกว่าความตาย อันเป็นของแน่นอนสิ่งใด ๆ — — ขอท่านผู้อ่านได้โปรดอ่านเรื่อง “นะโปเลียนส์นาสมา” ด้วยความพินิจพิจารณา ท่านจะพอเข้าใจในคำว่า “นักรบเมือง” ดั่งนั้น เพราะท่านนายพลผู้เอกแห่งกองทัพบกไทย ได้เฉลยกลสำคัญแห่งพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้านะโปเลียนโบนาปาร์ต ตอนทรงถูกนักรบเมืองใช้รัฐสภาล้มราชบัลลังก์.

ผัน วิสูตร



พลเอกพระยาเทพหัสดินทร์

ด้วย คณะนิสิต และนิสิตา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มาขอหนังสือเรื่อง “เมื่อคราวพระเจ้านะโปเลียนมหาราช ทรงสนาสมา” ซึ่งข้าพเจ้าได้แต่งขึ้นและนำไปแสดงเป็นปาฐกถาที่ห้องประชุม แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน เพื่อไปลงพิมพ์ในหนังสือ มหาวิทยาลัย เป็น เรื่องประเภทสารคดีต่อไป

การ ขอร้องของ นักศึกษาชั้นสูงนี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นการร่วมกับเป็นการ

แสดงไมตรีจิตและความนับถือข้าพเจ้าเป็นส่วนตัว

พร้อมกับเป็นการ



แสดงความไว้วางใจต่อนายพลผู้เฒ่าของกองทัพบก ผู้เคยได้รับใช้ชาติมาแล้วเป็นเวลาหลายปี ข้าพเจ้าย่อมถือว่าเป็นเกียรติยศแก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ ที่ได้ปรากฏขึ้นว่าปาฐกถาของข้าพเจ้า เป็นเรื่อง ที่นักศึกษาชั้นสูงของชาติเห็นว่ามีสาระและมีประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้าจึงยินดีอนุญาตด้วยน้ำใจไมตรี

ในการที่ข้าพเจ้าได้รับเชิญไปแสดงปาฐกถานั้น ข้าพเจ้าก็ได้มีจุดประสงค์อย่างอื่นใดยิ่งไปกว่าการให้ความรู้และแง่คิดในทางประวัติศาสตร์แก่นิสิตและนิสิตา และเมื่อข้าพเจ้าได้เห็นความประสงค์ของข้าพเจ้ากำลังผลิดอกออกผลก็เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่ข้าพเจ้ากำลังจะต้องมีความรู้สึกภูมิใจและยินดีที่ความพยายามค้นคว้าของข้าพเจ้านั้น ไม่เป็นสิ่งที่ไร้ผลเสียทีเดียว

ในการเลือกเรื่องราวในระยะเวลาระหว่างวันที่ ๑๘ ถึงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๑๕ (พ.ศ. ๒๓๖๓) นั้น ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะบรรยายประวัติศาสตร์ทางการเมืองเพื่อจะแสดงให้เห็นความเป็นไปในสภาผู้แทนราษฎรและสภาสูงของประเทศฝรั่งเศสในสมัย ๑๑๗ ปีที่ล่วงมาแล้วให้เห็นน้ำใจและเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมือง ทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย ให้เห็นความปลิ้นปล้อนด้วยความฉลาดแหลมและรอบคอบ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ที่จะหยิบยกมาใช้เป็นอนุทธานุวิธีปฏิบัติการณ์ในทางที่ดีทั้งาม และจัดเสียซึ่งทางมาแห่งคติด้วยความรอบรู้เท่าถึงการ รู้ทางของความปลิ้นปล้อนหลอกลวงของนักการเมืองผู้เห็นประโยชน์ตนเหนือประโยชน์ของชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นคติในศีลธรรมอันดี และเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญสืบต่อไปชั่วกาลนาน.

ในเบื้องต้น ขอสรุปความว่า ในวันที่ ๑๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๑๕ นั้น พระเจ้านะโปเลียนได้แตกทัพพ่ายแพ้แก่กองทัพอังกฤษ และกองทัพปรัสเซียที่ทุ่งแวร์เดอ (Waterloo) (ออกเสียงตามภาษาอังกฤษว่า วอเดอดู) อย่างยับเยิน ท่านผู้อ่านโดยมากคงได้ทราบ

ตะเย็บของการรบใหญ่ที่แคว้นไคโดแล้ว จึงขอจัดการบรรยายการรบครั้งนั้นและขอผ่านประวัติ  
 คำศัพท์การทหารซึ่งควรอยู่ในพงศาวดารยุทธศิลป์ ไปกล่าวถึงประวัติคำศัพท์การเมืองทีเดียว  
 ในระหว่างที่พระเจ้าเนโปเลียนที่ ๑ ได้ทรงกระทำพลเข้าไปทำสงครามในประเทศเบดเยียม  
 นั้น ประชาชนพลเมืองในประเทศฝรั่งเศสได้คอยสดับข่าวแห่งงานพระราชสงครามอยู่ด้วยความ  
 เป็นห่วงยิ่ง ความเห็นส่วนมากในขณะนั้นมียิวว่า พระเจ้าจักรพรรดิจะต้องได้ชัยชนะในการ  
 รบครั้งแรก ๆ มีข้อสงสัยอยู่ข้อเดียวที่ว่า เวลลิงตัน (Wellington) แม่ทัพอังกฤษนั้นได้เคยแสดง  
 ความแกล้วกล้าสามารถเมื่อคราวทำสงครามในประเทศสเปนไว้มาก แต่ที่สเปนนั้น เวลลิงตันได้  
 สู้รบแต่กับแม่ทัพนายกองของพระเจ้าเนโปเลียน คราวนั้นจะต้องเผชิญกับพระองค์พระจักรพรรดิ  
 เอง เหตุการณ์น่าจะต้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นอีกรูปหนึ่ง อย่างไรก็ดี ความวิตกกังวลมีอยู่เป็นอันมาก  
 เพราะเมื่อพระเจ้าเนโปเลียนทรงได้ชัยชนะครั้งแรก ๆ แล้ว ก็ยังจะต้องได้ชัยชนะต่อไปอีก ฝรั่งเศส  
 ประเทศเดียวจะสู้กับยุโรปรวมกันทั้งทวีปได้หรือไม่ ?

ความหวังดีของคนฝรั่งเศสส่วนมากในเวลานั้นมียิวว่า ถ้าพระเจ้าเนโปเลียนทรงได้  
 ชัยชนะแก่กองทัพอังกฤษแล้ว ก็อาจทำให้ประเทศที่เป็นสัมพันธมิตรของอังกฤษย่อท้อขอทำ  
 สัญญาสันติภาพเสียได้ สันติภาพเป็นสิ่งที่ชาวฝรั่งเศสในสมัย ค.ศ. ๑๘๑๕ มีความปรารถนา  
 อย่างยิ่งยวด ประชาชนชาวฝรั่งเศสส่วนมากนั้น ไม่ได้โทษว่าพระเจ้าเนโปเลียนเป็นผู้ก่อสงคราม  
 และเห็นกันว่า พระองค์เป็นเพียงเหตุหรือ ข้ออ้างของข้าศึก เพื่อก่อให้เกิดการสงคราม ขึ้นสำหรับสม  
 ราชบัลลังก์ของพระองค์เสีย แล้วจะได้ยกพระราชวงศ์บูร์บง (Bourbon) กลับขึ้นไปสถิตได้  
 ใต้เศวตฉัตรฝรั่งเศสอีก การที่ชาวฝรั่งเศสถูกข้าศึกจะยกกำลังเข้ามาเหยียบย่ำมาตุภูมิ เพื่อบังคับ  
 บังคับพลเมืองให้ต้องรบพระราชวงศ์บูร์บง ซึ่งตนไม่ต้องการนั้นไว้ใต้เศวตฉัตรของฝรั่งเศสอีกนั้น  
 ชาวฝรั่งเศสทนไม่ได้จึงเป็นผลให้ฝรั่งเศสชาติทั้งหลายร่วมใจกันสนับสนุนพระเจ้าเนโปเลียนทั้งๆที่เขา  
 เหล่านั้นมีความเบื่อหน่ายต่อการสงครามเป็นที่สุดถึง ทงนักเพราะเหตุว่าทุกคนรู้สึกยิวดีว่า พระ  
 เจ้าเนโปเลียนเป็นคาบฝรั่งเศสเต็มตัว ที่อาจกู้เกียรติและความเป็นเอกราชของประเทศฝรั่งเศส  
 ไว้ได้

ตามข้อความที่บอกต่างมานั้น เป็นความรู้สึกของประชาชนชาวฝรั่งเศสทั่วไปไปในขณะ  
 นั้น แต่พวกศัตรูของพระเจ้าเนโปเลียนซึ่งได้กลายเป็นศัตรูแห่งชาติของเขาเอง ก็มียิวไม่ยอม  
 มีพวกของคณะบูร์บงเป็นต้น ซึ่งนอกจากการแข่งให้พระเจ้าเนโปเลียนพ่ายแพ้แก่ข้าศึกแล้วยังได้  
 ใช้ความพยายามทุกส่กานที่จะก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศฝรั่งเศสทั่วไป

นอกจากพวกบรู๊งแล้ว ก็ยังมีสภาทั้ง ๒ สภามีพวกนักรัฐธรรมนุญเพื่อประโยชน์คน  
 มีพรรคเสรีอาชีพ ซึ่งพร้อมที่จะฉวยโอกาสแห่งการสงครามสำหรับก่อความเดือดร้อน  
 มาสู่พระเดชาภาพของพระเจ้าจักรพรรดิโดยมีค่าน้ำถึงประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสีย อันเป็นการ  
 ตายของชาติ จึงร้องว่าพวกหงตงหมเดแซงให้พระเจ้านะไปเดียนพายแพ้แก่ข้าศึก แต่พวกนเกรง  
 การสงครามที่จะต้องทำต่อไป โดยไม่มีเวลาสิ้นสุด เกรงว่าถ้าพระเจ้านะไปเดียนทรงได้ชัยชนะ  
 แล้ว ก็ทรงใช้อำนาจสิทธิ์ขาดในทางบริหารประเทศ อันเป็นการตัดสิทธิ์และเสรีภาพของ  
 ประชาชน เพราะฉะนั้น ความเป็นนาหงใจเดียวกันจึงมีเดียนอยเต็มที และการช่วยเหลือของ  
 ทพณ ก็เป็นการกระทำกันไปตามหน้าที่ ไม่ใช่ทำด้วยความยินดีตั้งใจทำ ในสภาทั้ง ๒ นั้น  
 สมาชิกส่วนมากเป็นฝ่ายพระเจ้านะไปเดียนเฉพาะในแง่ “ป้องกันประเทศ” แง่เดียว ในจำนวน  
 สมาชิก ๖๐๐ คน นั้น จะหาผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อพระองค์แท้ๆ ถึง ๓๐๐ คนก็แสนยาก ถ้าพวก  
 สองผู้ทรงรับพระเจ้านะไปเดียนไว้เป็นจักรพรรดิอย่างจำใจจำรับ เพราะเห็นว้ายดีกว่าที่จะรับ  
 พระราชวงศ์บรู๊งที่ข้าศึกจะบังคับให้รับด้วยอาการเหยียบย่ำเกียรติแห่งชาติของตน

เพราะฉะนั้น จึงเป็นการที่พอจะสันนิษฐานได้ทีเดียวว่า ถ้าพระเจ้านะไปเดียนทรงได้ชัย  
 ชนะในงานราชสงคราม ความกระด้างกระเดื่องก็จะหมดไปทันที แต่ถ้าพระองค์ทรงเสียทัพแพ  
 แก่ข้าศึก ก็มีเหตุผลทุกประการที่พระองค์จะต้องเกรงสภามุแทนราษฎรให้จงมาก และไม่มีอะไร  
 ที่จะทรงหวังได้จากสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๑๘ มิถุนายน เป็นวันที่ชาวชยชนะที่ ลัญญี (Ligny) ได้ไปถึงนครปารีสซึ่งชาวนคร  
 นั้นได้ถูกปลดให้คืนชนโดยเสียปืนใหญ่ที่ไต่ยิงขึ้นจากวังแองวาลิด (Invalide) หนังสือพิมพ์  
 โมนิเตอร์ (Moniteur) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ราชการได้ลงข่าวเรื่องนี้ ตามรายงานตอนลงวันที่ ๑๖  
 ตอนค่ำเพียง ๖ บรรทัดแสดงว่าพระเจ้านะไปเดียนทรงได้ชัยชนะแก่กองทัพของบลูเชอร์ (Blucher)  
 และเวลดิงตัน (Wellington) ที่หน้าหมู่บ้าน ลัญญี

เนื่องจากชาวชยชนะนี้ ประชาชนสภาได้มีหนังสือแสดงความยินดีไปถวายพระเจ้าจักรพรรดิ  
 และยื่นยื่นไปในหนังสือนี้ด้วยว่า สภานคบัญญัติเป็นทรวมแห่งบรรดาผู้นิยมนับถือพระองค์อย่าง  
 สุดซึ้ง เป็นทรวมแห่งราชศุภมิตรผู้ภักดี ซึ่งจะไม่มีความตกต่ำอัปโชคใดๆ ที่จะมาเป็นเหตุให้  
 ความภักดีนั้นเสื่อมถอยได้ น่าสังเกต แต่บัดนี้ไปว่า สันนิษการเมืองบางคนนั้น มันช่างไม่  
 กระดุกเคียดจริงๆ เพราะตองยูน (Larunjuinais) ผู้เป็นประธาน ๗ นั้น ไม่ใช่มิตรของพระเจ้า  
 นะไปเดียนแน่ๆ ดังจะเห็นได้จากเรื่องราวที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ในตอนบ่ายวันที่ ๓๐ มิถุนายน เจ้าฟ้าโยเซฟ (Joseph) ผู้เป็นพระเชษฐา ได้รับฉายาพระราชหัตถ์เดชาพระเจ้าเนโปเลียนตั้งจากพิลิปเปอวิลล์ (Philippeville) บอกข่าวร้ายที่ได้เกิดขึ้นแก่กองทัพแวร์เทโร ในสายพระราชหัตถ์เดชานับนั้น พระเจ้าเนโปเลียนได้ทรงแจ้งข่าวความปราชัยโดยมิได้มีความอำพรางอย่างใดเลย และได้แจ้งข่าวการนิวัติคนพระนครเป็นการด่วนด้วย นอกจากสายพระราชหัตถ์เดชาถึงเจ้าฟ้าโยเซฟแล้ว ยังมีแจ้งความอีกฉบับหนึ่งสำหรับให้อ่านในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เป็นการแจ้งผลแห่งการรบ แต่ไม่ละเอียดอย่างฉบับที่ถึงพระเชษฐา เจ้าฟ้าโยเซฟได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีที่พระราชวังตุอเลอว์ (Tuileries) ทันที เป็นการประชุมเพื่อแจ้งข่าวร้ายให้ทราบ แต่ไม่ได้มีการถกมติกันอย่างใดเพราะพระเจ้าจักรพรรดิจะเสด็จถึงปารีสในตอนกลางคืนหรือรุ่งขึ้นเวลาเช้าครู่ แต่ด้วยความเห็นส่วนมากในที่ประชุมนี้ รู้สึกกันว่าพระเจ้าจักรพรรดิน่าจะประทับอยู่กับกองทัพมากกว่าที่จะเสด็จกลับกรุงปารีส จึงได้ส่งหนังสือด่วนไปถวายเพื่อทูลขอให้ทรงงดการเสด็จกลับ แต่ไม่ปรากฏว่าพระเจ้าเนโปเลียนได้ทรงรับหนังสือนั้นอย่างไรก็ดี ในคณะรัฐมนตรีนั้น อย่างน้อยก็มีรัฐมนตรีคนหนึ่ง ที่พระเจ้าเนโปเลียนทรงมีเหตุผลที่ไม่น่าจะเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยได้เลย เพราะฉะนั้นหนังสือด่วนนั้นจะได้ไปถึงพระองค์ก็คงจะไม่ทำให้พระองค์ทรงเปลี่ยนความคิดที่จะจัดกำลังเพิ่มเติมให้แก่กองทัพ ที่ได้แตกพ่ายมาจากแวร์เทโร ความระแวงการทรยศของคณะรัฐมนตรีและการก่อความยุ่งยากของตมาซิกใน

สภา ฯ ทำให้พระเจ้าเนโปเลียนทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องประทับในกรุงปารีสตั้งสองสามวันเพื่อการต่อสู้ศึกอย่างเต็มที่ พร้อมกับกำบังกันเสียดนักรของพระองค์ไปด้วยในตัว

ในวันรุ่งขึ้นแต่เช้า ข่าวร้ายได้แพร่ไปทั่วพระนคร พวกศัตรูของพระเจ้าเนโปเลียน ก็ฉวยโอกาสที่จะจัดการให้พระองค์ต้อง ทรงสละราชสมบัติ เป็นครั้งที่ ๒ ในพวกศัตรูเหล่านั้น ฟูเช (Fouche) รัฐมนตรีว่าการตำรวจเป็นตัวสำคัญที่สุด เป็นตัวจอมเจ้าเล่ห์ หน้าไหว้หลังหลอกมีพิษสงทั่วไปทุกชุมชน

ฟูเช ได้เคยพูดกับพวกพ้องของตนไว้ว่า “พระเจ้าเนโปเลียนจะต้องได้ชัยชนะสักครั้งหนึ่งหรือสองครั้ง และคงจะต้องแพ้ซ้ำศึกในการรบครั้งที่ ๓ ต่อนั้นไปก็เป็นหน้าที่ของเราก็จะมาถึง” หน้าทีอนั้นฟูเชยอมหมายความว่าถ้าโอกาสแห่งความปราชัย เพื่อโค่นพระเจ้าเนโปเลียนลงเสียจากราชสมบัติ ..... จะโค่นพระเจ้าจักรพรรดิลงเพื่อใครนั้น ย่อมแก้แค้นทางใดจะเป็น ประโยชน์แก่ตัว ของเขาเอง ..... นักการเมืองหนอนักการเมือง ..... ยังมีแก่ใจ

หาประโยชน์ใส่ตนในขณะที่บ้านเมืองกำลังจะย่อยยับเพราะชาติผู้ปกครองกันรักษา และผู้ที่ระบอบกัน  
ได้จริง ๆ ก็มีอยู่เพียงคนเดียวเท่านั้น ก็ยังจะคิดโค่นเสียเพื่อประโยชน์ตน อนิจจา!

การที่พระเจ้านะโปเลียนเสด็จจากต้นพระนครคราวนี้ ก็เพื่อจะขออำนาจเผด็จการจาก  
สภาฯ ฟูเซเกรงนักเกรงหน้าว่าสภาฯ จะถวายอำนาจนั้นแก่พระองค์ เพราะถ้าทรงได้อำนาจนั้น  
เพียง ๒-๓ วัน ก็เป็นการหนักหนาสำหรับผู้ที่ประสงค์การเมืองของพระองค์เป็นอันมาก และโดย  
เฉาะตัวฟูเซเนน ตั้งแต่ถูกจับได้ว่าได้ทำการสื่อสารติดต่อกับ เมตเทิร์นนิค (Metternich) นายก  
รัฐมนตรีเอดส์เคอด้วยแล้ว ก็ยังมีเหตุผลที่จะต้องร้อนตัวมากขึ้น

เป็นการสมควรที่จะกล่าวเสียทีเดียวว่า อำนาจเผด็จการนั้น พระเจ้านะโปเลียน  
จะทรงยึดเอาเมื่อใดก็ได้ เพราะทรงมีเครื่องมืออยู่พร้อมเพรียงแล้ว และนอกจาก  
สภาทั้ง ๒ แล้ว ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่ยังมีความจงรักภักดีต่อพระองค์อยู่อย่าง  
ดุจดม แต่ที่มิได้ทรงกระทำเช่นนั้น เพราะทรงเห็นว่าไม่ใช่ทางที่ชอบด้วยกฎหมาย  
และความสงบสุข

ฝ่ายฟูเซเนน ได้ใช้ความเฉลียวฉลาดที่มิได้ถูกเห็นด้วยวิธีด้วยศัตรูรวมอย่างเต็มที่ ได้  
สามารถใช้บุคคลที่มีความเห็นในแนวตรงกันข้ามเป็นเครื่องมือ ตามความมุ่งหมายของตน เป็น  
ต้นว่าต่อผู้ที่รักเสรีภาพด้วยหัวใจอันสุจริตเช่นลาฟาเยตต์ (La Fayette) นั้น ฟูเซสามารถทำให้ก  
ใจโดยชี้ว่า พระเจ้านะโปเลียนจะเสด็จเข้ามายึดอำนาจเผด็จการโดยสภาฯ จะยอมให้เปลี่ยน  
ระบอบการปกครองประเทศกลับเข้าหาระบอบอิตาเลียอีกหรือ? อีก ๒-๓ ชั่วโมงก็จะไม่มี  
สภาฯ แล้ว อย่างนี้แต่พูดกันอยู่เฉย ส่วนผู้ที่ยังมีความจงรักภักดีต่อพระเจ้านะโปเลียนอยู่นั้นฟูเซ  
ชี้ด้วยการแสดงให้เห็นภาพแห่งความไม่พอใจและความบั่นบั่นในสภาฯ ซึ่งสมาชิกส่วนมากเห็น  
สมควรให้ถอดพระเจ้านะโปเลียนออกจากราชสมบัติ และยังมีให้เห็นด้วยว่าการทรงสละราชสมบัติ  
โดยทันทีเท่านั้น ที่จะเส้นทางดีสุดที่พระเจ้าจักรพรรดิจะทรงเพียงให้พ้นจากการถูกถอดไปได้ ทั้ง  
จะเป็นการคุ้มครองประเทศมิให้ถูกกองทัพสัมพันธมิตรยก เข้ามาย่ำยี และแบ่งปันราชอาณาจักร  
และจะเป็นการคุ้มครองการสืบราชสันตติวงศ์ได้อีกด้วย เพราะราชศัตรูที่รวบรวมกำลังกันยกเข้ามา  
นั้น มิได้มีความประสงค์อย่างอื่นนอกจากจะกำจัดพระองค์พระเจ้านะโปเลียนออกไปให้พ้นจาก  
ราชบัลลังก์ ถ้าได้ทราบว่าจะทรงสละราชสมบัติแล้ว ก็คงจะแยกกองทัพกลับไปเอง  
แต่ก็คงจะไม่ขัดข้องในการที่จะรับรองพระราชโอรสเป็นพระเจ้านะโปเลียนที่ ๒ ต่อไป

โดยการกระทำของฟรังค์ได้บรรยายมานี้ ย่อมเห็นได้ว่า การทรงสดพระราชดำริเห็น  
เป็นภารกิจที่ใกล้กับความจำเป็นที่จะต้องทำ เพื่ออิสรภาพและความสงบสุขของชาติเป็นอันมาก

พระเจ้าแผ่นดินได้เสด็จถึงพระราชวังเฮติเซ (Elysee) พร้อมด้วยราชองครักษ์และ  
ข้าราชการบริพารที่สนิทสนมในวันที่ ๒๑ มิถุนายน เวลา ๘ นาฬิกา ผู้ที่เข้าไปเฝ้าในขณะนั้นรู้สึก  
ว่า พระเจ้าจักรพรรดิมีพระอาการอดโรยมาก ทรงยอมเป็นผลของการประคับประคอง  
กับการเดินทางโดยมิได้มีเวลาพักผ่อนพระวรกาย ได้รับสั่งด้วยพระสรเสียงดังครึกว่า “กอง  
ทัพได้แสดงความแก่กล้าสามารถอย่างยอดเยี่ยม แต่ในที่สุดก็ไม่พ้นจากการแตกพ่ายอย่าง  
ย่อยยับ ..... เราเสียหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ..... เน (Ney) ได้ปฏิบัติตนอย่างคนบ้า เขาได้นำ  
ทหารม้าของฉันทันไปให้ข้าศึกประหารเสียจนหมด ... ฉันทันไม่มีอะไรเหลืออีก แล้ว ..... ขอให้ฉันทัน  
ได้พักผ่อน ๒ ชั่วโมงแล้วจึงค่อยพูดเรื่องการทำงานกัน ... จึงเตรียมน้ำให้ฉันทันอาบ.....โอ อธิจจา  
ฉันทันได้เห็นภาพแห่งชัยชนะสามครั้งแต่ก็ได้พลาดไปทั้ง ๓ ครั้ง เพราะมีคนทรยศ ถ้าไม่เช่นนั้น  
และถ้าปีกขวาได้ทำหน้าที่ที่ควรทำข้าศึกก็จะต้องแตกพ่าย และถ้าปีกซ้าย (คำว่า ปีกขวา  
และปีกซ้าย ในที่นี้ หมายรวมถึงตำแหน่งที่ตรงกับปีกขวาและปีกซ้ายของข้าศึก เช่นที่ ลีญี่ ก็คือด้านถนัดรอบวา  
Quatre Bras) และที่อะแตร์โล ที่ทรงเรียกว่า มงต์แซนต์ยอง ก็คือด้านของจอมพล (Ghouchy) ซึ่งมีได้บั้งกัน  
การรวมทัพประชิดกับกองทัพอังกฤษ) ได้ทำหน้าที่ที่ควรทำที่ มงต์แซนต์ยอง (Mt. St. Jean) ข้าศึก  
ก็คงต้องแตกอีก ..... แต่ฉันทันไม่หมดหวังฉันทันจะได้แถลงข่าวต่อสภาฯ และจะขอเครื่องมือ ...  
... ขอกำลังสำหรับกู้ชาติ หวังใจว่า ความรู้สึกที่ศรัทธากำลังเข้ามาย้าย้ายบ้านเมืองของเรา จะ  
ทำให้ผู้แทนราษฎรของเรามีความภักดีต่อหน้าที่ของเขาโดยให้ความสนับสนุนแก่ฉันทัน แล้วฉันทันก็  
จะกลับไปสู่สมรภูมิ .....

แต่รัฐมนตรีและข้าราชการผู้ใหญ่ที่เฝ้าอยู่นั้น ได้ทูลแย้งให้ทรงรู้สึกได้ว่า พระองค์ไม่ควร  
จะทรงหวังอะไรจากสภาฯ เลย แม้กระนั้นทรงหวังอยู่ในแง่ที่ว่าผู้แทนราษฎรทุกคนเป็นคน  
ฝรั่งเศษ และส่วนมากเป็นผู้รักชาติ ในยามฉุกเฉินเช่นนั้น โดยหน้าที่ของเขา เขาจะต้องช่วย  
พระองค์ เพราะการช่วยพระองค์ก็คือการช่วยชาตินั่นเอง

ในระหว่างที่กำลังตั้งรกรากอยู่นั้น จอมพลดาวุต (Davout) รัฐมนตรีว่าการทหารบกได้  
ไปถึง จึงมีรับสั่งให้เขาเฝ้าในห้องสรง ดาวุตได้กราบทูลแถลงเหตุการณ์ในสภาฯ ให้ทรง  
ทราบโดยตลอดแล้วถวายคำแนะนำให้รับยุบสภาฯ ซึ่งเป็นเครื่องกีดขวางสำคัญสำหรับความจงรัก  
ภักดีต่อพระองค์

ต่อจากนั้นไม่นาน เจ้าฟ้าโยเซฟกับเจ้าฟ้าดุเชียงก็เสด็จไปถึง ทั้ง ๒ พระองค์มีความเห็น  
 ต่อกันว่าสภาฯ เป็นอุปสรรคสำคัญ เจ้าฟ้าโยเซฟนั้นท้อพระทัยมาก แต่เจ้าฟ้าดุเชียงยังเข้มแข็ง  
 อยู่ เมื่อได้ทรงสนทนากับพระเจ้าและพระอนุชาแล้ว พระเจ้านะโปเลียนก็เสด็จเขาที่ประชุม  
 คณะรัฐมนตรีซึ่งคอยเฝ้าอยู่พร้อมกัน

พระเจ้านะโปเลียนได้ทรงแถลงข่าวการรบ และความเสียหายต่อที่ประชุมแต่ครั้งตั้งว่า  
 “ ความเสียหายของเรานั้นใหญ่หลวงมาก ข้าพเจ้ากลับมาขอให้ชาติให้ความรักดีและความ  
 เสียสละอันเปี่ยมด้วยศักดิ์ ประเทศฝรั่งเศสจงลุกขึ้น แล้วข้าศึกก็จะแหลกลาญไป ..... เพื่อ  
 ช่วยชาติ ข้าพเจ้าต้องการมีอำนาจสิทธิ์ขาด คืออำนาจเผด็จการชั่วคราว เพื่อประชาชนแห่ง  
 ประชาชน ข้าพเจ้าอาจยึดอำนาจนี้ได้ แต่ถ้าข้าพเจ้าได้รับมอบอำนาจนั้นจากสภาฯ จะ  
 เป็นการชอบด้วยระบอบประชาธิปไตย และจะเป็นทางดีงามมากกว่าการกระทำด้วยการใช้อำนาจ ”

ในคณะรัฐมนตรีนั้น ไม่มีใครกล้าออกความเห็น จึงทรงถามเป็นรายตัว ในที่สุดก็ได้  
 มีการอภิปรายกัน ฝ่ายพวกที่มีความรักชาติอย่างแท้จริง ก็พร้อมที่จะสนับสนุนพระเจ้าจักรพรรดิ  
 แต่อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีฟุเชเป็นหัวหน้านั้น ได้อภิปรายไปในทางที่จะให้ทรงลดระบอบมัต เจ้าฟ้า  
 ดุเชียงกับพวกทูตแนะนำว่าถ้าสภาฯ ไม่ยอมถวายอำนาจเผด็จการโดยดี ก็ให้ทรงยึดอำนาจนั้น

พระเจ้านะโปเลียนมิได้ทรงรับรองความเห็นของฝ่ายใด แต่รับสั่งเป็นกลางๆ ว่า “ โดย  
 เหตุที่ข้าศึกได้บุกรุกเข้ามาเหยียบย่ำราชอาณาจักรของเรา ข้าพเจ้าจึงหวังใจว่า ผู้แทน  
 ราษฎรจะมีความรู้สึกต่อหน้าที่ของตน การที่ประชาชนได้ตั้งให้เขาเข้ามาเป็นผู้แทนอยู่ใน  
 สภาฯ นั้น ไม่ใช่เพื่อล้ม แต่เพื่อสนับสนุนข้าพเจ้า ..... ข้าพเจ้าไม่กลัวเขาเลยเขาจะทำ  
 อย่างไรๆ ข้าพเจ้าก็คงเป็นบิรมหาราชของประชาชนและของกองทัพ ถ้าข้าพเจ้าจะพูดสักคำ  
 เดียวเท่านั้น เขาก็แหลกไปหมด แต่ทั้งๆ ที่ไม่มีอะไรจะเกรงสำหรับตัวของข้าพเจ้าๆ เกรง  
 ทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับประเทศฝรั่งเศส ถ้าเราจะมาวิวาทกันเองแทนที่จะร่วมสมานฉันท์  
 ทุกสิ่งทุกอย่างจะเสียหายหมด แต่ถ้าประชาชนมีความรักชาติ เกลียดขังชาวต่างประเทศ  
 ( หมายความว่าผู้ที่เป็นผู้ที่ศัตรูของชาติ ) มีความผูกพันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับข้าพเจ้าแล้ว  
 เราก็มียังมีทางและมีโอกาสอยู่อีกมาก ..... ”

ก่อนนั้นไป ก็ได้ทรงอธิบายถึงแผนการสงครามและทางที่จะเอาชนะชนะแก่ข้าศึกได้ต่อไป  
 และได้ทรงกล่าวในตอนท้ายว่า “ สภาฯ ได้คิดรอบคอบแล้วหรือ ที่จะให้ข้าพเจ้าสละ

ราชสมบัติ? เพราะรอบ ๆ ตัวข้าพเจ้า และรอบ ๆ นามข้าพเจ้านั้น คือที่รวมพลแห่ง กองทัพ การแยกข้าพเจ้าไปเสียจากกองทัพก็คือการยุบกองทัพนั่นเอง ให้ข้าพเจ้า สละราชสมบัติ ท่านก็จะไม่มีกองทัพ เพราะทหารจะไม่อยู่ฟังคำอภิปรายของท่านเลย การส่งตัวข้าพเจ้าให้แก่ข้าศึกนั้น ก็คือประเทศฝรั่งเศสยอมรับรองตนว่าเป็นฝ่ายแพ้ และ มอบตนให้แก่ข้าศึก ๆ จะเพิ่ม ความโอหังขึ้นเป็น อันมาก ..... ท่าน อย่ายกเอา เสรีภาพมาเป็นข้ออ้าง เสรีภาพไม่ได้เป็น ผู้ทำลายข้าพเจ้า ความกลัวของท่านต่างหาก ที่จะมาเป็นผู้ประหารข้าพเจ้า ”

คำอภิปรายด้วยปฏิภาณอันเผด็จร้อนเหี้ยมเหี้ยมประกอบด้วยเหตุผล และข้อเท็จจริงของ พระเจ้าจักรพรรดิ ได้ทำให้ผู้เขว้สึกวิตกมาก เพราะคณะรัฐมนตรีมีความคั่นเตนและตั้งใจ จนวน ๆ จะยอมตามที่ได้ทรงขอร้องทุกประการอยู่แล้ว

ในระหว่างเวลาที่คณะรัฐมนตรีเข้าไปเฝ้าอยู่ที่พระราชวังเอติเชนิน ทางสภาผู้แทนราษฎร ก็ได้มีการประชุมกัน ผู้ที่แสดงความจงรักภักดีต่อชาติและวางตนเป็นกลาง เพื่อประโยชน์แห่งชาติ นั้น เห็นว่าในขณะนี้ควรจะช่วยพระเจ้าเนโปเลียนเพราะการช่วยพระองค์นั้น ก็คือการช่วยชาติ และช่วยตนเอง แต่พวกที่เห็นเช่นนั้น มีจำนวนเป็นส่วนน้อย ส่วนมากนั้น เห็นว่าควรจะ ถ้อโอกาสซ้ำเติมพระเจ้าจักรพรรดิ แม้การกระทำเช่นนั้นจะเป็นการนำความล้มเหลวมาสู่ประเทศ- ชาติ... ความล้มเหลวในทางการเมืองทำให้สภา ฯ เห็นกงจักรเป็นดอกบัวไปได้ถึงเพียง นี้ เป็นที่อนาถใจยิ่งนัก หวังว่านักการเมืองของเราจะจำความข้อนี้ไว้เป็นอนุทาหารณ์

ในบรรดาศัตรูของพระเจ้าเนโปเลียนในสภา ฯ นั้น มีดาฟาเยตต์เป็นตัวสำคัญอยู่คนหนึ่ง ดาฟาเยตต์ผู้นี้ คือนายพลฝรั่งเศสที่ได้ไปช่วยชาวอเมริกัน เมื่อคราวนำสงครามกู้อิสรภาพ ใน แผ่นดินพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ เขาเป็นนักรัฐธรรมนูญผู้ซื่อสัตย์จริง ๆ และความซื่อสัตย์ของเขา นั้นเอง ในบางขณะได้ทำให้เขาเป็นผู้หุงต้ม ตามัว เห็นผิดเป็นชอบไปได้มาก ๆ เขาเป็นหุนบุน คุณพระเจ้าเนโปเลียนอยู่ไม่น้อย ในกรณีที่พระองค์ได้เคยแก่เขาออกมา ให้พ้นจากที่คุมขังภายใน บ็อมเยอร์มันได้ โดยสัญญาไปกับฟอรัมไอ แต่เขาไม่ยอมมอบถวายแก่พระองค์ ในกรณีที่ พระองค์ได้เสด็จขึ้นปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าจักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส ดาฟาเยตต์ เชื่อด้วยความ บริสุทธิ์ใจของคนซื่อว่า พวกข้าศึกนั้นได้ยกทัพมาเพื่อที่จะรบกับพระเจ้าเนโปเลียน เพราะฉะนั้น เมื่อได้กำจัดพระเจ้าเนโปเลียนออกไปเสีย ให้พ้นจากราชสมบัติแล้ว ข้าศึกก็พากันยกทัพกลับบ้าน เมืองไปเอง แต่ว่างจะได้จัดการตั้งรัฐบาลขึ้นตามระบอบรัฐธรรมนูญ โดยเลือกพระองค์พระ-



มหากษัตริย์ให้เหมาะแก่ความประสงค์ของตน อนิจจา! อนิจจา!! ความซื่อ.....!  
ความมกมาย.....!!

ในระหว่างประชุมคณะรัฐมนตรีนั้นผู้ซึ่งพบกับพวกได้หาโอกาสส่งข่าวเรื่องพระเจ้านะโปเลียน  
อาจทรงยุบสภาฯ ด้วยอำนาจเผด็จการ ไปให้ตาฟาเยตต์ทราบ ตาฟาเยตต์จึงได้รีบร่าง  
ญัตติเสนอสภาฯ ดังมีข้อความต่อไปนี้

“เป็นครั้งแรก ในระยะเวลาหลายปีมาแล้วที่ท่านจะได้อินเสียงที่มิตรเก่าของเสรีภาพ  
จะยังจำได้โดยนัยเปลี่ยนแปลงจนออก ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่ข้าพเจ้าจะต้องพูดกับท่านด้วยเรื่องอันตราย  
ที่จรมแก่มาตุภูมิของเรา ซึ่งท่านเท่านั้นจะดำรงบอกรับไว้ได้ ท่านทั้งหลาย ขอให้สหายเก่า  
ของเสรีภาพได้มีโอกาสเสนอนญัตติ ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่า ท่านจะเห็นความจำเป็นดังต่อไปนี้

“มาตรา ๑ สภาผู้แทนราษฎรประกาศว่า ความเป็นเอกราชของประเทศอยู่ในระหว่าง  
อันตราย”

“มาตรา ๒ สภาฯ อยู่ในระหว่างสมัยประชุมตลอดไป ความพยายามที่จะยุบสภาฯ  
เป็นความผิดฐานทรยศ ผู้ใดล่วงละเมิด โดยพยายามกระทำการดังกล่าวแล้ว มีความผิดฐานทรยศ  
ต่อชาติ และจะต้องได้รับโทษฐานนั้น”

“มาตรา ๓ กองทัพบกและกองบอกรับชาติ มีความซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน”

“มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการมหาดไทย จัดการเพิ่มกำลังบอกรับชาติของนครปารีส  
กองบอกรับซึ่งเป็นชาวนคร ซึ่งความรักชาติและอดทนอดกลั้นวิริยภาพได้ปรากฏมาเป็นเวลา ๒๖ ปี  
แล้วนั้น เป็นเครื่องประกันเสรีภาพ ทรัพย์สินสมบัติ ความสงบเรียบร้อยของนครหลวง และ  
ความย้ายต่อผู้แทนของชาติ”

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่า  
การมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการตำรวจ เข้ามาประชุมในสภานทันที”

มาตรา ๑ ถึงมาตรา ๓ แห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้รับอนุมัติทันที ทงๆ ที่มาตรา ๒ เป็น  
มาตราที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ท่านศาสตราจารย์กฎหมายก็ได้ยอมให้กฎหมายอันไม่ชอบด้วย  
แม่บทแห่งกฎหมายนั้น ได้ออกไปโดยมิได้มีการคัดค้าน เป็นการยอมให้สภาฯ ยึดอำนาจจากจักร  
พรรดิ..... แต่การกระทำทางนี้ ย่อมไม่พ้นความสังเกตของนักประวัติศาสตร์ ซึ่งพิจารณา  
เหตุการณ์ด้วยหัวใจเป็นกลางไปได้ จึงขอฝากความสังเกตไว้ในที่นี้

เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ไปถึงสภาฯ พร้อมกันแล้ว ก็ได้มีการลงมติพระราชบัญญัตินั้น ที่  
ยังคงอยู่อีก ๒ มาตราแต่ก็ได้นำออกประกาศใช้เป็นกฎหมายทันที โดยการประกาศ ตั้ง  
ให้สภาสูง และถวายพระเจ้าจักรพรรดิ

พระเจ้าเนโปเลียนเข้าพระทัยดี ว่าการกระทำของสภาฯ นั้น เป็นการดองระเบิดต่อ  
รัฐธรรมนูญ แต่เป็นการที่ได้ทำไปแล้ว อำนาจได้ผ่านจากพระองค์ไปเป็นของฝ่ายที่ได้ดองระเบิด  
รัฐธรรมนูญ พระเจ้าเนโปเลียนซึ่งก่อนเวลานั้น ๑ ชั่วโมงทรงพระเดชานุภาพสมบูรณ์ตามกฎ-  
หมายได้ทรงถูกปลดออกแล้วโดยรัฐธรรมนูญ เพราะมัวแต่เฝ้าตาในการอธิบายแผนการสงคราม  
อยู่กับคณะรัฐมนตรี แทนที่จะเสด็จไปยังสภาฯ

การทำมีความสำคัญยิ่งกว่าการพูดยังเป็นความจริงอยู่เสมอ !

เมื่อได้ทรงตรึกตรองอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ได้มีรับสั่งเปรย ๆ ว่า ถ้าเป็นการจำเป็นก็จะทรง  
สละราชสมบัติแต่จะต้องรอดเหตุการณ์ต่อไปก่อน แล้วมีรับสั่งให้เรย์คัมป์ไปแจ้งแก่สภาฯ ว่า  
พระองค์ได้เสด็จกลับมาหาพร้อมกับคณะรัฐมนตรี เพื่อหาทางที่จะจัดอาวุธเพิ่มเติมให้แก่กองทัพ จัด  
การออกพระราชบัญญัติบางอย่างตามเหตุการณ์ และคณะรัฐมนตรีกำลังประชุมร่างข้อเสนอ  
ต่อสภาผู้แทนราษฎรอยู่ มีรับสั่งให้คาร์โนต์ (Carnot) เป็นผู้เชิญพระกระแสรับสั่งเช่นเดียวกัน  
ไปแจ้งแก่สภาสูง

การประชุมในสภาสูง เพื่อพิจารณาญัตติของดาฟาเยคตินั้น ได้มีการโต้เถียงกัน  
อย่างรุนแรงระหว่างผู้ที่เห็นว่ามาตรา ๒ เป็นการดองระเบิดรัฐธรรมนูญกับฝ่ายผู้เสนอ แต่ฝ่ายที่เป็น  
ผู้ดองระเบิดต่อรัฐธรรมนูญนั้น ก็เป็นฝ่ายชนะอีก

ก่อนเวลาที่คณะรัฐมนตรีได้ไปถึงสภาผู้แทนราษฎรตามคำเชิญนั้น ได้มีกองบองกันชาติ  
ไปรักษาการณ์อยู่แล้ว แต่ในตอนบ่าย ประชาชนได้ทราบข่าวการกระทำของสภาฯ ต่างก็พากัน  
ไปที่พระราชวังเอลิเซียง ที่สภาผู้แทนราษฎรบ้าง ได้แสดงความไม่พอใจและความโกรธเคือง  
สภาฯ เป็นอันมาก พร้อมกับความเคืองแค้นสภาฯ นั้น ประชาชนได้แสดงความจริงร่ำกึกต่อ  
พระองค์พระเจ้าเนโปเลียนด้วยการเปล่งเสียง “ขอให้พระเจ้าจักรพรรดิ ทรงพระเจริญ”

ถึงแม้ประชาชนทั้งหลายจะได้ทราบข่าวร้ายอย่างย่อยยับแล้วก็ตาม ประชาชนพลเมือง  
ก็ไม่หมดหวัง กลับมีความไว้วางใจในพระองค์พระเจ้าจักรพรรดิ มีความรักชาติและโกรธแค้น  
ชาติศัตรูที่เอาใจไปเผื่อแผ่แก่ไท่ต่างคำด ท้าวต่างแดนยิ่งขึ้น ชาวนครปารีสขึ้นด่ามัญญ์ ด่วนมาก  
ได้มอบความไว้วางใจและความหวังของชาติ ไว้ในพระองค์พระเจ้าจักรพรรดิทั้งสิ้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎร ได้มีอำนาจเรียกคณะรัฐมนตรีไปเข้าประชุมในระหว่างเวลาที่กำลังเผ่าฯ อยู่ นั่น ย่อมทำให้พระเจ้าเนไปเยือนทรงรู้สึกขุ่นเคืองมาก แต่พระองค์เป็นผู้ดีติดอยู่เหนือโมหาคติ เพราะฉะนั้น ในที่สุดก็ได้ทรงอนุญาต โดยมีรับสั่งให้เจ้าฟ้าตูเซียงเสด็จไปเป็นผู้แทนพระองค์ด้วย มีรับสั่งให้พระราชอนุชาไปเจรจาแสดงเหตุผลทางใต้ทางซ้ายของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจะเป็นที่รักของปวงผู้แทนราษฎรทั้งหลาย เมื่อพระราชอนุชาเสด็จกลับและได้กราบทูล แดงความเป็นไปโดยตลอดแล้ว จึงจะได้ตกลงพระทัยในทางที่จะได้ทรงเห็นว่า เป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะต้องทำ แล้วเสด็จลงไปพักผ่อนหย่อนพระทัยในพระราชอุทยาน เจ้าฟ้าตูเซียงได้ตามเสด็จลงไปกราบทูลวิงวอนขอให้ทรงยุบสภาฯ อีก ขณะนั้นได้ยินเสียงราษฎรกำลังให้ร้องถวายพระพรร้องขออาวูช.....เจ้าฟ้าตูเซียงจึงขอให้พระบรมเชษฐาธิราชพั่งการ ให้ร้องแสดง ความจงรักภักดีของประชาชน ขอพระราชทานแต่คำตั้งคำเดียวเท่านั้น แล้วราชศักรและศักรของชาติฝรั่งเศสก็จะต้องแตกตาดูลงไปทันที

พระเจ้าเนไปเยือนได้มีรับสั่งแก่พระราชอนุชาอย่างน่าจับใจว่า ฉันเป็นคนเหนือมนุษย์หรือ จึงจะสามารถนำสภาฯ ที่ใต้เห็นผิดเป็นชอบ แยกไปจากทางสมานฉันท์ ซึ่งเป็นทางเดียวที่จะช่วยเขาได้นั้น ให้กลับคืนมาได้? หรือว่าฉันจะเป็นหัวหน้าพรรคที่ชั่วช้าที่จะเป็นผู้จุดไฟแห่งสงครามกลางเมืองขึ้น? ไม่ได้ ฉันทำไม่ได้ ฉันเคยชกดาบเพื่อชาติ แต่คราวนี้ เพื่อชาติฉันต้องโยนดาบไปให้ไกลตัว เธอจงพยายามโยนสภาฯ เข้าหาทางที่ชอบเถิด ฉันร่วมมือกับสภาฯ เสมอ ถ้าไม่มีสภาฯ ฉันอาจทำอะไรได้มาก สำหรับตัวฉันเอง แต่ฉันจะไม่สามารถกู้ชาติได้.....ไปเถิด ไป แต่ฉันห้ามเธออย่างเด็ดขาด เมื่อเธอไปวันนั้นแล้ว อย่าไปพูดจาปลุกใจราษฎรเหล่านั้น ซึ่งกำลังขออาวูชอยู่ ฉันจะกล้าเสียงทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อประเทศฝรั่งเศส แต่ฉันจะไม่พยายามทำอะไรสำหรับตัวฉันเลย พระอนุชากลับขึ้นนำพระเนตรไม่อยู่ ก็ทรงพระกันแสงแล้วทูลลาไปสภาฯ

กตัญญู! กตเวที!! น่านอนาถเหลือเกิน ผู้ชนผู้แสดงความจงรักภักดีและความพร้อมเพรียงเพื่อเสวยสละเป็นราชพลี ซึ่งเปล่งเสียงอยู่เฉพาะพระภรณ์และเฉพาะพระพักตรนั้น พระเจ้าเนไปเยือนไม่เคยได้ทรงพระราชทานอะไรแก่เขาเลย เขามีความภักดีต่อพระองค์แต่พวกที่พระองค์ได้พระราชทานแล้วทั้งยศทั้งทรัพย์นั้นเขาไปอยู่ที่ไหน? เขาได้กลายเป็น

ศัตรูของพระองค์ไปแล้วโดยพรครการเมื่อนำไป อนิจจา! ความกตัญญูกตเวที ของนักการเมืองนั้น มันแปรได้ดังเพียงน้ำเจียวหนอ? ..... น่าอนาถ.....!

เจ้าฟ้าชายเซียงพร้อมด้วยคณะรัฐมนตรีได้ไปถึงสถาบันทหารภูเวดารวอฆ่าค่า ในชั้นต้นได้มีการค้นเค้นกันมาก เพราะเกรงว่าสภาฯ จะถูกยุบโดยกำลังทหารแต่อาการปรกติของฟูเซได้ทำให้ผู้แทนราษฎรใจดีขึ้น เจ้าฟ้าชายเซียงกับคณะรัฐมนตรีเป็นผู้รับพระบรมราชโองการให้ไปชี้แจงข้อความต่าง ๆ ที่สภาฯ ประสงค์จะทราบ การร่วมสมัยมานับที่นับตั้งจำเป็นที่สุด พระเจ้าจักรพรรดิทรงหวังความร่วมมือและความภักดีต่อชาติของสภาทั้ง ๒ พร้อมกับความผูกพันในตัวของพระองค์ด้วย เจ้าฟ้าชายเซียงทรงขอร้องให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ร่วมมือกันในยามที่บ้านเมืองเขาคับขัน

ก่อนนั้นไป กรมรัฐมนตรีผู้คัดค้านถูกขอร้องถึงกำลังของประเทศและทางที่จะเอาชนะชนะแก่ข้าศึกได้

ทางฝ่ายค้านนั้น ได้รับความเต็มใจจากฟูเซไว้แล้ว จึงได้ตั้งกระทู้ถาม คณะรัฐมนตรีว่า ขอให้พูดออกมาตรง ๆ ว่า คณะรัฐมนตรีเชื่อด้วยความบริสุทธิ์ใจหรือไม่ ว่าฝรั่งเศสประเทศเดียว จะสู้กับทหารทั้งยุโรปรวมกันได้? คณะรัฐมนตรีเชื่อหรือว่าการที่ พระเจ้านะโปเลียนอยู่ในราชสมบัตินั้น จะไม่เป็นอุปสรรคแก่สันติภาพ? ก่อนนั้นไปก็อธิบายถึงความล้มเหลวของกองทัพ ซึ่งไม่มีหวังว่าจะต้านทานข้าศึกไว้ได้

ได้มีการอภิปรายโต้เถียงกันอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าฟ้าชายเซียง กับเย (Jay) ผู้เป็นปากของฟูเซ (ฟูเซ พุคเองไม่ได้ เพราะตนอยู่ในคณะรัฐมนตรีจึงให้ เย เป็นผู้พูดแทนทางฝ่ายค้าน) ฝ่ายหนึ่งว่ายังมีทางที่จะเอาชนะชนะข้าศึกได้ อีกฝ่ายหนึ่งว่าไม่มีทาง และทางที่ดีสุดที่จะช่วยชาติได้นั้นคือการทรงสละราชสมบัติ

ในที่สุดได้มีผู้เสนอญัตติ ให้ทูลขอให้พระเจ้านะโปเลียนทรงสละราชสมบัติเสียโดยดี มิฉะนั้นให้ถอดพระองค์เสีย แต่ผู้แทนส่วนมากไม่อยากจะให้เป็นรุนแรงถึงเพียงนั้น จึงได้งดการลงคะแนนเสียงโดยให้สภาแต่ละสภา จัดผู้แทน ๕ คนไปร่วมการพิจารณากับคณะรัฐมนตรี

เจ้าฟ้าชายเซียงได้เสด็จกลับไปเฝ้าพระเชษฐาธิราชที่พระราชวังเฮติเซ และได้เล่าความเป็นไปในสภาถวายโดยตลอดในที่สุดได้กราบทูลซ้ำอีกว่า ไม่มีทางอื่นนอกจากจะยุบสภาฯ หรือจะทรงสละราชสมบัติ เจ้าฟ้าชายเซียงเห็นควรยุบสภาฯ แต่บาสซาโน (Bassano) กับโกแลนคูร์ต (Colaineourt) ซึ่งเฝ้าอยู่ในที่นั้น ได้กราบทูลแนะนำให้สละราชสมบัติเพราะเกรงว่าข้าไปอาจทรงถูกถอด

ในตอนกลางคืนได้มีการประชุมกันที่กระหว่างเจ้าฟ้าโยเซฟ เจ้าฟ้าดูซียง คณะรัฐมนตรีกับผู้แทนของสภาทั้ง ๒ อีก ๑๐ นาย ที่พระราชวังตุอเดวี (Tuileries) กอมบาเซเรด (Comaberes) เป็นประธานคณะรัฐมนตรีได้อนุญาตขอให้สภาฯ อนุมัติ วิจารณ์ หากคนและหาเงินสำหรับระบบศัตรูภายใน ซึ่งที่ประชุมรับรอง แต่สำหรับดาฟาเยตต์กับพวกนั้นต้องการให้พระเจ้า ณะไปเยือนทรงสดพระราชสมบัติเป็นขอใหญ่ใจความ พุเชคนเดียวในคณะรัฐมนตรีได้เสนอให้สภาฯ ทำการเจรจากับข้าศึกโดยตรง ซึ่งเป็นการประกาศถอดพระเจ้าจักรพรรดิในตัว แต่ไม่มีรัฐมนตรีคนใดเห็นด้วย และไม่มีผู้ใดรับรอง เพราะเป็นการรุนแรงเกินไปยุคจึงเป็นอันตกไป ดาฟาเยตต์ขอให้เข้าไปเฝ้าพระเจ้าจักรพรรดิพร้อมกันเพื่อกราบบังคมทูลตรง ๆ ว่า การทรงสดพระราชสมบัตินั้นเป็นการจำเป็นเพื่อชาติ แต่ประธานที่ประชุมไม่เห็นสมควรจะให้ลงมติจึงสั่งให้บิดประชุมเมื่อเวลา ๓ นาฬิกา ด้วยความเชื่อมั่นว่า รุ่งขึ้นจะได้ทราบข่าวทรงสดพระราชสมบัติตามทางการ โดยไม่ต้องทำอะไรที่จะเป็นการรุนแรงไปกว่าเดิม

ตลอดคืนวันนั้น พระเจ้านะโปเลียนได้ทรงครึกครองถึงทางที่ควรจะทำจริง ปรึษิต พระองค์ต่อไปว่าจะควรทรงสดพระราชสมบัติ หรือจะควรถือตามสัจชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ที่พระองค์ม้อยู่โดยใช้อำนาจยุบสภาฯ เดียว? พระเจ้านะโปเลียนทรงมีเครื่องม้อยู่พร้อมทุกอย่างที่จะทำเช่นนั้นได้ แม้จะได้ทรงเสียเวลาไปแล้วทั้งวัน แต่เมื่อได้ทรงพระราชดำริโดยรอบคอบแล้ว ก็ทรงเห็นว่าไม่สมควรจะทำ โดยเหตุผลที่ได้ทรงกล่าวไว้กับพระราชอนุชาแล้วว่า พร้อมด้วยสภาฯ พระองค์อาจทำอะไร ๆ ได้ทุกอย่าง แต่ถ้าไม่ได้สภาฯ ก็ไม่ทรงสามารถที่จะกู้ชาติไว้ได้ นอกจากนั้นยังทรงเห็นต่อไปว่าควรกระทำอะไรที่รุนแรงกับสภาฯ นั้น ย่อมจะทำให้เกิดความแตกร้างกันขึ้นเอง แบ่งกันออกเป็นพวกเป็นก๊ก ซึ่งในยามที่บานเมืองกำลังตกอยู่ในสภาอันเต็มไปด้วยภยันตรายเช่นนั้นไม่เป็นการสมควรที่ผู้รักชาติจะพึงกระทำได้ เป็นการสมควรที่พระองค์จะทรงเสียดสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความสงบ

การที่พูเชกับดาฟาเยตต์ กล่าวหาพระเจ้านะโปเลียนว่า จะทรงใช้อำนาจทหารยุบสภาฯ นั้นจึงเป็นการกล่าวร้ายได้ความพระองค์ เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของตนชาติ ๆ เป็นการใช้อำนาจที่ไม่สะอาดสำหรับประหารวีระบุรุษของชาติอย่างน่าบัดสี

ในตอนเช้าวันที่ ๒๒ มิถุนายนนั้น บรรดารัฐมนตรีและข้าราชการบริพารผู้ที่ยังมีความจงรักภักดีต่อพระองค์อยู่นั้น ได้เข้าไปเฝ้ากราบบังคมทูลแนะนำให้ทรงสดพระราชสมบัติ พระเจ้านะโปเลียนได้ทรงตกลงพระทัยไว้ก่อนนั้นแล้ว จึงรับสั่งว่า “ฉันทำอะไรคนเดียวไม่ได้ เขาคิดกันว่า

การเสียดันไปคนหนึ่งนั้นจะเป็นการช่วยเขาได้ แต่ท่านจงคอยดูต่อไปเถิด ว่าเขามีความเข้าใจผิดเพียงใด”

เมื่อคณะรัฐมนตรีได้เข้าเฝ้าถวายรายงานการประชุมในคืนที่แคว้นมา ก็ได้มีรับสั่งเบนใจความว่าทรงยอมให้สภาฯ ทำการเจรจากับซัคส์ได้โดยตรง และเมื่อเห็นกันว่า การที่พระองค์จะอยู่ในราชสมบัติต่อไปนั้น จะเป็นอุปสรรคต่อสันติภาพ พระองค์ทรงพร้อมที่จะยอมเสียดะ แคว้นมีรับสั่งให้เรโย (Regnaud) เป็นผู้เชิญกระแสพระบรมราชโองการไปแจ้งให้สภาฯ ทราบไว้ซึ่งหนังสือ

ขณะนั้น พอดีได้รับข่าวจากกองทัพซึ่งรวมอยู่ ได้ความบังคับบัญชาของ จอมพลผู้ดี (Soult) ว่าได้จัดรวมกำลังทหารที่กระจัดกระจายเข้ากับกองทัพของจอมพลกรูชี่ (Grouchy) แล้ว บดินนกำลังทหารรวมกันทางชายแดน ๖๐,๐๐๐ คน พระเจ้านโปเลียนจึงมีรับสั่งให้จอมพลดาอูต์ (Davout) รัฐมนตรีว่าการกลาโหม นำชาวดินนั้นไปแจ้งแก่สภาฯ เพื่อเป็นการปลุกขวัญผู้แทนราษฎร

ในวันนั้นสภาฯ ได้เปิดการประชุมแต่เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นายพลเกรอเนียร์ (Grenier) ดูกษัตริย์รายงานข่าวโดยย่อว่ามติให้สภาฯ จัดการวางระเบียบการรักษาความสงบสุขของประชาชน ให้สภาฯ ราชทูตพิเศษไปเจรจากับประเทศสัมพันธมิตร (ประเทศสัมพันธมิตรในที่นี้ หมายถึงประเทศที่เป็นสัมพันธมิตรกันเพื่อทำสงครามกับประเทศฝรั่งเศส) เพื่อการเลิกสงคราม แล้วกล่าวต่อว่า พระเจ้าจักรพรรดิจะได้พระราชทานลายพระราชหัตถเลขามายืนยัน พร้อมกับจะได้ทรงประกาศว่า พระองค์ทรงพร้อมต่อความเสียสละทั้งปวง ถ้าหากว่าพระองค์จะเป็นอุปสรรคต่อสันติภาพ อันไม่มีทางใดจะแก้ได้

ข้อแถลงนี้ ยังไม่เป็นที่พอใจของสภาฯ สภาฯ ต้องการจะให้ทรงสละราชสมบัติอย่างเด็ดขาด ได้มีการอภิปรายกันอย่างเผ็ดร้อน จนประธานต้องให้ระงับไว้ คอยถวายพระหัตถเลขาซึ่งจะมาถึงในไม่ช้า เหตุผลนั้น มีอยู่ว่าทุกคนปรารถนาจะกู้ชาติ แต่ทำไมในการที่จะกู้ชาตินี้จะรักษาเกียรติของมนุษย์เป็นประมุขของชาติไว้ ด้วยไม่ได้เจียวหรือ? การรบเพียงหนึ่งชั่วโมงนั้น ไม่น่าจะมีการขัดข้องเลย ในที่สุดเป็นอันตกลงให้รอดลายพระราชหัตถเลขา สภาฯ หยุดพัก

ดาอูต์ได้ไปถึงสภาฯ เวลาเที่ยงเศษ สภาฯ จึงเปิดการประชุมอีก รายงานข่าวกองทัพซึ่งเป็นข่าวดี แต่ถูกสงสัยว่าไม่จริง ซูลิญัก (Soullignac) ได้รับอาสาไปเฝ้าพระเจ้าจักรพรรดิกับดัมาซีกอีก ๒ นาย เพื่อทูลขอให้ทรงสละราชสมบัติ สภาฯ อนุมัติ ผลของการเข้าเฝ้าครั้ง

เมื่อพระเจ้านโปเลียนได้ทรงฟังผู้แทนของสภาฯ โดยคัดค้านแต่ก็ทรงอนุญาตให้ชูชิตัก กลับโดย  
รับสั่งว่า จะทรงตอบให้เป็นพอใจของสภาฯ

ต่อไปนี้ เรโย (Regnaud) ก็เข้าเผ่ากราบบังคมทูลความไม่พอใจของสภาฯ ที่ได้ทราบ  
ข่าวกองทัพจาก ดาวุตต์ แต่กราบทูลต่อไปว่า ความไม่พอใจและความโกรธเคืองกำลังทวงชนก  
นาที่ ซึ่งเป็นชาวที่ทำให้พระเจ้านโปเลียนทรงรู้สึกชุนเคืองเป็นอันมาก ถ้าจะกดับความคิด  
ไม่ยอมทรงสละราชสมบัติอยู่หลายครั้ง แต่เมื่อได้ทรงระงับพระทัยให้เป็นปรกติ ได้ทรงชนะแก่  
ความรู้สึกฝ่ายค้านเป็นของปฤชุนแล้ว ก็ได้รับสั่งกับ เรโยว่า “รอดก่อนฉันไม่เคย คิด หลีก  
เลี้ยงไม่ยอมสละราชสมบัติ แต่ขอเวลาให้ฉันได้ตรึกตรองเงียบๆ โดยรอบคอบ ท่าน  
จึงไปบอกกับเขาให้คอยไปก่อน”

เรโยก็ออกคนหนึ่ง ที่มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้านโปเลียน แต่ได้ถูกฟูเซ หลอกถดถ  
เอาความจงรักภักดีของเขาตนเอง ไปใช้เพื่อการหักโค่นพระเจ้าจักรพรรดิ เรโย เชื่อฟูเซด้วย  
ความบริสุทธ์ใจว่า การทรงสละราชสมบัตินั้น ย่อมหมายถึงการรับรองการสืบราชสันตติวงศ์โดย  
ยกพระราชโอรสซึ่งนเป็นดวงตงพระเจ้านโปเลียนที่ ๒ อยู่ในตัว จึงได้เป็นดวงตงดวงดีในการกราบท  
แนะนำให้ทรงสละราชสมบัติด้วยผู้หนึ่ง ซึ่งเจ้าฟาโยเซฟกับ โกแดงกรูตก็เห็นด้วย ส่วนคอมบา-  
เซเรส (Combaceres) บัสसानโน (Bassano) และการ์โนต์ (Carnot) นั้นไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่  
กล้าถวายคำแนะนำให้ใช้กำลังบังคับสภาฯ ฝ่ายฟูเซนั้นกระหึ่มอยู่ในใจเมื่อได้เห็นความส่อเสียด  
ของคนกำลังจะผิดตอกออกผล เจ้าฟาตเซียงองค์เดียวเท่านั้น ยังเข้มแข็งอยู่และยังคงกราบทูลยืนยัน  
แนะนำให้พระเจ้าเชษฐาธิราชทรงยุบสภาฯ อยู่ตามเดิม แต่พระเจ้านโปเลียนได้คัดถดงพระทัยอย่าง  
เด็ดขาดเสียแล้ว จึงมีรับสั่งให้พระราชอนชานเขียนตามคำบอกของพระองค์ โดยทรงแย้มพระโอษฐ์  
ยิ้มเย้ยอย่างม่นัยไปทางฟูเซ ผู้แสวงทำเป็นไม่เข้าใจความหมาย

เจ้าฟาตเซียงได้เขาประจำที่ เพื่อเขียนตามคำบอกของพระเจ้านโปเลียน แต่พอได้ยิน  
พระกระแสรับสั่งคำแรกๆ ก็บันดาลโทษขึ้นมาอย่างเหตอทจะอดกลั้น ก็กระแทกปากกาทับโต๊ะ  
จนหักจับเกาะโยนไปทางหนึ่ง แต่แล้วก็เด็ดจตุกษนทรงพระดำเนินไปทางพระทวารเพื่อจะไปเสียให้  
พ้น ไม่ยอมมีส่วนร่วมด้วยกับหายนะ แต่พระเจ้านโปเลียนทรงไหวทั้น มีพระดำรัสรับสั่งอย่าง  
เด็ดขาดว่า หยุด เจ้าฟาตเซียงจึงต้องหยุดขงัก แล้วพอดับพระเนตร ก็ต้องกลบตงประทมิเพื่อ  
เขียนพระราชดำสันเรื่องทรงสละราชสมบัตินั้น มีข้อความดังต่อไปนี้

“ในการเริ่มทำสงคราม เพื่อผดุงไว้ซึ่งอิสรภาพแห่งชาตินั้นข้าพเจ้าได้มีความ

หวังในความสมานฉันท์ ในความพยายามทุกสถาน ความอดสาหะบากบั้นและความช่วยเหลือจากอำนาจของชาติในสาขาต่างๆ ทุกๆ สาขา ข้าพเจ้ามีเหตุผลที่ควรหวังความสำเร็จ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป บัดนี้ ข้าพเจ้าขอยอมตัวเป็นผู้รับความทรمانจากการกระทำของศัตรูแห่งประเทศฝรั่งเศส ขอแต่ให้เขาเหล่านั้นเป็นผู้พูดจริงตามประกาศของเขา ว่ามีความจงใจที่จะเป็นศัตรูแต่เฉพาะตัวข้าพเจ้านั้นเถิด ท่านจงร่วมมือ ร่วมสามัคคีกันเพื่อความปลอดภัยของประชาชนและความเป็นเอกราชของชาติต่อไป”

พระราชดำรัสเรื่องทรงสดพระราชดำรัสตามข้อความที่ปรากฏนี้ จะเห็นได้ว่าพระเจ้าโนโปเลียนไม่ได้ทรงกล่าวอะไรถึงสภาฯ เลยจนคำเดียว ได้ทรงทึ่งไว้ให้เข้าใจกันเอาเองว่า ในการบอกรับหน้าที่นั้นพระองค์ได้ขาดความร่วมมือ ขาดความช่วยเหลือของสภาฯ

มีข้อควรสังเกตข้อหนึ่งก็คือ ในพระราชดำรัส ซึ่งเป็นประกาศทรงสดพระราชดำรัสนั้น พระเจ้านโปเลียนไม่ได้รับสั่งกับสภาฯ หรือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพระองค์ทรงทำเสมือนไม่รู้จักหรือไม่มีความเห็นแต่ได้มีพระราชดำรัสกับราษฎรโดยตรง เป็นการกระทำอย่างน่าใจหนักกว่าแท้ คือพระเจ้านโปเลียนได้ทรงสดลิตซ์หิมดทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีการขอปรึกษาอย่างใด ๆ เลยเขาจะทำอะไรแก่พระองค์อย่างไรก็ทรงพร้อมที่จะเป็นผู้ “รับความทรมาน” แต่เมื่อเจ้าพาดูเทียบกับการ์โนต์ ได้ทราบ ทดทุกท้วงในเรื่องสัมพันธคดีวงศ์ทรงเดิมความให้อย่างเสียไม่ได้ เพราะไม่ทรงเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ว่า “ข้าพเจ้าขอประกาศว่า ราชโอรสของข้าพเจ้าเป็นพระเจ้าจักรพรรดิฝรั่งเศส ทรงพระนามว่า พระเจ้านโปเลียนที่ ๒ ให้เจ้าฟายเซฟและเจ้าพาดูเซียง ซึ่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ในเวลานั้น เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลชั่วคราวก่อน ความเห็นห้วงถึงราชโอรส บังให้ข้าพเจ้าต้องขอรับรองต่อสภาฯ ให้จัดตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยวิธีออกพระราชบัญญัติโดยเร็ว”

ขณะนั้นผู้คนชนวนว่า การที่จะให้มีพระเชษฐาและพระอนุชาเป็นที่ปรึกษาในคณะรัฐบาลด้วยนั้น ไม่เหมาะ ก็ทรงยอมขจัดพระนามเจ้าฟาทิง ๒ พระองค์ออกเสีย โดยไม่มีการโต้เถียงแต่ประการใด ทงหนักเพราะได้ทรงทราบอยู่แต่ที่ว่า ไม่มีคำแนะนำหรือการขอรับรองใด ๆ ของพระองค์ที่จะยังผลให้สภาฯ หาญสู้กับยุโรปรวมกัน พระเจ้านโปเลียนทรงรู้สึกถึงว่า ในขณะที่นั้นชาติก็อยู่ใกล้ ๆ และพระราชวงศ์บุรุษก็มากับชาติก็ ด้วยหน้าที่ของฝรั่งเศสก็กดขี่ได้ชาติก็ไปเสีย มิฉะนั้นก็จะต้องอยู่ใต้อำนาจราชวงศ์บุรุษอีก เพื่อการนี้ต้องร่วมแรงร่วมความคิดกัน



จึงจะมีทางสำเร็จได้ แต่เมื่อเกิดการแตกแยกกันเองขาดการร่วมแรงร่วมความคิดเป็นการดีมาน  
จนท้าวเช่นนี้จะมื่อไรเหลือให้หวังอยู่ได้ต่อไปได้ นอกจากจะยอมรับรองราชวงศ์บูร์บงขึ้น  
เป็นกษัตริย์ปกครองประเทศฝรั่งเศสต่อไป

เมื่อพระเจ้านโปเลียนได้ทรงตั้งพระบรมนามาภิไธยใน พระราชดำรัส เรื่อง ทรง ด้ระราช  
สมบัติแล้ว ก็ได้ทรงมอบให้การโน้ตเป็นผู้นำไปให้สภาสูง ส่วนฉบับที่จะให้ไปมอบให้แก่  
สภาผู้แทนราษฎรนั้น ได้ทรงเจารจงตัวฟูเซ ผู้เป็นศัวกการสำคัญในการทรงด้ระราชสมบัติคนนเป็น  
ผู้เชิญไป เป็นการแตกคันอย่างผู้ดีซึ่งฟูเซเองก็ด้รังทำเป็นไม่รู้ไม่ช้

ครั้นฟูเซได้ไปถึงสภาฯ แล้ว ก็ได้มอบถวายพระราชหัตถเลขาณัน ให้แกตองยูนเด้ (Lan  
juinais) ผู้เป็นประธานสภาฯ ประธานสภาฯ ได้อ่านกฎหมายข้อห้ามการด้รงความเห็น ใน  
เรื่องทรงด้ระราชสมบัติด้ยก่อน เพื่อเป็นการรับรองกัมีให้ด้มาช้กตักขันด้รงความเห็นอันรุนแรง  
ต่อพระเจ้าจักรพรรดิ แต่จ้งได้อ่านพระราชดำรัส ซึ่งสภาฯ รับทราบด้ยความสงบ

ต่อนนไป ฟูเซได้ตักขันอภิปราย ขอให้สภาฯ ตั้งผู้แทน ๕ นายเพื่อไปเจรจากับชาคก  
แะในตอนท้ายได้กล่าวถึงพระมหากษัตริศนของพระเจ้าจักรพรรดิโดยยกย่อง นำพระราชหฤทัย  
อันสูง ที่ได้ทรงยอมด้ยด้ระเพื่อสันติศ้ชของชาติ แต่ด้มาช้กตักขันทราบด้ว่าที่ฟูเซกล่าวออกไป  
นน ไม่ม่ความจริงใจอย่างใดเลย เพราะฉะนนั้นถ้อยคำอันไพเราะของฟูเซนนจ้งมีไ้เป็นทจบบ  
ใจผู้ใด

ในระหว่างด้มาช้กตักสภาผู้แทนราษฎรนั้น ม้ความเห็นแตกแยกกันออกไปเป็นพวก ๆ มี  
พวกพระเจ้านโปเลียนที่ ๒ มีพวกพระเจ้าหลุยที่ ๑๘ มีพวกตักคอร เดอง (Duc d'Orlean)  
แะพวกเรปบลิกัน แต่พวกหลตงนมเป็นส่วน้อย พวกต่าง ๆ ทั้มีความเห็นแยงกันอยุน ว่าทจ้งกไม่  
ม่ใครที่จ้งม่ความหนักแน่นในความจรงรักภักดีต่อใครเท่าใดนัก แต่ทุกคนเป็นผู้กระหายด้วิภาพ  
ต่างพวก ต่างก็ได้อภิปรายไปในแนวความคิดความเห็นของตน ตามด้ยงนน ในช้นคันดูเหมือน  
ว่า ตาฟาเยตต์ ตองยูนเด้ แะ โฟตแกร์ก (Flaugerques) ผู้เป็นหัวหน้าพรรคด้วี (Liberal)  
นน จะได้คะแนนมาก สำหรับการรับเลือกตงเป็นกรรมาช้การของรัฐบาด แต่การแข่งช้นกับคน  
อย่างฟูเซผู้ที่ช้ความไหวพริบโดยไม่ต้องอยู่ในขอบเขตแห่งค้ดขรรมนน เป็นการยาก

เพื่อที่จะกตกัน ตาฟาเยตต์นั้น ฟูเซกล่าวกับพวกที่จ้งรักภักดีต่อพระเจ้านโปเลียนว่า  
ถ้าตาฟาเยตต์ได้รับเลือกเป็นกรรมาช้การ ก็จ้งต้องเป็นศัวกอุปด้ระค้สำคัญต่อการด้บราชันค้คิงค้  
เพราะเขาเป็นศัวกตัวค้สำคัญของพระเจ้านโปเลียน แต่คนอย่างตาฟาเยตต์นั้นต้องมีตำแหน่งค้คิงค้

เป็นบำเหน็จ จึงเสนอให้มอบการบังคับบัญชาสูงสุดของกองบ็องกันชาติ (Garde Nationale)

เพื่อที่จะกีดกัน ตองย็อนเน็สึน ฟูเซอ้างว่า ในระหว่างเวลาดูคดีเช่นนี้ตำแหน่งประธานสภาฯ เป็นตำแหน่งสำคัญ ซึ่งจะย้ายตองย็อนเน็สึนไปเสียจากตำแหน่งประธานสภาฯ นั้นไม่ได้

ความคดบแดงของฟูเซ ทำให้เขาได้ใช้บุคคลซึ่งมีความเห็นในทางการเมืองต่างกันและต่างกับเขาทำประโยชน์ให้แก่เขาได้เป็นอย่างดี

ในการเลือกตั้งนการโนคโตโรบเดอิกเป็นที่ ๑ ฟูเซเป็นที่ ๒ นายพลเกรอเน็ย (Grenier) เป็นที่ ๓ แต่คะแนนของนายพลเกรอเน็ยไม่พอ จึงต้องเลือกตั้งใหม่ นายพลเกรอเน็ยจึงได้รับเลือกเป็นกรรมาธิการคนที่ ๓

สภาตั้งได้มีการประชุมกันในตอนบ่ายวันนการโนคโตอานรายงานของจอมพลดาเวต์ เรื่องกองทัพได้รวมกำลังกันไว้กับกองทัพของจอมพลครุซึ แต่ในขณะนั้นเอง จอมพลเนกัไปถึงและคำนชกดางคินว่าไม่จริง กองทัพนั้นแตกตายหมดแล้ว ทว่ายังมีกำลังทหารอยุทชายแดนตั้ง ๒๐,๐๐๐ คน เป็นไปไม่ได้ การกระทำของจอมพลเนนึ เป็นการละเมิดแบบแผนอันดีของสภาฯ โดยพูดก่อนได้รับอนุญาตจากประธานเป็นการทำลายขวัญของชาติโดยตรง แต่ไม่มีผู้ใดจะค้านได้ เพราะเนกักลับจากสนามรบสดๆ เป็นผู้นำทหารเข้าประจัญบานกับข้าศึกเอง ในขณะพดนั้น เนแสดงประหนึ่งว่าสัญญาไม่ปรกติ แต่ก็ไม่ใช้ข้อแก้ตัวเพราะจอมพลแห่งประเทศฝรั่งเศสกล้าว่าความที่ก่อให้เกิดความปั่นป่วน รวนเร่สำหรับ ความรู้สึกของ ประชาชน และกล้าร้าย แก่กองทัพนั้นไม่มีอะไรจะเป็นข้อแก้ตัวได้

วาระต่อไปนั้น ก็ถึงมติของสภาผู้แทนราษฎรเรื่องญัตติของดาฟาเยตต์ สภาตั้งได้ยื่นญัตติรับรองมตินั้น โดยมีได้พิจารณาคำค้านของนายพลดาเบดัวแย (La Bedoyere) ดาเบดัวแยค้านว่า สภาตั้งไม่ควรรับญัตตินั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ควรจะตกลงกันด้วยหลักการเสียก่อนว่าจะรับรองพระเจ้านโปเลียนที่ ๒ เป็นจักรพรรดิฝรั่งเศส หรือจะเปลี่ยนรูปการปกครองเป็นอย่างอื่น ..... แต่สภาฯ ก็ให้ผ่านไป แล้วได้จัดผู้แทนเข้าไปเฝ้าพระเจ้านโปเลียน เพื่อแสดงความขอบพระคุณแก่สำหรับการกระทำของพระองค์ในวาระสุดท้ายแห่งชีวิตการเมือง

ในตอนกลางคืนได้มีการประชุมกันอีกที่สภาตั้ง ได้มีการอภิปรายกันอย่างเผ็ดร้อนในปัญหาสืบราชสันตติวงศ์ โดยรับรองพระราชโอรสของพระเจ้านโปเลียนที่ ๑ เป็นพระเจ้านโปเลียนที่ ๒ สมาชิกส่วนมากเห็นว่าการเชิญเสด็จพระราชโอรสของพระเจ้านโปเลียนขึ้นทรงราชย์นั้น

จะเป็นอุปสรรคแก่การเจรจากับข้าศึก ซึ่งหมายความว่าได้ชัด ๆ ว่าถ้า ๑ พร้อมทั้งรับรองพระมหากษัตริย์ข้าศึกจะได้ออกมาให้ เกียรติศักดิ์หายไปไหนหมดแล้ว.....? เหลืออยู่แต่เทพเจ้าแห่งความซาดและความเห็นแก่ตัว สติเป็นประธานอยู่ในสภาสูง อนิจจา.....!

ความคิดเห็นอันไร เกียรติศักดิ์เช่นผู้ ทเบนทหารแทและผู้ที่ ทม ความรักชาติแทยอมนั่งทนฟังอยู่ไม่ได้ คำอธิบายของตาเบตวแยร์เป็นราชของครกซ์ และเป็นนายพลหนุ่มผู้กตต่อหน้าทคนหนึ่ง เป็นคำอธิบายที่น่าจับใจด้วยหลักศีลธรรม หลักความภักดีต่อชาติ ต่อพระองค์พระเจ้าจักรพรรดิและต่อหน้าท ๆ จะพึงปฏิบัติตนยิ่งนักในคำอธิบายนี้มีสาระสำคัญว่า “พระเจ้าโนเลียนได้ทรงสละราชสมบัติเพื่อพระราชโอรส การทรงสละราชสมบัตินั้นยอมเป็นโมฆะถ้ามิได้มีการประกาศตั้งพระราชโอรสเป็นพระเจ้าโนเลียนที่ ๒ วันที่ ใคร? - ใครเป็นผู้กานัญัตดิน? ผู้กานนั้นก็คือบุคคลผู้คอยประจบผู้มอำนาจ เขาเหล่านั้นมีความสามารถเป็นยอดเยี่ยม ที่จะทอดทิ้งพระมหากษัตริย์เมื่อคราวสิ้นวสาน แทกกับมีความสามารถที่จะประจบประแจงพระองค์ในสมัยที่ทรงพระเดชานุภาพ ข้าพเจ้า (ตาเบตวแยร์ยืนยันว่าได้เคยเห็นคนพวกนั้น) คอยเฝ้าอยู่โดยรอบพระราชบัลลังก์ แทบเบองพระยุคลบาทแห่งพระมหากษัตริย์ผู้ทรงชัย แต่พอพระองค์ได้ทุกข์ เขาก็พากันออกห่างจากพระองค์ แล้วยังมีหน้า ซ้ำพลักไสพระราชโอรสเสียอีกด้วย เขาอยากจจะรีบไปไหนกัน? - เขาอยากจจะรีบไปคอยรับบัญชาของไทต่างด้าวท้าวต่างแดน ซึ่งเขาเรียกว่าสัมพันธมิตร — — มิตรที่รักของเขาดอกกระมัง” .....

“ถ้าสภา ๑ ไม่ยอมรับพระราชโอรส พระเจ้าโนเลียนก็จะต้องทรงชักพระแสงอีกครั้งหนึ่ง เมื่อนั้นแหละบรรดาผู้ที่มีน้ำใจสุจริตและภักดีต่อชาติจะต้องเป็นฝ่ายข้างพระองค์ แล้วยังขอให้บรรดานายพลผู้เลวทรามต่ำช้าทั้งหลายผู้ใดทอดทิ้งพระองค์ ผู้ใดเนรคุณพระองค์ และกำลังหาอุบายที่จะทรยศต่อพระองค์อีกนั้น จงระวังตัวไว้ดี..... เมื่อ ๒-๓ วันมานี้เอง ต่อหน้ายุโรป และต่อหน้าประเทศฝรั่งเศส ท่านได้ปฏิญาณตนว่า จะช่วยกันป้องกันรักษาพระองค์พระเจ้าจักรพรรดิ ความสัจย์ของท่านได้หายไปไหนเสียหมด?...” พูดแล้วก็มองไปทางจอมพล เน ด้วยอาการเหยียดหยัน!

ในการอธิบายนั้น ตาเบตวแยร์ ไม่ได้ไว้หน้านายพลหรือจอมพลคนใด ซึ่งตนเห็นว่า เป็นผู้ขาดความจงรักภักดีต่อพระองค์พระเจ้าจักรพรรดิและต่อหน้าทเคย จนในขณะหนึ่ง จอมพลมาเซนา (Massena) ต้องตะโกนขึ้นว่า “เจ้าหนุ่มน้อยหยุด” แต่ตาเบตวแยร์ไม่หยุด ในที่สุดประธานสภา ๑ ต้องให้ตาดักตัวออกไป โดยตาเบตวแยร์ร้องตะโกนเป็นวาทะสุดท้ายว่า “ในสภา ๑ นั้นเบนอนจะฟังกันแต่เสียงของบุคคลผู้ไรศีลธรรม”

การประชุมได้มีต่อไปจนเที่ยงคืนดวงแล้ว จึงมีการลงมติให้เลื่อนการประชุมต่อไป

ในการเลือกผู้แทนของสภาผู้ดำรงตำแหน่งให้เป็นกรรมาธิการ ๒ นายนั้น ฟุเซ ย่อมหวังเห็นเพื่อที่จะให้ได้บุคคลที่เหมาะสมแก่ความประสงค์ของตน ซึ่งในที่สุด โกแดงกรูว์ (Caulaincourt) กับกีนีตต์ (Guinette) ก็เป็นผู้ได้รับเลือกตรงตามหมาย โกลแดงกรูว์นั้น เป็นคนโปรดของพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซีย ส่วนกีนีตต์นั้น เป็นคนช่างประจบ มีความสามารถเป็นอย่างสูง ที่จะทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของคณะที่ได้รับอำนาจเต็มอ คนที่มีลักษณะอย่างนั้น ย่อมเป็นเครื่องมืออันดีของฟุเซ

ในระหว่างเวลาที่สมาชิกสภาทั้ง ๒ เสียสละพระเจ้าโนโปเลียน และพระราชโอรสเป็นเครื่องบูชาเทพเจ้าแห่งความมั่งคั่งโดยง่ายตายนั้น ประชาชนพลเมืองแห่งนครปารีส ได้ออกเดินขบวนและร้องตะโกนเรียกร้องขอให้พระเจ้าจักรพรรดิของเขากลับคืน หรือมิฉะนั้นก็จะยอมตาย!

ข่าวทรงสดพระราชสมบัตินี้ได้ทำให้ฝูงชนบ้ายหน้าไปรวมกันทางพระราชวัง เอลิเซ ประชาชนมีความฉุนแค้นมาก ที่พระเจ้าโนโปเลียนได้ทรงยอมสละราชสมบัติแทนที่จะทรงใช้อำนาจที่พระองค์มีอยู่โดยรัฐธรรมนูญจะยับยั้งเสีย ประชาชนเห็นว่า คณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาทั้ง ๒ นั้น เป็นผู้ทรยศต่อชาติ เขาไม่ยอมที่จะปล่อยให้กองทัพฝรั่งเศสพ่ายแพ้โดยไม่คิดแก้ตัวตอบแทนชาติ เขาคิดว่าเขาจะให้ความปรานีพ่ายแพ้นั้น จะเป็นบจจยให้ชาติเขามายืนครหดวงแล้วจะต้องถูกชาติกบงคบให้ต้องวิบราชวงศ์บูร์บงเป็นกษัตริย์ต่อไป

ในคณะกรรมาธิการ ที่จะไปเป็นทูตเจรจากับข้าศึกนั้น การ์โนต์ และ ฟุเซต่างก็หวังอยู่ว่าตนจะได้เป็นประธาน มีความรู้สึกต่างกันอยู่แต่ที่ว่า การ์โนต์นั้นรู้สึกว่าจะถ้าตนถูกเลือกเป็นประธานก็ต้องยอมรับภาระอันหนักเพื่อสาธารณประโยชน์ ส่วนฟุเซนั้นต้องการจะเป็นประธานเพื่อความดีแห่งความปด้นปด้นต่อเดียดและความมั่งคั่งใหญ่โตใหญ่โตของคุณ และในที่สุด ฟุเซก็ได้เป็นประธานคณะกรรมาธิการด้วยความประสงค์ โดยวาสนา ของชาติฝรั่งเศส ในเวลานั้น จึงบังเอิญให้สภาฯ เห็นคนชั่วเป็นคนดี เป็นคนจำเป็นสำหรับชาติไปได้...!

ด้วยความฉลาดไหวพริบและปด้นปด้นรอบข้างฟุเซ นอกจากได้สามารถนั้นคาดให้สภาฯ เลือกตนเป็นประธานคณะกรรมาธิการเจรจากับข้าศึก แต่ยังสามารถนั้นคาดให้ตนได้รับเลือกเป็นประธานคณะกรรมาธิการฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินอีกด้วย

ฟูเซ ได้มีการติดต่อกับราชวงศ์บูร์บงทางวิโตรอลล์ (Vitrolles) ซึ่งเป็นคนของราชวงศ์นั้น ที่ได้ถูกจำขังอยู่ แล้วตนได้ลอบออกมาจากที่คุมขังเพื่อใช้เป็นสายลับของตน

ความเป็นไปในสภาทั้ง ๒ นั้น พระเจ้านโปเลียนได้ทรงทราบด้วยความซุ่มเคืองพระทัยจริงอยู่ที่ว่าในการเติมข้อความเรื่องการตั้งราชสันตติวงศ์โดยพระราชโอรสนั้น มิได้ทรงหวังอะไรอย่างจริงจัง และได้ทรงเติมข้อความนั้นลงไปโดยคำทักท้วงของพระอนุชาและรัฐมนตรีบางคน แต่ทรงรู้ดีว่าการกระทำของสภาฯ นั้น เป็นการดบหลังพระองค์

ขณะนั้นประชาชน พดเมืองและทหารได้ แสดงความไม่พอใจในการกระทำของสภาฯ ยิ่งขึ้น คณะนายทหารได้ประกาศว่า จะไปขอพระเจ้าจักรพรรดิคืนจากสภาฯ อากการขู่เข็ญของประชาชนแสดงว่าเป็นการเอาจริงเอาจังยั้งชนทุกที่ จนฟูเซเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องรับระงับความเคืองแค้นของประชาชน โดยให้สภาฯ รับรองพระเจ้านโปเลียนที่ ๒ แต่ฟูเซก็ไม่อยากจะเป็นการผูกมัด ต้องการแต่เพียงให้เป็นการรับรองพอเป็นพิธีโดยยืนยันให้มัครมนตรีมาธิการฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินต่อไป จึงจัดแจงแนะนำสมาชิกสภาฯ ซึ่งเป็นคนสนิทของตนให้เสนอญัตติ

สภาฯ นั้น ได้มีการอภิปรายโต้เถียงกันอยู่เป็นเวลานาน แต่ในที่สุดท้ายได้ลงมติกันว่า

**มาตรา ๑** พระเจ้านโปเลียนที่ ๒ ได้เสด็จขึ้นทรงราชย์ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส ดับสนองพระองค์พระเจ้านโปเลียนที่ ๑ โดยอำนาจรัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิแล้ว

**มาตรา ๒** โดยมติของสภาฯ ทั้ง ๒ ที่ได้ลงไว้เมื่อวันวานนี้ (๒๒ มิถุนายน) ให้ตั้งคณะกรรมาธิการของรัฐบาต เพื่อให้ความคุ้มครองเสรีภาพและความสงบสุขของประชาชน ด้วยการให้ความปกครองที่ได้รับความไว้วางใจจากพดเมือง

ญัตติที่ได้ลงมติกันไปนั้นฟูเซพอใจมาก เพราะเป็นการระงับความยุ่งยากโดยไม่มีการผูกมัดอย่างใดเลย เป็นการยกพระเจ้านโปเลียนที่ ๒ ขึ้นพอเป็นพิธีและเป็นการชดครวาทแทน

พระเจ้านโปเลียนได้ทรงเข้าพระทัยความหมายของญัตตินั้นได้ดีว่าจะไม่มีผลยั้งนานอย่างใด แต่เป็นญัตติที่มากัพระเกียรติยศ และพระเกียรติยศนั้น เป็นสิ่งเดียวที่ยังทรงปรารถนาอยู่

ในระหว่างนั้น พระเจ้านโปเลียนได้ทรงตกลงพระทัยในเรื่องสถานที่จะเสด็จไปประทับ ในขั้นต้นได้ทรงคิดไว้ว่า จะไปขออาศัยอยู่กับอังกฤษซึ่งเคยเป็นศัตรูตัวดำคัญของพระองค์ เป็นความคิดอย่างนิสัยนักกีฬาแท้ แต่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชบริพารได้กราบทูลทักท้วงไว้ว่าอย่าได้ทรงเชื่อถือชาวอังกฤษมากนัก จึงตกลงพระทัยจะไปประทับอยู่ในประเทศอเมริกาพร้อม

ด้วยราชบริพารผู้ภักดี ได้ทรงทราบอยู่ว่า มีเรือชื่อ ลาซาล (La Saal) กับ ลาเมดิว (La Meduse) จอดอยู่ที่โรเชอฟอร์ต (Rochefort) และพร้อมที่จะชักใบออกเดินทางได้ แต่ในคืนวันที่ ๒๓ มิถุนายน จึงได้ทรงขอให้รัฐมนตรีว่าการทหารเรือสั่งจัดเรือถวายเป็นราชาพาหนะที่จะนำพระองค์พร้อมด้วยราชบริพารไปส่งยังทวีปอเมริกา รัฐมนตรีว่าการทหารเรือตอบมาว่า จะได้นำเรือเส้นนอกคณะกรรมาธิการฝ่ายบริหาร และเมื่อได้รับอนุญาต ก็จะได้รับจัดการตามประสงค์ในเรื่องนี้ปรากฏว่าฟูเซได้แกดงหน่วงไว้โดยความรู้ลึกในใจเป็นความลับว่า เพื่อข้าศึกจะต้องการพระองค์พระเจ้าโนโปเลียนก็จะได้ส่งไปให้

พระเจ้าโนโปเลียนได้ทรงตั้งพระทัยไว้แต่เดิมว่า จะประทับอยู่ในพระราชวังเฮลด์เซ จนกว่าจะได้เสด็จไปลงเรือที่โรเชอฟอร์ต แต่ฟูเซเห็นว่าการที่จะปล่อยให้พระองค์ประทับอยู่ในพระนครนั้น ไม่เป็นการสงบ เพราะชาวพระนครยังแสดงความรักและความอาลัยในพระองค์ยิ่งชุนทุกวัน จึงจัดการที่จะเชิญเสด็จไปเสียให้พ้นจากพระนคร ซึ่งพระเจ้าโนโปเลียนก็ทรงยอมทำตามและตกลงจะไปประทับที่วัง ตามาเดเมซง (La Malmaison) ซึ่งเป็นวังของเจ้าหญิงฮอว์ตอง (Hortense) ผู้เป็นธิดาของพระนางโยเซฟีน (Josephine) และเป็นพระชายาของเจ้าฟ้าหลุย (Louis) พระราชอนุชา (เจ้าฟ้าหลุย กับ เจ้าหญิงฮอว์ตองสิ้น คือพระชนกและพระชนนีของพระเจ้าโนโปเลียนที่ ๓)

แม้กระนั้น ฟูเซ ก็ยังไม่มี ความไวใจเพื่อให้เป็นที่แน่ใจจนได้ให้การ์โนต์เข้าไปเฝ้าในวันที่ ๒๕ มิถุนายน เวลาเช้าพระเจ้าโนโปเลียนได้ทรงรับรองการ์โนต์ด้วยพระราชอัชฌาศัยไมตรี และได้มีรับสั่งกับการ์โนต์ว่าจะได้เสด็จออกจากพระราชวัง เฮลด์เซ ในวันที่ ในระหว่างต้นทหนักนั้น การ์โนต์ ได้ถวายความเห็นว่ ไม่ควรเสด็จไปเมืองอังกฤษควรเสด็จไปประทับอยู่ในอเมริกา เพราะการประทับอยู่ในประเทศอิสระเช่นนั้นพระนามของพระองค์ ยังจะทำให้ข้าศึกตื่นด้วยความครั่นคร้ามได้ยิ่งมาก ถ้าประเทศฝรั่งเศสจะต้องตกอยู่ใต้อำนาจแห่งราชวงศ์บูร์บงแล้ว การที่พระองค์ประทับอยู่ในอเมริกานั้น ก็ยังจะช่วยผดุงน้ำใจของชาติได้ดียิ่ง

พระเจ้าโนโปเลียนได้ทรงสั่งการที่จะเสด็จโดยกำหนดเวลาเพียงวัน แต่ประชาชนได้ทราบข่าวเสด็จก่อนเวลาที่กำหนด และได้มากอดจะส่งเสด็จที่หน้าพระราชวังอย่างแออัด จึงโปรดให้รถพระที่นั่งกับราชองครักษ์ออกทางพระทวารหน้าวัง ส่วนพระองค์เองนั้นเสด็จไปขึ้นบนรถของ แบร์ทรองด์ (Bertrand) ทางหลังวง ทงนกเพือกนักความเอ็กเกริกเกร็ยวกราด เมื่อได้ผ่านพ้นประตูชัยโตต์ (Chaillot) ออกไปแล้ว จึงได้เสด็จไปชนรถพระที่นั่ง

แม้พระเจ้านโปเลียนจะได้เสด็จจากพระนครไปแล้วก็ดี แต่ฟิเชก็ยังไม่เป็นที่พอใจอยู่  
นั่นเอง ด้วยเกรงว่าพวกนายพลต่าง ๆ และนายทหารที่ยังจงรักภักดีอยู่นั้น จะไปกราบทูลถึงวงวน  
ให้พระองค์ทรงยึดอำนาจอีก เพราะเป็นขบวนการของคนที่ไม่ดีคายนั่น ต้องคิดเสมอว่าผู้คนที่อาจ  
จะทรงความดีด้วยได้เช่นเดียวกับตน ฟิเชจึงให้นายพลเบเกอร์ (Baker) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร  
ซึ่งได้เคยถูกกริ้วและห่างเหินกับพระเจ้าจักรพรรดินั้น ไปเป็นผู้บังคับกองรักษาการณ์ของพระเจ้า  
นโปเลียน ท่วงตามาดเมซง คำสั่งที่นายพลเบเกอร์ได้รับนั้นมีความว่า

“เพื่อเกียรติของประเทศฝรั่งเศสต้องป้องกันรักษาพระองค์ พระเจ้าจักรพรรดิ  
นโปเลียน” และ

“เพื่อประโยชน์ของชาติ ต้องป้องกันมิให้เหล่าร้าย ใช้พระบรมนามาภิไธย  
เพื่อก่อให้เกิดความไม่สงบ”

โดยข้อความที่ปรากฏนี้ จะเข้าใจเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ นอกจากว่าพระเจ้านโปเลียน  
เป็นเซดยและเป็นตัวจำนำด้วย

พระเจ้านโปเลียนได้เสด็จไปถึงวังตามาดเมซง ในก่อนบ่ายแห่งวันที่ ๒๕ มิถุนายน นั้นเอง  
เจ้าหญิงฮ็อลคองส์ได้ดวงหน้าไปคอยรับเสด็จอยู่แล้ว ราชบริพารพักบนชั้นที่ ๓ ทอดกัน ในการ  
จัดกองเกียรติยศนั้น ใช้ทหารมหาดเล็ก (Grenadier) และทหารพราน (Chasseur) รักษา  
พระองค์ กับทหารม้า ดราagoon (Dragoon) รักษาพระองค์เท่าที่มียู

ในระหว่างเวลาที่ได้ทรงปฏิสันถารกับผู้ที่ได้ไปเฝ้าเยี่ยมพระองค์นั้น พระเจ้านโปเลียนได้  
มีรับสั่งเป็นข้อความที่ให้ความอธิบายพงศาวดารไปในตัวว่า “ประเทศต่าง ๆ ไม่ได้มาทำ  
สงครามกับข้าพเจ้าเฉพาะตัว แต่เขามาทำสงครามกับการปฏิวัติ ประเทศเหล่านั้นไม่ได้เห็น  
ข้าพเจ้าเป็นอย่างอื่น นอกจากเป็นตัวแทนและเป็นคนของการปฏิวัติ” พระเจ้านโปเลียนได้  
ทรงเล่าความตกลงพระทัยที่จะเสด็จไปลงเรือที่โรเซอร์ฟอร์ด เพื่อข้ามไปประทับอยู่ในอเมริกา  
ในเมื่อเรือที่จะไปส่งเสด็จนั้น ได้รับคำสั่งโดยทันทีแล้ว ได้ทรงเขียนประกาศตากองทัพของ  
พระองค์เป็นครั้งสุดท้าย มีความว่า

“ทหาร ข้าพเจ้าจะขอตามรอยท่านอยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่ตัวไม่อยู่ ข้าพเจ้า  
รู้จักท่านทุกกรมทุกกอง และจะไม่มิกองใด ที่จะได้ชัยชนะแก่ข้าศึกโดยที่ข้าพเจ้า  
จะไม่ได้ให้ความยุติธรรมด้วยการรับรู้ ความกล้าหาญที่กองนั้น ๆ ได้แสดงไป ท่าน

กับข้าพเจ้า เราได้รับความนิทาว่าร้ายจากบุคคลที่เลวทรามต่ำช้าเกินกว่าที่จะรู้ค่าแห่งกิจการที่เราได้กระทำมาด้วยกัน เขาได้มองดูความรักและความนับถือที่ท่านได้แสดงแก่ข้าพเจ้านั้น ไปในแง่แห่งความจริงก็กักใจในตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ ขอให้ข้าพเจ้าช่วยของท่านในกาลต่อไป จงมาเป็นเครื่องพิสูจน์ต่อคนเหล่านั้นว่า ประเทศชาติย่อมอยู่เหนือสิ่งทั้งปวง และท่านได้รับใช้ประเทศชาติด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งของข้าพเจ้า... ท่านจงช่วยกันก็ เกียรติภูมิ อุดมภาพของชาติฝรั่งเศส นโปเลียนจะจำท่านได้ จากหน้าหนักหมัดของท่าน” (หน้าหนักหมัด เป็นภาษาเปรียบเทียบ ซึ่งในที่นี้หมายถึงความเข้มแข็งในการต่อสู้กับข้าศึก)

นายพลเบแกร์ได้ไปถึงวัง ตามาตเมซงในตอนค่ำ และได้เฝ้าด้วยความเคารพ แต่พระเจ้านโปเลียนก็ทรงเข้าพระทัยความหมายของการถวายความอารักขา คู่คุ้มครองป้องกันพระองค์ของฟูเซและดาอูต์ได้ดี

รุ่งขึ้นวันที่ ๒๖ เป็นวันว่าง พระเจ้านโปเลียนซึ่งบดินไม่มีอะไรที่จะทำและไม่มีอะไรที่จะหวัง ได้ทรงใช้เวลาให้ผ่านไปในความนึกคิดประติดประต่อถึงความหลัง ที่ได้เคยประทับอยู่ที่วังมากับพระนางโยเซเฟินผู้ยอดดีเนหาด้วยสุดซึ้งสมบูรณ์

ดังตามาตเมซง ยังคงรูปเดิมอย่างเมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งกงสุลที่ ๓ และประทับอยู่ที่วังนการแบ่งห้อง เครื่องประดับห้อง ตุ๊กตา ภาพต่าง ๆ ยังอยู่คงที่เดิม ในพระอุทยานนั้น ก็คงมีสนามหญ้าใหญ่ กระเช้าดอกไม้ สุ่มทุมพุ่มไม้ต่าง ๆ และตำรา... ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่คงที่ พระเจ้านโปเลียนได้เสด็จกลับมาสู่สถานที่ ๆ ทรงคุ้นกับสิ่งแวดล้อมพระองค์ทุกอย่าง ขาดไปแต่พระนางโยเซเฟิน... จะทอดพระเนตรไปทางใด จะทอดพระเนตรอะไรก็ชวนแต่ให้ทรงระลึกถึงสมัยอันเปี่ยมไปด้วยโชคเปี่ยมด้วยความสุขสมบูรณ์และความรัก... ซึ่งพระองค์มิได้ทรงคิดว่าจะสูญสิ้นไปได้... พระเจ้านโปเลียนทรงลืมนับปัจจุบันได้มอบพระองค์ไว้กับอดีต... ทุกสิ่งทุกอย่างทำให้พระองค์ทวนระลึกถึงความหลังอันแสนหวาน... ได้ทรงกล่าวคำของพระนางโยเซเฟินในโอกาสต่าง ๆ กล่าวถึงเรื่องที่ได้เคยทรงล้อเลียนเล่นหัวกับแม่ทัพนายกองถึงการมทรสพต่าง ๆ ที่ได้เคยมีทั้งวัน และในที่สุดก็ได้รับสั่งดัง ๆ กับพระองค์เอง “อนิจจาโยเซเฟิน ฉันไม่สามารถเคยชินกับการอยู่ที่นี้โดยขาดเธอไป... ฉันดูเหมือนจะเห็นเธอออกมาจากสุ่มทุมพุ่มไม้ มาตามทาง และเก็บดมดอกไม้เหล่านั้นที่เธอเคยรัก... เธอเคยเป็นหญิงผู้พร้อมด้วยความงาม ซึ่งฉันไม่เคยเห็นใครเหมือน...”



การเตรียมเรือเป็นราชพาหนะนั้นฟูเซคงประวิงค่อไป เพื่อให้ข้าศึกได้มีเวลาดูและเตรียมการป้องกัน ทั้งเพื่องให้พวกของพระเจ้าโนโปเลียนเห็นว่าเจ้านายของตนไม่ได้ถูกขับไล่ตั้ง แต่พระเจ้าโนโปเลียนนั้นทรงรู้เท่า จึงไม่ขอลอกเรือจากโรเซอร์ฟอร์ด นอกจากจะได้ออกทันที

รัฐมนตรีผู้ใหญ่หลายคน เช่นการ์โนต์ ดาวูต์ เป็นต้น ได้ช่วยกันเร่งเร้า เพื่อให้พระเจ้าโนโปเลียนได้เสด็จไปเสีย ฟูเซจึงได้ตกลงรับว่า จะได้นำเรื่องเสนอกรรมาธิการฝ่ายบริหารราชการแผ่นดิน อันที่จริงฟูเซก็ยังไมกล้าพอที่จะทำให้ทรงกริ้วจนถึงขีดสุด เพราะผู้ที่ยังรักภักดีต่อพระองค์คนนั้นก็ยังมีออกมากนุก และต่างก็พยายามเชิญชวนให้ทรงยึดอำนาจการบังคับบัญชาทหารอยู่ทุกวัน

ในตอนเช้าวันที่ ๒๗ รัฐมนตรีว่าการทหารเรือได้รับคำสั่งให้ไปเฝ้าพระเจ้าโนโปเลียน เพื่อทูลเชิญเสด็จจากวังตามาดเมซงโดยเร็ว แต่ในขณะนั้นเองก็ได้มีหนังสือด่วนไปถึงรัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งว่า พระเจ้าโนโปเลียนจะต้องรอรับหนังสือเดินทางก่อน ยังเสด็จไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากคณะทูตที่ไปเจรจาเรื่องการค้ากับอังกฤษมาแล้ว จะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่าให้พระเจ้าโนโปเลียนกลับมาได้ ประเทศสัมพันธมิตรได้ประกาศเป็นทางการว่า “เป็นการจำเป็นเพื่อสันติภาพและความสงบสุขที่จะจัดการให้พระเจ้าโนโปเลียนโบนาปาร์ต อยู่นอกฐานะที่จะก่อความไม่สงบให้แก่ประเทศฝรั่งเศสและทวีปยุโรปได้อีกต่อไป ประเทศสัมพันธมิตรต้องการให้มอบตัวโนโปเลียนอยู่ในความควบคุมของสัมพันธมิตรต่อไป”

ฝ่ายฟูเซนั้นรู้สึกว่าการที่พระเจ้าโนโปเลียนประทับอยู่ที่กัลบาร์ตันนั้นยอมม้อนคราย จึงใคร่จะให้เสด็จไป โรเซอร์ฟอร์ดเสียโดยเร็ว แต่พระเจ้าโนโปเลียนทรงเห็นว่า จะอยู่ที่โรเซอร์ฟอร์ดหรือจะอยู่ที่มาดเมซง ก็คงเป็นเซดยเท่ากัน เพราะการไปคอยหนังสือเดินทางซึ่งคงจะไม่ได้รับนั้น ไม่จำเป็นต้องเสด็จไปโรเซอร์ฟอร์ด ได้ทรงทราบดีว่า พระองค์จะม้อนครายได้เพียงใดดังได้รับคำสั่งกับเจ้าหญิงฮอว์ตองซ์ว่า “พ่อไม่กลัวอะไรที่นี้ดอก แต่เจ้าจงไปเสีย จงทิ้งพ่อไปเสียเถิด”

ตอนเช้าวันที่ ๒๘ พระเจ้าโนโปเลียนได้ให้นายพล ฟลาโฮต์ (Flahaut) ราชองครักษ์ ไปเจรจากับกรรมาธิการฝ่ายบริหารเรื่องเสด็จอเมริกาอีก แต่ไม่เป็นผล

ขณะนั้นไดยินเดียงบินใหญ่ยังได้ตอบกันในระยะใกล้ ๆ ที่ประทับ ข้าศึกได้ยกมาถึงโคเนสต์ (Gonesse) แล้ว พวกราชองครักษ์จึงจัดการเดือกที่มั่น และจัดส่งทหารม้าไปลาดตระเวนสืบข่าวข้าศึก

ฝ่ายฟูเซนนี้ เกรงว่าข้าศึกจะมาจับพระเจ้าโนไปเดียนไปได้ หรือจะประหารพระองค์เสีย ประกอบกับสมาชิกในสภาสูงหลายนายได้ไปต่อว่าในการที่กรรมาธิการฝ่ายบริหารได้บิดพลิ้วเบี่ยง บ้ายไม่ให้พระเจ้าโนไปเดียนเสด็จ จึงมีคำสั่งให้รัฐมนตรีว่าการทหารเรือจัดเรือถวายนในคอนกตาง คินแห่งวันที่ ๒๘ นั้น รัฐมนตรีว่าการทหารเรือได้ไปเฝ้าแคว้นที่ ๒๘ ก่อนล่วงหน้า พระเจ้าโนไปเดียน รับสั่งว่า จะได้เสด็จออกเดินทางในวันนั้นเอง

ก่อนนั้นไป ได้มีผู้ไปเฝ้าเพื่อส่งเสด็จเป็นอนมาก พระเจ้าโนไปเดียนได้ทรงถามถึงข่าว คราวกองทัพ ก็พอดีทรงได้ยินทหารโพรงถวายนพระพร ได้ทรงคิดแผนที่จะออกพิจารณาอยู่ครู่ หนึ่ง ในพระเนตรมีแว่นแจ่มใส รับสั่งว่าประเทศฝรั่งเศสไม่ควรจะแพ้อาณาประชาราษฎร์เพียงหยิบมือ เดียวข้าพเจ้ายังพอจะช่วยยับยั้งข้าศึกเพื่อให้รัฐบาลมีเวลาเจรจาได้อยู่แล้ว ข้าพเจ้าจึงจะออกเดินทางไปอเมริกา แต่ก่เสด็จขึ้นไปทรงเครื่องทหาร มีรับสั่งให้นายพลเบแกร์เข้าไปเฝ้าและรับสั่งว่า “เหตุการณ์ในประเทศฝรั่งเศส ความปรารถนาของผู้รักชาติ และการให้ร้องขอ ทหารที่ผ่านมา ย่อมเป็นการแสดงความจริงใจให้ข้าพเจ้าไปช่วยชาติ ข้าพเจ้าขอ มอบให้ท่านไปแจ้งแก่กรรมาธิการฝ่ายบริหารว่า ข้าพเจ้าขออำนาจบังคับบัญชาของ ทหารไม่ใช่ฐานะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ แต่ในฐานะเป็นแม่ทัพผู้มีนามกระเดื่องพอที่ จะช่วยชาติได้ ข้าพเจ้าให้สัญญาด้วยเกียรติทหารและพลเมืองฝรั่งเศสว่า ในวันที่ ๑๕ ได้ขับไล่ข้าศึกไปแล้วนั้น ข้าพเจ้าจะได้ออกเดินทางไปอเมริกา”

เบแกร์ รับพระกระแสรับสั่งไปแจ้งแก่ ฟูเซ ในขณะที่กำลังประชุมกันอยู่ ผู้ที่อยู่ในที่ ประชุมไม่มีใครกล้าพูด แต่ฟูเซปฏิเสธอย่างเด็ดขาด และขอให้พระเจ้าโนไปเดียนรับเสด็จไปเสด็จ ทรงนโดยมิได้ขอความเห็นของที่ประชุมเลยแต่ก็ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

เมื่อ เบแกร์ ได้กลับไปแล้วกราบทุกกิจการที่ได้ไปทำมาตลอดแล้ว ก็ได้มีรับสั่งขออนุญาต ว่า ได้แจ้งพระราชกระแสโดยตลอดจนถึงคำปฏิญาณของพระองค์แล้วหรือ? เบแกร์ ก็กราบ ทูลยืนยัน จึงรับสั่งว่าถ้าเช่นนั้นก็ไม่อะไร ฉะนั้นจะออกเดินทาง ท่านจงไปออกคำสั่งเถิด เมื่อ พร้อมกันแล้ว จงกลับมาบอกฉัน

ก่อนจะเสด็จ ได้โปรดให้เปิดห้องที่พระนางโยเซฟินสิ้นพระชนม์ แล้วเสด็จเข้าไปปิด พระทวารประทับอยู่แต่พระองค์เดียวครู่หนึ่ง แล้วจึงได้เสด็จออกมาดาเจ้าหญิงฮ็อรตองซ์ ก่อนนั้น ไป ก็เสด็จออกมารับนายทหารที่ไปรักษาพระองค์ ซึ่งฟุ่มพ่ายด้วยน้ำตา ได้พระราชทานพระราช

ต้มผีแก่ผู้แทนคณะนายทหาร ผู้ซึ่งหาคำพูดอะไรไม่ได้นอกจากพูดว่า ข้าพระองค์คงทลายจะไม่มีโอกาสได้ตายเพื่อฉลองพระเดชพระคุณ.....!

เวดราวด ๑๗ นาฬิกา เบแกร์เข้าไปเฝ้ากราบทูลว่าพร้อมแล้ว พระเจ้านโปเลียนจึงทรงจุมพิตเจ้าหญิงฮอว์ตองซ์เป็นครั้งสุดท้าย แล้วก็ทอดพระเนตรสิ่งของต่าง ๆ รอบห้องประทับซึ่งชวนให้พระองค์ตบทรงหวดพระธิดาถึงความหลังด้วยความโศกอย่างสุดซึ้ง..... แล้วก็ได้ติดตามนายพลเบแกร์ไปขึ้นรถพระที่นั่ง.

ท่านผู้อ่านที่รักทั้งหลาย ท่านได้อ่านชีวประวัติของสมเด็จพระเจ้านโปเลียนมหาราช จบลงด้วยความลงสารและเห็นอกเห็นใจ ในชะตากรรมของพระองค์ท่านอย่างบัง และได้รับความรักความเข้าใจต่อไปอีกว่า จะหาความแน่นอนความซื่อตรงกตัญญูกตเวทีใดๆ จากน้ำใจและปลายลิ้นอันไม่มีกระดูกของเหล่านักการเมืองนั้นไม่ได้ ดังเช่นรัฐสภาทั้ง ๒ ของฝรั่งเศส แต่จะอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าผู้สร้างหนังสือเล่มนี้นั้น ใครที่จะนำเอาชีวิตบางตอนของท่านพลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ มาเล่าให้ท่านที่รักนบถอฟังเล็กน้อย เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อคนดีของชาติที่ล่วงลับไปแล้ว และถ้าเว้นกล่าวถึงท่านผู้นั้นเลย คูหนังสือเล่มนี้ไม่ค่อยจะสมบูรณ์ เพราะท่านเจ้าคุณเป็นหัวแรงสำคัญในงานพระราชสงครามครั้งกระนั้น

ท่านพลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ เกิดมาเป็นผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ แม้ความเป็นจริงของชีวิตจะถูกบิดเบือนไปบ้าง ท่านเจ้าคุณเป็นคนซื่อตรงทั้งกายวาจาใจ มีเลือดรักประเทศชาติและเทอดทูนราชบัลลังก์อย่างแรงกล้า เป็นคนที่มีดวงจิตกล้าแข็งเพียบพร้อมไปด้วยระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด มีเลือดชายชาติทหารเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือคบหาสมาคมกับท่าน ย่อมรับรองในคำกล่าวนี้ แต่แม้ท่านเจ้าคุณจะเป็นบุรุษอาชานัย มีผู้คนเคารพนับถือยำเกรง ทั่วแคว้นแดนดินกระทั่งชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะคนฝรั่งเศสก็ตาม บุพกรรมแต่ชาติปางก่อนอันนำเส้าได้ตามมาแอบแฝงอยู่ในเกณฑ์ชะตาของท่าน กล่าวคือ

ใครๆ ก็ทราบกันทั่วไปว่า พลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ เป็นผู้รักประเทศชาติและราชบัลลังก์ยิ่งชีวิต ด้วยอุดมคติอันมั่นคงเช่นนี้ของท่าน จึงทำให้เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ส่วนมากที่มีอำนาจ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชทรงระแวงสงสัยมองไกลไปว่า ท่านเจ้าคุณมีหัวเสรีประชาธิปไตยเกินไป อาจจะเป็นภัยแก่ราชบัลลังก์และอำนาจของตนถึงกับจัดตั้งสายลับติดตามการเคลื่อนไหวของท่านอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ได้หาความใดๆ ไม่ วันคืนล่วงมา จวบจนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยนั้น ต่างคิดและมองไปในแง่ว่า พลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ มีหัวนิยมกษัตริย์เกรงเจ้าคุณจะรวมพวกเจ้ายึดอำนาจคืนไปให้กษัตริย์อีก จึงไม่ไว้วางใจและคอยสังเกตความเคลื่อนไหวของท่านเจ้าคุณเรื่อยมา จนท้ายสุด ต้องถูกศาลพิเศษตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต แล้วยังแถมพ่วงทั่วยเอาลูกชายชาติทหารหาญที่รักคุณดวงใจ ตัดร่างแหจบชีวิตลงด้วยการถูกยิงเป้าไปอีก ๒ คน โดยมีความผิดฐานร่วมกันก่อขบถต่อแผ่นดิน ( ต่อคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยนั้น ) ท่านผู้อ่านที่รัก ถ้าท่านโดนเข้าบับอย่างนั้น จิตใจและประสาทของท่านจะเป็นอย่างไร ? แต่สำหรับท่านเจ้าคุณ ท่านวางเฉยทนนิ่งฟังเสียงปืนที่เขาใช้ยิงลูกชายเลือดในอกของท่านอยู่ในแดนหกออย่างสงบสติอารมณ์ โอ้ ! อนิจจา ! จิตใจของชายชาตินักรบอันแท้จริง ช่างมีความกล้าแข็งเยี่ยงเหล็กเพชรเช่นนี้เจียวหนอ การขบถต่อแผ่นดินของสามพ่อลูกจะเท็จจริงประการใด เทพดาเจ้าเมืองนางไม้และตัวของท่านเจ้าคุณเองเป็นผู้รู้.....ท่านเจ้าคุณได้ถูกถอดยศถอดศักดิ์ กลายสภาพแห่งชีวิตมาเป็นนักโทษชายเด็ดขาด ผาด เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา หมดซึ่งความอิสระเสรีใด ๆ นักรอคอยวันเวลาแห่งความตาย และบุญกรรมจะบันดาลอยู่ในคุก ( แดนหกบางขวาง )

คนดีชาติไม่ว่า ยศแห่งความมีดมนได้ผ่านไป มีกาวนิรโทษกรรมนักการเมือง ท่านเจ้าคุณได้ถูกปลดปล่อยพ้นโทษ เขาคืนยศคืนศักดิ์ให้เช่นเดิม แต่ทรัพย์สินเงินทองฉิบหายหมดแม้กระทั่งถูก จนได้เกิดรัฐประหารขึ้น คณะรัฐประหารมองเห็นความดีความดีสามารถอุปถัมภ์ด้วยความสะอาดแห่งจิตใจของท่าน จึงได้เชิญให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เพื่อประเทศชาติ

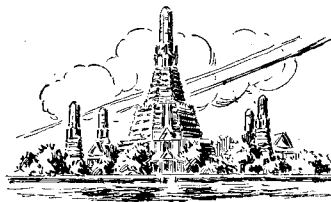
แม้ตั้งขารและวัยจะร่วงโรยไปมากแล้ว (๘๐ ปีเศษ) ท่านก็ยอมรับคำเชิญ ดุจเกิด ท่านผู้นั้นที่รักทั้งหลาย โชคชะตาและวิถีทางแห่งชีวิตของมนุษย์ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน นอกจากเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ดังเช่นชีวิตของ พลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ ครั้งหนึ่งเคยเป็นจอมทัพของพระราชอาชบัตเจ้า มากไปด้วยเกียรติและสิ่งที่ชอบพึงประสงค์ แล้วกลายเป็นนักโทษเด็ดขาด หมดเกียรติหมดศักดิ์หมดทุกสิ่ง แล้วก็กลายเป็นรัฐมนตรี (เสนาบดี) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีก โดยท่านเจ้าคุณมิได้มีการผูกพยามาฆาตพยามเวรต่อใครผู้ใด ท่านอธิบายให้แก่ทุก ๆ สิ่งที่ผ่านมาดังครั้งหนึ่งท่านได้เคยดูแลรดน้ำรดผักเตือนข้าพเจ้าว่า :-

“ท่านนั้น เรายังอ่อนต่อโลก อย่างทะเลดุดันคือเหตุการณ์จนเกินไป ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แท้จริงนั้น เขาไม่โกง ไม่ทรยศต่อประเทศชาติ แม้กระทั่งตัวของเขาเอง เธอจงทำให้ใจให้สงบ แล้วมองคนในแง่ดี อย่าอาฆาตใคร ช่างเขาเถอะเขาโกง เวรกรรมตามสนองเขามันวันใดก็วันหนึ่ง ขอบใจที่เธอได้ร่วมมือปราบคนโกง และอย่าลืมคนโกงกับคนไม่โกงเป็นของคู่กัน แต่พระเจ้าช่วยคนไม่โกงเท่านั้น คุณนั้นเป็นตัวอย่าง ครั้งหนึ่งเธอไปเห็นฉันนั่งอยู่ในคุก แต่ครั้งนั้นเธอมาหาฉัน มาเห็นฉันนั่งอยู่ในสภาพและฐานะอะไร? ท่านนั้น ขอให้เธอคุณนั้นเป็นตัวอย่าง เธอยังหนุ่มแน่น โอกาสแห่งการสร้างสมความดีมีอีกมาก แต่ต้องไม่พยามาฆาต แม้ศัตรู และฉันบอกเธอตรง ๆ ว่า トラบไตที่ฉันยังอยู่ในตำแหน่งนี้ ฉันจะไม่ทำลายใครให้อับจน ปลอภัยให้เขาทำลายตัวเขาเอง แล้วเขาก็ตาย เมื่อเธออายุมากกว่านี้ เธอจะรู้เองว่าโลกนี้คืออะไร? .....

ท่านเจ้าคุณรดน้ำรดผักแก่ข้าพเจ้า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ สมัยท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ และเป็นนายกใหญ่สมาคมกรรมกรไทย ข้าพเจ้าเป็นนายกสมาคมกรรมกรไทยสาขา จังหวัดพัทลุง พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ

เห็นว่า ข้าพเจ้าเป็นข้าราชการในกรมไปรษณีย์โทรเลขมา จึงใช้ให้ไปค้นหาหลักฐานแห่งการ  
 คอรัปชั่นของผู้ใหญ่บางท่านในกรมไปรษณีย์โทรเลข ข้าพเจ้าได้ไปนำหลักฐานต่าง ๆ มาเด็ขอ  
 พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ (พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ เป็นสุภาพบุรุษที่มีใจและมือ  
 สะอาดคนหนึ่งของคนรัฐประหาร) พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ ให้ข้าพเจ้านำเรื่องเข้าไป  
 เด็ขอและชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยวาจากับท่านเจ้าคุณ ข้าพเจ้าได้โต้เถียงกับท่านเจ้าคุณรุนแรงไปหน่อย  
 ท่านเจ้าคุณจึงใช้คำด่าว่าข้าพเจ้า คุณและเตือนข้าพเจ้าด้วยความหวังดี คำกล่าวของท่านเจ้าคุณจริง  
 ทุกประการ เพราะต่อมาผู้ใหญ่มาก่อคอรัปชั่นชนในกรมไปรษณีย์โทรเลข ได้ล้มหายตายจากและ  
 พ้นหน้าข้าราชการไปแล้วอย่างมมตทิน ที่ข้าพเจ้านำมาด่าก็เพื่อให้ผู้นานมองเห็นหัวใจของชาย  
 ชาติชาติ เช่น พลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ ซึ่งฉากแห่งชีวิตเป็นตอน ๆ ของท่านเจ้าคุณ คนรุ่น  
 หลังพึงยึดเอาเป็นแบบอย่าง ในอันที่จะต่อสู้กับโลกที่ไม่มื่ออะไรแน่นอน ข้าพเจ้ากล่าวถึงชีวิต  
 ของท่านเจ้าคุณด้วยความเคารพนับถือด้วยจริงใจ และขอทุกศดผลบุญและตั้งศกคดศกคดทงทง  
 จงดตบนั้นดาดตั้งดวงวิญญาณอันชาวสะอาดของ พลเอก พระยาเทพหัสดินทร์ ไปสู่แดนสุขคือ  
 สวรรค์ด้วยเทอญ.

ฝัน วิสูตร



# ตายแล้วไปไหน?

โดย

ทหารเก่าของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ

ปัญหาเรื่อง ตายแล้วไปไหน? เป็นปัญหาโลกแตก ท่านพวกปรัชญาถกเถียงกันมาตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาลจนถึงบัดนี้ และเดี๋ยวนี้ก็ยังถกเถียงกันอยู่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพราะฉะนั้นการที่เขาขนานนามกันว่าเป็นปัญหาโลกแตกจึงไม่เป็นการเกินความจริง และคิดว่า จนโลกแตกแล้วก็คงจะยังจับตัวจำเลยในคดีนี้ไม่ได้ถนัดอยู่นั่นเอง ก็เมื่อเป็นปัญหายากเย็นถึงขนาดนี้ ไฉนข้าพเจ้าจึงไม่เลือกเขียนเรื่องอื่นๆ ซึ่งง่ายกว่าสะดวกกว่า และไม่ต้องถูกวิพากษ์วิจารณ์เท่าเรื่องนี่เล่า? เป็นกรณีที่น่าคิดอยู่ ข้าพเจ้าขอเรียนว่าการที่ข้าพเจ้าบังอาจเขียน หาใช่เนื่องด้วยเพราะข้าพเจ้ามีความรู้วิเศษแลมีสติปัญญาเหนือท่านผู้อื่นไม่ แต่เป็นเพราะข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งที่ยากถ้าได้ใช้ความพยายามจริงๆ แล้ว ก็ย่อมมีลู่ทางที่จะสำเร็จโดยเด็ดขาดได้สักวันหนึ่งเป็นแน่ ถ้าเราเลยของยากไปเสียหมดแล้ว เก็บแต่ของง่ายๆ มาทำ ของยากนั้นก็คงไม่มีวันที่จะสำเร็จลุล่วงไปได้ ถ้าเราทำไม่สำเร็จ เพราะเราไม่มีปัญญาพอที่จะแก้ปัญหายากๆ เช่นนี้ สักวันใดวันหนึ่งก็คงจะมีผู้พยายามคิดอ่านต่อไปให้สำเร็จจนได้ ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้จึงกล้าเขียน

ข้าพเจ้ามีหมกมุ่นอยู่แก่ราชการนานถึง ๓๔ ปี แหะถึงแม้ในระหว่างที่ดำรงรับราชการอยู่จะได้เคยตั้งปัญหาถามตนเองบ่อยๆ ว่าตัวเราตายแล้วไปไหน แต่ก็ไม่มีโอกาสจะค้นคว้าหาเหตุผล เพราะเวลาไม่อนุญาตให้กระทำเช่นนั้นได้ แต่ครั้นเมื่อออกจากราชการมาแล้วยังพอมีเวลาค้นคว้า ดังจะได้นำมาเล่าให้ท่านฟังพอเป็นดังเขม ก่อนอื่นขอเรียนว่า เรื่องพรรคนั้นอย่างไรก็ดีเราก็ไม่สามารถจับตัวมายืนยันให้เห็นด้วยตาได้ การพิสูจน์เรื่องนี้จะแยกแยะมาพิจารณาเป็น

ก) ทางชีววิทยา สมัยใหม่

ข) ทางโยคีวิจารณ์

ค) ทางพุทธศาสนา

ส่วนที่เกี่ยวกับคำสอนอื่น ๆ เช่น พระเจ้าสร้างโลก-ดั่งบาป-วิงวอน จนพระเจ้าใจอ่อนยอมช่วยเหลือ หรือตายแต่วิญญาณไปเฝ้าพระเจ้ารอการสอบสวน จนกว่าจะสั่งให้วิญญาณไปเกิดตนตามพระประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งบางคำสอนไม่ยอมให้เหตุให้ผล แต่งบังคับให้เชื่อ ดั่งนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเหตุผลที่บางมากจนไม่กล้าจะหาอะไรมาพิสูจน์ได้ จึงจำต้องขออภัยที่จะไม่นำเอามากด่าเปรียบเทียบ หากท่านผู้ใดที่นิยมนับถือคำสอนนั้น ๆ จะกล้าดำห็นว่า เพราะข้าพเจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องของคำสอนนั้น ๆ ดื้อพอ จึงไม่กล้าจะนำมากด่า ข้าพเจ้าก็จำต้องยอมรับข้อตำหนินั้นด้วยความเต็มใจ แต่การจะ

## ภาคที่ ๑

### โดยทางชีววิทยา

นักปรัชญาสมัยใหม่ทางวิทยาศาสตร์แผนกสาขาชีววิทยา (Biology) มีความรอบรู้ พิสูจน์ได้โดยวิทยาการแตกเครื่องมัตตตลอด จนเชื่อว่าคนเราเกิดมาได้อย่างไร ตัวเซลล์ (Cell) ที่ก่อให้เกิดร่างกายมนุษย์แต่ละตัวเป็นอย่างไร ตัวเซลล์นั้นเมื่อผ่าออกแล้วมีกลิ่น ชื่นไหนเป็น เช่นไร ใช้กล้องขยายจนสามารถมองเห็นภายในตัวเซลล์ซึ่งละเอียดที่สุดได้ ครั้นเมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์หรือสัตว์แล้ว ก็ได้ทำการทดลองอวัยวะและมันสมอง จนทราบรายละเอียดยืนยันแน่นอนว่า เมื่อยังเป็นทารกมันสมองเป็นอย่างไร ยังบกพร่องอย่างไร อะไรส่วนไหนของมันสมองวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงโดยลำดับอย่างไร มันสมองมักพุกขึ้น เยื่อและมันสมองชนิดส่วนใดทำหน้าที่อย่างไร เช่นว่าความคิดเกิดจากมันสมองส่วนไหน ความจำเกิดจากมันสมองส่วนไหน การบังคับอวัยวะต่าง ๆ ให้เคลื่อนไหวโดยมันสมองส่วนใด อันเป็นเรื่องละเอียดจนกล้าพิสูจน์ยืนยันได้ว่า ถ้าทำการผ่าตัดเอามันสมองส่วนใดออกจะทำให้ขาดความจำหมด หรือทำให้ไม่สามารถจะบังคับอวัยวะ เช่น มือและเท้าให้เคลื่อนไหวได้ ฯลฯ ดั่งนี้เป็นต้น ซึ่งเราขอรับรองว่าท่านปรัชญาเหล่านั้นได้ใช้ความพยายามอย่างสูงถึงขนาด และยังยืนยันว่าวิญญาณก็คือประสาทและมันสมองรวมกันนั่นเอง หากมีตัววิญญาณอะไรอีกส่วนหนึ่งต่างหากไม่ เมื่อคนเราถึงแก่กรรมตาย หัวใจหยุด



ทำงานไม่สู้ดีโตหืด ตั้งขารเนาเบื่อยแปรชาติไปแล้ว ตัวเซตตักตายหมดแล้วจะมีอะไรเหลือ  
 อยู่อีกเล่า เพราะวิญญาณนั้นก้อมันด่มองและประดำท เมื่อมันด่มองและประดำทเนาเบื่อยแล้ว  
 ยังจะมีวิญญาณอะไรต้องดอยเขาของทณ จิตทณ กถาวโดยยอกักค่อ ไม่มีอะไรเหลือออกจาก  
 ศพของผู้ตาย เขาได้ทตตองกันเป็นหนักหนาถึงกับนำคนบ่วยหรือสัตว์บางชนิดมาพิสดำญ์ โดยได้  
 เขาไปในหลอดแก้วใหญ่ซึ่งสร้างขณเป็นพิเศษ แล้วทำการยาบปีตรอยนน้อย่างดังทเป็นเนื้อเดียวกัน  
 แดวกัจองคอยคคนหรือสัตว์ทนาเขาทตตอง ทงด้วยคาเปล่าและกถองขยายอย่างดิดสามารถจะขยาย  
 ส่วนให้ดเห็นได้ แต่ไม่มีใครเห็นว่าดิมอะไรออกมาจากร่างกายของผู้ตาย แม้แต่ไม่ซิมตัวคน  
 เพียงแต่ตั้งเขวแดงอะไรก็ไม่มีทงทน ถ้าคนตายมีวิญญาณออกจากร่างดังคติโบราณแล้ว ก็คงจะ  
 มีอะไรดำแดงออกมาให้เห็น วนเวียนอยู่ภายในแก้วที่หล่อหลอมบรรจุตัวผู้ตายหรือสัตว์ทตายนั้นบาง  
 เป็นแน่ เขาจึงเชื่อว่าไม่มีวิญญาณอะไรอีกต่างหาก และยังกว่านเขาเชื่อว่า หากแม่เขาจะ  
 ตรวจไม่ถึง เพราะไม่แน่ใจว่าวิทยาศาสตร์สมัยนี้จะเจริญถึงจุดที่สุดของวิทยาศาสตร์แล้ว ต่างว่า  
 จะมีวิญญาณไปเกิด คนก็คงจะไปเกิดเป็นคน ไม่ไปเกิดเป็น ช้าง ม้า วัว ควาย ปลา กุ้ง  
 ได้เป็นอนชาติ เพราะมะพร้าวเพาะลงไป ไฉนจะไปงอกเป็นต้นมะพร้าว ด้วยมันเป็นคนละพันธุ์  
 กันฉนใด มนุษย์กับสัตว์เป็นคนละพันธุ์กันฉนนั้น สรรบแล้วเขาก็เชอกนอย่างตรงไปตรงมาว่า  
 คนเราตายแล้วก็เป็นไป้อยบ้ำชา เน่าเบื่อยไปและแปรเป็นชาครวม ๑๕ ชาติด้วยกัน เป็นปุ๋ยกม  
 พนพลุชา แต่เขาเห็นว่าทวาเกิดใหม่ฉนคงจะเกิดได้โดยทางสืบพันธุ์ คือเมอคนตายแล้ว ถ้าคน  
 ฝุนนเป็นผู้มบุตร บุตรเป็นผู้รับถายตัวเซตตจากบิดามารดาจนเกิดตัวแทนขนมมาคือบุตร แปลว่า  
 ตัวเซตตนั้นสืบพันธุ์กันได้ ถ้าเอาญาติใกล้เคียงของผู้ทมเซตตอหนึ่งอันเดียวกันฝดัมกัน  
 หตาย ๆ ซัดคนเข้า บุตรหลานที่เกิดใหม่ก็อาจจะมัตลักษณะและอุปนิสัยใจคอใกล้เคียงกับคนที่เขน  
 ตระกูลเขาไปทกที่ ที่สุดสามารถจะเหมือนต้นตระกูลตัวจริงได้ โดยธรรมชาติเขาพิสดำญ์ว่ามัก  
 ประมาณ ๔ ซัดคน หมายความว่า ท่านฝุนนมาเกิดใหม่ด้วยวิธีสืบเนื่องปฏิวัตินซิมใคร โมซอม  
 (Chromosomes) อันเป็นตัวพวงมุกดิกลักษณะหรือยีนส์ (Genes) อันเดียวกันไป จึงเกิด  
 ร่างกายใหม่ขึ้น เพราะร่างกายเก่าตรากรควำมานานจึงเปดียนเสียใหม่เท่านั้น หาชีวิตวิญญาณ  
 ดองดอยไปเข้าทอง แดวกว่าวิญญาณไปเกิดใหม่หามีได้ เขาเปรียบว่า เหมือนหนึ่งนาตาถทราย  
 คุมตะตายน้ำ จากกระทะ ๆ หนึ่งแล้วไปหยอดบรรจุลงในแม่พิมพ์ เป็นรูปดังโตบ้าง มำบ้าง ช้าง  
 บ้าง ตามแต่รูปของแม่พิมพ์จะเป็นรูปอะไร แต่รูปสัตว์นาตาถเหล่านั้นฉนจะเป็นรูปร่างอย่างไร  
 ก็คนาตาถในกระทะใบนั้นเอง เป็นแต่เปดียนภาชนะดังว่าเท่านั้น อันเปรียบได้กับคนซึ่งทเท

ตายแต่ร่างกายเก่าแต่มีร่างกายใหม่เกิดขึ้นมาแทน ทางสมัยใหม่เขาเปรียบเทียบการเกิดตัวแทนไว้ดวง  
อันเป็นนัยแตกต่างกันกับในภาคอื่นซึ่งจะกล่าวต่อไป ส่วนการเกิดโดยวิญญาณออกจากร่างผู้ตาย  
แล้วไปจุติอย่างวิธอื่นใดนอกจากที่กล่าวมานี้ ทางสมัยใหม่เห็นว่าไม่มีทางจะพิสูจน์ได้

ความเห็นของข้าพเจ้าเข้าใจว่า การจุติโดยวิธถ่ายเซตดังกล่าวอนอาจมีความจริงด้วยวิธ  
ผสมพันธุ ซึ่งแม่แต่สัตว์เดรัจฉาน มีมา โคน กระบือ ฯลฯ เป็นอาทิ ก็เคยได้ผลโดยสัตว์ซึ่งเกิด  
ใหม่ คือดูกัมลักษณะรูปร่างคล้ายพ่อของมัน แต่การเกิดโดยลักษณะเช่นนี้ยังหาตรงกับความ  
มุ่งหมายของคำว่า ตายแล้วไปไหน? ซึ่งตั้งหัวข้อว่าจะเขียนไว้ในตอนต้นไม่ เพราะการเกิด  
อย่างนี้ใกล้เคียงกับเรื่องไม่ตายมากกว่าปัญหาที่ว่า ตายแล้วไปไหน?

การที่ข้าพเจ้านามาเถาเป็นนการเล่าอย่างวิธย่อพอเป็นดังเขปเท่านั้น ส่วนข้อความจริงจึง  
แห่งคำอธิบายของนักชีววิทยามเรื่องละเอียดดลยยิ่งกว่านั้น ซึ่งหน้ากระดาษจำกัดมิยอมให้มา  
มากกล่าวโดยกว้างขวางได้

สรุปรวมความว่า นักชีววิทยาสสมัยนี้เห็นว่า

- ก) วิญญาณ ของคนและสัตว์นั้นไม่มี มันสมองและประสาทรวมกันคือ วิญญาณ  
ที่มีวิญญาณโดยเอกเทศของตนเองไม่
- ข) เมื่อไม่มีวิญญาณเป็นเอกเทศ ก็ไม่มีอะไรจะไปจุติ
- ค) การเกิดใหม่นั้นไม่มี คงมีแต่การสืบพันธุทางเซลล์เท่านั้น
- ง) คนตายแล้วก็เป็นผีไปอยู่ป่าช้า แปรธาตุเป็นปุ๋ยถมพินพสุธาไป

ขอท่านผู้อ่านได้โปรดจำหลักความคิดเห็นของนักวิทยาศาสตร์ เรื่องตายแล้วไปไหนไว้  
เพียงนอกน ซึ่งข้าพเจ้าจากได้ขแรงเรื่องความเห็นในตทชอื่น ๆ ต่อไป

### ภาคที่ ๒

### โดยทางโศคิวิจารณ์

เรื่องตายแล้วไปไหน? ในหลัก ของ โยคี มีเรื่องราว พิศดาร ผ่องอยู่ในวิชา ดึกดำ  
(Occultsciences) เป็นอันมาก ซึ่งคนสมัยใหม่ไม่มีใครเชื่อถือ เพราะไม่สามารจรแสดงให้เห็นด้วย  
นัยนตาหรือจุดทรรศน์ได้อย่างนักวิทยาศาสตร์ แต่ก่อนที่ท่านจะศรัทธาความรู้ในตทชโยคี หรือไม่  
ท่านควรจรศดับข่าวของโยคีในอินเดียมาเป็นเครื่องช่วยเปรียบเทียบไว้ตรองดูด้วย ก็คงจะให้

ประโยชน์แก่การพิจารณาวินิจฉัยหาข้อไม่ ท่านผู้อ่านคงจะเคยได้ยินและจำได้ว่า เมื่อไม่นานมานี้ โยคีได้ขังความตื่นตะลึงให้แก่กวีวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เพียงไร ซึ่งโยคีผู้นั้นสามารถจะกินสัตว์กินขนาดซึ่งพอจะฆ่าข้างได้หลายเชือกเข้าไปโดยไม่มีอันตรายใด ๆ เลย ต่อหน้าต่อตาคักวิทยาศาสตร์เหล่านั้น ซึ่งเชื่อว่าที่เหตอความเชื่อถือสำหรับนักปรัชญาทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี แต่ด้วยความเกรงว่าโยคีคนนั้นจะเดินถดไม่ถนัดสัตว์กินเข้าไปอยู่ในกระเพาะจริง จึงขอทำการพิสูจน์โดยวิธีเอกซ์เรย์ แต่กักตบปรากฏชัดต่อหน้านักวิทยาศาสตร์เหล่านั้นว่า จำนวนสัตว์กินทั้งสี่ได้เข้าไปปรากฏอยู่ในกระเพาะของโยคีคนนั้นจริง ไม่มีอุบายอย่างใด แต่ว่าโยคีคนนั้นก็มีอาการเป็นปกติประจวบประทานอาหารธรรมดาเข้าไป ฤทธิ์เดชของพืชสัตว์กินมิได้ทำให้ระคายผิวหนังของเขาเลย และยิ่งกว่านั้นโยคีคนนั้นยังยอมให้เอาตัวไปฝังทิ้งเป็น ๕ วัน เป็นการทดลองอีกถึง ๑๕ วัน ซึ่งใคร ๆ ก็เห็นว่าตายแน่ แต่ครั้นชดชชนมากปรากฏว่าไม่ตาย เป็นเพียงร่างกายชุ่มชื้นอ่อนเปลวลงไปบางเท่านั้น แล่นนอกจากนี้โยคียังยอมให้ทดลองอีกหลายวิธี อันเป็นเรื่องที่ทำให้นักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ตั้งงุนงงไปหมด หากข้าพเจ้าจะตั้งปัญหาถามท่านผู้อ่านว่า ท่านแน่ใจแล้วหรือยัง ว่าวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ตามทันและช่วงชิงวิชาดึกดำบรรพ์โดยศาสตร์ไปหมดสิ้นแล้ว ข้าพเจ้าก็แน่ใจว่าโดยมากท่านคงตอบว่า ยัง ยังตามกันไม่ทัน ยังได้หลังวิชาดึกดำบรรพ์ เพราะถ้าวิทยาศาสตร์ได้ทันวิชาดึกดำบรรพ์จริง ๆ แล้ว นักปรัชญาทางชีววิทยาก็คงจะพิสูจน์ได้ว่า เพราะเหตุใดโยคีซึ่งนำคนมาให้ทดลองนั้นจึงไม่ตาย ด้วยโดยธรรมดาต่อให้หม่นท่งหม่น แล่นทั้งแล่น ด้านท่งด้าน ถ้าถูกเข้าเช่นนกคองตายหมด และตายแน่ ๆ ถ้าท่านคิดว่าวิทยาศาสตร์นั้นได้ก้าวหน้าไปยังไม่ถึงที่สุด และยังมิวิชาแขนงอื่น เช่นวิชาดึกดำบรรพ์อันเจริญมาก่อนวิชาวิทยาศาสตร์เป็นพบนบนหม่นบนานาอยดงนเดว ท่านก็ควรจะสนใจที่จะพิจารณาเรื่องที่ว่า ตายแล้วไปไหน ? ในหลักการของโยคีคือไปโดยมียมเยาะว่า เป็นวิชาที่หมดสมัย หรือเป็นวิชาमारयाสารไทย

หลักการของโยคีถือว่า วิญญาณเป็นชั้นสูงสุดที่สถิตอยู่ในร่างกายมนุษย์ ถัดลงไปก็คือ ดวงจิต แล้วถึงปัญญา สัญญา ปรารถ เจตภตหรือกายทิพย์ ร่างกายส่วนที่ต่ำที่สุดแลเห็นได้ถนัดถนั้นก็คือ ร่างกายอย่างเดี๋ยวเท่านั้น แต่ถึงกระนั้นร่างกายก็เป็นสิ่งสำคัญที่ห่อหุ้มเอาวิญญาณไว้ ถ้าร่างกายไม่สมบูรณ์อาจทำให้ปฏิบัติตามคำสั่งของดวงจิตหรือส่วนอื่นๆ ได้ไม่ถนัด หลักโยคีถือว่า เมื่อคนตายไปแล้วร่างกายย่อมเน่าเปื่อยแปรเป็นธาตุทั้งสี่ ที่แข็งก็กลายเป็นดิน ที่เหลวก็กลายเป็นน้ำ ส่วนปรารถ

และดวงวิญญาณก็ออกจากร่างกายเข้าสู่ร่างกายมนุษย์ที่กำลังเริ่มเกิด หรือเข้าไปอยู่ในสัตว์ในต้นไม้บ้าง ยังคงวนเวียนหาที่เกาะไม่ได้บ้าง โยคีจึงถือว่าความตายไม่ได้ทำให้วิญญาณสูญ เป็นแต่เปลี่ยนสภาพจากร่างกายเก่าที่เน่าเปื่อยไปหาของใหม่เกาะเกี่ยวต่อไปเท่านั้น เขาจึงถือว่า ความตายไม่ใช่อันพึงน่าหวาดเสียว หรือน่าเสียดายอย่างที่คนธรรมดาเข้าใจกัน ความรู้สึกของคนที่กำลังจะตายก็เหมือนความรู้สึกของคนที่กำลังฝันเวลาหลับนอน แต่การนอนหลับทำให้ดวงวิญญาณและเจตนา ( กายทิพย์ ) ออกไปจากร่างกาย จึงได้มองเห็นโน้นเห็นนั่น ซึ่งที่แท้ก็คือวิญญาณและกายทิพย์ไปเห็น เพราะตัวผู้นอนหลับร่างกายคงอยู่ในห้องนอนจะไปเห็นได้อย่างไร เขากล่าวว่าการเกิดใหม่เมื่อตายจริงแล้ว ดวงวิญญาณที่ได้ฝึกฝนไว้ดี คือทำดีไว้ในชาตินี้ ก็รู้จักเดือกัดไปเกิดในที่ดีที่ดี แต่สำหรับดวงวิญญาณที่เจ้าของทำไว้ไม่ดี ก็ไปเกิดในที่ไม่ดี โดยไม่มีความขบขึงซึ่งใจ ไม่มีอำนาจอะไรที่จะมาลงโทษหรือให้คน นอกจากการกระทำของตนเอง เพราะฉะนั้นหลักสำคัญที่สุดของ โยคีจึงอยู่ที่การฝึกฝนดวงจิตให้รู้จักคิด ให้รู้จักควบคุมตัวเอง ตัทธิโยคี ไม่ใช่ดัดจริตกรรมหรืออำนาจภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นดัดจริตของตัวเองเป็นใหญ่ ถ้าฝึกฝนตนดี วิญญาณที่ได้รับการฝึกฝนแล้วก็จะเดือกัดเกิดที่ดี เมื่อฝึกฝนตัวเหลวไหล วิญญาณก็ไปหาที่เกิดใหม่อย่างเหลวไหล

โยคีก็กล่าวว่า เมื่อได้เพียรพยายามฝึกฝนดี มนุษย์สามารถจะได้เจโตปริยญาณ ทิพย์-จักขุ และทิพย์โสต

เจโตปริยญาณ หมายถึงการทราบความคิดของผู้อื่น โดยติดต่อเข้าใจกันในระหว่างดวงจิตดวงหนึ่งกับอีกดวงหนึ่ง โดยมีต้องใช้ คา หู จมูก ตับ และกายเป็นเครื่องช่วยก็สามารถจะทราบความประสงค์ของกันและกันทั้ง ๆ ที่อยู่ห่างไกลกันได้ หมายความว่าเขาใช้อายตนะทั้ง ๕ ของกายทิพย์หรือเจตนา ทำหน้าที่แทนอายตนะของร่างกายธรรมดา เขาถือว่าเจโตปริยญาณเป็นสภาพที่มีประจำตัวบุคคลอยู่แล้วเสมอ แต่ผู้ที่มีได้ฝึกฝนก็ไม่สามารถจะเอาเจโตปริยญาณมาใช้ได้ ลัทธิโยคีถือว่า เจโตปริยญาณทำงานอยู่เสมอ คือรองรับกระแสดวงจิตบอกความคิดของผู้อื่นให้ดวงจิตของเราทราบ แต่เมื่อดวงจิตของเราไม่สามารถพอกก็ทราบไม่ได้ นอกจากบางครั้งไปทราบเข้าโดยบังเอิญ ในเรื่องเจโตปริยญาณเข้าใจว่าจะเป็นสิ่งที่ทำได้โดยไม่พ้นวิสัย เพราะคล้ายกับเครื่องรับและเครื่องส่งวิทยุ ถ้ารู้จักตั้งคลื่นรับส่งตามความประสงค์ของตนได้ หมายถึงว่าฝึกฝนจิตใจจนเกิดความชำนาญชำนาญดีตามหลักโยคีแล้ว ก็ก็สามารถจะทำการรับ-ส่งได้ทั่ว ๆ ไปไม่ต้องเดือกัดเฉพาะกับคนนั้นคนนั้น เรื่องเจโตปริยญาณนี้ขอฝากเจ้าผู้เขียนเองเคยได้

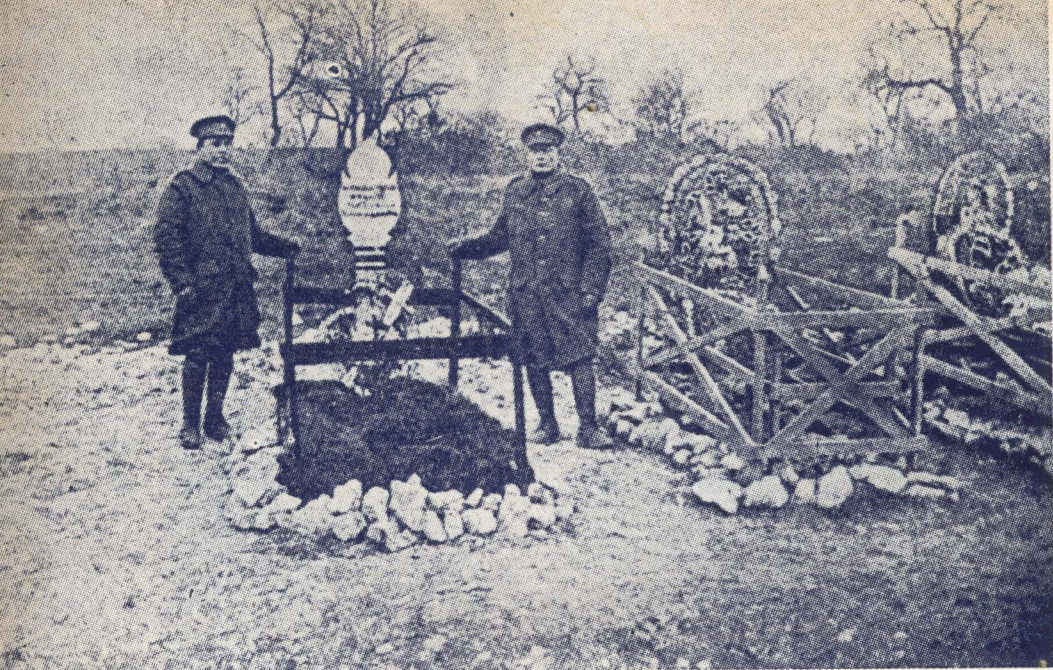
ประสบพบปะความจริงมาบ้าง ดังจะเล่าให้ท่านฟังต่อไปนคอ เมื่อครั้งมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในยามว่างมิได้ออกสนามรบ ข้าพเจ้าได้ไปตระครที่โรงตะคร กาศิโนเคอร์ปาร์ดี ในกรุงปารีส เพราะเขาโฆษณาว่า จะมีนักปราชญ์ ทางจิตวิทยา มาแสดงความแปลกประหลาด ให้ปรากฏแก่คนดี แล้วฉันนั้นข้าพเจ้าได้ไปกับ ร.ต. ชั้น ช่วงส์คันธ์ (พ.อ. หลวงสรวิฑูรย์มรรต) สองคนด้วยกัน เมื่อตระครแสดงไปได้สักพักหนึ่งจบชุดแล้ว ก็ชายผู้หนึ่งอายุประมาณ ๕๐-๖๐ ปี ถอนไม่เอาญาติที่ยาวประมาณ ๑ ศอก เด็กเท่านั้นออกมาขึ้นกลางเวที แล้วเขาใช้นางตระครคนหนึ่งออกมาขึ้นอยู่ข้างหน้า ทนโดนเขาสะกดนางตระครให้ย่นนงเหมือนรูปปั้น ครั้นแล้วเขาก็ถามคนดี ซึ่งในขณะนั้นมประมาณ ๒-๓ พันคนว่า ใครต้องการจะไถ่ถามอะไรเขบ้าง ก็มีคนลุกขึ้นไถ่ถามความในใจของตนที่ค้างคอกอยู่เวदानัน นักปราชญ์ผู้นั้นก็เอามือไปจับมือตระครที่ค้างคอกสะกดอยู่ตรงหน้า แล้วถามนางตระครนตามปัญหาที่ถามด้วยถ้อยคำร้ายกระด้าง นางตระครผู้นั้นก็ตอบออกมาทาง ๆ ที่ค้างคอกสะกดว่า ท่านผู้ถามกำลังคิดอย่างนั้นอย่างนั้น ทำเอาผู้ถามต้องยกนิ้วยอมรับสารภาพว่าเป็นความจริง ประชาชนผู้คิดมมือให้เกยรตเกยรกวาว ได้ถามกันอยู่หลายราย ในที่สุดมีหญิงสาวชาวฝรั่งเศสคนหนึ่งถามเป็นคนสุดท้ายว่า เขากำลังคิดอะไรอยู่ เพื่อทดลองให้แน่ นางตระครผู้ถูกสะกดก็ตอบว่า กำลังคิดถึงคนไหนซึ่งไปอยู่ในสนามรบ หญิงคนนั้นทบทวนว่า ถูกต้อง แล้วถามอีกว่า คนไหนของหัดอนจะเป็นอย่างไร หญิงตระครผู้นั้นก็ตอบว่าอีก ๓ วันจะได้รับข่าวคนนั้น อันเป็นคำพยากรณ์ดวงหน้าซึ่งจะผิดหรือถูกไม่ม้ทางจะสอบดวงกันไม่ได้ เพราะเมื่อตระครเด็กต่างคนก็ต่างกตบชาน ข้าพเจ้าเองในตอนหนึ่งก็เิดคั้งคำถามเขาว่า ข้าพเจ้าเป็นใคร นักปราชญ์ผู้นั้นก็เอาไม้กายสิทธิ์เขียนในอากาศเป็นตัวอักษรเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า เดียดทะเลนองเมียน โรหิตาเสณ์ คือนายร้อยโทเมียน โรหิตเศร์ณัน ซึ่งขณะนั้นข้าพเจ้าแต่งกายแบบล่ากตพลเรือนและปะปนอยู่กับคนหลายพัน คิดว่าเขาคงไม่ม้ทางใดที่จะสืบเอาชื่อข้าพเจ้ามาก่อนได้ เพราะนานทีบทนข้าพเจ้าจึงจะได้ไปโรงตะคร โรงนตักครึ่งหนึ่ง ทำให้ข้าพเจ้าแน่ใจว่า เขามีความวิญญูใจโดยปริยญาณจริงผู้หนึ่ง จึงได้รับความยกย่องไว้ในชั้นศาสตราจารย์

เจโตปริยญาณ ไม่ใช่อาศัยคาถาอาคม แต่คงเนื่องด้วยเป็นวิชาฝึกฝนจิตใจให้มีกระแสแรงที่สุดจนสามารถทราบถึงดวงจิตของผู้อื่นได้ตามหลักโยคี จึงเห็นว่าไม่พ้นวิสัยที่มนุษย์จะทำได้ ถ้าได้ใช้ความพยายามโดยแท้จริง

ส่วนทิพยจักขุและทิพยโสต เป็นของสูงทำยากซึ่งเกือบจะเรียกว่าเหลือวิสัย แต่ข้าพเจ้าก็คิดว่าคงจะมีโยคีหรือผู้รู้แท้จริงกระทำได้ ขออนุญาตให้ข้าพเจ้าข้ามสองตั้งนี้โดยมิ



นางสาววัยฝั่งศพทหารไทยที่เมืองลอนดอน



ที่ฝังศพทหารไทย ตำบลยูเบคัวร์ท ในยุทธบริเวณฝรั่งเศส

ที่เผาศพซึ่งได้นำบรรดาทหารไทยผู้เสียชีวิตในแดนเยอรมันไปเผา







น่าจะสังเกตเห็นว่า ผิดสมกับปัญหาที่ว่าตายแล้วไปไหน? ในภายหลังก เรื่องพิจารณาตามหลักของโยคีคน ข้าพเจ้าได้อาศัยหนังสือตีพิมพ์คือพระมารยาตร์ศรของ คุณหลวงวิจิตรวาทการเป็นหลัก ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านผู้ให้ไว้ด้วยเป็นอย่างมาก แต่ที่น่ามาคิดว่าให้ละเอียดย่อมมากมายจนหน้ากระดาษไม่สามารถจะอ่านยได้

รวมความว่า ตามหลักโยคีก็ถือว่า คนเราตายแล้วดวงวิญญาณก็ออกจากร่างไปหาที่อยู่ใหม่ แต่ก่อนที่จะออกจากร่างหาได้ออกไปโดยทันทีทันใดในขณะที่กำลังขาดใจนั้นไม่ ที่จริงการขาดใจไม่ได้เป็นเครื่องหมายของอาการตาย เขตของการตายเริ่มขึ้นก่อนขาดใจ และเขตนี้อาจยืดยาวตลอดไปจนถึงภายหลังการขาดใจได้นานๆ, หมายถึงว่าแม้หัวใจหยุด แต่วิญญาณยังไม่ออกจากร่างจึงเป็นการสำคัญอย่างยิ่งซึ่งญาติพยาบาลอยู่นั้นจะต้องรักษาความสงบ อย่าไปกอดไปรัด กรอกยาดมยาให้วุ่นวาย ต้องปล่อยให้ผู้ตายๆ ด้วยความสงบ การตายอันน่าทุเรศของคน เช่นตาเหลือก ปากเขียว ยักคิ้วทล้นตา หายใจครอก ฯลฯ นั้นเป็นเรื่องของร่างกายที่ไม่อยู่ในความควบคุมของดวงวิญญาณ อาการจะทุเรศอย่างไร ดวงจิตแลวิญญาณในขณะที่นั้นไม่ได้รับเห็นหรือเกี่ยวข้องกับความเป็นไปของร่างกายเลย ผู้ที่อยู่ ถึงแม้จะสงสารก็ควรต้องสงบ ร่างกายเป็นเปลือกไม่ใช่ตัวจริงของผู้ตายต่อไปแล้ว ผู้ตายที่แท้จริงอยู่ที่ดวงวิญญาณ ซึ่งขณะนั้นกำลังจะทิ้งร่างกายเก่าที่ใช้ ไม่ได้แล้วนั้นไปหาที่อยู่ใหม่

ในเมืองไทยเราก็คือ ในต่างประเทศก็ดี เคยมีมากมายหลายครั้งที่คนตายอยู่เมืองหนึ่ง แต่เมื่อไรเรียกว่าเวลาก่อนจะตายนั้นไปปรากฏในความฝันของญาติมิตรบ้าง ให้เห็นโดยจักษุบ้าง นั้นหมายความว่าเจตภูต (กายทิพย์) ของผู้ตายไปปรากฏแสดงให้เห็นโดยวิญญาณนำไป ข้าพเจ้าเคยได้ยินเขาเล่าแต่ยืนยันว่า ในประเทศอังกฤษมีนายพลเรือผู้หนึ่ง นำนักเรียนนายเรือหรือทหารเรือก็จำไม่แน่ไปฝึกฝนทางทะเล ครั้นแล้วเรือที่ฝึกหัดอัปปางลง นายพลเรือตาย ส่วนบ้านทางกรุงลอนดอน ภรรยาท่านนายพลเรือผู้นี้กำลังจัดให้มีงานที่บ้าน อันเป็นงานสโมสรสันนิบาตหุหรรมี่แขกเหรื่อมาก กำลังที่เต็มรักันอยู่นั้น ภรรยาท่านนายพลเรือแลแขกอีกหลายคนได้แลเห็นท่านนายพลเรือเดินเข้ามาในบ้าน ยูนิฟอร์มที่สวมเบียดหมด ไม่ทักทายผู้ใด เดินตรงไปทางข้างในบ้านผ่านข้างห้องเต็นรำ ต่างก็เอะอะกันว่าท่านนายพลมาแล้ว แต่

เมื่อได้เข้าไปดูข้างใน ก็หามีท่านนายพลผู้นั้นไม่ ต่อมาไม่ช้าก็ปรากฏข่าวว่า เรือที่  
ท่านนายพลพักทหารอยู่นั้น ต้องอัปปางลงในเวลาใกล้จึกกับที่มีผู้เห็นท่านนายพลเดิน  
เข้ามา ซึ่งเรื่องนี้เป็นความจริง เพราะผู้เล่าเป็นผู้ใหญ่ที่มีหลักฐานดีมาก บัดนี้ก็ยัง  
มีชีวิตอยู่

อีกเรื่องหนึ่ง เพื่อประกอบให้เห็นถนดียงชนกคือ เป็นเรื่องของข้าพเจ้าเอง เมื่อ  
ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๘ ขณะที่ข้าพเจ้าบรรพชาเป็นนายทหารอยุ่ที่ราชบุรี คืนหนึ่งข้าพเจ้าเดิน  
นอนตอน ๐๔.๐๐ น. เศษ มองเห็นดวงตางคนนอนนมนมญาติผู้ใหญ่ของข้าพเจ้าคนหนึ่งมาขึ้น  
ให้เห็นดวง ๆ ดังเกิดตามร่างกายมีรอยถูกพิษยับเยิน โดहितโหดโทรมทงตัว ถึงกับข้าพเจ้าต้อง  
ปลดกรรยาขึ้นให้ดู แต่กว่ากรรยาจะขึ้น รูปนั้นก็จางหายไป ข้าพเจ้าจึงตั้งสัตยา ญาติของ  
ข้าพเจ้าซึ่งมีหตุกแห่งอยู่ทแม่ถดอง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้นั้นคงจะถูใครทำร้าย จึงดำให้  
กรรยาพังว่า “ น่ากลัวว้าว่าจะตายเสียแล้ว ” กรรยาข้าพเจ้าซักถาม ข้าพเจ้าก็ดำให้พัง  
ตามทเห็นเมือก ดังเกิดดูเขากไม่สู้จะเชื่อว่าเป็นเช่นนน ข้าพเจ้าเกิดความกระวนกระวาย พอ  
ส่ายหนอยก็ข้ามไปฝั่งตถาด แวะร้านนายมุขชายีพ่อค้าใหญ่ ซึ่งเรือจาก จ.ว. สมุทรสงครามมา  
จอดทหน้าร้านนน ก็ไต่ความจากนายห้างมุขชายีว่าคนเรือเมถชนมาบอกว้า ญาติตั้งมาจากสมุทร-  
สงครามเรื่องอ่าวข้าพเจ้าชอบบายได้ถูกทำร้ายตายเสียเมื่อเช้ามดินแดง ข้าพเจ้าตั้งไปสมุทรสงคราม  
สืบถ่วงนไต่ความว้า อ่าวของข้าพเจ้าถูกพันตายราว ๆ เวลา ๐๔.๓๐ น. เพราะญาติได้ยินเสียง  
ผู้ตายร้องว้า เทานกพอแดงวระ ซึ่งไม่มีใครเอาใจได้เพราะไม่รู้ว้าทำร้ายกัน ต่อเข้าครุจึงมีผู้ไป  
พบศพนอนตายอยู่ทตรงเสียงร้องนน ทงนทแปลว้าข้าพเจ้าซึ่งอยู่ราชบุรีกับทรวบเรื่องก่อนพวก  
ญาติทอยู่เกิดชดินนเสียงอก อ่าวข้าพเจ้าผู้ขณะเมชวดอยู่ เคยรักใคร่เอ็นดูข้าพเจ้ายงกว่าบุตร  
และเคยออกปากฝากผู้ฝากใช้ ไว้กับข้าพเจ้า และข้าพเจ้าก็รับปากไว้ด้วย ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงรบ  
หน้าทเป็นเจ้าภาพจัดการฌาปนกิจศพ และเมื่อได้ตรวจดูศพจนทัวแล้ว ก็ปรากฏว้ามีรอยบาดแผล  
ถูกพันตรงกันกับทใดเห็นโดยเจตญก (กายทิพย์) ไปแต่ตั้งให้เห็นที่ราชบุรีนนทุกประการ อย่างน  
จะเป็นเรื่องทน่าสนใจหรือไม่ว้า เจตญกหรือกายทิพย์ตามหตุกตทชโยคินนมเกิดความจริงเพียงใด  
และวิญญาณคือมันดมองกับประดำทรวมกันใช่หรือไม่ หากใช่ ไฉนดมองและประดำทของ  
ข้าพเจ้าทอยู่ราชบุรีและของอ่าวข้าพเจ้า ซึ่งถูกทำร้ายอยู่ทสมุทรสงครามจึงตั้งอ่าวต่อคนใดคถ  
ขนาดคถน เป็นเรื่องทน่าเก็บไว้พสุจกนในคตอนทวาย

### ภาคที่ ๓

## โดยทางพุทธศาสนา

ข้าพเจ้าจำต้องขอออกตัวเสียก่อนว่า ข้าพเจ้ามีเวลาอุปถัมภ์เพียงพรรษาเดียวก็ดา  
 อุปถัมภ์ ไม่เป็นผู้แตกฉานในทางศาสนา จึงอาศัยการค้นคว้าจากที่ท่านผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำ  
 ด้วยปากบ้าง เขียนไว้บ้าง ได้ความว่า เมื่อครั้งสมัยพุทธกาล มีพระมาพุงกยะบุตรเคย  
 ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ตายแล้วไปไหน? ซึ่งพระองค์ไม่ทรงยอมตอบ ถึงกับพระ  
 มาพุงกยะบุตรทูลว่า ถ้าไม่ทรงตอบก็จักลาจากสมณเพศ พระองค์ทรงตรัสว่า “ไม่  
 ด้รับรองว่าจะแก้ปัญหานี้ก่อนที่พระมาพุงกยะบุตรจะมาบวช เพราะฉะนั้น แม้จะสัก  
 กี่สักได้ ไม่มีข้อผูกพันอะไร”

การที่พระองค์ไม่ทรงตรัสพยากรณ์ ก็เห็นจะเป็นเพราะทรงเห็นเป็นปัญหาโลกแตก ถ้า  
 ทรงตอบไปตรง ๆ ก็คงจะมีผู้ตั้งปัญหาารบกวนทูลซักถามไม่หมดสิ้นดังที่ทรงระงับเสีย แต่ก็ได้ทรง  
 โปรดเทศนาไว้ในที่อื่น ๆ ว่า “ทราบใดที่คนขงมกเลิศ หรือยังมีค้นหาความทะยาน  
 ออยากประจำจิตอยู่ ทราบนัยงจกตองเวินว่าตายเกิดอีก”

พระเจ้ามิลินทร์ถามพระนาคเสนว่า คนตายมีส่วนหนึ่งส่วนใดออกจากกายนี้ไปเป็น  
 ร่างกายอื่นบ้างหรือไม่? พระนาคเสนตอบว่าไม่มี พระเจ้ามิลินท์ถามอีกว่า เจตภูตมีหรือ  
 ไม่? พระนาคเสนย้อนถามว่า เจตภูตคืออะไร? พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า เจตภูตคือสิ่งที่สิง  
 อยู่ในร่างกายซึ่งเป็นปัญญาให้ตาเห็นรูป, หูฟังเสียง, จมูกดมกลิ่น, ลิ้นลิ้มรส, กายแตะต้อง,  
 ใจรับรู้, พระนาคเสนกล่าววว่า ถ้ากล่าวโดยทางปรมัตถ์แล้วก็ไม่มี

ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสถึงเรื่องพระโคธิกะและพระจักกตุผู้ถึงมรณภาพ  
 (ความจริงผู้หนีพพาน เพราะเป็นพระอรหันต์ทั้งสององค์แล้ว) แล้วทรงชี้ให้พระภิกษุทั้งหลายดู  
 หมอกกฉฉนั้นจึงไปทางโน้นทางนี้ว่า “มารตามหาวิญญาณของพระโคธิกะแต่พระจักกตุว่า จะ  
 ตั้งอยู่ที่ไหน แต่พระโคธิกะและพระจักกตุหนีพพานแล้ว ด้วยทั้งวิญญาณกัมได้ตั้งอยู่แล้ว” อันเป็น  
 เครื่องชี้ว่า วิญญาณเป็นตัวมาเกิด มารจึงตามหาวิญญาณของท่านเหล่านั้น

อีกตอนหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูกรอานนท์ ด้วย  
 ประการณะนடை กรรมเป็นเนอณา วิญญาณเป็นพช ค้นหาเป็นยางเหนียว”

ตอนพระโคธกะและพระวักกิตินน์ แปลว่า เมื่อเป็นพระอรหันต์แล้วหมดกิเลส หมดความปรารถนาใดๆ มารก็ตามหาวิญญาณของท่านทั้งต้องไม่พบ เพราะวิญญาณดับหมด ในตอนคริสต์แก่พระอนนท์ เปรียบกรรมเป็นเนอนา วิญญาณเป็นพช คณหาเป็นอย่างเห็นยอนน ย่อมแต่ตั้งว่าวิญญาณเป็นตัวไปเกิดมาเกิดเหมือนพช

อีกตอนหนึ่ง พระภิกษุรูปหนึ่งชื่อธาคิ เป็นบุตรชาวประมง มีความเห็นว่าวิญญาณไปเกิด เหตุไฉนพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าผิด

อธิบายว่าเพราะพระภิกษุนั้นเห็นไปในแบบพราหมณ์ คือเห็นว่าวิญญาณดวงนั้นเท่านั้นไปเกิดไม่ใช่ดวงอื่น ในทางพระพุทธศาสนาจะถือว่าวิญญาณไปเกิด แต่ไม่ถือว่าวิญญาณดวงเดียวกันนั้นเป็นตัวเกิด วิญญาณมีเกิดมีดับ มีต้นตอคือความดับคือไม่ใช่คงทนแน่นอนอยู่อย่างเดียว ส่วนศาสนาพราหมณ์หรือโยคีถือว่าวิญญาณไม่เปลี่ยนแปลงแต่ไม่ดับ ดวงไหนก็ดวงนั้น บัญญาจึงเกิดตามขึ้นมาว่า ที่ทางพุทธศาสนาถือว่าวิญญาณเกิด ๆ ดับ ๆ ไม่ใช่ดวงไหนก็ดวงนั้นดังตชโยคีแต่ก่อนจะไม่เป็นธรรม เมื่อครั้งพระพุทธกาลผู้แย้งคือ สัจจนิกรณต์ โดยได้ว่าถ้าวิญญาณไม่เที่ยงไม่ใช่ตัวตน แล้วอะไรเล่าจะเป็นผู้เสวยบุญเสวยบาป คือเขาแย้งว่า ถ้าวิญญาณเกิดดับ ๆ เรื่อย ๆ แล้ว วิญญาณดวงหนึ่งทำอะไรไว้ตัวเองก็จะไม่ได้รับ แต่วิญญาณดวงที่เกิดใหม่มารับแทน เช่นพระพุทธเจ้าตั้งแต่ครั้งยังเป็นพระ โขธสัตว์บำเพ็ญพระบารมีไว้หลายแสนชาติ ถ้าไม่ใช่วิญญาณดวงเดียวกันแล้ว เหตุไฉนพระพุทธเจ้าจึงมารับผลของบารมีที่ทรงบำเพ็ญไว้แต่เดิมได้หมดสิ้น

ข้อแย้งมออยู่ว่า แม้ทางพุทธศาสนาจะปฏิเสธความเที่ยงแท้ของวิญญาณ แต่ก็รับรองการสืบต่อเนื่องแห่งวิญญาณนั้นเช่นส้มมุกเปิดไฟที่เทียน เราไม่อาจรับรองยืนยันได้ว่าเปิดไฟที่หนึ่งเห็นอยู่ในพิริบคาน เป็นเปิดไฟอันเดียวกันกับเปิดไฟในนาฬิกาที่ดวงมาแล้วหรือถ้าจะเปรียบกับพดมฉายภาพยนตร์แต่ละภาพมีอาการอย่างหนึ่ง ๆ ซึ่งแยกกันโดยเด็ดขาด แต่เมื่อทำการฉายเข้าเราให้เห็นเป็นเคลื่อนไหวสืบต่อกันชนิด การรับรองต้นตอคือความดับต่อเนื่องแห่งวิญญาณนั้นกมอาการนั้น เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงได้รับผลของบารมีที่บำเพ็ญไว้แต่เดิมได้ทั้งสิ้น

มีหลักในทางพุทธศาสนาอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้ายังระลึกได้ว่า เมื่อครั้งอุปสมบทได้เคยค้นพบ ท่านมหาสมณะผู้ใหญ่ชั้นปราชญ์ได้เคยเทศนาไว้ว่า คนเราที่ตาย ๆ กันอยู่ทุกวันนี้ ถือว่าเป็นการตายหลอก ๆ ไม่ใช่ตายจริง คือวิญญาณที่จะเป็นผู้นับบุญรับบาปตามกรรมดีกรรมชั่วที่ตนได้ทำไว้ ยัวไม่สูญไปเหมือนพระอรหันต์เจ้า จึงต้องเวียนว่ายตายเกิดเรื่อย ๆ

ไป การตายจริงคือดับหมดทุกอย่าง ตลอดจนวิญญาณไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก เป็นการตายที่นำพึงปรารถนายิ่งนัก ตายอย่างนี้เรียกว่าไปพระนิพพาน ซึ่งพุทธมามกะกำลังต้องการกันอยู่เป็นหนักหนา แต่ประตูแห่งนิพพานเปิดรับเฉพาะผู้ที่สะอาด ห่มนุ่งเพียร ขำระตนจนหมดกิเลส หมดความปรารถนาแล้วเท่านั้น

คำเทศน์ในตอนที่บนของพังงายเข้าใจดี ข้าพเจ้าอ่านแล้วไม่เต็มใจจนบัดนี้ นึกตรงกับคำตรัสของพระพุทธองค์โดยไม่ต้องสงสัย

### ภาคอวสาน

ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอให้ความคิดความเห็นสำหรับตัวข้าพเจ้าผู้เขียนว่า สำหรับข้าพเจ้าเมื่อได้ทำการค้นคว้ามาพอสมควรแล้ว ก็มีความเห็นสรุปเป็นข้อใหญ่ย่อ ๆ ดังนี้

ก) โดยทางวิทยาศาสตร์ ข้าพเจ้าเห็นว่า ท่านพวกปรัชญาในทางนักตอบมาตรง ๆ แล้วว่าคนเราตายแล้วก็ไปอยู่อย่างอื่นเอง เพราะเข้าใจว่าวิญญาณใช้อื่นไกลคือมันสัมพันธ์กับประสาทสัมผัสรวมเรียกว่า วิญญาณ เมื่อคนตายแล้วสัมผัสและเส้นประสาทนั้นก็หายไปและมีวิญญาณที่เห็นกันอีก แต่เขายังมีข้อสงสัยว่าถ้าตายแล้วจะเกิดก็ได้แก่การถ่ายตัวเขตต์ในทางสัมผัสสัมผัสกันแทน ซึ่งการเกิดอย่างนี้ ยังหาตรงกับปัญหาโลกแตกที่ว่าตายแล้วไปไหนไม่ เพราะการสัมผัสสัมพันธ์นั้นก็แปลว่าไม่ตาย เป็นแต่ร่างกายเก่าหมดไปร่างกายใหม่ขึ้นมาแทน โดยทางเขตต์เท่านั้น รวมความก็ว่า ร่างกายเก่าไม่มีวิญญาณที่จะมาเกิดโดยทางใดอีก เพราะตายแล้ว ไปอยู่อย่างอื่นแล้วก็เป็นอันปิดฉากกัน ทางวิทยาศาสตร์หาเชื่อว่าต้องมีดวงวิญญาณออกจากร่างผู้ตายไปเกิดใหม่ไม่

ข) โดยทาง โยคีวิจารณ์ ท่านพวกโยคีผู้กล่าววิชาตถกถบแต่มีอิทธิฤทธิ์มากมาย ถือว่าคนเรามีดวงจิตและวิญญาณดวงเดียว เมื่อตายแล้ววิญญาณก็ไปหาที่เกิดใหม่ ไม่ว่าจะ ในพืช ในสัตว์ แต่ในตัวมนุษย์ ก็ยังหาที่เกิดไม่ได้ ก็วนเวียนหาต่อไปจนกว่าจะได้ที่เกิดใหม่ จะเกิดในที่ใดหรือชั่วสุดแต่การฝึกฝนทางจิตของตน ถ้าฝึกฝนไว้ดี วิญญาณก็ไปเกิดที่เกิดโดยใช้ความยับยั้งคิดเลือกเอาแต่ที่ดี ถ้าฝึกฝนจิตใจไปในทางชั่ว วิญญาณนั้นก็ปราศจากการไตร่ตรองที่จะไปเกาะสิ่งที่จะต้องอาศัยที่ไม่ดี ทางโยคีไม่ถือว่ากรรมบันดาล แต่เขาก็ถือการทำตัวของตัวเองเป็นหลักใหญ่กว่า

ตั้งอินใดทั้งหมด ขอนชาพเจ้ามีความเห็นว่า ของเขาออกจะใกล้เคียงกับทางพุทธศาสนามาก  
คือทางพุทธศาสนาถือว่า กรรมบันดาลให้เกิดใหม่หรือชั่วสุดแต่กรรมที่ทำได้ แต่ทางดทริยัค  
ถือว่าผลเกิดด้วยตนเองเป็นใหญ่ ไม่ใช่เพราะกรรมบันดาล คำว่า ผิด ผิด ชั่วพเจ้าเข้าใจ  
ว่าดวงท่ายกคือ กรรมดี กรรมชั่ว นั่นเอง เช่นถ้าผัดผ่นจิตดีจนไม่มีบาป ก็ได้ชื่อว่าไม่ได้ทำกรรม  
ชั่วใด ๆ จึงไม่ต้องรับผลชั้ว ทจริงก็เห็นจะลงผลสุดทายอนหนึ่งอนเดียวจนนั่นเอง เป็นแต่แยก  
เอามากด่าอย่างให้แปลกไปเท่านั้น

ค) โดยทางพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงถือว่า ผู้ที่ยงมักเตดี ยังมีความปรารถนา  
ยังมีความใคร่ ฝุนหนักยังต้องเวียนว่ายตายเกิด ส่วนจะเกิดทตหรือชั้วสุดแต่กรรมที่ทำได้ ผู้ที่  
หมดความปรารถนาว่าจะต้องไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก เพราะวิญญาณดับไปตามสังขารเดี่ยแล้ว ตั้ง  
พระพุทธวจนะว่า “นิพพานัง ปรมัง สุตฺตัง” แปลว่าพระนิพพาน เป็นสุขอันประเสริฐยิ่ง  
“นิพพานัง ปรมัง สุตฺตัญญัง” แปลว่าพระนิพพานเป็นที่ว่างเปล่า หรือสูญ ไม่ต้องมาเวียนว่าย  
ตายเกิดอีก แต่ในทางพุทธศาสนามิได้ถือว่าวิญญาณของคน เป็นอนหนึ่งอนเดียวจนตลอดไป  
ทุก ๆ ชาติ มีดับแล้วเกิด เมื่อเกิดใหม่ก็เป็นวิญญาณดวงใหม่อีกดวงหนึ่ง ซึ่งต่อเนื่องเป็น  
อนหนึ่งอนเดียวจนกับดวงเก่าประดุจเรณูฉายภาพยนตร์ ซึ่งความจริงพดมนนบนคนดรูปกันทุก ๆ  
ตอกของพดม แต่เมื่อนายเขาแล้วคนดกเห็นเป็นรูปเดียวกันหมด เช่นนางเอกหรือพระเอกรูปหนึ่ง  
ฉายกำลังเดิน แล้ววงเกาอ คนดกเห็นว่าคนทเดินไปงนบนคน ๆ เดียวกันแฉเป็นรูป ๆ เดียวกัน  
ซึ่งแท้จริงเป็นคนดรูป แต่ด้วยการหมุนของเครื่องฉายภาพยนตร์หมุนเร็ว จึงแฉเห็นต่อเนื่องเป็น  
อนหนึ่งอนเดียวจนตลอดพดม

อาจมีผู้สงสัยว่า ที่พระนาคเสนเถระเจ้า ตอบพระเจ้ามิลินท์ในเรื่องปัญหาว่า ถ้ากล่าว  
โดยทางปรมัตถ์แล้วก็ไม่มัน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านหมายถึงไม่มีเจตภูตโดยทางปรมัตถ์  
ปรมัตถ์คำนี้หมายถึงทางธรรมชั้นสูงสุด ซึ่งได้แก่ทางปรมิพพาน ก็พระปรมิพพานเป็นเรื่อง  
ของการตายอันดับสนิทไม่ต้องกลับมาเกิดใหม่อีก ถ้าเช่นนั้นพระนาคเสนท่านก็ตอบตรงดีแล้ว  
เพราะพระอรหันต์เจ้า ย่อมหมดกิเลส จะมีเจตภูตหรือวิญญาณที่โหนไปเวียนว่ายตายเกิด  
อีกเล่า ท่านจึงตอบว่าไม่มี ท่านหาได้หมายความว่าตายของคนธรรมดาไม่ ท่านตอบโดย  
ทางปรมัตถ์โดยเฉพาะ ส่วนถ้าว่าถึงคนธรรมดา ไม่ใช่โดยทางปรมัตถ์แล้ว คงมีวิญญาณ  
ไปเกิดแน่ ๆ ถ้าไม่ไปเกิด ก็ต้องไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอะไรกันอีกดังว่า อันความเข้าใจ  
ของข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นการสันนิษฐานผิด ก็ได้โปรดให้อภัยเกิด.

# สรุปความเห็นของข้าพเจ้า

สำหรับข้าพเจ้าเห็นว่า

๑. ร่างกายธรรมดาของคนเรา จะเป็นคนธรรมดา หรือพระอรหันตเจกต วิเศษตาย  
แล้วก็เป็นผู้ไปอยู่บารมี เน่าเบื่อยแปรธาตุเป็นปุ๋ยอมพัสสุชาไป

๒. ส่วนวิญญาณของพระอริยเจ้านั้นไม่มี เพราะไม่มีความปรารถนาใด ๆ หรืออีกเดี๋ยว  
ก็เกิดของอีกแล้ว ก็ดับสนิทหมด ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีก สำหรับคนธรรมดาดำเนินที่ไม่  
บรรพตพระอรหันต กัมมวิญญาณคุมกายทิพย์ หรือเจตภูตออกเร็วร้อนหาที่ที่เกิดใหม่ สุดแต่ทำกรรมดี  
กรรมชั่วไว้ คือทำดีก็ไปดีเกิดดี ทำชั่วก็ไปชั่วเกิดชั่ว แต่เมื่อตายใหม่ ๆ หากยังไม่ทันเกาะ  
เกิดได้ทันที วิญญาณก็คุมกายทิพย์หรือเจตภูตไปดำรงโดยที่ ๆ ผู้ตายมีความปรารถนาแรงกล้า  
ที่จะไป เช่นผู้ตายนั้นระลึกถึงภรรยาซึ่งอยู่คนละแห่งอย่างรุนแรงก่อนดับจิต ก็อาจไปดำรงให้  
ภรรยาเห็นโดยทาง นิมิต หรือทางตรง ๆ เดือน ๆ ดังที่มดตัวอย่างเคยประดับกันมาแล้วมากลาย  
แต่ตงนกเบนเพียงส่วนน้อย หาใช่ทั่ว ๆ ไปไม่ เราจึงเรียกว่าผู้มาหุดอก แท้จริงไม่ใช่ผู้มาหุดอก  
ผู้คงถูกเก็บในที่เก็บศพ แต่วิญญาณนำเจตภูตหรือกายทิพย์มาดำรงให้เห็นต่างหาก คำที่ว่ามา  
หุดอกนั้นน่าจะหมายถึงการมาแตะดินปล้นตาให้หนักถ่วง การมาดำรงรูปร่างอย่างปรกติให้เห็น  
อย่างเดือน ๆ ธรรมดาอันเป็นการมาเยือนหรือมาหา เพราะก่อนดับจิตมีความปรารถนาแรงกล้า  
เป็นทุนอยู่แล้ว แหะเมื่อวิญญาณไปเกาะเกิดได้แล้ว ก็ตั้งกายทิพย์หรือเจตภูตนั้นเสีย เพราะ  
ตระหนี่เรื่องผีต่าง ๆ ซึ่งมีแน่ ๆ ในบางแห่งนั้น ต่อมา ๆ เขาก็มักจะค่อย ๆ เลื่อมไป เพราะ  
วิญญาณไปมีที่เกาะเกิดเสียแล้ว คงเหลือแต่กายทิพย์หรือเจตภูตก็หมดเรื่องกัน เพราะเหลือแต่  
คันรตไม่มีเครื่องแตรพวงมาลัยเสียแล้ว รตก็เด่นไม่ได้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่า กายทิพย์หรือเจตภูต  
นั้น ถ้าไม่มีวิญญาณควบคุมก็หมดสิ้นไปเอง

๓. ปัญหาโลกแตกที่ว่าตายแล้วไปไหน ? อันเป็นประเด็นสำคัญของหนังสือเล่มนี้ สำหรับ  
ตัวข้าพเจ้าเมื่อได้ศึกษาถึงตัวอย่าง ของผู้ระลึกชาติได้มาหลายสิบเรื่อง อันเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์  
จริงจริง ไม่ใช่ข่าวลือตลกร้าย เช่นเรื่องพระครูคุณดำรงสมบัติ (พระมหาโชติ ป. ๕ วัดบวรนิเวศวิหาร)  
ปัจจุบันเป็นพระคณาธิการ ประจำองค์การศึกษา จังหวัดสุรินทร์ บันทึกของนายบังกยัตติธรรมะ  
M.A. Sastri ค่ำตตราจารย์แห่งวิทยาลัยเตรียมอุดมศึกษาบดเซาดี ซึ่งเป็นบิดาของเด็กประมาณหนึ่ง



อนุสาวรีย์ฝังศพทหารไทยที่เมืองมุสบัค

ที่ตั้งหมวดพยาบาลกองทหารบกภยนต์ไทยในดินแดนเยอรมัน







อนุสาวรีย์ทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑  
สถานที่สถิตย์แห่งดวงวิญญาณอันกล้าหาญของนักรบไทย  
ผู้สร้างเกียรติประวัติอันใหญ่ยิ่งให้แก่ชาติไทยคนไทย

อายุ ๕ ขวบครึ่ง ผู้เป็นเด็กกระตือรือร้นได้ แดชตันเด็กคนชอปรามอทย์ เกิดเมื่อ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ แต่ด้วยอย่างคนกระตือรือร้นได้ในประเทศไทย และต่างประเทศยังมีอีกมากมายด้วยกัน เหลือที่จะนำมากล่าว

ปัญหาเกิดขึ้นปัญหาขึ้นมาอีกว่า เมื่อมีผู้กระตือรือร้นได้อย่างจริงจัง ไม่ใช่เป็นช่างก้น เถลไถลอยู่ เพราะได้ทำการทดลองกันเป็นหนักหนา ถึงวิทยารอยเตอร์กระจายข่าวไปทั่วโลกเช่น ท่านจะเชื่อหรือไม่ก็ได้โปรดสืบต เพราะเป็นเรื่องมหัศจรรย์อย่างดั่งทงหน ทงขณะนั้นตัวอย่างกึ่งม ความซื่อสัตย์ออกมากมายด้วยกัน ก็เมื่อมีคนกระตือรือร้นได้จริงเช่นนี้แล้ว จะเป็นเครื่องชกชวยให้หา เชื้อได้เพียงใดที่ข้าพเจ้าจะเข้าใจว่าคนเราตายแล้วมีดวงวิญญาณไปหาที่เกิดใหม่ หรือบางรายวน เวียนไม่ได้เกิด หรือได้เกิดจริง แต่ก็ไม่เกิดที่ๆไม่ตี เช่นไปเป็นสัตว์ เบนยาจก ททาคูณงาม ความดีไว้ ความดีก่ดลบรรดาดีให้ไปเลือกที่เกิดได้เหมาะ เช่นไปเกิดเป็นพระราชหรือบุตรผู้มี อำนาจราชศักดิ์ หรือบุตรเศรษฐีคบคน ทางโยคีเชื่อว่าผลจิตดีก็ไปเกิดดี ผลจิตชั่วก็ไป เกิดชั่ว ก็เป็นการตรงกับททพเจ้าวานเหมือนกัน เพราะการฝึกจิตดีกับการทำตนเป็นคนดี ไม่ทำ บาป ก็เกือบจะเป็นแม่บทเดียวกัน

ข้าพเจ้าเห็นว่าวิญญาณก่ด เจตมถหรือกายทพยกถ ต่อให้อีก ๑๐๐ ปี รอให้วิชาวิทยา- ศาสตร์ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปก็ว่านดึกเท่าใดๆ ก็หาอาจมีเครื่องมือดกวิญญาณที่ออกจากร่างผู้ตาย ให้เป็นการเห็นอย่างแรงเปล่าๆ เพราะวิญญาณไม่ใช่มีรูปร่างกายอย่างตัวเชดต์ แต่เป็นดังกายดีทช ดึกดิม ซึ่งวิชาศาสตร์ยังคงติดตามไม่ทัน หากนักวิทยาศาสตร์จะดงกระทุถามว่า ถ้าไม่มีความดี เป็นดังว่างเปล่าจนอะไรๆ ก็ดีก็ไม่ได้ ไม่ใช่รูปธรรมแล้ว นามธรรมจะไปเกิดได้หรือ? เพราะ ไม่มีตัวตน ปัญหาอย่างนี้หากตอบกันในแง่วิทยาศาสตร์แล้วก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เชื่อถือได้ เพราะวิญญาณไม่มีรูปร่างเป็นวัตถุธาตุเหมือนตัวเชดต์หรือโครโมโซมททวาก่อให้สืบพวงทางบค- ดึกดึกษณะดั่งกล่าวแล้วแต่อย่างใด วิญญาณคือความรู้ ดึกก่อนหนึ่งอันมีประจำบุคคลแต่ดึกตัว ซึ่ง เมื่อออกจากร่างผู้ตายก็ไปหาที่อันอยู่ใหม่ ถ้าใครดึกหรือจับตัวความรู้ ดึกได้เป็นตนเป็นตนก็อาจจะ ดำมารถดึกจับวิญญาณได้ดึกกัน ถ้านักวิทยาศาสตร์ดึกจับความคิดความเห็นของนาย ก. ซึ่งกำลัง เดินอยู่บนถนน หรือนั่งอยู่บนรถประจำทางได้ในขณะเดินสวนทาง หรือพบปะกันบนรถนั้นได้ เป็นตนเป็นตน ก็คงสามารถจะดึกดวงวิญญาณของคนแต่ดึกตัวเวดออกจากร่างได้เช่นกัน

๔. ถ้าท่านได้อ่านเรื่องตายแล้วไปไหนตั้งแต่ต้นจนอวสานต์ของข้าพเจ้าเล่มนี้ จบลง แลทำให้ท่านเชื่อว่าคนเราตายแล้วไปเกิด กรรมหรือการฝึกจิตทำให้ไปเกิดที่ดี

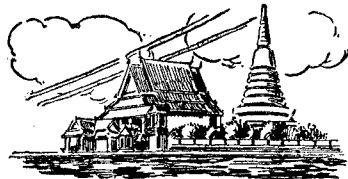
ที่ชั่วตัวว่า เมื่อใครอยากจะไปเกิดดี ก็เตรียมทำตนให้ดีไว้เสียตั้งแต่ยังไม่สาย คือไม่  
 เข้าวัดเฉพาะเวลาแก่เดินเกือบไม่ไหว แต่รีบอบรมตนให้เป็นคนดี ใจบุญสุนทาน  
 เมตตาปรานีต่อเพื่อนร่วมโลกแลสรรพสัตว์ ไม่ทำตนให้ผู้ใดเดือดร้อนเพราะเราเป็น  
 เหตุ แสงแต่สิ่งที่เป็นมงคลแก่ตัวแลแก่ประเทศชาติเรื่อย ๆ ไปโดยไม่หยุดหย่อน  
 ตั้งแต่หนุ่มสาวค้อมแก่ชราแล้ว วิญญาณของท่านก็คงจะไปเกิดดีมีความสุขเต็มหน้า  
 เพื่อนมนุษย์ในชาติหน้าเป็นแน่

ท่านที่ไม่ศรัทธาความเห็นของข้าพเจ้าโปรดอภัยโทษด้วย เพราะมีบุญม่น้อยเพียงเท่าที่  
 เขียนแทนน.



มีการเกิด ต้องมีการตาย เมื่อมีการตาย ต้องมีการเกิด...หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามสามัญลักษณ์ของปุถุชน  
 ทั่ว ๆ ไป เข้าใจและเชื่อถือกันอย่างนี้มาแต่ดึกดำบรรพ์ ทุกคนปรารถนาไปสวรรค์ ไม่หวังไปนรก... จึงมุ่งหน้า  
 สร้างสมแต่กุศลกรรมไว้ เมื่อเวลาตายจะได้ไปเกิดในแดนสุข คือสวรรค์ แต่แปลกเหลือเกิน...แปลกจริง ๆ  
 ที่มวลมนุษยชาติมุ่งหน้าพึ่งพระ พังเจ้า พังตัววาราม ท้องสวดและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบรมศาสดา เฉพาะแต่  
 ในวัยอันแก่เฒ่าจะเข้าโลง... เบื้องแรกแห่งชีวิตที่แข็งแรงหนุ่มแน่น กลับเที่ยวสร้างสมแต่อกุศลกรรม ทั้งตัววาราม  
 ทั้งพระลัมเจ้า ล้มกระทั้งหลักธรรมคำสั่งสอนดี ๆ เสีย ..... หลงระเริงพาดนจมตั้งอยู่ในห้วงแห่งอวิชา เมื่อสภาพ  
 แห่งจิตใจของมวลมนุษย์ยังหลงผิดอยู่เช่นนี้ แน่เหลือเกินว่า โลกนี้จะสงบไม่ได้ แน่ยิ่งกว่าแน่ว่า ตายแล้วต้องไปสู่  
 แดนทุกข์ คือนรก..... แต่...แต่...ตายแล้วจะไปสู่สวรรค์ชั้นฟ้า ไปสู่นรกอมวิ --- หรือไปสู่นิพพาน คือไม่  
 เกิดไม่ตาย แน่หรือไม่? .... ท่านผู้อ่านได้ทราบจากเรื่อง "ตายแล้วไปไหน?" แล้ว และมาช่วยกันสร้างสมกุศลกรรม  
 กันเถิด เพื่อไปสวรรค์ เพื่อความสงบแห่งจิตใจของแต่ละบุคคล

ผัน วิสูตร



# คำปราศรัย

ของ

พันโท หลวงยุทธสารประสิทธิ์

นายกสมาคมสหทัยสงคราม

เนื่องในงานวันระลึกทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑

ท่านทหารอาสาสงครามโลกครั้งที่ ๑ และท่านผู้ฟังทั้งหลาย

ด้วยความเอื้อเฟื้อของกรมประชาสัมพันธ์ บัดนี้ข้าพเจ้าจึงได้รับโอกาสมากค่า คำปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงอีกวาระหนึ่ง ซึ่งถ้าจะนับจำนวนเรียงบักจำได้ว่า ข้าพเจ้าได้เคยมากค่าคำปราศรัยเรื่องทหารอาสาติดต่อกันรวม ๓ ครั้งเข้าหึ่งครั้งนแล้ว

การที่ท่านทหารอาสาเพื่อนร่วมชีพไว้วางใจลงคะแนนคัดเลือกข้าพเจ้าเป็นนายกสมาคมสหทัยสงครามสามปีติด ๆ กันเช่นนี้ ย่อมเป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นเตือนใจให้ข้าพเจ้าเกิดความมานะ และใช้ความเพียรพยายามในอันจะกระทำหน้าที่ที่ท่านทั้งหลายมอบหมายทุกวิถีทาง ที่จะช่วยเพื่อนร่วมตายในยามแก่ในยามทุกข์ในยามที่เต็มไปด้วยเรื่องชราพยาธิเบียดเบียน จนบางคนถึงหมดหนทางทำมาหากินเพราะปราศจากกำลังเรี่ยวแรงทำกินไม่ไหว ซึ่งทุกวันนี้สมาคมสหทัยสงครามก็ยังคงรับภาระช่วยเหลืออยู่แทบทุกวัน อันทำให้ข้าพเจ้ากับกรรมการรู้สึกเหน็ดเหนื่อยและหนักใจไม่ใช่น้อย เพราะจำนวนผู้ที่มาขอให้ทำการช่วยเหลือทวีมากขึ้นทุกวัน นอกจากนี้ยังมีบุตรภรรยาครอบครัวของเพื่อนที่หาชีวิตไม่แล้วได้มาขอรับความช่วยเหลืออีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งเราก็ได้พยายามช่วยกันไปเท่าที่กำลังและความสามารถจะกระทำได้ ขอโปรดเห็นใจ เพราะผู้ที่ต้องวิ่งเต้นทำการช่วยเหลือก็แก่หง่าเหงอกแล้วเหมือนกัน

บัดนี้แล้วมาในวันงานที่ระลึกทหารอาสา พลณ ๆ ท่านนายกรัฐมนตรีได้ปรารภกับข้าพเจ้า ณ ที่อนุสาวรีย์ทหารอาสาว่า “ท่านฟังข้าพเจ้าปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้นึกว่าจะช่วยทหารอาสาอย่างไรบ้างดีหนอ ก็มานึกขึ้นได้ว่าให้เงินไปช่วยอุดหนุน

สัก ๒๔๐,๐๐๐ บาท และมีเศษอีกเท่าไรจำไม่ได้เห็นจะดี” และครั้นวันรุ่งขึ้นข้าพเจ้าไปขอรับความกรุณาตามบัญชีก็ได้เงินมา ๒๔๖,๐๐๐ บาท จำนวนเงินเท่าที่ท่านได้กรุณา ๕ ทำให้ข้าพเจ้าและกรรมการโล่งใจ รู้สึกว่าเบาอกลงไปตามนัด และก็ได้อาศัยใช้เงินจำนวนนี้ทำการอุปการะกันเรื่อย ๆ มาจนถึงบัดนี้ นับว่าเป็นพระคุณหาที่สุดมิได้ ทหารอาสาผู้บ่วยใช้ได้ทุกซ์หรือที่ยากจนถึงเสื้อผ้าขาดปุเปะ ก็ได้มีเครื่องนุ่งห่มใหม่ ได้ยารักษาโรค ได้ระงับทุกซ์ไปในเมื่อเห็นว่าจำเป็น ขณะนี้ก็ยังใช้เงินก่อนนั้นไม่หมด แต่ก็เหลือน้อยลงไปมากแล้ว

ทหารอาสา นั้นนับตั้งแต่วันหมดบุญพระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖ เสียแล้ว ก็ นับว่าได้รับความว่าเหว่หมดที่พึ่งลงไปถนัดใจ เปรียบประดุจบ้านที่อกไก่หัก เพราะ ในยามเมื่อพระองค์ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ ได้มีพระมหากรุณาแก่บรรดาทหารอาสาตลอด ไปจนถึงบิดามารดา มิได้ขาด ประดุจว่าพระองค์เป็นชนกของบรรดาทหารอาสาทั่วได้ จึงอยู่สมาคมสหายสงครามนั้นอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ทุกๆ พระองค์ต่อจากรัชกาลที่ ๖ ได้มีพระมหากรุณาทรงรับอุปถัมภ์สืบต่อเนื่องกันมา จนถึงบัดนี้ และขณะนี้ก็ได้รับพระราชทานเงินอุดหนุนจากพระคลังข้างที่อยู่เป็นจำนวน ปีละ ๑,๔๐๐ บาททุกๆ ปี ซึ่งนับว่าเป็นพระมหากรุณาหาที่สุดมิได้ บรรดาทหารอาสา ย่อมพากันสำนึกในพระมหากรุณาอันนั้นมีได้ขาด แต่ในยามนี้ทหารอาสาต่างก็มีอายุชรา ย่างเข้าเขต ๖๐ - ๗๐ ปีแล้วเป็นส่วนมาก มีสู้จะมีกำลังวังชาพอที่จะสนองพระเดช พระคุณสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินและชาติบ้านเมืองได้ถนัดถนี้เสียแล้ว จึงได้แต่พากัน เอากำลังใจสนองพระเดชพระคุณและช่วยเหลือบ้านเกิดเมืองนอนเท่าที่ฐานะคนแก่แต่่า จะพึงกระทำได้ โดยอย่างน้อยก็ได้ภาวนาที่จะให้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง พระเจริญอยู่ในศิริราชสมบัติ และบ้านเมืองก้าวหน้าทันสมัยอารยะประเทศ อย่า ให้มีภัยพิบัติมาพ้องพาน

อันประวัติของทหารอาสา มีมาแต่ไหนหลังอย่างไร ได้เคยทำคุณประโยชน์แก่ ประเทศชาติเป็นไฉน และเหตุที่กระทำไดยังผลสะท้อนให้แก่บ้านเมืองของเราอย่างไร

ปัญหาเหล่านี้ข้าพเจ้าได้เคยชี้แจงให้ท่านทั้งหลายฟัง โดยย่อ มาสองครั้งติด ๆ กันแล้ว เพราะฉะนั้นบัดนี้จึงจำต้องขอประทานโทษที่จะไม่นำมากล่าวซ้ำอีก

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอสงวนความคิดต่อให้เพื่อนทหารอาสาผู้มีภูมิลำเนาอยู่ตามชนบทห่างไกลได้โปรดทราบ ว่า พวกเราซึ่งมีจำนวนอยู่ถึง ๑,๓๐๐ คนเศษนั้น บัดนี้ได้พากันละไปสู่ปรโลกเสีย ๖๐๐ คนแล้ว ยังคงเหลือที่ยังมีชีวิตอยู่อีกประมาณ ๗๐๐ คนเท่านั้น และในปีที่แล้วมาจนถึงวันนี้ก็ได้หมดไปอีก ๕๐ คน นับแต่ข้าพเจ้าเป็นนายกสมาคมสหายสงครามมาเกือบสามปีเต็ม ก็ได้มีโอกาสไปร่วมในงานฌาปนกิจศพเพื่อนทหารอาสาประมาณ ๕๐ กว่าครั้งแล้ว และใคร่ขอเรียนแก่เพื่อนร่วมชีวิตทั้งหลายด้วยความเสียใจอย่างสุดซึ้งว่า เมื่อวันงานของเราปีก่อน ท่านคงจะยังจำได้ว่า ท่านพลเอกพระยาเทพหัสดิน ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดของเราในสนามรบครั้งกระโน้น ท่านกำลังป่วยหนักอยู่ที่บ้านของท่าน และถึงแม้กระนั้นก็ดีท่านก็ยังได้อุส่าห์พยายามเขียนสาส์นมาถึงพวกเราบอกให้ทราบว่าท่านป่วยมาก มิสามารถจะมาร่วมงานกับพวกเราด้วยได้ จึงได้แต่ส่งน้ำใจอันปรารถนาดีมาแทนตัว และซึ่งกาลต่อมาอีกไม่ช้านานเท่าใดท่านก็ได้ถึงอนิจกรรม และได้รับพระมหากรุณาทรงเป็นเจ้าภาพพระราชทานเพลิงไปแล้ว ณ เมรุวัดเบญจมบพิตร ข้าพเจ้าเกรงว่าพวกเพื่อนร่วมชีวิตที่อยู่ต่างถิ่นหนทางไกลบางคนอาจจะยังไม่ทราบข่าวอันน่าสลดใจนี้ก็ได้ จึงขอเรียนให้ทราบเสียในวันนี้โดยทั่วกันด้วยว่า บัดนี้พวกเราทั้งหลายได้หมดเพื่อนยากคนสำคัญในสนามรบ และได้หมดหัวหน้าและอดีตผู้บังคับบัญชาอันเป็นที่เคารพนับถือไปเสียอีกคนหนึ่งแล้ว ขอเชิญชวนท่านทหารอาสาซึ่งเคยอยู่ในใต้ปกครองบังคับบัญชาของท่านพลเอกพระยาเทพหัสดิน ได้โปรดพากันตั้งใจอธิษฐานส่งความปรารถนาดีไปยังวิญญาณของท่านผู้มรณะ เพื่อให้ท่านได้รับสุขคติในสัมปรายภพ ซึ่งถ้าชาติหน้าเป็นของมีจริงแล้ว ก็ขอให้ได้มีโอกาสเวียนมาเป็นผู้บังคับบัญชาของพวกเรา เพื่อชาติที่รักของเราอีกวาระหนึ่งด้วย

ขอบรรดาเพื่อนทหารอาสาทั้งหลาย จงพากันคลายความวิตกกังวลเนื่องในการที่ราชมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖ ซึ่งเคยถือว่าพระองค์เป็นประจักษ์พยานของพวกเขา

เรา และหมดทำนพลเอกพระยาเทพหัสดินไปทั้งสองท่าน อันเป็นเหตุทำให้พวกเรา  
 เกิดความว้าเหว แต่ณ บัดนี้เรายังมีองค์พระประมุขของชาติเป็นองค์อุปถัมภ์ และ  
 มีรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และท่านจอมพลนายกรัฐมนตรืหัวหน้า  
 รัฐบาลได้เมตตากรุณาพวกเราอยู่เป็นอย่างดี สำหรับท่านนายกรัฐมนตรืนั้นท่านได้ใส่ใจ  
 คอยทำการช่วยเหลือเกื้อหนุนพวกเราเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ทหารอาสาซึ่งเปรียบ  
 ประดุจต้นไม้โบราณอันไม่มีใครรดน้ำพรวนดินมาช้านาน จนถึงก้านสาขาแห้งเหี่ยว มี  
 อากาศร้อแร่เอียงไปเอียงมาจนจะล้มล้มแหล่ และซึ่งบัดนี้ได้มีผู้ใส่ใจเมตตากรุณา  
 ช่วยโอบอุ้มต้นไม้นี้จนความสดชื่นอยู่ต่อไปได้อีก แม้ท่านผู้ช่วยเหลือนั้นจะมีกิจราชการ  
 มากมายจนล้นพ้นตัวอยู่ก็ดี แต่ท่านก็ยังหาโอกาสหันมาใส่ใจต่อพวกเราและเพื่อแผ่  
 เมตตากรุณาแก่พวกเราในยามยาก เราขอความอุปการะอะไรไป หากเป็นเรื่องที่พอ  
 จะช่วยเหลือได้แล้ว ท่านนายกรัฐมนตรืก็ยังไม่เคยปฏิเสธที่จะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่  
 ทหารอาสาเลย อันนับว่าเป็นความกรุณายิ่งนัก ซึ่งพวกทหารอาสาพากันสำนึกถึงบุญ  
 คุณของท่านและรัฐบาลของท่านอยู่มิได้ขาด ท่านทหารอาสาที่อยู่ห่างไกลไม่ได้ติดต่อกับ  
 สยามมานานๆ ท่านควรจะมาเยือนสมาคมของท่านบ้าง จะได้ทราบว่าสมาคมของ  
 เราซึ่งบัดนี้ได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปกว่าแต่ก่อนเพราะเนื่องจากความช่วยเหลือต่าง ๆ ดัง  
 กล่าวแล้วอย่างใดเพียงใด ท่านผู้ใหญ่ที่ถ้อยบังเหียนของชาติมีจิตใจกังวลไม่ทิ้งขว้าง  
 บุคคลเก่าแก่ที่เคยสละชีวิตนำประโยชน์มาให้แก่ประเทศชาติ ไม่ล้มความดีแต่หันหลัง  
 ของบุคคลต่อให้นานเท่านานเช่นนี้ ข้าพเจ้าแน่ใจว่าเป็นเหตุที่จะยังผลให้เกิดแก่น้ำใจ  
 ของนักรบเป็นอย่างดีโดยไม่ต้องสงสัยเลย และโดยธรรมเนียมที่ดีก็เหมือนกัน  
 ย่อมจะก้มหน้าก้มตาบำเพ็ญหน้าที่อันสำคัญ คือการสละชีพเพื่อประเทศชาติ แม้ที่สุด  
 จะตกทุกข์ได้ยากหรือเคยถูกลืมไปเป็นบางขณะบ้าง ก็ย่อมจะไม่น้อยใจ ไม่ยอมทำ  
 ตนเป็นเจ้านิกรของบุญคุณเอาแก่ชาติของตนเอง ขุนแผนต้องพระราชอาญาจาก  
 สมเด็จพระพันวษาจึงล้มจนหมปะบ่า แต่ขุนแผนก็ไม่เคยทวงบุญทวงคุณเอาแก่  
 สมเด็จพระพันวานันใด ชายชาตินักรบของชาติไทยก็ควรจะมีจิตใจเหมือนขุนแผน  
 ชาติของเรา เราย่อมมีหน้าที่โดยตรงที่จะอุทิศชีวิตและหยดเลือดเข้าแลกเปลี่ยนเอา

ราชไว้ให้เป็นมรดกตกแก่ลูกหลาน ถ้าหากเราไม่ช่วยกันระหวังกษาประเทศชาติ หรือ  
 มัวแต่ยุ่งเกี่ยงอนกันอยู่แล้ว ก็เราจะให้ใครเขามาทำหน้าที่รักษามรดกหรือของพันย  
 กรรมอันนี้ไว้ให้แก่ลูกหลานของเราเล่า เราทำความดีไว้แล้ว เราก็ได้ลาภอันประเสริฐ  
 แลกเปลี่ยนมาทันที ลาภอันนั้นดีไม่หมดกินไม่สิ้นไม่มีใครคร่ำรางวัลอันนี้ไปเสียจาก  
 เราได้ ลาภอันนี้รางวัลอันนี้คือเกียรติของทหารและความภูมิใจ

ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน เวลา ๑๔.๐๐ น. สมาคมขอเชิญชวนเพื่อนทหาร  
 อาสาทั้งหลายและเหล่าอนุสมาชิกของสมาคมอันเป็นบุตรสืบสายโลหิตของทหารอาสา  
 มาชุมนุมพร้อมกันที่อนุสาวรีย์อัฐิทหารอาสาท้องสนามหลวง เพื่อร่วมกันบำเพ็ญกุศล  
 ให้แก่บรรดาทหารอาสาผู้วายชนม์ และทั้งจะได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท  
 พร้อมหน้ากันด้วย และครั้นเวลา ๑๕.๐๐ น. ขอเชิญเฉพาะตัวทหารอาสาไปร่วมรับ  
 ประทานอาหารที่ศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม และที่สมาคมสหાયสงครามเยี่ยงบที่  
 แล้วมา ส่วนสำหรับอนุสมาชิกจำต้องขอกอภัย เพราะกำลังที่จะจัดงานและสถานที่  
 จำกัด หากถ้าคราวหลัง ๆ สมาคมมีกำลังกว่านั้นก็ตั้งใจจะเชิญอนุสมาชิกมาร่วมรับประ-  
 ทานอาหารด้วยเช่นกัน

ในที่สุดข้าพเจ้าในนามนายกสมาคมสหાયสงครามขออัญเชิญคุณพระศรีรัตน-  
 ตรียและบุญฤทธิแห่งพระสยามเทวาธิราชอันศักดิ์สิทธิ์ ให้ช่วยอภิบาลคุ้มครอง  
 รักษาเพื่อนทหารอาสาทั้งหลายตลอดจนท่านผู้ฟังให้มีความเจริญสุขนิราศทุกข์ปราศจาก  
 สรรพโรคาพยาธิพิบัติจึงทั่วกันทุก ๆ ท่านเทอญ.

สวัสดิ์





# บทส่งท้าย

ตลอดเวลา ๓๕ ปีเศษล่วงมา ที่มหาพุทธสังครามโลกครั้งที่ ๑ ได้ยุติลง ทหารอาสาผู้กล้าหาญของชาติไทยกลับมาแล้ว ก็มีได้แสดงปฏิกิริยาใดๆ ในทางทวงบุญคุณจากใครผู้ใดเลย แม้กระทั่งจะออกหนังสือเผยแพร่คุณความดีแห่งตนที่ได้กระทำมาในครั้งกระนั้นก็ได้กระทำ เพิ่งมาครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่คณะกรรมการของสมาคมสหประชาชาติได้ดำริริเริ่มจัดทำขึ้น โดยมอบให้ข้าพเจ้าไปดำเนินการจัดทำโดยเด็ดขาด ข้าพเจ้าผู้จัดทำหนังสือเล่มนี้ตอนแรกๆ มีความหนักใจอยู่มาก เพราะข้าพเจ้าไม่ได้เป็นทหารอาสาจะมาเขียนเรื่องทหารอาสาให้คนอื่นจะได้หรือ? แต่เมื่อรับปากกับ พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ นายกสมาคมสหประชาชาติไปแล้วว่า จะรับทำให้ก็จะต้องทำให้ได้ จะทำให้ได้ดีแค่ไหนเพียงไรนั้นค่อยดูผลเมื่อเสร็จแล้ว ดังรูปร่างของหนังสือที่ท่านผู้อ่านถืออยู่นี้

ข้าพเจ้าใช้เวลาคิดทำเพียง ๔๕ วันเท่านั้น เกี่ยวกับเรื่องจากท่านผู้ใหญ่ที่เป็นทหารอาสา เกี่ยวกับภาพต่างๆ เกี่ยวกับทหารอาสาที่ไปในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป ( พุฒดั่งภาพแล้วอ่อนใจ ) ดังภาพที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้แต่ละภาพหายากเหลือเกิน เพราะเป็นภาพเก่าแก่สมัยเมื่อข้าพเจ้ายังไม่เกิด ต้องเที่ยวไปสืบหาตามกรมนี้กองนี้และบ้านท่านผู้ใหญ่เก่าๆ ต้องกราบไหว้กันเป็นการใหญ่ถึงได้ภาพมา ส.ท. เหรียญ มีเดช ทหารอาสา ( ก่อนไปสงครามหมอบอกว่าเป็นปอดพุน ) ได้นำภาพเก่าๆ มาให้เลือกตั้งกองบะเร่ร่อน เลือกได้เพียง ๔-๕ รูป นอกนั้นใช้ไม่ได้ เพราะเก่าเก็บจนถ่ายบดลอกไม่ได้ หันมาทางเรื่องก็แสนจะลำบาก ต้องค้นแล้วค้นเล่าจากหนังสือและบันทึกหมายเหตุต่างๆ กว่าจะรวบรวมได้เป็นเรื่องเป็นราว เล่นเอา

เกือบ ๆ รุ่งไปหลายคืน ยิ่งกว่านั้นต้องจัดหาแจ้งความโฆษณาสินค้าจากบริษัทห้างร้านต่าง ๆ อีก เพื่อจะได้เงินมาเป็นทุนในการจัดพิมพ์ เพราะสมาคมไม่มีทุน ( เรื่องหาแจ้งความนั้นเป็นยาหม้อใหญ่ เพราะชาวตลาดทั้งรททงเกลียด จนต่างขนานนามนักหาแจ้งความว่า “ขอทานผู้ดี” ค่อยยังชั่วหน่อย ที่ข้าพเจ้ามีความชำนาญในเรื่องนี้มา จึงบอกบทได้ถูก พ้นจากปากคำเราะรานของชาวตลาดไปได้บ้าง ) แต่ได้ไม่พอจะจ่ายให้ค่าพิมพ์ ตกลงข้าพเจ้าคนเดียวต้องเป็นทั้งพระทั้งนาง ตลอดจนเป็นคนเปิดปิดโรงกวาดพื้นเสร็จ หมดเวลาขึ้นเตรียมการเข้าไปตั้ง ๒๕ วัน เหลือเวลาอีก ๒๐ วันจึงได้ส่งเรื่องส่งรูปส่งแจ้งความให้โรงพิมพ์จัดทำ

โรงพิมพ์ร้องเย..... งานอาชีพส่วนตัวประจำวันของข้าพเจ้าหรือก็แสนจะยุ่ง ต้องใช้เวลากลางคืนจัดวางรูปหนังสือ บุญอย่างยิ่งที่ พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ ท่านนายกสมาคมสหાયสงคราม ฯ ได้ช่วยตรวจปรู๊ฟแก้ไขแนะนำให้งานเป็นเวลาหลายชั่วโมง เจ้าหน้าที่ในโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ได้ร่วมมือให้ความช่วยเหลือเอาใจใส่จัดให้เป็นพิเศษด้วยความเห็นใจ มิเช่นนั้นหนังสือเล่มนี้น้อยนี้จะออกมาไม่ทันตามกำหนดเวลา ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านผู้อุปการะคุณเหล่านั้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ นายกสมาคมสหાયสงคราม

ระยะเวลาแห่งการจัดทำมีน้อยเหลือเกิน ฉะนั้นในหนังสือเล่มนี้ ถ้ามีสิ่งผิดพลาดขาดตกบกพร่อง จะด้วยประการใด ๆ ก็ตาม แม้แต่น้อยหนึ่ง ก็ขอให้เป็นการผิดพลาดบกพร่องของข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว ถ้าจะเกิดกุศลผลบุญหรือคุณประโยชน์ใดเด่นประการใด ข้าพเจ้าขอมอบทูลเกล้าถวายแด่ดวงพระวิญญูญาณของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖, แด่พลเอกพระยาเทพหัสดิน และแก่ทหารอาสาผู้กล้าหาญของชาติ

ข้าพเจ้ามิได้ตั้งใจจะจัดสร้างหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อขายหาผลกำไรใส่ตนในเชิงค้าแต่ที่ตองขายก็มีจุดมุ่งหมาย เพื่อจะได้เงินมาบำรุงสมาชิกของสมาคมสหાયสงคราม

ที่เป็นทหารหาญของชาติ อันได้มีวีรสังหารร่วงโรยชราและยากจน ซึ่งบ้างกำลังเจ็บป่วย บ้างไม่มีบ้านจะอยู่อาศัย ที่พลเมืองส่วนใหญ่พากันล้มเกือบหมดแล้ว ท่านผู้ใดก็ตาม ที่ได้ซื้อหนังสือเล่มนี้ไปอ่าน เท่ากับท่านได้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีย์ ได้ช่วยกันทะนุถนอม ให้การเลี้ยงดูแก่ทหารหาญผู้ชราเจ็บป่วย ที่กำลังรอคอยการช่วยเหลือจากท่านผู้มีใจ กุศลทั้งหลายอยู่

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญท่านผู้อ่านที่รักนับถือทั้งหลาย จงมาร่วมจิต ร่วมใจกันระลึก ถึงพระมหากรุณาธิคุณ ของต้นเกล้า ต้นกระหม่อม รัชกาล ที่ ๖ ตลอดจนเหล่าทหารอาสาผู้กล้าหาญของชาติทุก ๆ ท่านที่ล่วงลับไปแล้วเถิด ขอ อธิธิฤทธิ์แห่งพระสยามเทวาธิราชและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก จงดลบันดาลให้ ดวงพระวิญญาณอันขาวบริสุทธิ์ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖ และดวง วิญญาณของเหล่าทหารอาสา ให้ไปสู่แดนอันแสนสุข คือสวรรค์ ด้วยเทอญ.

## ฉันทน์ วิสูตร

บริษัท สหายนสงคราม จำกัด

ในความอุปการะของรัฐบาล

๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๖



# การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

เพื่อนุโลมตามความต้องการของมหาชน สำนักงานสลากกินแบ่งของ  
รัฐบาล ได้เปลี่ยนวิธีการออกสลากใหม่ ดังต่อไปนี้

รางวัลที่หนึ่ง	หมุน	๑ ครั้ง	มี	๑ รางวัล	เงิน	๕๐๐,๐๐๐	บาท
รางวัลที่สอง	หมุน	๕ ครั้ง	มี	๕ รางวัล ๆ ละ		๔๐,๐๐๐	บาท
รางวัลที่สาม	หมุน	๑๐ ครั้ง	มี	๑๐ รางวัล ๆ ละ		๒๐,๐๐๐	บาท
รางวัลที่สี่	หมุน	๑๐๐ ครั้ง	มี	๑๐๐ รางวัล ๆ ละ		๕,๐๐๐	บาท
รางวัลที่ห้า	หมุน	๓๐๐ ครั้ง	มี	๓๐๐ รางวัล ๆ ละ		๒,๐๐๐	บาท
รางวัลเลขท้าย ๓ ตัว	หมุน	๔ ครั้ง	มี	๔,๐๐๐ รางวัล ๆ ละ		๕๐๐	บาท
รางวัลเลขท้าย ๒ ตัว	หมุน	๑ ครั้ง	มี	๑๐,๐๐๐ รางวัล ๆ ละ		๒๐๐	บาท
รวมทั้งสิ้น	หมุน	๔๒๑ ครั้ง	มี	รางวัลรวม ๑๔,๔๑๖ รางวัล.			

## รายชื่อคณะกรรมการบริหารสลากกินแบ่งรัฐบาล

พลเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์	ประธานกรรมการ
พลโท พระยาสิทธิราชเดโชไชย	กรรมการ
พลตรี พระสุริยสัจย์	กรรมการ
พระยาคทาธรบดี	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
นายโชติ คุณะเกษม	ผู้อำนวยการ
นายกระวี ฉัตรภูติ	รองผู้อำนวยการ
นายสงวน จันทรสาขา	เลขานุการทั่วไป

## สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

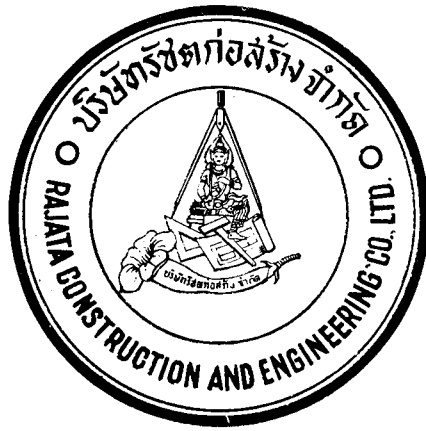


# ลิสต์เตอริน

เป็นยาสีฟันชนิดเคียว ที่มีส่วนผสม "ลิสต์เตอริน" อันเป็นตัวยาสำคัญยิ่ง, เพราะในขณะที่ท่านแปรงฟัน ตัวยานี้จะอยู่ในฟองอันละเอียดอ่อน.... และแทรกซึม เข้าชำระล้างตามซอกฟัน ให้สะอาดหมดจดอย่างแท้จริง.

นอกเหนือจากการชำระปากฟันได้เป็นอย่างดีที่สุดแล้ว "ยาสีฟันลิสต์เตอริน" ยังสามารถชำระผิวเคลือบฟัน ให้ขาวเป็นเงางาม และ จะงามสดใสยิ่งขึ้นด้วย ถ้าท่านใช้เป็นประจำ..... ขอได้ โปรดสังเกตด้วยว่า : หลังจากการแปรงฟันด้วย ลิสต์เตอริน แล้ว ท่านจะรู้สึกว่ ในปาก และ ลำคอ มีกลิ่นหอมสดชื่นยิ่งนัก, ซึ่งมิใช่จะหอมเพียงชั่วครู่.... หากจะหอมไปนาน นับชั่วโมงทีเดียว !

ใช้ทุกวัน ใช้เสถียรวันหนึ่ง ฉมของท่าแระงาม เหมือนความฝัน !



ออกแบบ

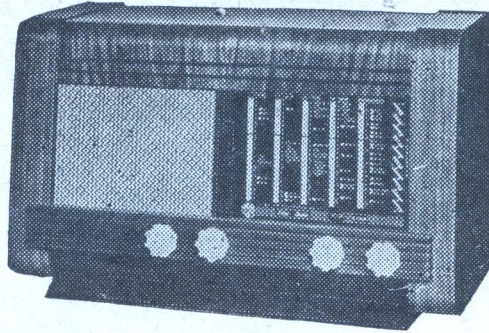
คำนวณ

รับเหมาก่อสร้าง

บริษัท รัชต์ก่อสร้าง จำกัด

อาคาร ๑ ถนนราชดำเนิน

โทร. ๒๔๒๑๐



## วิทยุ ปลอดภัย

แบบ BV. ๖๕๐ ใช้แบตเตอรี่ ๖ โวลท์

แบบ BC. ๖๕๑ ใช้กระแสสลับ ๑๑๐/๒๒๐ โวลท์

รับคลื่นสั้น-ยาว แบ่งเป็น ๕ แบนด์ คลื่นสั้น ๑๑-๓๘ เมตร มีแบนด์สเปรตพิเศษ มีความไว  
 บังขาด A.V.C. ทำงานเต็มที เพื่อจัดอาการจากห้วงเสียงไพเราะ ชัดเจน รูปงาม ทรูทรา  
 หน้าปัดใหญ่ ๕ สี เห็นชัด เชิญชมและทดลองได้ที่

## บริษัท สิงห์ทอง จำกัด

ตลาดน้อย พระนคร โทรศัพท์ ๓๒๕๕๕

ผู้แทนจำหน่าย

# บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด

## ผลิตและจำหน่าย

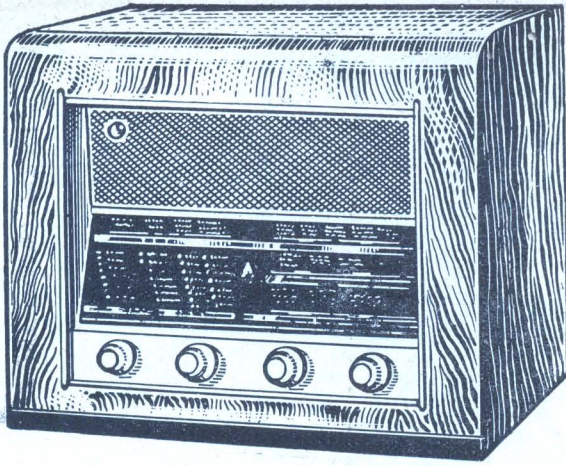
เบียร์	ตราสิงห์	น้ำโซดา	ตราสิงห์
น้ำส้ม	ตราสิงห์	น้ำหวาน	ตราสิงห์

คุณภาพสูง ได้รับความนิยมแพร่หลายทั่วประเทศไทย มีจำหน่าย  
 ตามร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มทั่ว ๆ ไป

## ไทยทำ ไทยใช้

โทร. ๔๗๐๐๔ - ๔๗๐๐๕

ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์



**บุช EBS. 35**

**แบบใหม่ที่สุด**

- รูปกะทัดรัด
  - เสียงนุ่มนวล
  - สร้างพิเศษสำหรับเมืองร้อน
- มีจำหน่ายตามร้านค้าวิทยุทั่วไป



**D-C-J**

D. COUPER - JOHNSTON & CO., BANGKOK

**แผ่นเสียงเพลงไทย**

**ดี.ซี.เจ. ตรา ค้างคาว**

ของ

**บริษัท ดี.คูเปอร์-ยอนสตัน**

อาคาร 4 ถนนราชดำเนิน โทร. 22420  
22421



# บริษัท เทพนิมิต

DHEP NIMMIT CO.

๔๐๗-๔๐๘ สี่แยกแม่น้ำศรี ถนนบำรุงเมือง พระนคร

โทรศัพท์ ๒๒๕๓๘

ทำการสร้างเครื่องเฟอร์นิเจอร์ด้วยเครื่องจักร

โดยความประณีต ราคาข่อมเยา และรวดเร็วทันความประสงค์

## “ยอนการ์ดเนอร์” วิสกี้

John Gardners Whisky

ยอนการ์ดเนอร์วิสกี้ที่ท่าน จะทำความชุ่มชื่นให้แก่ท่าน เป็นวิสกี้ที่เหมาะสมแก่สังคม  
ทุกชั้นทุกโอกาส มีคุณภาพสูง ราคาเยา ท่านหนักดื่มที่ขอบดื่มวิสกี้โปรดเรียกดื่มวิสกี้  
ยอนการ์ดเนอร์ดีกันดี แล้วท่านจะคิดใจ มีจำหน่ายตามห้างร้านและดีโมสรทั่วไป.

บริษัท บุรพาล่ากลเคราะห์กิจ จำกัด

อาคาร ๑ ถนนราชดำเนิน โทร. ๒๐๑๒๘

เป็นเอเยนต์จำหน่ายแต่ผู้เดียวในประเทศไทย

ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

บริษัท นครหลวงประกันชีวิต

แห่งประเทศไทย จำกัด

รับประกันชีวิตอย่างกว้างขวาง

บริการเชื่อถือได้

มีสาขาและตัวแทนทั่วราชอาณาจักร

สำนักงานใหญ่ ๕๔๑ เจริญกรุง พระนคร

โทร. ๒๓๙๖๘-๒๓๙๖๙

## บริษัท เกษตรกรรมทหารผ่านศึก จำกัด

- ตึกเลขที่ ๑๔๗ - ๑๔๘๐ เชียงสะพานพวงศี่ โทร. ๒๑๔๓๔, ๒๓๔๐๒
- แผนกเรือ — รับขนส่งสินค้า กรุงเทพ ฯ - สิงคโปร์ - ปอร์ตเสวีต์เต็นแฮม - ภูเก็ต - รับลากุง  
เรือและลำเลียงสินค้า กรุงเทพ ฯ - เกาะสีชัง
- แผนกเลี้ยงสัตว์ — มีสุกรและไก่พันธุ์ดี ๆ มีอาหารผสมลูกส่วน ชายโดยราคาเขา
- แผนกข้าว — มีข้าวสาร ข้าวเหนียว และแกลบ
- แผนกอาหาร — มีเนื้อสด ผลิตภัณฑ์จากสุกร และอาหารกระป๋อง ที่ร้านค้าอาหารบางรัก  
โทร. ๓๑๖๑๐
- แผนกไม้ — มีไม้เต็งรัง ไม้ยางแปรรูป ชายปลีกและชายส่งราคาเขา (เฉพาะข้าราชการ  
ประจำการและทหารผ่านศึกลดราคาให้พิเศษอีก) ที่โรงค้าไม้แปรรูป ถนน  
ลกลหวง เชียงสะพานขาว พระนคร โทร. ๔๗๓๒๖
- แผนกถ่าน — มีถ่านไม้เบญจพรรณ ชายส่งและปลีกราคาเขาตามที่ อผส. กำหนด เพื่อช่วย  
เหลือถ่านครองชีพของประชาชน ที่กองค้าถ่านหน้าวัดมกุฏกษัตริยาราม โทร.  
๒๓๘๗๓ (จัดส่งถึงที่ของผู้ซื้อด้วย)

## ด้วยอภินันทนาการ

จาก

## บริษัท อาสาสงคราม จำกัด

ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

# อภิธาน์พจนานุกรม

จาก

บริษัท รัชตบริการเดินเรือ จำกัด

ผู้แทนแต่ผู้เดียวในประเทศไทย

ของ

บริษัท มิตซูบิชิชิป จำกัด

( มิตซูบิชิ )

สำนักงาน ๔๖๐ ถนนสุริวงค์

โทร. ๓๓๑๗๒

# อภิสิทธิ์ทางการ

จาก

# Bata

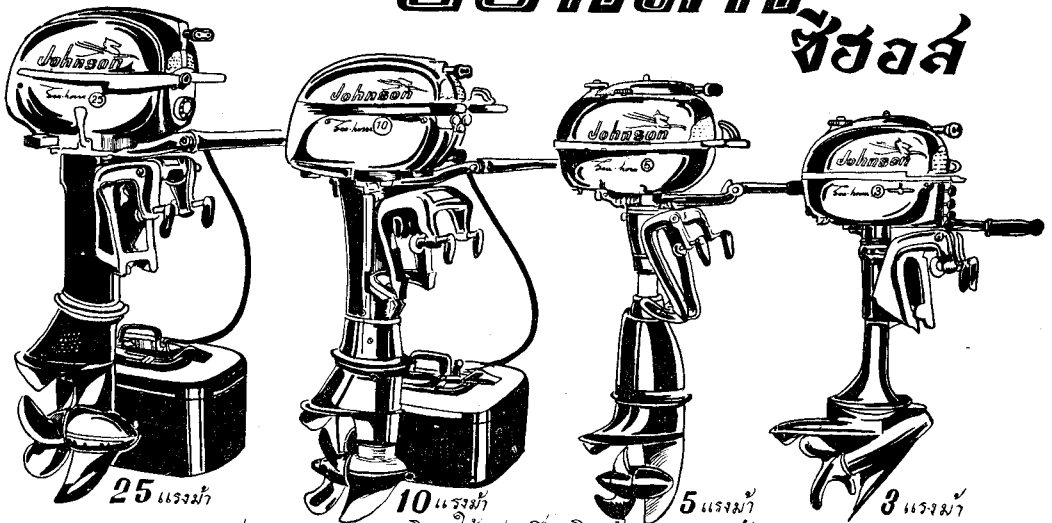
บริษัท รongเท้าบาจาแห่งประเทศไทย จำกัด

พระนคร โทร. ๓๑๗๑๓  
๓๐๕๒๕

เครื่องยนต์ตัดท้าย

## ยอนสัน

## ซีเอส



หน่วยราชการจำนวนมากนิยมใช้แต่เครื่องตัดท้าย ยอนสัน  
มีให้เลือกทุกขนาด. ติดต่อขอทราบรายละเอียดได้ที่

บริษัท เซ้าท์อีสต์เอเชียเทรดดิ้ง (สยาม) จำกัด  
เชียงใหม่ - สุเทพฯ

โทร. 31651

โทร. 32906

ทพฺรอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

# ปลูกบ้านก่อสร้างอาคาร

ใช้ ไม้สัก และ ไม้ยาง คุณภาพ แท้ ราคา ถูก

โปรดติดต่อกับ

## องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

(ซึ่งเป็นองค์การของทางราชการโดยตรง สังกัดกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร)

สำนักงานกลาง อาคาร ๒ ถนนราชดำเนิน พระนคร

โทรศัพท์ ๒๓๒๔๔ และ ๒๓๓๗๖

ไม้สัก ซื้อได้ตรงที่ :-

โรงเลื่อยไม้ไทย ถนนทหาร วัดแก้วฟ้าบน บางซื่อ จังหวัดพระนคร โทร. ๔๖๕๒๒

ไม้ยาง และไม้อื่น ๆ ซื้อได้ตรงที่ :-

โรงเลื่อยเกษตร ๑ บางลำภูล่าง ถนนเจริญนคร จังหวัดธนบุรี โทร. ๓๑๔๖๕

โรงเลื่อยเกษตร ๒ ตำบลปากคลองสวนพลู จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

และที่สาขาดังต่อไปนี้ :-

๑. สาขาพุดธาราม (วัดตะเคียน เลขที่ ๓๖๗-๖๘ ถนนมหาพุดธาราม)
๒. สาขาหัวตำโพง (เลขที่ ๑๗๖๒-๖๔ ถนนกรุงเกษม)
๓. สาขาสะพานขาว (เลขที่ ๕๒๔-๕๓๐ ถนนลูกหลวง)
๔. สาขาเทเวศร์ (เลขที่ ๑๕ ถนนลูกหลวง)
๕. สาขาวงเวียนเล็กธนบุรี (เลขที่ ๑๑๔๒ ต. ถนนประชาธิปไตย)
๖. สาขานครปฐม (ถนนราชวิถี จังหวัดนครปฐม)

# ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัท เบญจมิตรประกันภัย จำกัด  
บริการ  
24  
ชม.  *เบญจมิตรประกันภัย จำกัด*  
~ กรรมการผู้จัดการ ~  
รับประกัน  
ยานยนต์ทุกชนิด  
1091 วัฒนา มุมถนนทรงวาด พระนคร โทร. 24285



**BUKH**

เครื่องยนต์ดีเซล

เหมาะสำหรับงานทุก  
ประเภท



**BUKH Diesel Engines**



ออเรียนเตลแมชีเนอริสไตร

ถนนวรจักร พระนคร โทร. 21056





# ด้วยอภิสิทธิ์ทางการ

จาก

## ธนาคารมณฑล จำกัด

บินไปค้น  
ค้นหา



ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

## เครื่องหมายดีถูกใจ

เครื่องหมาย สุภาพรรณ สวยถูกใจ

### คุณภาพคงเดิม

เชิญท่านอุดหนุนแล้วรับไปจำหน่าย  
และสั่งได้ที่ 'สุภาพรรณ' รับรองบริการ  
เป็นที่พอใจท่านเสมอ  
สี่แยกแม่น้ำศรี พระนคร

## องค์การน้ำตาลไทย

กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

ผลิตน้ำตาลทรายขาวและน้ำตาลทรายแดง

สำนักงานกลางองค์การน้ำตาลไทย

ถนนมหาไชย กรุงเทพฯ

โทร. ๒๒๘๗๒, ๒๓๖๖๖

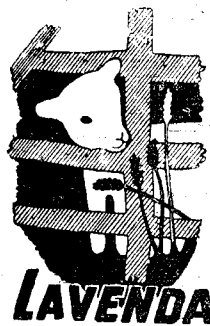
โทรเลขย่อ "น้ำตาล กรุงเทพฯ"

## อภินิ้นทนากการ

จาก

ผ่องสวัสดิ์พานิช จำกัด

## ท่านสุภาพสตรีทั้งหลาย



ท่านจะรักเสื้อไหมพรม  
โปรดอย่าลืมไหมพรม  
"ลาเวนด้า" ไหมพรม  
"ลาเวนด้า" ทั่วโลกกำลัง  
นิยมใช้แพร่หลายในเวลานี้  
"ลาเวนด้า" เป็นไหมพรม  
ชนิดขนสัตว์ ๑๐๐% เมื่อ  
ซักแล้วคุณภาพก็คงที่เสมอ  
ระวัง ตรา และ ของปลอม

โปรดดูตราให้แน่นอนเสียก่อน ลาเวนด้า ที่แท้ต้อง  
มีตราแกะและชื่อ ลาเวนด้า ติดอยู่ทุก ๆ ใจ มีมาก  
สีให้ท่านเลือกตามความพอใจ ราคาข้อมเยา

## ห้างโมติเวลา

๓๑๖ พาหุรัด พระนคร โทร. ๒๑๕๖๓

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัทข้าวไทย จำกัด

ผู้ผลิต

“ข้าวกระยาทิพย์”

แต่ผู้เดียวในประเทศไทย

ทหารอาสาสงครามโลกอนุสรณ์

# ด้วยอภิสิทธิ์ ทนถาวร

จาก

บริษัทสามเหลี่ยมจำกัด

ถนนอัษฎางค์ ปากคลองตลาด พระนคร

# ด้วยอภิสิทธิ์ ทนถาวร

จาก

บริษัท ข้าวบูรพา จำกัด

๒๘๐-๒๘๒ ทำนั้รราชวงศ์

พระนคร

สัญลักษณ์แห่งความมั่นคงในทางธรรม



พระพุทธรูปทรมานีรัตน์ปฐมจักร (แก้วมรกต)  
ประดิษฐานอยู่ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม



พระพุทธชินราช (วัดเบญจมบพิตร)  
พระภิกษุที่นั่งคือ พระภิกษุ พจน์ พหลโยธิน (พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา)

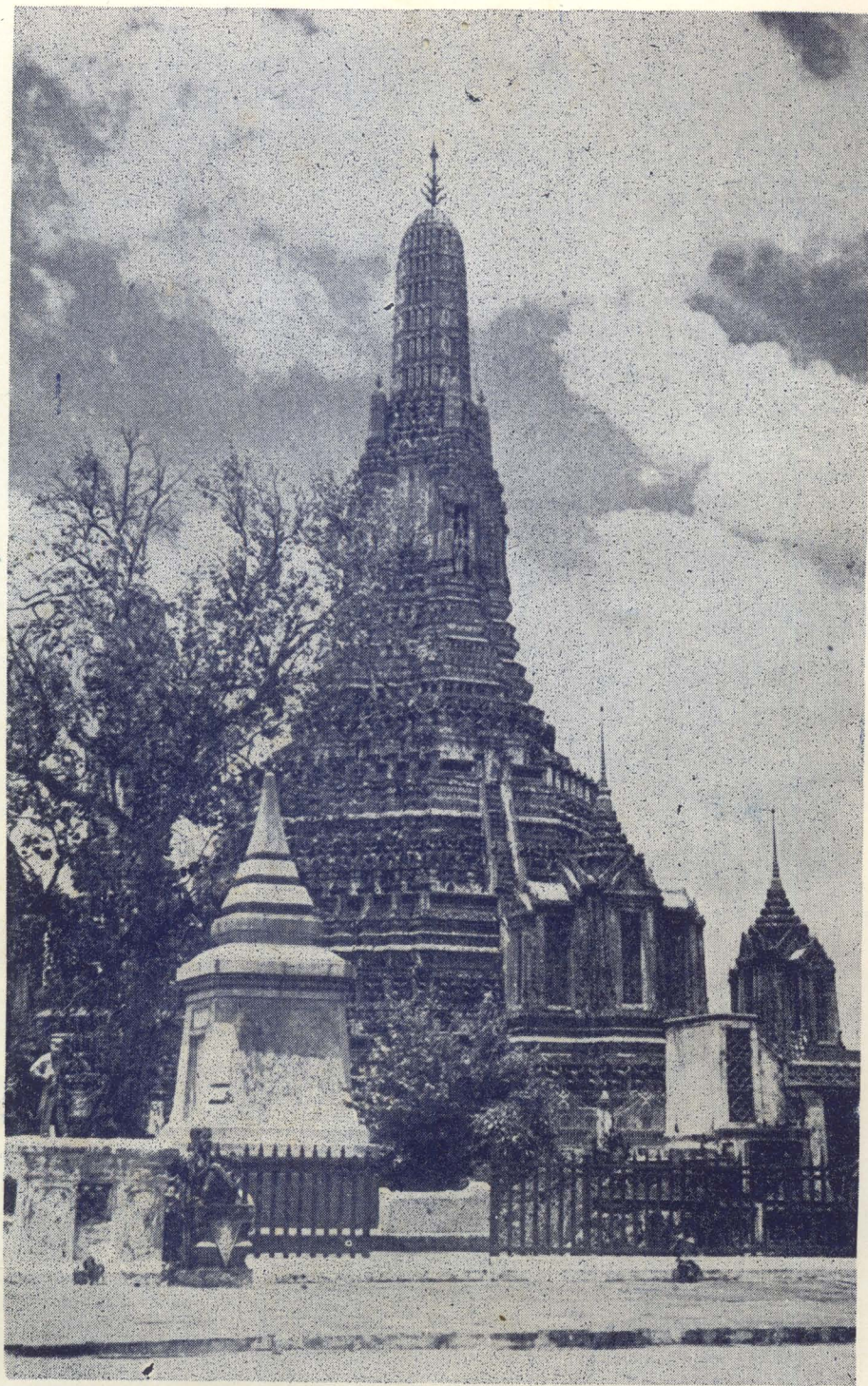


พระมงคลบพิตร วัดมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)





พระปรางค์สามยอด (จังหวัดลพบุรี)

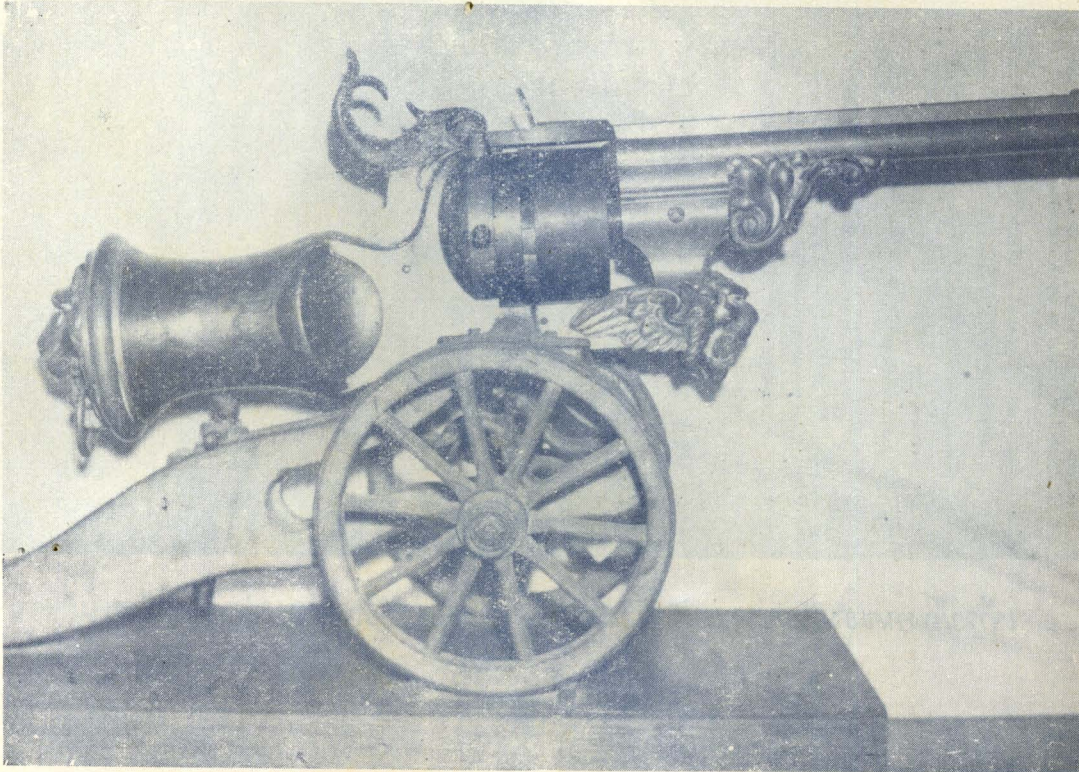


พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง)



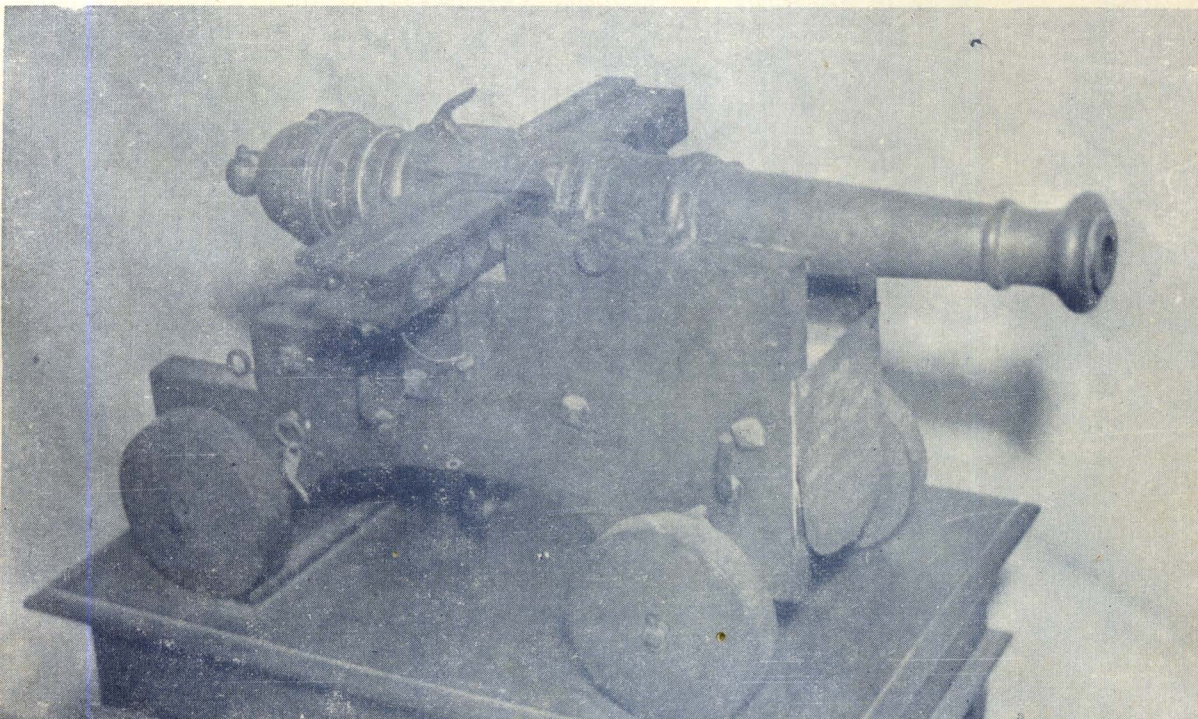
มณฑปพระพุทธบาท (จังหวัดสระบุรี)

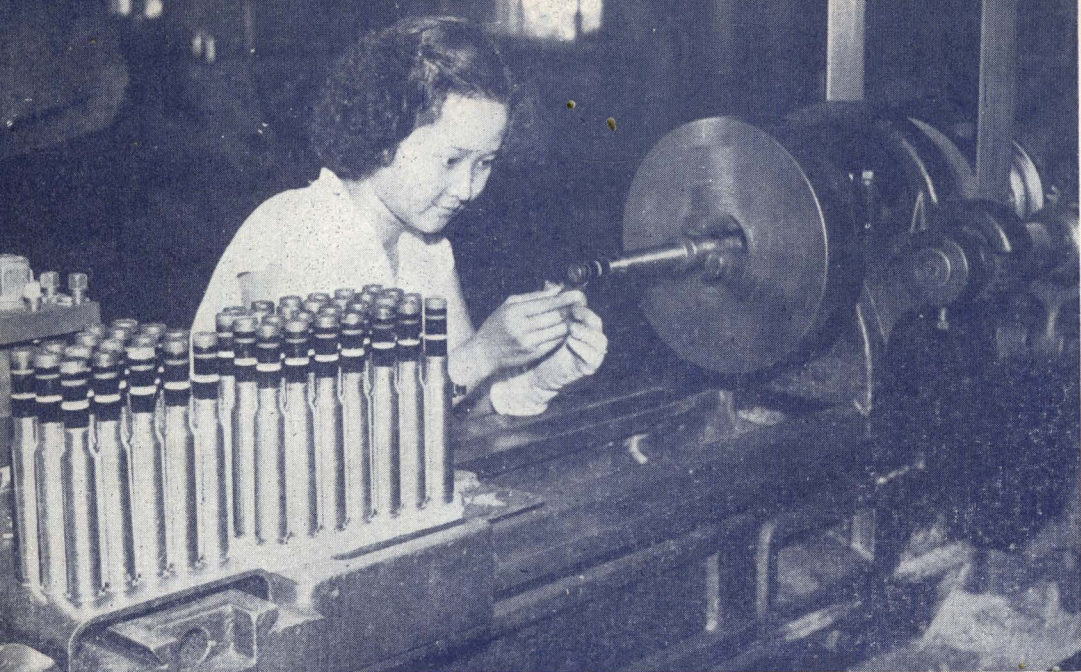
# สัญลักษณ์แห่งความมั่นคงในทางโลก



อาวุธหนักของกองทัพบกไทยสมัยโบราณ

อาวุธหนักของกองทัพบกไทยสมัยโบราณ





เจ้าพนักงานของกรมช่างแสงทหารบก กำลังกลึงแต่งหัวกระสุนอย่างประณีต

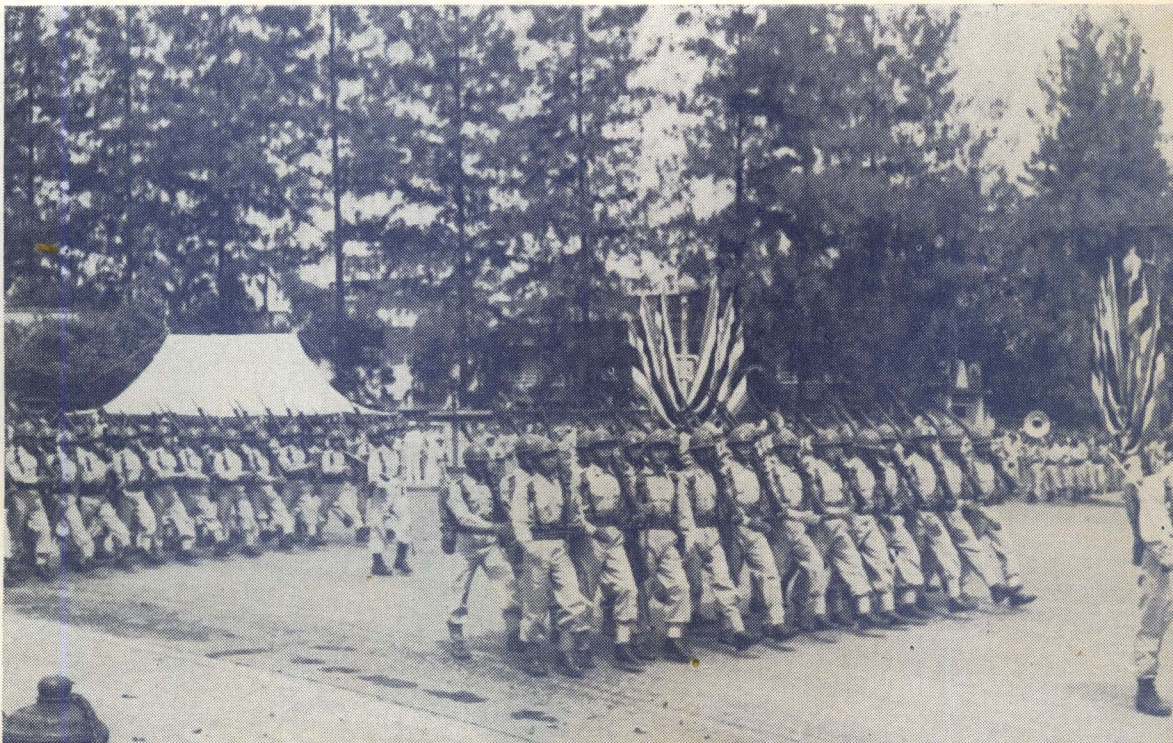


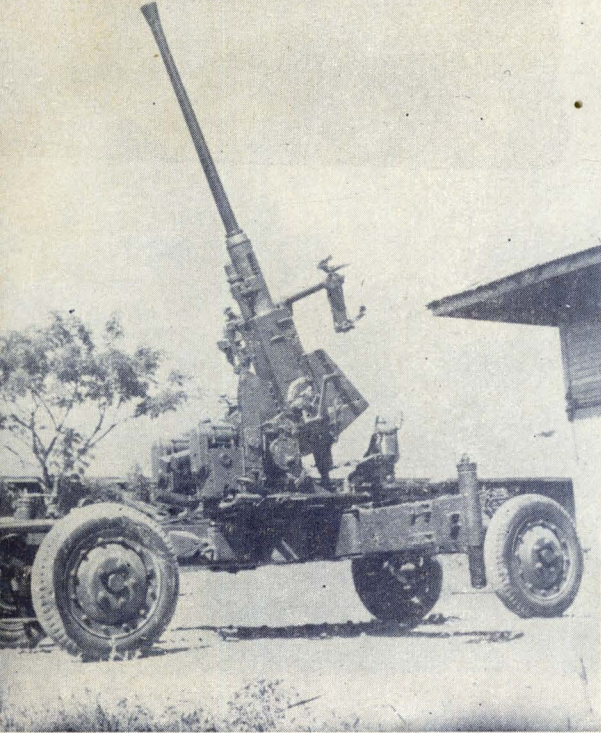
ขบวนอาวุธขนาดหนักของกองทัพไทย



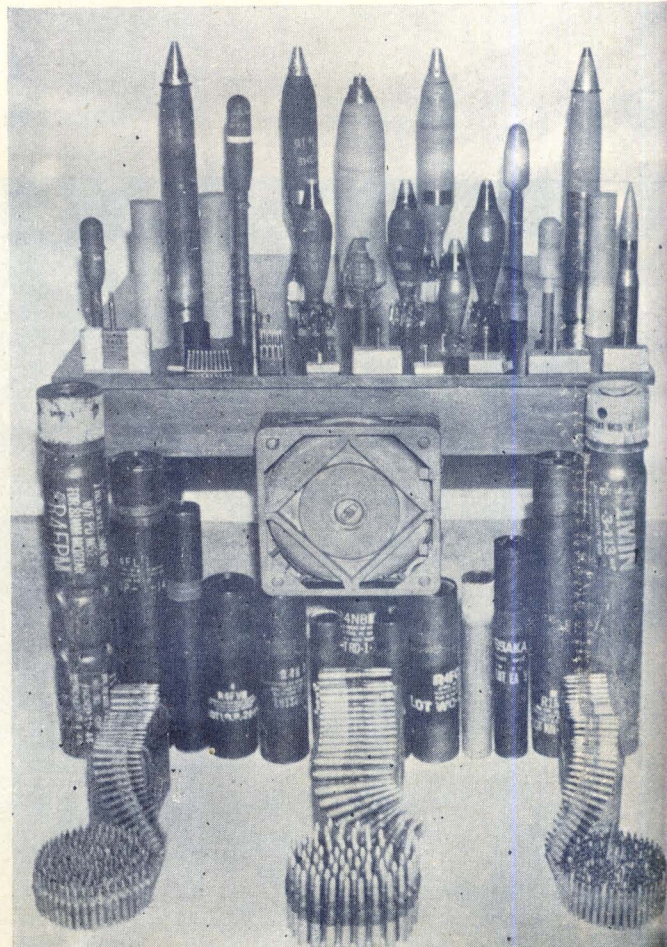
ส่วนหนึ่งของขบวนอาวุธขนาดหนักของกองทัพตำรวจไทย

ความเข้มแข็งก่อปรด้วยระเบียบวินัยอันดีของทหารบกไทย



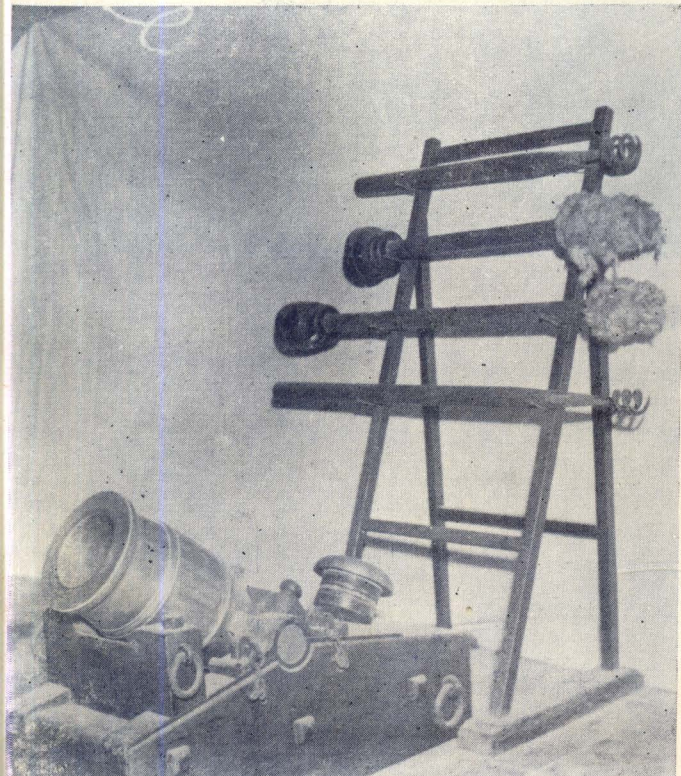
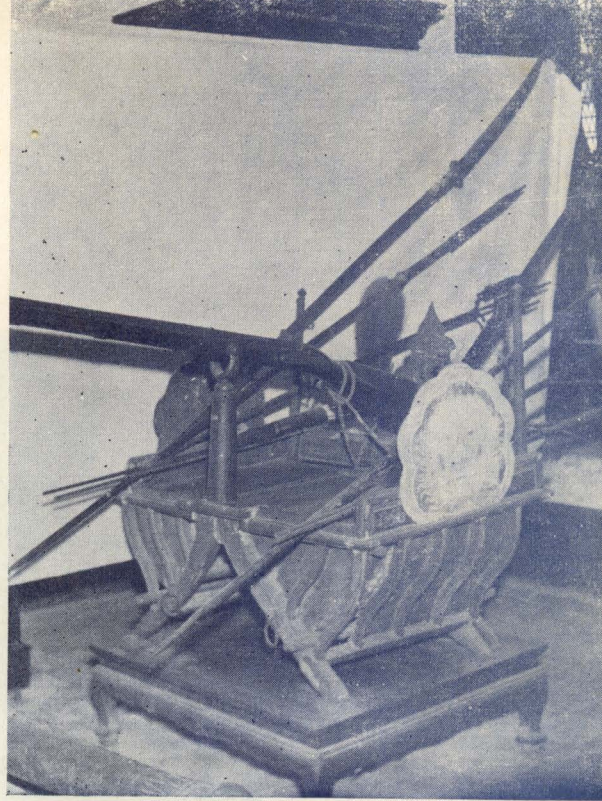


ปืนต่อสู้อากาศยานของกองทัพไทย



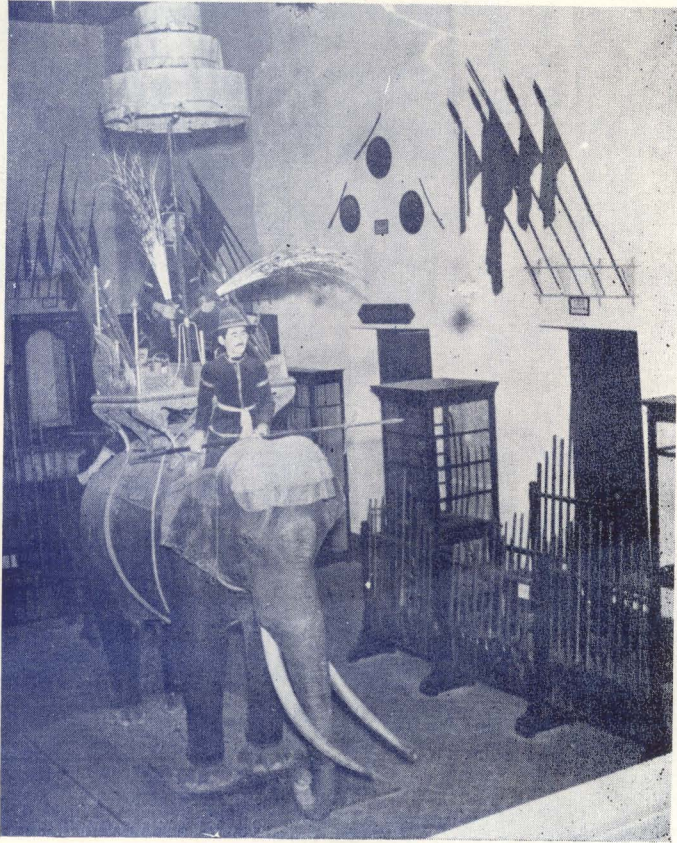
กระสุนนาชนิดของกองทัพทั้งสาม

กูปและพระแสงศัตราวุธ  
สำหรับ  
พระมหากษัตริย์ ทรงกระทำยุทธหัตถี



๘  
บนคลกสมัยโบราณ

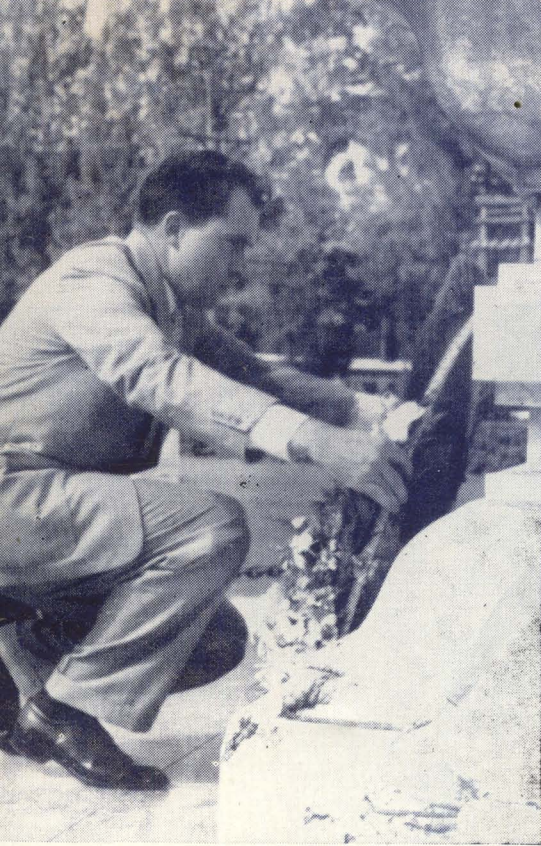




ช่างศึกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเจ้า



พ.ท. หลวงยุทธสารประสิทธิ์ นายกลสมาคมสหายสงคราม พร้อมด้วยเลขา กำลังต้อนรับนายนิกลัน  
รองประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาที่ภริยา  
ไปวางพวงมาลา ณอนุสาวรีย์ทหารอาสา เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๙๖

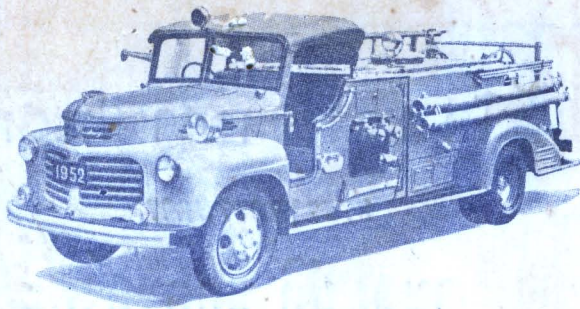


นายนิกสัน

รองประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา  
กำลังบรรจุวางพวงมาลา ณอนุสาวรีย์ทหารอาสา  
(เป็นชาวต่างประเทศคนแรกที่ได้เข้าสู่  
แสดงการระแแต่ดวงวิญญาณของทหารอาสา)

นายนิกสัน  
ตั้งปฏิสันถารกับทหารกองเกียรติยศ  
ภายหลังวางพวงมาลา





# บริษัท สยามกลการ จำกัด

๔๒๕ หน้ากรัฟาสถานแห่งชาติ พระนคร

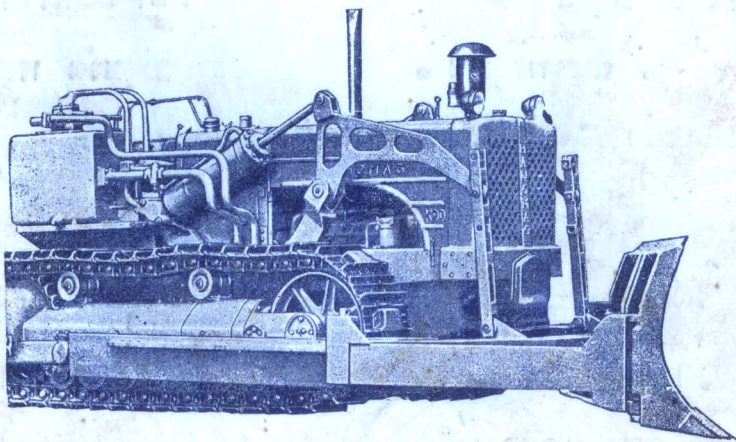
โทร. ๓๒๔๓๗ และ ๓๒๕๔๗

เป็นผู้แทนจำหน่ายในประเทศไทย

ยานยนต์ทุกชนิดของ “นิสสัน” แห่งประเทศญี่ปุ่น  
แทร็คเตอร์และยานยนต์ทุกชนิด ของ “ฮานอแมค” แห่งประเทศเยอรมนี

รับรองคุณภาพ-บริการดี

นอกจากนี้ยังมีรถบรรทุกสหประชาชาติและเครื่องยนต์หลายชนิดจำหน่ายด้วย



พิมพ์ที่ไทยวัฒนาพานิช (แผนกการพิมพ์) ถนนพระราม๑ อำเภอปทุมวัน พระนคร  
บุคคหรั้ง ต.สำราญ ผู้พิมพ์และโฆษณา ๒๔๙๒